cunctis vocabulo deũ nomino. P. Tũ illa: cũ hec inqt ita ſentias: ꝑuã mihi reſtare oꝫ puto: vt felicitatis cõpos p̃riaꝫ ſoſpes reuiſas: ſꝫ q̃ ꝓpoſuim⁹ itueamur. Nõne i btitudine ſufficiẽtiã numerauim⁹: deũq; btitudinẽ ipaꝫ eẽ cõceſſim⁹: B. Ita qdeꝫ. P. Et ad mũdũ igit̃ inqt regẽdum nullis extriſecis adminiculis idigebit: aliogn ſi quo egeat plenã ſufficiẽtiã nõ habebit. B. Id inq̃ꝫ ita eſt neceſſariũ. P. Per ſe igit̃ ſolum cuncta diſponit. B. Negari inq̃ꝫ neqt. P. Atq; de⁹ ipſuꝫ bonuꝫ eſſe monſtrat⁹ eſt. B. Memini inq̃ꝫ. P. Per bonũ igitur cũcta diſponit. Siquidem ꝑ ſe regit oĩa: quẽ bonuꝫ cõſenſim⁹. ⁊ hic ẽ veluti qdã clau⁹ atq; gubernaculuꝫ: quo mũdana machina ſtabilis atq; icorrupta ſeruatur. B. Uehementer aſſentior inq̃ꝫ: ⁊ id te pauloante dicturam tenui licet ſuſpitione

contraria ex ꝓprietate ſue nature diſſocient̃ abinuicẽ: niſi ab aliquo cõſeruentur. ſed partes mundi ſũt diuerſe ⁊ contrarie. ergo ⁊c̃. Hanc rationẽ tangit. ibi. (Cõiuncta vero) Tertia rõ ſumit̃ ex ordinata motuũ diſpoſitiõe que talis eſt. Nihil certitudinaliter ⁊ regulariter moueť ſᷘm diſpoſitionem loci. tẽporis efficientie. ſpatij ⁊ qualitatis niſi ſit vnum rectificãs ⁊ regulãs: ſꝫ motus eorũ q fiũt in mundo fiunt regulariter ſᷘm p̃dicta gnq;. ergo neceſſe eſt ponere rectificãtẽ ⁊ regulantẽ qđ ẽ de⁹: ḡ mũd⁹ regit̃ a deo Hanc rõnẽ tãgit ibi. (Nõ tã vero certus.) ¶ Notãdũ ꝙ regulares motus fiũt in mũdo locis q̃ꝫtuꝫ ad ꝓximatõeꝫ et elongationẽ ſolis i obliquo circulo. fiũt ẽt tẽporib⁹ q̃ꝫtuꝫ ad variationẽ diei ⁊ noctl. Fiunt efficiẽtia. quia luna efficit augmentationem ⁊ diminutionem humidorum ſᷘm ſui creſcentiaꝫ ⁊ decreſcentiã ⁊ efficit fluxuꝫ ⁊ refluxum maris. Fiunt etiã ordinati motus ſpacijs: quia luna ⁊ alij planete maiori ⁊ minori ſpacio quãdoq; diſtant a ſole ⁊ ab inuicem. etiam fiũt q̃litatibus quia in eſtate cauſatur calor. in hyeme frigus.

¶ Tũ illa cũ hec inqt ita.) Hic p̃hia ſuppoſito ꝙ mundus regatur a deo probat. ꝙ ab ipſo regatur per ſuaꝫ bonitatẽ ⁊ dicit. O boeti cũ hec ita ſentias ꝙ mũdus regitur a deo. puta mihi reſtare paruam operam. i. paruum laborem vt tu cõpos. i. potens felicitatis. ſoſpes. i. ſanus. reuiſas patriam. i. cognoſcas beatitudineꝫ. Tunc probat ꝙ deus regat mundum ſua bonitate dicẽs. intueamur que ꝓpoſuimus. nõne numerauimus ſupra. in. 9. ꝓſa in beatitudĩe eſſe ſufficientiam ⁊ ꝯceſſimus deũ eẽ ipſaꝫ beatitudinẽ. dicit Boetius. Ita eſt inq̃ꝫ. ex hoc ꝯcludit p̃hia deũ nullo indigere ad regendũ mundũ. dicit ergo ad mundũ regenduꝫ deus nullis extrinſecis adminiculis ĩdigebit. aliogn ſi ita eẽt ꝙ aliquo egeat: nõ habebit plenã ſufficientiã. Et dicit Boe. illud inq̃ꝫ ẽ neceſſariũ. Ideo ꝯcludit p̃hia. deus cuncta diſponit. i. regit. per ſe ſolũ. dicit Boetius. negari nequit. ſed deus mõſtratus eſt eẽ ipſuꝫ bonũ: memini inq̃ꝫ dicit Boe. ergo ꝑ bonuꝫ deus cuncta diſponit: ſi qdeꝫ ꝑ ſe regit oĩa. q̃ ꝯſenſimus eẽ bonũ. ⁊ hic deus ẽ veluti qdam clauus atq; gubernaculũ. quo machina mundana ſeruat̃ ſtabilis ⁊ incorrupta. dicit Bo. vehemẽter. i. valde aſſentior. ⁊ illud te dicturã pauloãte ꝓſpexi. lꝫ tenui ſuſpitiõe. dicit p̃hia. Credo inqt ꝙ hec ꝓuidiſti. iã. n. vt arbitror vigilãtius q̃ꝫ prius

ꝓſpexi. P. Credo inqt: iã enim vt arbitror vigilãti⁹ ad cernẽda vera oculos deducis. Sꝫ qđ dicã nõ min⁹ ad ꝯtuẽdum pꝫ. B. Quid inq̃ꝫ: P. Cũ de⁹ inqt oĩa bõitatis clauo gubnare iure credat̃: eadẽq; oĩa ſicuti docui: ad bonũ nãli itẽtiõe feſtinẽt: nũ dubitari põt qn volũtarie regãt̃ ſeq; ad diſponẽtis nutũ veluti cõueniẽtia ꝯtẽperataq; rectori ſpõte ꝯuertãt. B. Ita inq̃ꝫ neceſſe ẽ nec btm̃ regimẽ eẽ videret̃: ſiquidẽ detrectãtiũ iugũ foret: nõ obtẽperãtiũ ſalus. P. Nihil ẽ igit̃ qđ natura ſeruãs deo ꝯtraire conet̃. B. Nihil inq̃ꝫ. P. Quid ſi conet̃: ait: nũ tandẽ ꝓficiet qcq̃ꝫ aduerſus euꝫ queꝫ iure potentiſſimuꝫ beatitudinis eẽ ꝯceſſim⁹: B. Prorſus inquaꝫ nihil valeret. P. Non eſt igitur aliquid quod ſummo huic bono vel velit vel poſſit obſiſtere. B. Non inquam arbitror. P. Eſt igitur

deducis oculos ad vera cernenda. ¶ Notãdum ꝙ ex lr̃a accipiunt̃ due rõnes ad ꝓbãdũ itentũ. Primo ꝓbat ꝙ deus per ſe regit oĩa: ⁊ talis i beatitudine eſt ſumma ſufficiẽtia: ſed deus eſt beatitudo: ergo in deo eſt ſumma ſufficiẽtia. tale aũt non indiget extrinſecis gubernaculis: ergo per ſe deus regit oĩa. Scđa rõ probat ꝙ deus per ſuaꝫ bonitateꝫ que non diſtinguit̃ a deo regit oĩa ſic̃ deus ꝑ ſe regit oĩa: vt viſum ẽ: ſed deus eſt ipſum bonũ. ergo per bonũ regit oĩa vt patet de ſe. qr ꝑ ſua bonitate ⁊ clemẽtia. ¶ Sꝫ quod dicam.) Hic ponit ꝑ queꝫ modum deus omnia gubernat. Et primo oſtẽdit ꝙ oĩa gubnat ſuauiter. qr oĩa ſibi obediunt. Secundo ꝙ gubnat omnia: quia nihil ſibi reſiſter̃ poteſt. ſecũda ibi (Quid ſi conetur.) Primo dicit. Illđ qđ dicam nõ minus patet ad cõtuendũ: ideſt ad deſiderandũ. ⁊ dicit Boeti⁹ quid iquã. Et dicit philoſophia. cuꝫ deus iure credat̃ oĩa gubernare clauo bonitatis ſue. ⁊ oĩa feſtinent nãli intentiõe ad bonũ. ſicuti docui prius i ꝓſa decima. nũ: pro nunqd põt dubitari qn voluntarie regantur ſponte ⁊ cõuertãt ſe ad nutuꝫ diſponentis veluti cõuenientia. i. obedientia. ⁊ cõtẽperata. i. coaptata ſuo rectori. dicit Boe. Ita inq̃ꝫ neceſſe ẽ: qr nõ videret̃ btm̃ eẽ regimen dei. ſi foret iuguꝫ detrectantium. i. recuſantiuꝫ ſicut bos laſciu⁹ recuſat iugũ. ⁊ ſi nõ eẽt ſalus obtẽperantiũ. i. obedientiũ. ergo dicit philoſophia nihil ẽ ꝙ naturam ſeruans conet̃. i. laboret contraire deo. Dicit boetius. Nihil inq̃ꝫ. ¶ Nota ꝙ cuꝫ gubernare nihil aliud ſit niſi in finem ordinare. nec aliud eſt deum per bonitatẽ gubernare. q̃ꝫ ꝑ bonitatẽ i finẽ dirigere. ⁊ cũ oĩa nãliter tẽdant ad bonum tanq̃ꝫ in finem: manifeſtum eſt ꝙ omnia ſponte in finem diriguntur: ⁊ ita naturaliter omnia ſponte obediunt gubernanti. ⁊ per conſequens deus regit oĩa ſuauiter. ¶ Nota ꝙ voluntarium ſᷘm ꝑfectam ſui rõneꝫ tm̃ inuenitur in habẽtibus voluntatem: ſed extendendo voluntarium ad oẽm appetitum non coactũ: ſic poteſt reperiri in omnibus. ⁊ ſic accipitur hic. Nota ꝙ nihil ſeruãs naturam repugnat deo. lꝫ enim peccator videatur deo repugnare ipſe nõ ſeruat naturam: quia peccatum diminuit ⁊ deprauat naturam. Etiam Boetius loquitur hic de appetitu nature vt patet ex ſuperioribus.

¶ Quid ſi conet̃: ait nũ tandem.) Hic oñdit p̃hia ꝙ deus regit omnia fortiter: quia nihil ẽ quod poſſit ſibi reſiſtere

Scḋo ꝯfirmat h̄ ꝑ quãdã fabulã.ibi.(Accepiſti.)Primo dic̄.Si qd conet̄ reſiſtere deo.nunqd aliqd ꝑficiet aduer ſus eū.quē ꝯceſſimus eē potẽtiſſimū iure btitudis.i.ex eo ꝙ ē btitudo.dic̄ Boeti⁹.Proꝛſus nihil valeret ſupple reſi ſtere.Igit̄ dic̄ pħia.nō eſt aliqd qḋ huic ſūmo bono vel ve lit vel poſſit ꝯbſiſtere.Dic̄ Boe.Nō arbitroꝛ.Iō dic̄ pħia ſūmū bonum ē qḋ regit cun cta foꝛtiter ſu/ auiterq̄ diſpo nit.dic̄ boeti⁹ ꝗ̄.i.ꝗ̄tuꝫ.me ea ſūma rōnū que modo cō/ cluſa ē nō mo do.i.nō tantū modo me de/ lectat.verū ꝑ ſꝫ hec ipſa ver ba qbus vterl multo magis delectant me ita vt ſtulticiã .i.me ſtultum lacerãtē.i.ma la reprehẽdē/ tē.magna.ſ.q̄ tangunt diuã gubernationē pudeat ſui. Tūc ꝯfirmat per fabulã ꝙ nihil pōt reſi ſtere deo que talis eſt.Gigã tes volentes expellere dōs de celo.poſue

ſūmuꝫ bonū inqt qḋ regit cuncta foꝛtiter ſuauiterq̄ diſponit.Bo. Tū ego ꝗ̄ inꝗ̄ me nō mō ea q̄ cō cluſa ſūma rōnū:veꝝ mlto magis hec ipſa quib⁹ vteris vba delectãt vt tãdē aliqñ ſtulticiã magna lace rantē ſui pudeat.P. Accepiſti in quit in fabulis laceſſentes celū gi gantes:ſꝫ illos quoq̄ vti cõdignū fuit benigna foꝛtitudo diſpoſuit. Sꝫ viſne rōnes ipſas inuicē colli damus:foꝛſitan ex huiuſmodi cō flictatione pulchꝛa q̄dam vitatis ſcintilla diſſiliat.B. Tuo inꝗ̄ ar bitratu.P.deuꝫ inqt eē oīpotẽtē nemo dubitauerit.B. Qui qdeꝫ inꝗ̄ mẽte cōſiſtat:nullus proꝛſus ambigat.P. Qui vo ē iquit oī/ potēs:nihil eſt qḋ ille non poſſit. B. Nihil inꝗ̄.P. Nuꝫ igit̄ de⁹ facere maluꝫ pōt:B. Minime i/ quã.P. Malū igitur inquit nihil eſt:cū id facere ille non poſſit:qui

runt monteꝫ ſuper montē vt aſcenderẽt:qḋ videns iuppi/ ter ipſos fulmine deiecit ⁊ montibus depſſit.⁊ hec in ſcḋo metamoꝛphoſeos.Vn̄ dicit.O Boeti accepiſti.i.didiciſti in fabulis gigãtes laceſſentes.i.lacerare volentes celū:ſed foꝛtitudo benigna.ſ.dei illos diſpoſuit ⁊ depoſuit vti cōdi gnū fuit. ¶ Nota pħia h̄ alludit vbis ſacre ſcripture que dicit.Attingit ḡ a fine vſq̄ ad finem foꝛtiter ⁊ diſponit oīa ſuauiter:ideo dicit.B.ſe non tantū delectari in iſtis ratio/ nibus quantum in ſuis verbis.

¶ Sꝫ viſne rōes ipas iuicē.)Dic pħia ꝯcludit ex dictis ꝙ malū nihil ſit.Et ꝑ petit aſſenſuꝫ Boetij.d. Viſne ipas rō/ nes.i.ꝑpōnes rōne ꝑbatas.iuicē collidamus.i.ꝯponam⁹ foꝛſitan ex ꝯflictatiōe hui⁹ diſſiliat.i.ꝓcedet q̄dã pulchꝛa ſcītilla vitatis.Et dic̄ Boe.fiat inꝗ̄ tuo arbitratu.i.tua vo lũtate.Tūc ponit ꝑpōnē manifeſtã dicēs.Nemo dubita/ uerit deū eē oīpotẽtē.Dic̄ Boe.Nll⁹ pꝛſus ambigat.q mē te ꝯſiſtat.i.q ſane mẽtis ē.Tūc aſſumit aliã ꝑpōneꝫ dicēs q vo ē oīpotēs nihil ē qḋ ille nō poſſit.Dic̄ Boeti⁹.nihil in/ quã.Tūc ponit aliã ꝑpōnē de⁹ nō pt facere malū.dic̄ boe. Mime.igit̄ ꝯcludit pħia.malū nihil eſt.cū illḋ facere non poſſit ille q nihil nō pōt facere.i.oīa facere. ¶ Nō ſic dś ē cã efficiēs oīuꝫ ita ē finis oīuꝫ.vñ qcqd fit ab eo oꝛdiat̄ ad ipꝫ tãq̄ ad finē.ſi ḡ de⁹ faceret malū oꝛdinaret̄ ad ipm tã/ ꝗ̄ ad finē.⁊ cū ipſe ſit bonū malū oꝛdinaret̄ ad bonū.ḡ dś nō pōt facere malū tanq̄ aliqd per ſe itētū. Eſt ḡ cōcluſio quã pħia ifert ꝙ maluꝫ nihil ē.rō ꝯcluſionis ē.de⁹ pōt fa cere oē qḋ ē cū ſit oīpotēs:ſꝫ dś non pōt facere malū.ḡ ma lū nihil ē.Et ſi dīcas ſi malū nihil ē cū bō dãnetur ꝑ malo:

dãnabit̄ ꝑ nihilo.Dōm ꝙ malū dicit defectū boni.nō ne/ gatiue ſꝫ ꝑuatiue:⁊ iō malū ē defect⁹ boni qḋ dꝫ hr̄i.⁊ qꝛ in ꝑtãte hoīs ē illḋ hr̄e.⁊ ſi nō hꝫ illud bonuꝫ cū deberet hr̄e. iō damnat̄:⁊ ponit̄ exēpluꝫ.Aligs tenet̄ ſoluere centum li bꝛas.⁊ ſi nō ſoluat icarcerabit̄.certū eſt ꝙ nō ſoluere nō ē aliqd ſꝫ nihil.nō tamē ſimplr̄ dr̄ aligs icarcerari ꝑ nihilo: ſed iō qꝛ nihil

nihil non pōt.B. Ludis ne iquã me:inextricabilē laboꝛintuꝫ rōni bus texēs:Quo nec quidē q̄ egre diaris itroeas:nūc vo quo itroie ris egrediare.Admirabilē quēdã dine ſimplicitatis oꝛbē cōplicas. Eteniꝫ paulo añ a btitudine icipi ens eaꝫ ſūmuꝫ bonuꝫ eē dicebas quaꝫ i ſūmo dō ſitã loq̄bare.Ipꝫ quoq̄ deum ſummū eē bonū ple nãq̄ btitudinē diſſerebas.ex quo neminē btm̄ foꝛe:niſi qui pariter de⁹ eſſet quaſi munuſculum da/ bas.Rurſus ipſaꝫ boni foꝛmã di ac beatitudinis loquebaris eē ſub ſtantiã.Ipſumq̄ vnuꝫ idipſuꝫ eē bonū dicebas qḋ ab oī rerū natu ra peteret̄.Deū quoq̄ bonitatis gubernaculis vniuerſitatē regere diſputabas volẽtiaq̄ cūcta pare re illi:nec vllã mali eē nãm.Atq̄ h̄ nullis extrinſecus ſumptis:ſꝫ ãl tero ex alēo fidē trahẽte inſitis do

erat qḋ obuit aliquid eē. ¶ Ludiſne i/ qt me.)h̄ bo/ eti⁹ mouet qō nēꝫ pħie.ſcḋo pħia ſoluit ibi (Tuꝫ illa.)ꝑ Bo.admirãs de cōnexione ⁊ conuolutiōe rōnuꝫ:quibus pħia vſa eſt q̄/ rit vtꝝ iſta cō nexio rōnum ſit ex deluſio/ ne pħie vel ꝑ/ ueniat ex na/ tura rei.⁊ bꝛe/ uiter illas rō/ nes recolligit ⁊ dic̄.O pħia ludis.i.delu/ dis ne me.te/ xēs.i.foꝛmãs laboꝛintū.i.la boꝛē difficilē rōnib⁹ facien do rōes circu lares.quo.ſ.la boꝛito egredi

aris ea parte qua introeas ⁊ egrediare eo loco quo intro/ ieris.tu complicas quendam oꝛbem admirabilem diuine ſimplicitatis.i.facis mirabilem circulationem rationis in diuina ſimplicitate.⁊ tūc bꝛeuiter recolligit rationes.d.tu pauloante incipiens a beatitudine dicebas eam eſſe ſum/ mum bonum.quam beatitudinem tu loq̄bare eſſe ſitaꝫ in ſummo deo.⁊ diſſerebas deum eſſe ſummum bonuꝫ ⁊ ple nam beatitudineꝫ.ex quo dabas.i.inferebas.quaſi munu ſculum:ideſt coꝛrolarium neminem foꝛe beatuꝫ niſi eſſet deus.rurſum tu loquebaris foꝛmam boni eſſe ſubſtantiaꝫ dei ⁊ beatitudinis.⁊ dicebas ipſum vnuꝫ eſſe idipſum qḋ bonū.⁊ illud bonuꝫ dicebas eſſe qḋ peteretur ab omni na tura reruꝫ:⁊ tu diſputabas.i.diſputando pꝛobabas deum regere vniuerſitateꝫ gubernaculis bonitatis ⁊ cuncta vo lentia.parere.ideſt obedire deo:nec vllam eſſe naturã ma li.⁊ hec omnia explicabas nullis rōnibus ſumptis extrin/ ſecus.i.non accipiendo ꝑncipia extrinſeca:ſed inſitis.i.in/ trinſecis.⁊ domeſticis.ideſt pꝛopꝛijs.⁊ conuenientibus ꝑ/ bationibus rei de qua agebatur altero aſſumpto trahente fidem.i.certitudinem ex altero. ¶ Nota laboꝛintus dice batur domus dedali quam cum aliquis intendebat intra re exiuit.⁊ exeundo intrauit.⁊ conſueuit depingi circulari bus pꝛotractionibus.⁊ tranſumitur h̄ ad deſignanduꝫ cir/ culationes ⁊ reuolutiōes rōnuꝫ. ¶ Nota ꝙ circūuolutio: ⁊ cōnexio rōnuꝫ quibus philoſophia vſa eſt nō eſt ſic circu laris ꝙ vna ⁊ eadeꝫ ꝑpoſitio ſit ꝑncipiuꝫ ⁊ concluſio reſpe ctu eiuſdem:qꝛ ſic non contingit demonſtrare circulo.vt pꝫ ꝑmo poſterioꝝ:ſed dicitur ꝯnexio circularis:qꝛ rōes ex

inuicem dependent.ita ꝙ propoſitio ꝯcluſa in vna ſit p̄ncipium alterius concluſionis in alia:nec propter iſtas diuerſas ꝯcluſiones eſt aliqua diuerſitas in deo:ſed omnia ſunt idem ſimpliciter.

❡Tuꝫ illa minime inqͭ.) Hic pħia rn̄det Boetio ad qōnē ⁊ dicit.Minime ludimus. ſꝫ nos exegimus.i. perfecimus

meſticiſqꝫ ꝓbationibꝰ explicabas. P. Tuꝫ illa minime inqͭ ludimꝰ rēqꝫ oīuꝫ maximam dei munere: quē duduꝫ deprecabamur:exegimus:ea eſt.n. dīne forma ſube: vt neqꝫ i extrīa dilabaẗ:nec in ſe externū aliqđ ipſa ſuſcipiat. Sed ſic̄ de ea ꝑmenides ait:oēꝫ tu circulo aducis ſpōte mlͭitudinē:ideſt. Reruꝫ orbeꝫ mobileꝫ rotat:tn̄ ſe imobilē ipſa ꝯſeruat. Qꝫ ſi rōes quoqꝫ nō extra petitas:ſꝫ itra rei quaꝫ tractabamus ambituꝫ collocatas agitauimus:nihil eſt qđ admirere:cū platone ſanciēte didiceris: cognatos de quibꝰ loquūtur rebꝰ oportere eſſe ſermones.

❡Metruꝫ.xij.tertij libri.

Felix qui potuit boni
Fontē viſere lucidū.
Felix qui potuit grauis
Terre ſoluere vincula.
Quondaꝫ funera coniugis
Vates thraicius gemēs:
Poſtq̄ꝫ flebilibus modis
Siluas currere:mobiles
Amnes ſtare coegerat:
Iūxitqꝫ intrepiduꝫ latus
Seuis cēua leonibus:
Nec viſuꝫ timuit lepꝰ
Iā cantu placidū caneꝫ:
Cuꝫ flagrātior intima
Feruor pectoris vreret:
Nec qui cuncta ſubegerant:
Mulcerēt dominuꝫ modi:
Immites ſupos q̄rēs:
Infernas adijt domos.
Illic blanda ſonantibꝰ
Chordis carmīa tēperās
Quicquid precipuis dee
Matris fontibꝰ hauſerat.
Quod luctꝰ dabat ipotēs:
Quod luctuꝫ gemināſ amor:
Deflet:trenara cōmouēs.
Et dulci veniaꝫ prece
Vmbrarū dominos rogat.

mūere di quē dudum deprecabamur rem maximā oiuꝫ rex. ea.n.i.taľ eſt forma.i.diſpoſitio diuīe ſubſtantie. vt neqꝫ i externa .i.in exteriora dilabatur.i. cadat nec ſuſcipiat aliqd externū.i.extrinſecuꝫ in ſe. qđ ꝓbat auctoritate parmenidis. quā p̄mo ponit in greco deinde ſenſuꝫ eiꝰ ſubiūgit in latio.d. Sꝫ ſic̄ ꝑmenides de ea ait.ſ. ſubſtātia dīna. ꝙ diuina ſuba rex orbeꝫ mobilē rotat.i. mutat res circulatione generatōis ⁊ corruptiōis. ⁊ mutando res ipſa non mutaẗ:ſed ſe immobilem conſeruat.O Boeti ſi nos agitauimus.i.cōmouimus rōnes. non extra.i.nō ab extrinſeco petitas.i.ſumptas:ſed collatas intra rei ambitum.quam rem tractabamus. Nihil eſt ꝙ de hoc admirere:ideſt admireris.cum ideſt ex quo tu didiceris.Platone ſanciente:ideſt confirmante:ſermones oportere eſſe cognatos:ideſt proprios conuenientes rebus. de quibus ſupple rebus loquuntur. ❡Nota ꝙ ſermones accipiendi ſunt ẜm materiam ſubiectam:quia certitudo nō eſt ſimpliciter querenda rationibus.ex primo ethi.vbi dicitur ꝙ diſciplinati eſt tantum inquirere certitudineꝫ ẜꝫ vnūquodqꝫ genus ꝗ̄tum natura rei patitur. Cū igitur ds̄ ſic regat omnia preter hoc ꝙ cōmiſceatur cum eis.ex libͦ de cauſis.ſermones de diuina ſubſtantia accipiendi ſunt ẜm intranea diuine ſubſtantie.⁊ non ſecundum extranea cum non cōmiſceatur cum eis.

❡Metruꝫ.iz.tertij libri.

FElix qui potuit ⁊c̄.) Iſtud ē.iz.metruꝫ ⁊ vltimuꝫ huiꝰ tertij:qđ dr̄ gliconicū ab iuentore.coriambicū a pede predominātē.Primo.n.ponitur ſpondeus.dicendo felix. ſcđo coriambus dicendo qui potuit. tertio pyrrichiꝰ vľ trocheꝰ.i q̄ metro pħia poſtq̄ꝫ oſtēdit q̄ ſit vā btitudo ⁊ vbi ſit ſita:hortaẗ nūc ad ꝑſeuerādū i ꝯtēplatiōe illiꝰ btitudis.⁊ p̄mo pōit illū eē felicē q relictis terrenis vacat dine ꝯtēplatiōi.2ͦ oñdit qđ hō cōtēplationē ipediat.3ͦ illud ipedimētū vitare docet.2ᵃ ibi.(Quondā.)3ᵃ ibi.(Vos hec fabula.)p̄mo dicit.Felix ſupple eſt q potuit viſere.i.deſiderabiľr videre.lucidū fontē boni.i.deum:q eſt fons omnis boni.⁊ felix eſt q potuit ſoluere vīcula.i.affectiōes grauis terre.i.terrenoꝝ que ſua grauitate trahūt hoīeꝫ deorſuꝫ.❡Notandū ꝙ felix eſt qui ſpeculaẗ fontē boni ⁊ q ꝯtēnit delectatōes terrenas.vñ in libro.de pomo ⁊ morte Ariſt.ſcribiẗ.Btā eſt anima que nō eſt ifecta prauis operibus huius mundi.⁊ intellexit ſuū creatorē.ipſa ē q̄ reuerteẗ i locuꝫ ſuū in delitijs magnis. ve aūt anime que non habꝫ poſſe redeūdi ad patriam ſuam.turpia enī opera et delectationes corporales impediunt aſcenſū eius ſurſum. ❡Quōdā funera cō. va.) Hic oñdit qđ impediat contemplationeꝫ diuinorum q eſt effectus terrenoꝝ.quod declarat per q̄ndam fabulam que talis eſt. Orpheus filius caliope fuit cytariſta. q tanta dulcedine cythare reſonabat ꝙ nō tantum homines:ſed etiaꝫ bruta allexit:⁊ intantuꝫ ea demulſit ꝙ iperꝰ ſuos naturales dimittebant.ſiluas currere.flumina ſtare fecit.hic habuit vxoreꝫ dictaꝫ euridicē.quā cū paſtor ariſteus adamare vellet ipſa fugiēs per prata calcato quodā ſerpēte interijt:⁊ ad iferos deſcendit.quā orpheus volens ab inferis reducere deos ſupernos ſua cythara placare cepit:ſꝫ cū nō ꝓficeret ad ifernū deſcendit.⁊ itantuꝫ deos ifernales deliniuit.ꝙ cōceſſa eſt ei vxor tali conditione anteq̄ꝫ exiret infernum non flecteret retro aſpectum vxoreꝫ reſpiciendo.cum autem iam prope exiuiſſet orpheus amore allectus retroſpexit:⁊ ſic vxoreꝫ perdidit. ❡Circa iſtā fabulam ſic ꝓcedit.p̄mo oſtendit quomodo orpheus ad iferos deſcendens pro vxore rogauit.ſcđo quomodo monſtra inferni placauit.tertio oſtendit quomodo vxor ei conceſſa fuit ⁊ eam perdidit.ſcđa ibi. (Stupet.)3ᵃ ibi. (Tandem.)Dicit primo. Vates traycius.i.orpheus de traycia ꝓuincia oriundus.dictꝰ vates.i.ſapiēs a multis. ille quondam gemens.i.deplorans funera.i.morteꝫ cōiugis.poſtq̄ꝫ coegerat amnes.i.fluuios ſtare.ſiluas currere mobiles pꝰ ipm flebilibus modis.i.modulationibus cythare.q̄s flendo formauit.⁊ poſtq̄ꝫ cerua iunxit intrepidum latus ſeuis leonibus:quia cerua incedebat ſequendo modulationem orphei.nec lepus timuit canem viſum iam placiduꝫ.i. placatum cātu.i.ſono cythare.quia lepus ⁊ canis ſimiliter ſequebantur ipſum. Cum autem feruor.i. amor flagrantior .i.ardentior.vreret intima.i.iteriora pectoris orphei. ⁊ cū modi.i.modulationes.qui cuncta ſubegerant. ideſt ſubiecerant non mulcerent.i.non placarent dn̄m.ſ.orpheuꝫ ipſe querēs ſuperos.i.deos imites:q2 placari nō poterāt. adijt

Domos īfernas.i.īfernales.illic tēperās blāda carmīa ſonātibꝰ chordis.ipſe ꝺ̄flet.i.flebilr̄ decātat ī cythara.q̄cq̄d hauſerat ex ꝓcipuis fōtibꝰ mr̄is.ſ.dee caliope:⁊ ip̄e deflet q̄ꝺ luctꝰ īpotēs q̄ facit hoīez īpotētē.ſibi dabat.i.cōceſſit ⁊ deflet illꝺ̄ q̄ꝺ dabat ſibi amor gemināns luctū.quō ꝯmouens trenera.i.īferna.⁊ rogat dn̄os vmbraꝝ.i.īfernales dulci ꝑce veniam.i.relaxationē ſue vxoris.❡ Nō ſm̄ Ar.z°metḣ.⁊ cōmētatorē z° celi ⁊ mūdi.nō omnes accipiunt veritatez ꝑ eundez modum.tū ꝓpter diuerſaꝫ ꝯſuetudinem:tum propter diuerſam naturam.tuꝫ ꝓpter paucitatem inſtructionis in logica. Unde q̄dā recipiunt veritatem per modum demonſtrationis,q̄dā per modū auctoritatū:q̄dā per modū fabulaꝝ.vt q̄ ph̄ia talibꝰ ſatiſfaciat aliq̄n̄ demōſtrationibꝰ aliq̄n̄ auctoritatibꝰ vtit̄:aliq̄n̄ fabulas īterſerit:ſicut ī propoſito.❡ Notādum ꝙ orpheus dr̄ vates:q̄r carmia cōpoſuit.dr̄ aūt vates a vi mentis vel a video.❡ Notādū ꝙ trenera dicunt̄ quaſi lamētabilia.a trenus.ni.q̄ꝺ eſt lamentatio.Et trenarus in ſingulari eſt nomē cuiuſdā mōtis in quo dicitur eſſe via ad infernum:in plurali trenera ſignificat loca infernalia.ſicut dicit Huguitio.Cōiter aūt inuenitur hoc nomen ſcriptum ſine.r.in ꝑ̇ma ſyllaba.dicit̄ tenera vel tenerus:ſicut in doctrinali.Tenerus infernus.tñ Huguitio.ſcribit tm̄ per.r.vt trenerus ⁊ trenera. Unde forſan ex vicio ſcriptoꝝ q̄n̄q̄ ſubtrahit̄.r.

Stupet tergeminus nouo
Captus carmine ianitor.
Que ſontes agitāt metu
Ultrices ſcelerum dee
Jam meſte lachrymis madēt.
Non ixionium caput
Velox ꝓcipitat rotha.
Et longa ſiti ꝑditus
Spernit flumina tantalus.
Uultur dum ſatur eſt modis:
Non traxit Ticij iecur.
Tandē vincimur:arbiter
Umbraꝝ miſerans ait.
Donemus comitem viro
Emptam carmine coniugem.

❡ Stupet tergeminus nouo) Hic oñdit quō orpheꝰ mōſtra īferni placauit dicēs. Janitor īferni q̄ dr̄ cerberꝰ q̄ſi vorator carniū:ille tergeminus.i.hn̄s tria capita canina:captꝰ fuit nouo carmine.i.melodia ꝑ̇us īaudita.⁊ ſtupet.i.admirat̄.tūc oñdit quō alia mōſtra placauerit dicēs ꝙ tres furie īfernales Theſiphone.Alecto.Megera que ſūt vltrices ſcelerū īferētes metū peccatoribꝰ iſte lachrymabant̄ ꝑꝑ dulcedinē cythare.Uñ dicit.dee.i.furie tres vltrices ſceleꝝ.i.pctōꝝ.q̄ dee agitāt.i.vexāt.ſontes.i.peccatores.metu.i.timore.iſte iā meſte madēt.i.fluūt lachrymis.Tūc tāgit remiſſionē pene quorūdā ī iferno.⁊ ꝑ̇mo Ixionis.Ubi ſciēdū ꝙ ixion voluit ꝯcubere cū Junone Cū aūt Juno īterponeret nubē:ixion ꝓiecit ſemen ī nubē ex quo nati ſunt cētauri:ip̄e aūt adiudicatꝰ īferno ꝯtinue voluit̄ ī rotha.q̄ rotha ſterit orpheo modulante.vñ dicit Uelox rotha nō ꝓcipitat.i.nō deiecit:caput ixionū.i.ixionis:ſup.orpheo canēte.Tūc tāgit remiſſionē pene tātali. ❡ Ubi ſciēdū ꝙ tātalus dr̄ laceraſſe ꝓꝓriū filiū:dās eū dijs ad comedēdū ꝑ quo dānatꝰ fuit.Dr̄ aūt ī iferno hēre aquaꝫ vſq̄ ad mentū:⁊ poma pēdētia an̄ os:⁊ tñ deficere ſiti ⁊ fame.cum.n.vult ſumere aquā vel pomū fugiūt ab eo.iſte tantalus ſpreuit flumina.orpheo canente.vñ dicit tantalus ꝑditus.i.ꝯſumptꝰ.lōga.i.magna ſiti.ſpreuit flumina.Tūc oñdit remiſſionē pene Ticij.Uñ ſciendū ꝙ Ticius voluit cōcubere cum latona matre apollinis:quē apollo īterfecit ⁊ in īfernuꝫ relegauit:cuius iecur vultur deuorat.Orpheo aūt canēte vultur ceſſauit laniare iecur eiꝰ:vnde dicit:duꝫ vultur eſt ſatur:modis.ideſt modulationibus orphei.non traxit.in non laniauit iecur ticij.

❡ Tandem vincimur arbiter) Hic oſtendit quō orpheo vxor ſua cōceſſa fuit.⁊ quō eam perdidit dicēs.Tandeꝫ arbiter.i.iudex vmbraꝝ iſte miſerans.i.miſericordiā hn̄s ait.nos vicimur.donemur.i.reſtituamus.viro.ſ.orpheo comitem coniugeꝫ emptā.i.ꝯparatā carmine ſuo.ſed lex.i.cōditio.coerceat iſta dona nephas ſit ſibi deducēti vxorēꝫ flectere lumina.i.oculos reſpiciēdo vxorē:dū liq̄rit.i.reliq̄rit

Sed lex dona coerceat:
Ne dum tartara liquerit:
Phas ſit lumina flectere.
Quis legez det amantibus:
Maior lex amor eſt ſibi.
Heu noctis prope terminos
Orpheus euridicē ſuam
Uidit:perdidit:occidit.
Uos hec fabula reſpicit:
Quicūq̄ in ſuperum diem
Mentez ducere queritis.
Naꝫ qui tartareū in ſpecus
Uictus lumina flexerit.
Quicquid precipuuꝫ trahit
Perdit:dū videt inferos.

tartara:⁊ tūc exclamat.d.Quis det.i.ponit legē amātibꝰ.q.d.amor nō dꝫ coerceri lege.q̄r amor maior lex ē ſibi.i.maior amor ē lege.Et ſubdit. Heu ꝓpe termīos noctꝭ.i.īferni.Orpheus euridicē vxorē ſuā vidit reſpiciēdo a tergo eā ꝑdidit ab īferis nō deducēdo.occidit īferno eā reliquēdo.❡ Notādum ꝙ apud īferos arbiter.i.iudex vmbrarum.dr̄ adamantus qui cogit aīas ad fatendum peccata cōmiſſa:⁊ vnicuiq̄ ſm̄ merita ſua penam diſtribuit Iſte adamantus dixit donemus viro coniugem.

❡ Notādū ꝙ amor non pōt lege coerceri.nam ex incenſo amore homo ſepius tranſgredit̄ legem:⁊ amor fortior ē ad aliq̄d implendū q̄̄ lex ad coercendū.ideo dicit q̄s legem det amantibus.maior lex eſt ſibi.q.d.ꝓpter q̄d lex dat̄ amātibꝰ cum per ſe dura lex ſit amare:

❡ Uos hec fabula reſpicit) Hic ph̄ia applicādo fabulam ad ꝓpoſitū hortat̄ nos vitare īpedimētū ꝯtēplatōis ſūmi boni.⁊ dic̄.O hoīes q̄cūq̄ q̄ritis.i.vultis.ducere mētē.i.mētis ꝯtēplationē.ī ſupeꝝ diē.i.in ſupnā claritatē.hec fabula iam dicta reſpicit vos:q̄r ad veſtrā īformatōeꝫ īducta.Nā q̄ victꝰ affectu terrenoꝝ:flexerit lumīa.i.oculos rōnis.⁊ ītellectꝰ in tartareū ſpecꝰ.i.in terrena q̄ ducūt ad tartareā ꝓfunditatē.Quicq̄d ꝓcipuū.i.bonū.trahit.ſ.laborādo.illꝺ̄ ꝑdit.dū videt īferos.i.dum ītēdit terrenis.i.tpalibꝰ que ſunt īfima.❡ Nota ꝙ ꝯcupia ⁊ affectꝰ terrenoꝝ īpedit ꝯtēplationē ſūmi boni.Uñ Boetiꝰ ī tractatu de ſūmo bono dic̄.Inordiata ꝯcupia multos īpedit a ſūmo bono.quoſdā enī pigritiā ſeq̄ videmꝰ.Quoſdā.n.delectatōes ſenſuales.Quoſdā.n.ꝺ̄ſideria auri ⁊ argēti exceptis paucis viris honorandis ph̄is qui ꝯtēnunt ſenſus deſideria ⁊ ſequuntur deſideria intellectus:⁊ ꝓpe finem eiuſdē tractatus dicit.Ph̄s maxime delectat̄ in ꝑ̇mo ꝑ̇ncipio in ꝯtēplatione ſue bonitatis:⁊ hec ſola eſt recta delectatio:hec enim eſt vita ph̄oꝝ ſine qua nemo viuit vita recta.Et ſubdit.Ph̄m aūt voco omnē hominē viuētē ordine nature tendens in alta ⁊ finiens vitā acq̄rit vltimum finem ⁊ optimuꝫ vite humane qui eſt deus glorioſus benedictus in ſecula ſeculoꝝ.

❡ Explicit liber tertius de ꝯſolatione ph̄ie.

℃ Incipit liber q̃rtꝰ. pſa prima.

Hec cū ph̃ia dignitate vultꝰ ⁊ oris grauitate ſuata leuiter ſuauiterqꝫ ceciniſſꝫ. Tū ego nōdū penitꝰ inſiti meroris oblitus intentionē dicere adhuc aliqd parantis abrupi. Et o inq̄ꝫ veri p̄uia luminis: que vſqꝫ adhuc tua fudit oratio tum ſui ſpeculatione diuina: tuꝫ tuis rōnibꝰ inuicta patuerūt. Eaqꝫ mihi: ⁊ ſi ob iniurie dolorem nuper oblita: nō tñ ante hac prorſus ignota dixiſti. Sꝫ ea ipa eſt vel maxima noſtri cā meroris: ꝙ cuꝫ rerꝝ bonus rector exiſtat: vel eē oīno mala poſſint: vł īpunita p̄tereant. Qꝛ ſolū quāta dignum ſit admiratiōe: pfecto cōſidera. At huic aliud maiꝰ adiūgit̄. Nā iperāte florēteqꝫ neq̄tia virtus non ſolū p̄mijs caret: verūetiā ſceleratoꝝ pedibꝰ ſubiecta calcat̄: ⁊ in locū facinoꝝ ſupplicia luit. Que fieri i regno ſciētis omnia: potentis oia: ſed bona tātūmodo volētis dei nemo ſatis poteſt: nec admirari nec cōqueri. P. Tum illa ⁊ eēt inquit īfiniti ſtuporis oībuſqꝫ hōribilꝰ mōſtris: ſicuti tu eſtias i tāti velut patriſfamilias diſpoſitiſſima domo: vilia vaſa colerēt̄: p̄cioſa

℃ Incipit liber quartꝰ. Proſa p̄ma. Hec cū ph̃ia dignitate vultꝰ) Hic icipit q̄rtus liber de ꝯſolatōe ph̃ie: cuiꝰ hec eſt pſa p̄ma: i q̄ libꝰ ph̃ia aſſignat cās q̄re mala cōcedant̄ i regno dei: cū oīuꝫ rerꝝ rector bonus exiſtat. ſ. deꝰ: ⁊ pbat bonos ſp eē potētes ⁊ malos ipotentes: ⁊ ſic vicia nūq̄ ſūt ſine pena: ita v̄tutes nunq̄ ſūt ſine p̄mio. Probat etiaꝫ ꝙ oīs fortuna tā pſpa q̄ aduerſa bonis ē ad pfectū: malis aūt ad interitū. Etiā probat ꝙ omnia q̄ fiūt a deo recte fiunt ⁊ alia plura ſicut patebit. Et diuidit̄ ille liber i 4. ptes: qꝛ ſeptem ſunt pſe ⁊ ſeptē metra huius q̄rti de qbꝰ patebit in pceſſu. Primo q̄ oſtēdit boetius quō itētionē ph̃ie adhuc parātis pſa dicere iterrupit pponēdo cās ſui doloris. Scōo ph̃ia pmittit ſibi pfectaꝫ curā. Tertio dat modū curādi ipm. 2ª ibi (Tum illa ⁊ eſſet) 3ª ibi. (Et qm̄) Et q̄rto pſeq̄t̄ itētionē ipm curādo in ſeq̄nti pſa. ibi. (Tum ego) Primo oſtēdit quō iterrupit intentionem ph̃ie volētis plura loq. Scōo pbat cās ſui doloris. 2ª ibi. (Sed ea ipſa eſt). Primo dic̄. Cū ph̃ia ceciniſſet. i. decātaſſet hec. ſ. p̄dicta. ſeruata leniter. i. delectabil'r. ⁊ ſuauiter. i. dulciter. ſeruata dignitate. i. reuerētia vultus. ſ. ſui ⁊ grauitate oris. i. ſmonis ſupple ſui. Tū. i. poſt hec. ego. ſ. boetius. nōdū. i. nō adhuc. oblitꝰ. i. imemor: penitꝰ. i. oīno. inſiti meroris. i. itriſeci doloris. Ego boetius abrupi. i. iterrupi. intētionē. i. ppoſitū ph̃ie parātis. i. itendentis. dicere adhuc aliqd. Et inq̄. i. dixi. O p̄uia. i. p̄ambula. veri luminis. i. pfecte cognitōis. ſ. illa que tua oratio. i. tuus ſmo. fudit. i. locutꝰ ē. hucuſqꝫ. i. ad iſtū librꝝ q̄rtū. patuerūt. i. manifeſta fuerūt. inuicta. i. iſolubilia. Tū. i. aliq̄n. diuina ſpeculatiōe. i. ſcā ꝯtēplatiōe. tū. i. aliq̄n ſui. ſ. ipſiꝰ. tuꝫ. i. aliq̄n tuis rōnibꝰ. i. demonſtratōibus. Et ea. i. illa p̄dicta. ⁊ ſi p q̄uis oblita mihi nuper. i. aliq̄n determinationē ob dolorē iniurie ſupple quā ppeſſus ſum a Theodorico rege gottoꝝ nō tñ dixiſti prſus. i. oīno. hec. ſ. predicta. ignota. i. ignorata. ante hac. i. hucuſqꝫ. ℃ Nota ꝙ dignitas ē honeſta ⁊ copioſa auctoritas. dr̄ aūt ph̃ia hr̄e dignitateꝫ vultꝰ ppter ſui honeſtatē: qꝛ ſm Tulliū ſola ſapīa ē que meret̄ honores: ⁊ ppter ſui auctoritatē que digna eſt imitatione. Etiā ph̃ia dr̄ eſſe grauis ore. i. ſtabili ſermone: quia ſermones philoſophici firmitate rōnuꝫ inſunt ſtabilitati. ℃ Nota cum ph̃ia oſtendiſſet quid ſit ſummum bonum: ⁊ in quo ſitum ſit: ⁊ feciſſet exhortationem ad illud querendum intendebat oſtendere modum quo ad illud peruenitur ſed anteq̄ expleret illam intētionē boetius velut auidus ad ſciendum quedam: quorum ignorantia detinebat ipꝫ in merore: interrupit intentionem philoſophie volentis plura dicere. ℃ Nota ꝙ philoſophia dr̄ p̄uia veri luminis. quia ipſa clarificat animam ⁊ trahit eam ab obſcuritate ignorantie ad lucem ſapientie ⁊ ad claritatem intellectus. ex libro de pomo Ariſto. Uel ideo dicitur preuia veri luminis. quia per ipſam tanq̄ per viam homo peruenit ad cognitionem veri luminis: quod eſt deus: quia ſcribitur in libro de pomo ꝙ per philoſophiam homo cognoſcit ſuum creatorez: qui de nihilo fecit omnia: qui eſt inceptor omnium inceptorum: ⁊ omnium principiorum principium. Et ibideꝫ ſcribitur oportuit vt philoſophia mitteretur ad inſtruendum ignorantes. ⁊ eos qui non cognouerunt ſuum creatorem.

℃ Sed ea ipſa eſt) Hic Boetius proponit cauſas ſui meroris dicens. Sed ea ipſa eſt cauſa noſtri meroris: ⁊ maxima cauſa. ꝙ cum rector reruꝫ. ſcilicet deus bonus exiſtat vel eſſe mala omnino poſſint: vel preterеant impunita: quod ſaltem ſi nullum aliud inconueniēs ſequeretur: conſidera quanta ſit dignum admiratione: at pro ſed. huic adiungitur. ideſt additur aliud maius. ſupple admirandum. Nam pro quia. imperante. ideſt precipiente. ⁊ florente. ideſt vigente. nequitia. ideſt nequitioſis hominibus virtus. ideſt homo virtuoſus. non ſolum. ideſt non tantum caret premijs. verumetiam ipſa virtus ſubiecta ideſt ſubdita. calcatur pedibus. ideſt potentijs. ſceleratorum ideſt malorum: ⁊ ipſa virtus luit. ideſt patitur ſupplicia. ideſt penas in locum facinorum. i. vicioſoruꝫ loco. que. ſ. predicta fieri. i. permitti in regno. i. in mundo. ſcientis omnia. ſcilicet dei: ⁊ potentis omnia. ſed volentis. i. intendentis. tātummodo bona. nemo ſatis vel admirari: nec conqueri pōt. querimoniam facere. ℃ Nota ꝙ mala fiunt in mundo. patet: quia ratio ſemper deprecatur ad bonum. Cum ergo mali non regantur iudicio recte rationis. ſed vincantur paſſionibus ire ⁊ concupiſcentie: ideo deficiunt a bono. Item ſuperabundātia ⁊ defectus ſunt de genere malorum. cum virtus conſiſtat in medio. cum igitur in pluribus ſit ſuperabūdantia ⁊ defectus. patet ꝙ mala fiunt in mundo. Cum autem omnia dependeant a deo celuꝫ ⁊ tota natura: ⁊ deus eſſentialiter ſit bonus: mirabile eſt quomodo mala eſſe poſſunt: vel ſaltem permaneant impunita. ℃ Nota ꝙ quia boni attingunt finem omnium rerum. ſ. ſummum bonum. ideo ſunt potentes. mali aūt quia hocipſum attingere non poſſunt ſunt impotentes. Et qꝛ boetius in p̄mo libro. ſexta pſa. dixit ſe ignorare qs ſit finis omnium rerum. ideo putabat bonos eſſe impotentes. malos autem potētes: ⁊ de hoc boetius admirat̄. vt pꝫ in lr̄a: ⁊ iſta eſt vna cauſa ſui doloris.

℃ Tū illa ⁊c) Hic ph̃ia pmittit. B. pfectā curā q̄ ꝯſiſtit i ptractatiōe hꝰ mãe. d. O boeti ⁊ eēt īfiniti ſtuporis. i. admiratōis ⁊ eēt horribilꝰ oībꝰ mōſtris. i. deformitatibꝰ ſi i

diſpoſitiſſima:ideſt in ordinatiſſima.domo.ſ.i mundo.tā ti patriſfamilias.ſ.dei ſi ibi colerentur: ideſt honorentur vilia vaſa.i.mali homines.⁊ ſi precioſa vaſa:ideſt boni homines ſordeſcerent.i.vileſcerent:ſicut tu eſtimas: ſed nō eſt ita. Nam ſi ea que pauloante concluſa ſunt.ſeruantur inconuulſa.ideſt itegra in ſui veritate.tu auctore.ideſt doctore.ipo deo de cuiꝰ regno nc loqmur cognoſces.ſemꝑ bonos eē potentes malos ꝟo impotētes nec vnq̄ꝫ vicia eſſe ſine pena nec ſine p̄mio eē virtutes. ⁊ cognoſces bonis ſemꝑ contigere felicia ⁊ malis infortunata. ⁊ cognoſces multa id genuſ.i.huius generis.q̄ corroborēt te firma ſoliditate .ſ.ↄtra aduerſitatem fortune. q̄relis tuiſ ſopitl.i.remotis. ¶ Notandū ſic poſtea patebit oīa q̄ fiunt recte a deo fiunt. Cū igitur ordo iuſticie requirat vicia puniri:virtutes remunerari:ſi mali manerent impuniti.⁊ boni irremunerati:⁊ ſic peruerſus eſſet ordo in domo dei.ſ.in mundo qđ eſt horribilius oībus mōſtris.

ſordeſcerēt. Sꝫ nō ita ē. Nā ſi ea q̄ pauloāte ↄcluſa ſūt inconuulſa ſeruant̄:ipō de cuiꝰnūc regno loquimur auctore cognoſces ſemꝑ quidē potentes bonos eſſe malos ꝟo abiectos ſꝑ atq̄ꝫ ībecilles nec ſine pena vnq̄ꝫ eſſe vicia: nec ſine p̄mio virtutes:bonis felicia: malis ſemꝑ infortunata cōtingere. Multaq̄ꝫ id genus q̄ ſopitis q̄relis firmate ſoliditate corroborēt. Et quoniā vere formā btitudinis me dudū mōſtrante vidiſti quo etiā ſita ſit agnouiſti:decurſis oībus que p̄termittere neceſſarium puto:viam tibi que te domum reuehat oſtendam. Pennas etiā tue mēti qbꝰ ſe ī altū tollere poſſit affigā: vt ꝑturbatione depulſa ſoſpes ī patriaꝫ meo ductu:mea ſemita: meis etiam vehiculis reuertaris.

¶ Metꝝ primū q̄rti libri.

¶ Et quoniam vere formaꝫ.) Hic philoſophia dat modū curandi ipſum Boetium dicens. Quoniam dudū.ſcilicet in tertio libro vidiſti formam vere beatitudinis me monſtrante.ideſt docente omnibus decurſis.ideſt pertranſitis.q̄ puto neceſſarium pretermittere. oſtendam tibi viā que te reuehat.i.reducat.domum: ideſt ad cognitionem vere beatitudinis.⁊ ego affigam:ideſt apponam tue menti.pennas.i.rationes quibus mens poſſit ſe tollere in altū vt depulſa perturbatione contingente tibi ex affectu bonorum temporaliū.reuertaris ſoſpes in patriam meo ductu.mea ſemita.meis vehiculis. ¶ Nota ꝙ ꝑ pennas q̄s philoſophia p̄mittit affigere menti Boetij itelligitur ſpeculatio rationis ⁊ intellectus virtus ⁊ ſapiētia. Sicut enī auis volando in altum deducit̄ auxilio pennarū:ſic mēs humana ſpeculatione rationis ⁊ intellectus virtute ⁊ ſapientia erigitur in contemplatione ſummi boni.

¶ Metrū primum libri quarti.

Unt etenim penne.) Iſtud ē primū metꝝ huiꝰ q̄rti cuius p̄mꝰ verſus dr̄ metꝝ alemanicū ab inuentore dactilicū a pede p̄dominante.ſcđs vſus dr̄ metꝝ archilocum ab inuentore.iābicū a pede p̄dn̄ante. In quo metro ph̄ia oſtēdit viā ꝑ quā ꝑuenit̄ ad cognitionem ſummi boni.⁊ eſt per cōſiderationem creaturarum que gradatim ſunt tranſcendēde. quouſq̄ꝫ inueniatur aliqđ qđ p̄emineat omni creature.⁊ iſtam viam tradit ſub ſimilitudine auis volantis. Primo ergo tradit viam q̄ mens ꝑueniat ad cognitioneꝫ ſummi boni.ſecūdo oſtendit qđ mens iudicabit cum illuc ꝑuenerit:ſcđa ibi.(Huc te.) Primo dicit.dixi ꝙ affigaꝫ pennas menti tue. Sunt etenim mihi penne volucres.i. veloces. .ſ.virtꝰ ⁊ ſapīa.q̄ cōſcendāt.i.penetrēt.celſa.i.alta poli.q̄s pennas.cum mēs velox ſibi induit.i.aſſumit.ipſa peroſa.i.odio habēs terras deſpicit eas querendo vlterius creatorē et mens ſuperat globuꝫ.i.ſpericū corpꝰ immenſi aeris.cognoſcēdo ꝙ vltra aerē eſt creator. Nubes videt pꝰ terguꝫ: quia vltra nubes querit cognitionē ſummi boni.⁊ trāſcendit v̄ticeꝫ .i. ſūmitatem ignis q ignis calet agili.i. veloci motu. etheris.i.celi. ⁊ vlteriꝰ procedit mens iueſtigādo dōec ſurgat.i.eleuetur in domos

Unt eteni penne volucres mihi: Que celſa ↄſcēdāt poli: Quas ſibi cū velox mens īduit: Terras ꝑoſa deſpicit.
Aeris immēſi ſuperat globuꝫ:
Nubeſq̄ꝫ poſt tergum videt.
Quiq̄ꝫ motu agili calet etheris:
Tranſcendit ignis verticem:
Dōec ī aſtriferas ſurgat domoſ:
Pheboq̄ꝫ coniungat vias:
Aut comitet̄ iter gelidi ſenis
Miles choruſci ſyderis.
Ul' quocūq̄ꝫ micans nox pingit̄:
Recurrat aſtri circulum.
Atq̄ꝫ vbi iā exhauſtū fuerit ſatis
Polum relinquat extimum.
Dorſaq̄ꝫ velocis p̄mat etheris:
Compos verendi luminis.
Hic regum ſceptruꝫ dn̄s tenet
Orbiſq̄ꝫ habenas temperat.
Et volucrē currū ſtabilis regit
Rerum choruſcus arbiter.

aſtriferas.i.orbem planetaruꝫ.⁊ coniungat vias ſuas phebo.i.ſoli inueſtigādo ꝙ ſol nō eſt deus.donec comitet̄ iter gelidi ſenis.i.ſaturni.q ſupra ſolē.mens inquā exn̄s miles choruſci ſyderis.i.dei q ē ſplendidū ſydus.⁊ vlterius aſcēdit ſupra orbes planetarū donec recurrat.i.ꝑtranſeat. circulū aſtri.i.celū ſtellatū.quo.ſ.aſtro pingitur.i.ornat̄ nox micans:q2 nox ſtellis firmamenti illuminatur. vbi.i.poſtq̄ꝫ ſatis fuerit exhauſtuꝫ.i.ſpeculatione euacuatū ꝙ nulla ſtellarū eſt deus.mens vlterius tranſcendit donec relinquat extimuꝫ poluꝫ.i.vltimū celum ⁊ premat dorſa velocis etheris.i.firmamenti.ſ.cōpos.i.potens reuerēdi luminis.ſ.dei.hic ſupra vltimū poluꝫ.dn̄s regum tenet ſceptrū .i.iperiū.⁊ tēperat.i.moderat̄.habenas.i.regimina. orbis. ⁊ manens ſtabilis in ſe.regit volucrem.i. velocem. currū .i.circularē motū corpoꝝ celeſtiū.deus exiſtēs corruſcus arbiter.i.ſplendidus iudex reꝝ. ¶ Notandū ꝙ dicit ignē calere motu celi.ex quo videt̄ ꝙ calor nō ſit propria ⁊ per ſe q̄litas ignis:cū ſibi debeatur per motū celi.ſꝫ dicēdum ꝙ locꝰ nō ſolū ē cā cōſeruatiua locati:ſed omnium accidētiū n̄aliter ↄſequētiuꝫ. Un̄ q2 celū ē locus ignis nō ſolum eſt cā ipſiꝰ ignis:ſed etiā ipſius caloris ignem cōſequentis ⁊ q2 ꝓpria diſpoſitio celi ſm̄ quā habet caliditatem ſuper oīa eſt motus eiꝰ.iō dicit ignē calere motu celi.non excludens per hoc quin calor ſit per ſe qualitas ignis. ¶ Notādum ꝙ ſaturnum vocat gelidum ſenem.non ꝙ ſit gelidꝰ formaliter: ſed effectiue. ē enim effectiuus gelu ⁊ frigoris ⁊ dr̄ ſenex.q2 motus eius tardus eſt ad modū ſenis. Naꝫ curſum ſuum complet pluri tempoīe q̄ꝫ ſol vel luna.

¶ Huc te ſi reducez.) Hic oñdit phĩa qđ mens iudicabit cũ trãſcendit creaturas ⁊ ꝑuenit in cognitionez dei dicẽs. O mens ſi via ducat te reducẽ.i.reuertẽtẽ a temporalib⁹ huc.i.ad cognitionem dei.quã viam nunc imemoꝛ regris Tũc dices.Ego memini que obnubilata fui affectu tẽporaliũ.hic.ſ.in cõtẽplatiõe dei ẽ mihi patria.hinc.ſ.a deo eſt

Huc ſi te reducem referat via:
Quam nunc requiris imemoꝛ
Hic dices memini pñia eſt mihi.
Hinc oꝛtus.hic ſiſtam gradum.
Qꝛ ſi terrarum placeat tibi
Noctem relictam viſere:
Quos miſeri toꝛuos ppli timẽt
Cernes tyrannos exules.

me⁹ oꝛtus. qꝛ ad ei⁹ imagĩnẽ creata.h.ſ. in ꝯtẽplatiõe dei ſiſtam.i.figam gradum .i.ponaz finalem quietem Qꝛ ſi placeat tibi exiſtẽti i cognitiõe dei viſere. i. cum ꝺſiderio videre:noctez terraꝝ relictam tu cernes.i.videbis toꝛuos tyrãnos.i.crudeles ꝑncipeſ q̃s miſeri populi timent.illos toꝛuos eẽ exules a vera patria ſua.
¶ Notãduz ſꝫm apoſtoluz nõ habemus hic manentez patriã:ſꝫ futurã ingrimus.

¶ Proſa ſcđa q̃rti libri.

Tum ergo pape inq̃ꝫ vt magna ꝓmittis:nec dubito qn poſſis efficere tu mõ quez excitaueris ne moꝛeris. P. Primũ igiꝉ inqt bonis ſꝑ adeſſe potẽtiã:malos cunctis virib⁹ eẽ deſertos agnoſcas licebit:quoꝝ quidẽ alteꝝ demonſtraꝉ ex altero. Nã cũ bonũ malũq; ꝯtraria ſint ſi bonũ potens eſſe ꝯſtiterit:liq̃t imbecillitas mali.at ſi fragilitas clareſcat mali:boni firmitas nota eſt.

Hec.n.ẽ vera patria a q̃ aĩa rõnalis ꝑ creatiõez a deo exiuit.ad quã niſi reuertaꝉ:eẽ qđ a deo accepit affectiõe terrenoꝝ deturpata ꝓ ſus amittit.ꝑꝑ qđ dixit in ſecũdo metro tertÿ libri:Repetunt ꝓpꝛios queq; recurſus.Reditu q; ſuo ſingula gaudẽt.nec manet vlli tradit⁹ oꝛdo.Niſi ꝙ fini iunxerit oꝛtũ.Stabileq; ſui fecerit oꝛbem.

¶ Proſa ſcđa q̃rti libri.

Tum ergo pape inq̃ꝫ) Hic icipit ſcđa ꝓſa h⁹ q̃rti.Circa quã ẽ ſciẽduz ꝙ phĩa i ꝑ lib.ſexta ꝓſa inueſtigãdo cãm ⁊ radicẽ ifirmitatis Boetÿ: cognouit ꝙ Bo.ex ignoꝛãtia finis reꝝ malos hoĩes potẽtes.bonos vͦ impotẽtes putabat. Itẽ qꝛ ignoꝛabat qb⁹ gubernacul' mũd⁹ regaꝉ:foꝛtuitaruz vices eſtimabat fluitare ſine rectoꝛe.qꝛ vͦ phĩa iaz oñdit qs ſit finis reꝝ ⁊ qb⁹ gubernaculis mũd⁹ regaꝉ. Nũc phĩa vult adhibere boetio ꝑfectã curã remouẽdo doloꝛes i q̃s Boe.icidit ex ignoꝛantia ꝑmiſſarũ.Et pꝛimo phĩa hoc petit:⁊ phĩa ſcđo illud ꝓſequiꝉ.ibi.(Primũ igiꝉ) Dicit ꝑmo Tũ igiꝉ.ſ.finito ſermone phĩe.ego boeti⁹ inq̃ꝫ pape eſt interiectio admirãtis. O phĩa tu magna ꝓmittis. nec dubito qn poſſis efficere.i.ad effectuz ꝑducere.tu mõ ne moꝛeris.i.non pꝛotrahas me quẽ excitaueris.ſ.ad audiendum ¶ Notandũ ꝙ ſapiens nihil ꝓmittit quod adimplere nõ poſſit;qꝛ opus ſapientis eſt non mentiri. Ergo dicit Boeti⁹ phĩe:ſicut magna ꝓmittis nõ dubito qn efficere poſſis ¶ Primũ igiꝉ inqt.) Hic phĩa ꝓſequiꝉ intentuz.⁊ ꝑmo ꝓbat bonos ſemper eſſe potẽtes:⁊ malos impotẽtes, cuius oppoſitũ putabat Boetius.⁊ tangit ꝑmo modum ꝑ quez vult hoc oñdere.ſecũdo oñdit ⁊ ꝓbat intentũ ſuũ rõnib⁹. ibi.(Duo ſũt.) Pꝛimo dicit.O boeti ꝑmũ licebit vt agnoſcas bonis ſemper adeſſe potẽtiaz. ⁊ malos eẽ deſertos.i. ꝑuatos cunctis viribus.quoꝝ alteꝝ.ſ.bonis ſemper adeſſe potẽtiã demõſtraꝉ ex altero.ſ.ex hoc ꝙ mali ſũt virib⁹ deſerti.⁊ huius cãm ſubdit dicens. Nam cũ bonum ⁊ malum ſint ꝯtraria.ſi bonũ eſſe potẽs cõſtiterit.liquet.i.manifeſtum fuerit.ibecillitas.i.impotẽtia mali:⁊ ſi fragilitas

Sꝫ vti noſtre ſnĩe fides abundãtioꝛ ſit alterutro calle procedaz: nunc hinc nunc ide propoſita cõfirmans. Duo ſunt quib⁹ oĩs humanoꝝ actuuz cõſtat effect⁹. voluntas.ſ.ac ptãs:quoꝝ ſi alterutruz deſit nihil ẽ qđ explicari q̃at Deficiente eteni volũtate ne aggrediꝉ qđẽ quiſq; qđ ñ vult. at ſi ptãs abſit: voluntas fruſtra ſit. Quo fit vt ſi quem videas velle adipiſci qđ minime adipiſcatur: huic obtinẽdi qđ voluerit defuiſſe valentiam dubitare nõ poſſis: .B. Perſpicuum eſt inquã:nec vllo mõ negari põt. P. Quem vero effeciſſe quod voluerit videas num etiã potuiſſe dubitabis? .B. Minime. P. Qđ vero qſque poteſt in eo validus: quod vero nõ poteſt in hoc imbecillis eſſe cẽſendus ẽ. B. Fateoꝛ inq̃ꝫ.

clareſcat mali firmitas boni nõ ẽ. Sꝫ vt ꝓ ſnĩe abũdãtioꝛ ſit fides noſtre ſnĩe alterutro calle. i. vtraq; via ꝓcedam confirmãs ꝓpoſita nunc hic. ſ.ex ifirmitate boni. nunc inde ex fragilitate mali. ¶ Nõndũ ꝙ phĩa dictum ſuũ.ꝙ ſi boni ſũt potẽtes mali ſunt ipotẽtes: fundat ſuꝑ ꝯſideratõꝫ topicã.ſi ꝓpoſituz in ꝓpoſito: ⁊ oppoſitũ i oppoſito.vt ſi ſanitas ẽ bõa egritudo ẽ mala. dicit ꝙ velit ꝓcedere vtraq; via ex potẽtia bonoꝛum ꝓbando impotentiã maloꝛũ.⁊ ex ipotentia maloꝝ potẽtiã bonoꝝ: qꝛ ſi tm̃ vnũ iſtoꝝ ꝓbaret.⁊ ex hoc reliquũ ꝯcluderet ꝑ locũ a cõtrarÿs eẽt argumentũ veriſimile ⁊ non neceſſariũ.⁊ iõ vtrãq; partem vult ꝓbare ⁊ ex vtroq; reliquũ concludere.

¶ Duo ſũt qb⁹ oĩs.) Hic phĩa ꝓbat itẽtũ rõnib⁹.ſcđo excludit q̃dã dubitatõez.ibi.(Sꝫ pñt.) Tertio cõfirmat ꝑncipale intẽtũ auctoꝛitate platonis.ibi.(Ex qb⁹ oĩbus.) Pꝛimo ꝓbat bonos ſempꝑ eſſe potẽtes.⁊ malos ipotẽtes duabus rationibus.ſecundo ad idem oſtendendũ coaceruat breues rationes.ibi.(Sed quoniã te.) Pꝛima in duo ſꝫm duas rationes.ſecunda ibi.(Rurſus inquit.) Pꝛimo premittit duo neceſſaria ad pꝛimam rationem.ſecũdo ex his arguit.ibi.(Omnes igitur hoĩes.) Pꝛimo ꝑmittit vnum neceſſarium.ſecundo aliud ibi.(Meminiſti ne.) Pꝛimo dicit.duo ſunt pꝛincipia quibus conſtat.ideſt ꝑmanet.oĩs effectus humanoꝛum actuum.ſcilicet volũtas ⁊ poteſtas quoꝛum ſi alterum deſit nihil eſt quod queat effectus explicari.i.fieri.quod declarat.deficiente.n.voluntate nullus effectus pꝛoducitur.quia nullus aggrediꝉ qđ nõ vult: ⁊ ſi ptãs abſit volũtas fruſtra ſit.quo fit.i.ex quo ſeq̃ꝉ.vt ſi videas aliquẽ velle adipiſci qđ minime adipiſcaꝉ : non poſſis dubitare huic defuiſſe valentiã.i.potẽtiã obtinẽdi qđ voluerit.⁊ iõ dicit Boe. ꝑſpicuũ eſt nec vllo mõ negari põt.Et ſubdit phĩa.Quẽ vero videas effeciſſe qđ voluerit.nũ dubitabis eum potuiſſe:licet nõ habuiſſe potentiã. Et dicit Boe.minime.Tũc phĩa concludit tanq̃ꝫ manifeſtum ex dictis dicens.Illud quod quiſq; poteſt in eo ẽ validus.i.potens.qđ vero nõ põt in eo eſt cẽſendus.i.iudicãdus imbecillis.i.impotens.⁊ dicit Boetius. Fateoꝛ inq̃ꝫ.

¶ Notandū ꝙ phīa dicit nullus aggrediť qđ nō vult. Cōtra. aliqs nolens interficit hoiem vel ledit hoiem. ģ aliqs aggrediť qđ nō vult. ¶ Itē aliqs cogiť facere aliquid cōtra voluntatē ſuā. ⁊ ſic aggrediť qđ nō vult. Dicēdū ꝙ philoſophia loquiť hic de effectu ſpōtaneo: qui ex intentione ꝓcedit: nō de eo qui caſu contingit. Unde dicendū ad primuz ꝙ volūtas poteſt cōparari vel ad ipſam actionem quā aliquis pˀmo aggreditur: ⁊ ſic nō deficit volūtas. vel poteſt comparari ad ꝯſequēs illā actionez: ⁊ ſic poteſt dēficere voluntas: vt ſi aliqs nolēs hominez interfecit. ¶ Ad 2m dicenduz. Illud qđ qs coactus facit eſt voluntariuz mixtuz: tamen ſimpliciter eſt inuolūtariuz. Aliquis enī coactꝰ magi vult hoc facere q̄ ſuſtinere penam vel pdere vitaz. ⁊ ita reſpectu talis effectus non deeſt voluntas: ſed q̄tuz ad actum interiorem volūtas ſemꝑ libera eſt: ⁊ cogi non poteſt.

P. Meminiſti ne igiť inquit ſuperioribꝰ rōnibꝰ eſſe collectuz intētionez omnē volūtatis humane: que diuerſis ſtudÿs agiť ad beatitudinē feſtinare? B. Memini inq̄ id quoq3 eſſe demōſtratum. P. Num recordaris beatitudinem ipſuz eē bonū: eoq3 mō cuz btitudo petiť ab oibꝰ deſiderari bonuz? B. Minime inq̄ recordor: qm̄ id memorie fixuz teneo. P. Oēs igiť hoies boni pariter ac mali indiſcreta itētione ad bonuz ꝑuenire nituť. B. Ita inq̄ ꝯſequēs eſt. P. Sed certū ē adeptione boni bonos fieri. B. Certuz. P. Adipiſcunť igiť boni qđ appetūt. B. Sic videť. P. Mali vō ſi adipiſcerenť qđ appetūt bonū mali eē nō poſſent. B. Ita eſt. P. Cuz igiť vtriq3 bonuz petant. ſi hi qdez adipiſcanť: illi vero minime: nō dubiuz eſt bonos qdez potētes eē: q vero mali ſūt ibecilles. B. Quiſqs inq̄ dubitat: nec rerū nāz: nec ꝯſitiā pōt cōſiderare rōnū. P. Rurſus iquit

¶ Meminiſti ne igiť inquit.) Hic phīa pmittit ſcđm vtile ad rationē: ⁊ eſt reſumptio quorūdā prius dictoꝝ dicens. Meminiſti ne eſſe collectū. i. concluſuz ſuperioribꝰ rōnibus omnez intentionem humane voluntatis. feſtinare. i. tendere ad beatitudinez: que voluntas agitur. ideſt ducitur diuerſis ſtudÿs. Reſpondet Boetius. Memini inq̄ illud eſſe demonſtratuz. Item querit phīa. nunquid recordaris beatitudinez eſſe ipſuz bonuz: ⁊ eo modo deſiderari bonuz ab omnibus. cuz beatitudo petitur. i. deſideratur. Reſpondit Boetius. Minime recordor. qm̄ pro q2. illud fixū teneo memorie. ¶ Notanduz ꝙ recordari eſt aliqd reducere ad memoriaz qđ per obliuionez eſt lapſum a memoria: ⁊ quia beatitudinez eſſe ipſum ſummū bonuz non exciderat a mente Boetÿ. Sed ſemper remanebat in habitu: ideo dicit ſe non recordari de hoc: ſed in memoria tanq̄ fixum tenere.

¶ Omnes igitur homines.) Hic phīa arguit ex dictis ꝓbans bonos eſſe potētes ⁊ malos impotētes tali ratione. quicunq̄ adipiſcunť qđ volunt ſunt potētes: ⁊ qui nō adipiſcuntur quod volunt ſunt impotentes. ex pˀmo ⁊ preambulo. ſed boni adipiſcuntur quod volunt. i. ſummū bonū. mali lz velint non adipiſcunť ipſum: q2 ſi mali adipiſcerētur ſummū bonū nō eſſent mali. ergo boni ſunt potentes mali impotētes. vnde dicit in littera. Omnes hoies boni ⁊ mali nituť peruenire ad bonuz indiſcreta intentione. i. indiuiſa intentione. Dicit Boetius. Ita cōſequens eſt ad dicta. Subdit phīa. certū eſt bonos fieri adeptione boni. certum eſt dicit Boetius. Igiť concludit phīa. boni adipiſcunť qđ appetunt. i. volūt. dicit Boetiꝰ. ſic videť. ſi mali adipiſcerenť bonū qđ appetunt nō poſſent eē mali. Ita ē dicit Boetius. Igiť ꝯcludit phīa. Cū vtriq̄ petant bonum. ſed hi. ſ. boni illđ adipiſcantur: illi vero mali minime. Non ē dubium bonos eē potentes: q vō mali ſūt ibecilles. i. impotētes. Reſpōdit boetiꝰ. Quiſqs ideſt quicūq̄ dubitat de h̄ nō pōt cōſiderare naturaz rerū: nec ꝯſequētiā rōnū. ¶ Notāduz ꝙ q2 veritas propoſitionū fundať ſuper naturā rerū: qui negat veritatez ꝓpoſitionū nō poteſt conſiderare naturā reruz. ſimiliter negās veritatez ꝓpoſitionū nō poteſt cōſiderare cōſequētiā rationū: q2 ꝯſequētia rationū ſupra veritatez ꝓpoſitionuz fundatur. ideo dicit Boetius. Qui dubitat de premiſſis non poteſt cōſiderare naturaz reruz: nec conſequētiam rationum.

ſi duo ſint qbus idē ſm nāz propoſitū ſit: eorūq̄ vnꝰ naturali officio idipſuz agat atq̄ ꝑficiat. alter vero nāle illud officiuz minime admiſtrare queat: alio vero mō q̄ nāe cōuenit nō quidez impleat ꝓpoſituz ſuuz: ſed imiteť implentem. quēnā hoꝝ valētiorē eē decernis? B. Et ſi ꝯiecto inq̄ quid velis planiꝰ tm̄ audire deſidero. P. Ambulādi inquit motū ſm nām eſſe hoibus num negabis? B. Minime inq̄. P. eiuſq3 rei pedū officiuz eſſe nāle num dubitas? B. nec hoc quidez inq̄. P. ſiquis igiť pedibꝰ incedere valēs ambulet: aliuſq3 cui hoc naturale peduz deſit officiū manibus nitens ambulare coneť. qs iure horum valētior exiſtimari pōt? B. Cōtexe inq̄ cetera. nam qn naturalis officÿ potens eo qui idē nequeat valētior ſit nullus ambigit. P. Sz ſūmū bonū quidez eque malis boniſq̄ ꝓpoſitū boni qdē nāli officio virtutū petunt: mali vero variā per cupiditatē qđ adi-

¶ Rurſus inquit.) Hic phīa ponit ſcđam rōnem dicens. Si ſint duo quibus ſit idez ꝓpoſituz. i. eadem intentio faciendi aliquid ſm nām: ⁊ vnus eoꝝ agat idipſum ⁊ perficiat ipſuz naturali officio. i. naturali organo. alter vō minime queat adminiſtrare. i. adimplere illud officium: ſed alio modo q̄ nature conuenit nō impleat ꝓpoſitum: ſed imitetur implentē: quē horuz duoruz decernis. i. iudicas eſſe valentiorem. i. potentiorem. dicit Boetius. Etſi ꝓ q̄uis cōiecto. i. cōſiderē quid velis. tamen ego deſidero planius audire. Tunc phīa declarat ſibi in exempluz dicens. Num negabis motū ambulandi hominibus ineſſe ſz naturam. dicit Boetius. minime nego. Et phīa. etiaz nuz dubitas eius rei. i. actus ambulandi eſſe officiuz naturale pedum. dicit Boetius. nec hoc dubito. ⁊ phīa. Siquis igitur ambulet valens incedere pedibus. Alius autez cui hoc officiū deſit. manibus nitēs. i. laborans. ambulare conetur quis horum poteſt exiſtimari valētior. dicit Boetius. Cō-

piſcendi boni naturale officiū nō eſt: idipſuʒ conant̄ adipiſci: an tu aliter exiſtimas. B. Minie inq̄ʒ nā etiā qḋ eſt ꝯſequēs patet. Ex his.n.que cōceſſerim bonos q̄dē potentes: malos ꝟo eſſe neceſſe eſt ībecilles. P. recte inq̄t ꝑcurris: idq̄ʒ vti medici ſpare ſolent: iudiciū eſt erecte iā reſiſtētiſq̄ʒ nature. Sed qm̄ te ad ītelligenduʒ prōptiſſimū eē cōſpicio: crebras coaceruabo rōnes. Vide.n.quāta viciosoꝝ hoīuʒ pateat infirmitas: qui nec ad hoc q̄deʒ ꝑuenire queūt: ad qḋ eos naturalis ducit ac pene cōpellit intentio. Et q̄d ſi hoc taʒ magno ac pene inuicto ꝑeuntis nāe deſererent̄ auxilio. Cōſidera vero quāta ſceleratos hoīes habeat īpotentia. neq̄ʒ eni leuia aut ludicra ꝑmia petūt: que cōſequi atq̄ʒ obtinere nō poſſūt: ſed circa ipſaʒ rerū ſummā verticēq̄ʒ deficiūt: nec in eo miſeris cōtingit effectus: ꝙ ſoluʒ dies noctesq̄ʒ moliunt̄. In qua re bonorum vires eminent. Sicut eni cū qui pedib⁹ incedens: ad euʒ locū vſq̄ʒ peruenire potuiſſet quo nihil vlterius ꝑuiū iaceret inceſſui ambulandi potentiſſimuʒ eſſe cēſeres: ita euʒ qui expetendorum finem: quo nihil vltra eſt apprehendit: potentiſſimuʒ neceſſe eſt iudices. Ex quo fit qḋ huic obiacet: vt ideʒ ſceleſti virib⁹ omnib⁹ videantur eē deſerti. Cur eniʒ relicta virtute vitia ſectātur: inſcitia ne bonorum: ſed quid eneruatius ignorantie cecitate: an ſectāda nouerunt: ſed tranſuerſos eos libido precipitat: ſic quoq̄ʒ intemperātia fragiles qui obluctari vitio nequeunt. An ſcientes volenteſq̄ʒ bonuʒ deſerūt: ad vicia deflectunt̄. Sed hoc modo non ſolum potentes eſſe: ſed omnino eſſe deſinunt. Nam qui communem omniuʒ que ſunt finē relinquūt: pariter quoq̄ʒ eſſe deſiſtūt:

tere cetera.q.d. ꝓcede in rōne tua: q̇ꝛ nullus ambigit q̄n potens nālis officij ſit valentior eo qui nequeat.i.nō pōt ī idem officiū. Tunc ph̄ia iſti ꝓpoſitioni ꝑmiſſe tanq̄ʒ maiori adiungit vnā minorē dicens. Sed ſūmū bonū qḋ eq̄ bonis ꝛ malis eſt ꝓpoſituʒ. boni quideʒ petunt.i.adipiſcūtur. officio nāli.ſ.virtute. mali vero conant̄ adipiſci idipm per variā cupiditateʒ rerūʒ temporaliuʒ: quod nō eſt officiū naturale adipiſcendi boni. An tu o Boeti eſtimas aliter. Cui Boetius. Minie me inq̄ʒ ꝛ boetius quaſi ꝑcurrēdo concludit ꝑncipale intentū dicens. Nā etiā illud qḋ ē cōſequens patʒ mihi. Ex his eni que ꝯceſſerim neceſſe eſt bonos eē potentes. malos vero ībecilles: ꝛ philoſophia applaudens boetio dic̄. Recte inq̄t ꝑcurris. ꝛ illud eſt ſignū ſic̄ medici ſolēt ſperare iudiciuʒ idest ſignū erecte nature: ꝛ nāe reſiſtētis ſupple ipſi morbo. ¶ Notādū ꝙ ex littera format̄ talis ratio. qm̄ duo intendūt aliqḋ ꝓpoſituʒ nāliter ꝙ id qḋ ꝓpoſitū ꝯſequit̄ officio naturali eſt potens. ꝛ qḋ nō cōſequit̄ illud ꝓpoſituʒ naturali officio eſt impotēs: ſed tam boni q̄ʒ mali tendunt nālr̄ ad beatitudinē: ꝛ boni ipſaʒ cōſequunt̄ nāli officio.ſ. virtute. mali aūt nō. g̊ boni ſunt potētes: mali ꝟo īpotētes. ¶ Nota circa vltimuʒ ꝙ medici ſolent accipe ſigna ꝑnoſtica ſanitatis ex egro: qm̄ patiens erigit ſe. ꝛ per ſe nititur fortiori remedio. Sic in boetio ſignū erat cōualeſcentie ꝛ ſanitatis: ꝙ ipſe rōnem philoſophie remedianteʒ quaſi ꝑcurrens per ſe compleuit.

¶ Sed qm̄ te.) Hic ph̄ia coaceruat quaſdaʒ alias ratiōes breues ad ꝓpoſitū oſtēdēdū. ꝛ ſunt quattuor rōnes. 2ª ibi. (Cōſidera ꝟo.) 3ª ibi. (In qua re.) 4ª ibi. (Cur.n.) Prio dicit. Sʒ qm̄ te cōſpicio prōptiſſimū ad intelligendū. ego coaceruabo.i.cōponā crebras rōnes. vide.n.quāta pateat infirmitas vicioſoꝝ hominū: qui nec ad hoc queūt ꝑuenire. ad qḋ ducit ꝛ cōpellit eos nālis intentio. ꝛ quid eſſet de iſtis malis cenſendū: ſi deſererent̄ hoc auxilio nature precuntis tam magno ac pene inuicto. q.d. nihil aliud cenſenduʒ eſt: niſi ꝙ īpotētie eoꝝ hoc aſcriberetur. ¶ Notandū ꝙ tam boni q̄ʒ mali vl̄r tendūt ad bonuʒ: ꝛ mali deficiunt ab eo qḋ cōpetit eis ꝓm nām. ex hoc arguit̄ ſic. maxima īpotētia ē deficere ab eo qḋ nā ītēdit: ſʒ hec faciunt mali. g̊ mali ſūt īpotētes. ¶ Notādū ꝙ dic̄ pene inuicto. ꝙ appetitus naturalis boni nō habet ꝯtrariū repugnās quo vincatur: ſed tm̄ per ignorātiā ꝛ errorē vicioꝝ peruertitur: ꝛ ita aliquo modo vincit̄: ſʒ non directe.

¶ Cōſidera ꝟo quāta.) Hic ph̄ia ponit ſcḋaʒ rōneʒ ꝛ dicit. Cōſidera ex his q̄ dicta quāta īpotētia habeat ſceleratos hoīes. neʒ.n. petūt.i. appetūt ꝑmia leuia ꝛ ludicra.i. iocoſa: ſʒ ipſi ōficiūt circa ipſaʒ ſūmā ſupple ꝑfectioneʒ reruʒ atq̄ʒ verticeʒ. Nec cōtigit ipſis miſeris effectus boni in eo.i. ꝓpter hoc ꝙ ipſi moliunt̄.i. laborāt acquirere dies ꝛ noctes.i. trāſitoria ꝛ tēporalia bona. ¶ Nō ex littera format̄ talis rō. q̄to magis eſt aliud a quo aliquis deficit. tanto maior eſt ſuus defectus: ꝛ in maiorem īpotentiam cadit. ſʒ illud a q̊ mali deficiūt. nō eſt q̄d vile ꝛ modicū: ſʒ eſt ſūmū bonū. g̊ maloꝝ maxima ē īpotētia

¶ In qua re bonoꝝ.) Hic ph̄ia ponit tertiā rōnē ꝓbando bonos maxime eē potētes ꝑtractādo exēplū ſupra poſitū. ꝛ ex hoc cōcludit malos maxime eē īpotētes. Et dicit in q̄ re.ſ. aſſuetudie boni deſiderati eminēt vires bonoꝝ ſup. ꝛ vires maloꝝ nō. Sic̄.n. cēſeres.i. iudicares eē ambulādi potētiſſimū: q̄ pedib⁹ īcedēs potuiſſet ꝑuenire vſq̄ʒ ad euʒ locū. q̊ vlteri⁹ nihil ꝑuiū.i. manifeſtū iaceret īceſſui: ita neceſſe ē ꝙ eū iudices potētiſſimū: q̄ app̄hēdit finē expetendoꝝ. q̊ nihil eſt vltra. tales aūt ſunt boni. Ex quo fit.i. ſeq̄t̄ qḋ huic obiacet.i. ꝯriū ē: vt idē ſceleſti.i. mali videant̄ deſerti oīb⁹ virib⁹. ¶ Notādū ꝙ ſic̄ viator aliq̄s dr̄ potens cū ābulat ad eū locū vbi nihil āpli⁹ reſtat de via. ſic boni qm̄ ꝑueniūt ad finē ꝛ ad bonū qḋ trāſcēdi nō ꝑt. iō dicunt̄ potētes. mali āt q̇ꝛ ipʒ attigere nō pn̄t dicunt̄ īpotentes.

¶ Cur.n. virtute.) Hic ph̄ia ponit quartā rōnē. ſcḋo excludit quādā dubitationē. ibi. (Qḋ q̄dē.) Rō quā ītēdit in ſūma eſt iſta. mali qm̄ relicta ꝟtute declinant ad vicia: aut ſciūt bonū eē adherere ꝟtuti aut neſciūt. ſi neſciūt peccāt ꝑ ignorātiā. nihil aūt ē īpotēti⁹ ignorātia. g̊ mali peccātes ignorātia ſūt īpotētes. Si aūt ſciūt bonū eē adherere virtuti: ꝛ declināt ad vicia: aut volētes derelinquūt bonum: aut nō. Si nō volētes ſed attracti libidine paſſionū cōuertuntur ad vicia: ſequitur ꝙ ſunt impotētes: q̇ꝛ maxima īpotentia eſt non poſſe reſiſtere paſſionibus. Si autē ſcientes ꝛ volentes relinquunt bonū. ſequit̄ ꝙ nō tm̄ ſiūt īpotentes: ſed etiā ꝙ oīno nō ſunt. Cū.n. oīa natura ipq̄ʒtum

Quod qdeȝ cuipiā mirꝝ forte videaꝫ:vt malos q pl'es hoīuȝ ſunt eoſdē nō eē dicamꝰ:ſȝ ita ſeſe res habet. Nā q mali ſūt eos malos eſſe nō abnuo:ſȝ eoſdē eſſe pure atqꝫ ſimplr nego. Nam vti cadauer hoīeȝ mortuuȝ dixeris:ſimpliciter auteȝ hoīeȝ appellare nō poſſis:ita viciosos malos qdem eē ꝯceſſeriȝ:ſȝ eē abſolute nequeam cōfiteri. Eſt eni qđ ordinē retinet ſeruatqꝫ naturā. Qđ vo ab hac deficit:eē etiā qđ in ſui natura ſituȝ eſt derelinqt. Sȝ poſſūt inquies mali:ne ego quideȝ negaueriȝ:ſed hec quideȝ eoꝝ potētia nō a viribus: ſed ab imbecillitate deſcendit. Poſſunt etiā mala que minime valerent ſi in bonoꝝ efficiētia manere potuiſſent. Que poſſibilitas eos euidentius nihil poſſe demonſtrat. Naȝ ſicuti pauloante collegimus: maluȝ nihil eſt. cuȝ mala tātūmodo poſſint nihil poſſe improbos liquet. B. Perſpicuum eſt. P. Atqꝫ vt intelligas quenā ſit huius potentie vis: ſūmo bono nihil potentius eſſe pauloāte diffiniuimus. B. Jta eſt inquaȝ. P. Sȝ idē inquit malū facere neqt. B. Minime. P. Eſt igiꝫ iquit aliqs qui omnia poſſe homines puter: B. niſi qs inſaniat nemo.

hꝫ habeat ordinē ad finē: inq̄tū aliqd deſiſtit ab ordine ad finē:in tātū deficit a nā:ꝛ per ꝯñs ab eē ipſiꝰ nāe. Jſtaȝ rōnē ꝑtendit in littera dicens. Cur.n.relicta vtute mali ſectanꝫ vicia.ne ꝑ nungd: B eſt ex iſcitia.i.ex ignorātia bonoꝝ. Sed gd eſt eneruatiꝰ.i.debiliꝰ cecitate ignorātie.ꝗſi diceret nihil.an ipſi nouerūt ſectāda bona. Sȝ ipſos trāſuerſos libido .i.cōcupiſcentia ꝑcipitat i vicia:ꝛ ſic ipi fragiles intēperātia.i.propter itēperātiā libidinis: nequeunt vicio obluctari ideſt reſiſtere. An ſciētes ꝛ volētes deſerūt bonuȝ: ꝛ deflectunꝫ ad vicia volūtate ꝛ ſciētia. ſȝ hoc mō nō ſoluȝ potētes eſſe deſinūt. ſed oīno deſinunt eē. Cuiꝰ aſſignat rationeȝ. naȝ qui relinquūt cōeȝ fineȝ oīuȝ q̄ ſunt.ſ. deū g eſt ipſuȝ eē: piter eē deſiſtūt. ¶ Notādū ꝙ pmū ens veriſſime hꝫ eē.ꝛ ipſuȝ eſt cauſa eſſe oībus vt ſint:vt pȝ per Cōmētatorē.z.meta. ꝛ pmo celi ꝛ mūdi. Ab hoc ente deriuatū eſt ſingulis eē ꝛ viuere.quāto ergo magis ꝑ vicia recedit a pmo eſſe tanto magis deſinit. Vñ beatus Grego.in lib. mora. loquēs de dyabolo dicit:ꝙ dyabolus bene dicit nō eē: qꝛ a ſumma eſſentia receſſit:ꝛ ꝑ hoc quotidie excreſcēte defectu tēdit ad nō eſſe.quoniā ab eo qui eſt verū eſſe cecidit. ¶ Notādum ꝙ philoſophia tres aſſignat cauſas ex quibus omne peccatuȝ ꝓcedit. Oīs eniȝ peccans vel peccat ex ignorantia.ꝛ hunc moduȝ pmo tāgit.vel peccat ex impotētia reſiſtendi.ꝛ iſtū zꝰ tangit.vel ex voluntate ꝛ malicia. ꝛ illum moduȝ qꝛ grauior eſt vltimo ponit.

¶ Qđ quidā cupiā.) Hic phia excludit dubitationeȝ. Aliquis enim dubitaret quō aliquis poſſit eſſe malus:ꝛ tñ dici nō eē.hoc excludit phia dicēs. Mirū forte videaꝫ cuipiam.i.alicui:vt malos qui plures ſunt hominū dicamus ipſos nō eſſe. Sed ita res ſeſe hꝫ:ꝗuis mirū videaꝫ. Nam qui ſunt mali eos eē malos nō abnuo.i.nego:ſed ipſos ſimpliciter ꝛ pure eſſe nego. Nā ſicut cadauer hoiem mortuū dixeris.ſimplr autē hominē appellare nō poſſis. Jta viciosos malos eſſe cōceſſerim:ſed neq̄ā cōfiteri ipſos abſolute eſſe ſine determinatione diſtrahēte:ꝛ replicat cauſaȝ pus dictā dicens.ſolū eni illud eſt qđ ordineȝ recte ſeruat in nā.qđ aūt ab hac nā ꝛ ab ordine deficit:etiā qđ in ſui natura ſituȝ eſt derelinqt. ¶ Notandū ꝙ malū eſt determinatio diſtrahēs ſicut ꝛ mortuū. Vñ ſicut ꝯcedēdū eſt cadauer hoīs eſſe hominē mortuū:tamē nō ſimplr cōcedendum eſt cadauer eē hominē.ſic quecūqꝫ malū cōcedēduȝ eſt eſſe malū:nō tamē ſimplr eſt cōcedendū ipſuȝ eſſe. vnde ſicut patebit tertia proſa homines conuerſi in maliciaȝ humanā amiſerunt naturaȝ.ergo per maliciā hoīes deſinunt eſſe quod fuerant.

¶ Sed poſſunt inquies mali.) Hic phia excludit dubitationeȝ cōtingentem circa pncipale ꝓpoſituȝ. Oſtēſuȝ eniȝ eſt ꝙ mali ſunt impotētes. Aliquis dubitaret quō veruȝ ſit:cuȝ tamē cōſuetuȝ ſit dicere ꝙ mali poſſunt.hoc ſoluit phia. Scđo oſtēdit ꝙ potentia maloꝝ nulla ſit. ibi. (Naȝ ſi vti.dicit pmo. O Boeti tu inquies obyciēdo cōtra pdicta:ꝙ mali poſſunt ſm cōſuetū moduȝ loquēdi. Reſpondet philoſophia.ego nō quideȝ negaueriȝ qn mali poſſint ſed hec potētia ipſoꝝ non deſcēdit a viribus: ſed ab ībecillitate.i. a fragilitate. qđ declarat: quia mali poſſunt quidem mala que minime valerēt ideſt poſſent. ſi potuiſſent manere in efficiētia eoꝝ bonoꝝ.i.ſi efficientia maloꝝ eēt talis q̄lis illa quaȝ habent boni. q̄ potiſſima ē vt patet ex dictis. Que poſſibilitas maloꝝ:qui poſſunt mala: demonſtrat eos euidentius nihil poſſe. ¶ Notandum ꝙ dicit malos minime poſſe mala ſi permaneant in efficacia bonorum.ex quo videtur ꝙ boni non poſſunt facere malum:nec per cōſequens peccare:qđ falſum eſt. cum iuſtus ſepties in die cadat: ꝛ fortior reſurgit ſm ſcripturam. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ boni nō poſſunt facere malum ex electione recte rationis:que ſemper deprecatur ad optima:lȝ de potentia abſoluta poſſint facere malum..inq̄tum tamē potentia eoꝝ cōiungitur voluntati ꝛ electioni qua eligunt bonum:ꝛ nō maluȝ.ſic dicitur non poſſe facere malum.

¶ Nam ſicuti pauloante.) Hic probat ꝙ potentia maloꝝ nulla ſit tripliciter.zª ibi. (Atqꝫ vt itelligas.) 3ª ibi. (Huc accedit.) Primo dicit. Sicut collegimus ante:malū nihil eſt: ꝛ mali tñ poſſint mala: ex hoc liquet improbos nihil poſſe. Et dicit Boetius.perſpicuum eſt. ¶ Notanduȝ ꝙ ratio ſic formatur.poſſe malum eſſe poſſe nihil: cum malum nihil ſit:ſed mali tñ poſſunt mala:ergo poſſunt nihil. ꝛ per cōſequēs nulla eſt eoꝝ potentia. ¶ Notanduȝ de hoc ꝙ malū nihil ſit viſuȝ eſt prius. Et dicit beatus Auguſtinus. Cum vniuerſe nature per verbuȝ dei facte ſint:iniquitas per ipſuȝ facta nō eſt:quia iniquitas nulla ſubſtantia eſt.ꝛ peccatuȝ non eſt natura.ſed viciuȝ nature appetētis illud qđ nō eſt ſui ordinis.

¶ Atqꝫ vt intelligas.) Hic ꝓbat idem alio modo dicens. O boeti quenaȝ ſit vis huius potentie qua mali dicuntur poſſe ſic conſidera ex dicendis. Nos pauloante diffiniuimus nihil eſſe potentius ſummo bono.ſ.deo. Jta eſt dicit Boetius.ꝛ phia. Sed ideȝ.ſ.ſummū bonū nequit.i.nō poteſt facere maluȝ. Minime dicit Boetius.ꝛ philoſophia. Eſt igitur aliquis qui putet hoīes omnia poſſe. Nemo dicit Boetius:niſi quis inſaniat.ꝛ idē homines poſſunt mala facere:vtinaȝ nō poſſent dicit Boetius. Igitur philoſophia arguit. Cum igitur tm̄modo potēs bonoꝝ poſſit oīa. non auteȝ queāt.i.poſſunt omnia potentes malorū.manifeſtū eſt eoſdē minus poſſe q̄ mala poſſunt. ¶ Notādū ꝙ

poſſe malum magis arguit impotentiaꝫ ꝙ̃ potentiaꝫ: qꝛ ſi argueret potētiā: tunc deberet̃ oīpotētiſſimo.ſ.deo: qȯ̃ falſuꝫ eſt. Unde pȯ̃t argui ex littera ſic. Deus pȯ̃t oīa: ⁊ nō poteſt malū. mali nō poſſunt oīa: ⁊ poſſunt malū. g̊ poſſe maluꝫ magis arguit īpotentiam ꝙ̃ potentiam.

℄ Huc accedit.) Hic ꝓbat ideꝫ tertioꝰ dicēs. Huc accedit

P. Atq; idē pn̄t mala? B. vtinā qdeꝫ inq̄ꝫ nō poſſent. P. Cū igitur bonoꝝ tm̄modo poſſit oīa: Nō vero queāt oīa potētes etiaꝫ maloꝝ: eoſdeꝫ qui mala poſſunt minus poſſe manifeſtū eſt. Huc accedit ꝙ oēꝫ potētiā īter expetēda numerādā: oīaq; expetēda referri ad bonū velut ad qȯ̃dā nature ſue cacumē oſtēdimꝰ. Sed patrādi ſceleris poſſibilitas referri ad bonū nō pȯ̃t. Expetēda igit̃ nō eſt. Atqui oīs potentia expetenda eſt: liquet igit̃ maloꝝ poſſibilitateꝫ nō eſſe potentiā. Ex quibus oībus bonoꝝ qdē potentia: maloꝝ veꝝ minime dubitabilis apparet infirmitas. veraq; illam platonis eſſe ſn̄iam liquet: ſolos qȯ̃ deſiderarēt facere poſſe ſapiētes. īprobos vero exercere qdeꝫ qȯ̃ libeat: qȯ̃ vero deſiderent explere nō poſſe. faciūt enim q̄libet dum per ea qbꝰ delectant̃ id bonū qȯ̃ deſiderāt ſe adepturos putant: ſꝫ minime adipiſcuntur qm̄

ꝙ oēm potentiaꝫ eē numerādaꝫ īter expetēda. ꝙ pro ⁊. oīa expetēdā.i. ȯ̃ſiderāda referri ad bonuꝫ velut ad qȯ̃dam cacumē. i. ad pfectioneꝫ ſue nāe. ſꝫ poſſibilitas.i. potentia patrandi ſceleris.i. faciendi malum pt referri ad bonū. igit̃ expetēda nō ē. oīs aūt potentia expetēda eſt. liquet igitur poſſibilitatē.i. valentiā ſiue potētiā maloꝝ nō eē potentiaꝫ. ℄ Notāduꝫ ꝙ rō ſic pt formari ex lr̄a. Oīs pō q̄ eſt pō nā ē appetēda ⁊ refertur ad boᵐ. g̊ pō mali nō ē potentia.

℄ Ex quibꝰ oībus bonoꝝ.) Hic ex dictis cōcludit cōcluſioneꝫ pncipaleꝫ cōfirmādo eā auctoritate Platōis dicēs. Ex qbus iam declaratis apparet minime dubitabilis potentia bonoꝝ. ⁊ infirmitas maloꝝ. ⁊ liquet verā eſſe illaꝫ ſentētiā platonis. Solos ſapiētes poſſe facere qȯ̃ deſiderāt: īprobos vero explere poſſe qȯ̃ libeat.i. qȯ̃ libidini placeat. quod vero deſiderēt rōnali appetitu malos explere nō poſſe. faciunt enī ſupple mali: que.ſ. libido libet.i. expetit. dū putant ſe adepturos bonū qȯ̃ deſiderāt: per ea qbꝰ delectant̃: ſed minime adipiſcunt̃. qm̄ ꝓbra.i. vicia vl̄ homines vicioſi nō veniunt ad beatitudinē. ℄ Notandum ꝙ deſideriū eſt appetitus rōnalis. libitū auteꝫ ſpectat ad appetitū ſenſualem. lꝫ ergo mali affectēt beatitudinē appetitu rationali. tum qꝛ faciunt qȯ̃ libet ſequētes appetituꝫ ſenſitiuū. ideo ad beatitudineꝫ nō perueniunt. Sapientes autē qui cōtēnūt delectationes ſenſuales ⁊ innitunt̃ intellectualibus ipſi ſunt qui perficiūt animaꝫ ſuā ſciētia ſui creatoris qui de nihilo fecit ens: vt ſcribitur in lib. de pomo. Aīa nō triſtabit̃ neq; ȝturbabit̃ cū recedit a corpore: vt ſcribitur in eodē. ℄ Metrum ſcōm libri quarti.

QUos vides ſedere celſo.) Iſtud eſt metrū ſcōꝫ huius quarti. ⁊ eſt metrū mixtū. Primū dicit̃ alemanicū ab inuētore. trochaicū a pede pdomināte. 2ᵐ dr̄ feregratiū ab īuētiōe. ſpōdaicū

a pdn̄ante. In q̄ metro pħia oſtendit quō potētia maloꝝ ſit conſideranda: in quibus maxime videtur eſſe ſicut ſūt reges ⁊ pncipes. ⁊ dicit incipiēdo cōſtructionē in ſeptimo verſu. Siquis detrabat.i. remoueat per cōſiderationeꝫ ⁊ ītellectū. tegmina.i. tegimina vani cultus exterioris ſupbis regibus. Quos reges vides ſedere celſo culmine.i. altitudie. ſolij.i. cathedre: q̄s vides claros purpura nitēte. ſeptos.i. circundatos armis triſtibus.i. contriſtantibus reges inq̄ꝫ ȝminantes.i. minas īponētes miſeri toruo ore.i. crudeli aſpectu. anhelos.i. cupidos vel feſtiuos rabie cordis.i. crudelitate mortis. Iā videbit dominos tales ferre intus.i. aīo artas cathenas.i. vincula vicioꝝ: quod māifeſtat ſubdens. hinc.n..i. ex vna pte libido.i. cōcupiſcētia. verſat.i. pcipitat corda talium tyrānoꝝ auidis venenis. hinc.i. ex alia

ad btitudinē ꝓbra nō veniūt.

℄ Metrū ſcōm libri quarti.

QUos vides ſedē celſo
Solij culmine reges
Purpura claros nitente
Septos triſtibus armis:
Ore toruo cōminātes:
Rabie cordis anhelos:
Detrahit ſi quis ſuperbis
Uani tegmina cultus:
Iam videbit intus artas
Dominos ferre cathenas.
Hinc eni libido verſat
Auidis corda venenis.
Hinc flagellat ira mentem
Fluctibus turbida tollens.
Meror aut captos fatigat.
Aut ſpes lubrica torquet.
Ergo cuꝫ caput tot vnum
Cernas ferre tyrannos:
Non facit quod optat ipſe
Dominus preſſus iniquis.

℄ Proſa tertia libri quarti.

VIdes ne igit̃ q̄to i ſce

parte. ira turbida flagellat.i. punit. mētem ipſoꝝ. ira inq̄ꝫ tollēs.i. excitās. fluctus.i. diſturbia. aut captos infortunio aliquo meror ipſos fatigat. aut ſpes lubrica.i. vana torq̄t. Cū ergo cernas vnū caput.i. vnū pncipē. ferre.i. ſuſtinere. tot tyrānos.i. paſſiones tyrāniçātes ipſe preſſus iniqs dominis.i. vicijs dominātibus. nō facit qȯ̃ optat. ℄ Nō ꝙ intentio pħie ē dicere ſi quis viſu poſſet penetrare corda pncipū. quos videt ſedere in altis ſolijs ornatos claris indumētis. habētes arma terrētia.i. toruo vultu. reſpicientes miſeros ſtati viſu cognoſceret ipſos ligatos multis cathenis īſolubilibus.ſ. paſſionibus ire: ſpei. timoris. ⁊ ſic ligati paſſionibus nō faciunt qȯ̃ optant: ⁊ per ȝn̄s ſunt īpotentes. ℄ Notādū ꝙ dicit homo preſſus iniquis dominis.i. vicijs dominantibus nō facit qȯ̃ optat. dicit beatus Auguſtinus in lib. de ciui. dei. Bonus etiaꝫ ſi ſeruiat liber eſt. malus aūt ſi regnat ſeruus eſt: nec vniꝰ hoīs: ſed qȯ̃ grauius eſt tot dn̄oꝝ ſeruus eſt quot vicioꝝ.

℄ Proſa tertia quarti libri.

VIdes ne igit̃.) Iſta eſt ꝓſa tertia huius quarti in q̄ oñdit pħia malis nunq̄ꝫ deeſſe ſupplicia: ⁊ bonis nunq̄ꝫ deeſſe pmia. Et p̊ pħia ȝtinuādo ſe ad pcedētia: p̊ pmittit ītētū ſuū. 2ᵒ ꝓſeqt̃ ītētuꝫ. ibi. (Rerū eteniꝫ.) Primo dicit ſic. Uides ne igit̃ o boeti in quāto ſceno.i. in quāta vilitate īpotētie. voluant̃

ꝓbra.i.hoīes ꝓbroſi ⁊ vicioſi. vides etiā qua luce.i.qua claritate potētie reſplēdeat ꝓbitas virtuoſoꝝ hoīuꝫ. In q̄ ſicut ī ſuo aīte ꝑſpicuū ē ħ ꝯñs.ſ.nunq̄ꝫ bonis p̄mia: nunq̄ꝫ ſceleribꝰ.i.hoībꝰ ſceleratis deeſſe ſua ſupplicia. ℂ Notandū ꝙ mali dicunt̄ volui in ſceno: qꝛ mali ⁊ maxīe libidinoſi ſuibꝰ aſſimilant̄: ſicut poſtea patebit q̄ voluunt̄ in ſceno: ꝫ illō.

Sus magl in ſceno gaudet: q̄ꝫ in fōte ſereno. De qbꝰ dicit̄ dicit ſcriptura. Perierūt iumēta ī ſtercore ſuo. ꝓbi autē luce reſplēdēt: quia virtus eſt ꝓbitas q̄ vltra humanā naturā hoīeꝫ ꝓuehit ⁊ diis aſſimilat.

ℂ Rerꝫ eteni q̄ geruntur.) Hic phīa ꝓſequit̄ intētū. ⁊ p̄ ꝓbat ꝙ bonis nunq̄ꝫ deſunt p̄mia. 2° ꝙ malis nunq̄ꝫ dſūt ſupplicia.ibi.(Que cuꝫ ita ſint.) Primo oſtendit ꝙ bonis nunq̄ꝫ deſūt premia. 2° oñdit qd ſit illō premiuꝫ.ibi.

no probra voluant̄: qua ꝓbitas luce reſplendeat. In quo perſpicuum eſt: nunq̄ꝫ bonis premia: nunq̄ꝫ ſua ſceleribus deeſſe ſupplicia. Rerū eteniꝫ que gerunt̄: illud ꝑꝑ qꝺ vnaqueqꝫ res geritur eiuſdē rei premiuꝫ eſſe nō iniuria videri pōt. Uti currenti in ſtadio ꝓpter quā currit̄: iacet p̄miū corona. Sed beatitudinē eē idip̄m bonū ꝓpter qꝺ oīa gerunt̄ oſtendimꝰ. Eſt igit̄ hūanis actibꝰ ip̄m bonū veluti premiū cōe propoſituꝫ. atq hoc a bonis nō pōt ſeparí. Neqꝫ eni bonꝰ vltra iure vocabit̄ q careat bono: q̄re ꝓbos mores ſua p̄mia nō relinquūt. Quātūlibet igit̄ ſeuiāt mali: ſapiēti tñ corona nō decidet: nō areſcet. neqꝫ.n. ꝓbis ais ꝓpriū decꝰ aliena decerpit improbitas. Qꝛ ſi extrinſecꝰ accepto letaret̄ poterat hoc vel alius quiſpiam: vel ipſe etiaꝫ qui cōtuliſſet auferre. Sed quoniam id ſua cuiqꝫ probitas ꝯfert:

(Ad cuiꝰ premꝫ.) Primū ꝓbat duabꝰ rōnibus. 2ᵐ ponit ibi.(Poſtremo.) Pria rō talis ē. Oīs res ꝑꝑ quā aliō geritur eſt p̄miū illiꝰ rei q̄ gerit̄: ſꝫ ꝑꝑ bonū oīa fiūt ⁊ gerunt̄. g̃ bonū ē p̄miū oīuꝫ que gerunt̄. ſꝫ bonū a bonis ſeparí non pōt: qꝛ iaꝫ nō eēnt boni. g̃ bonis nunq̄ꝫ deſūt ſua p̄mia. Uñ dicit in lr̄a. Rerū q̄ gerunt̄.i. fiunt illud ꝑꝑ qꝺ vnaqueqꝫ res gerit̄.i.fit. illud videri nō pōt iniuria eē premiū illius. hoc declarat̄ exēplariter. Uti currēti in ſtadio.i.in aliquo ſpacio. corona eſt p̄miū ꝑꝑ quā currit̄. ſꝫ oſtēdimꝰ p̄us btītudinē eſſe idipſuꝫ bonū. ꝑꝑ qꝺ oīa gerunt̄. g̃ ipſuꝫ bonū ē veluti cōe p̄miū actibꝰ humanis ꝓpoſitū: ſꝫ hoc bonū nō pōt ſeparí a bonis. Nō.n. bonus iure vocabit̄ q careat bono: q̄re ꝓbos mores.i. hoīs bñ morigeratos: nō relinquūt ſua p̄mia. quātūcūqꝫ g̃ ſeuiant mali ꝯ bonos: tñ ſapiēti nō decidet corona.i. p̄miū nec areſcet.i. minuet̄: qꝛ aliena improbitas nō decerpit.i. nō aufert ꝓpriū decus ꝓbis aīs: ꝙ ſi boni accepto p̄mio extrinſecus letarent̄ poterat hoc aliquis auferre ab eis: vel ſaltē ille q cōtuliſſet: ſꝫ qꝛ illud premiū ſua ꝓbitas vnicuiqꝫ ꝯfert: tūc qlibet carebit ſuo premio cū deſierit eē ꝓbus. ℂ Notādū ꝙ ꝯſuetudo fuerat apud romanos currere in ſtadio.i.in aliquo ſpacio; qꝺ vocabāt ſtadiū: ⁊ qui citius venit ad metā ſuſtulit p̄miū.ſ. coronā; vel aliqd aliud: ſicut dicit apl's. Neſcitis ꝙ hi qui in ſtadio currūt: oēs quidē currūt ſꝫ vnus accipit brauiū: ſic currite vt apprehēdatis. g̃ id ꝓpter qꝺ currit̄ eſt p̄mium currētiū. ℂ Notādū ꝙ boetiꝰ nō pōt carere p̄mio: qꝛ illō quo hō denoīat̄ bonus ē virtꝰ vel opatio v̄tuoſa: qꝛ ꝫ Ar. 2. ethi. Oīs virtus erit vtiqꝫ habitus ex quo hō fit bonus. ꝑꝑ qꝺ dignitas virtutis ē p̄miū v̄tuoſe operātiū: ſꝫ opans v̄tuoſe nō pōt p̄uari v̄tute. g̃ bonꝰ nō pōt carere ſuo p̄mio. ℂ Notādū q̄ꝫtūcūqꝫ mali ſeuiāt: tñ ſapiēti nō decidet corona: qꝛ ꝫm Senecā. nunq̄ꝫ intātū viciū cōtrahit: nec malicia inualeſcet ꝯtra v̄tutes qn nomē phīe ſacruꝫ ⁊ venerabile ꝑmaneat. ſic ſimilr̄ ē de malis ⁊ ſtultl reſpectu bonorū ⁊ ſapiētuꝫ.

tū ſuo p̄mio carebit cū probꝰ eſſe deſierit. Poſtremo cū oē premium iccirco appetat̄: qm̄ bonum eſſe credat̄ quis boni cōpoteꝫ p̄mij iudicet expertē? At cuius p̄mij oīuꝫ pulcherrimi maximiqꝫ. Memēto.n. illiꝰ correlarij quod pauloante p̄cipuū dedi: ac ſic collige. Cū ip̄m bonū beatitudo ſit bonos oēs eoipſo ꝙ boni ſūt fieri beatos liquet: ſed q beati ſunt deos eē cōuenit. Eſt igit̄ p̄miuꝫ bonoꝝ qꝺ nullus deterat dies. nulliꝰ minuat poteſtas. nullius fuſcet iprobitas: deos fieri. Que cū ita ſint: de maloꝝ quoqꝫ inſeparabili pena dubitare ſapiēs nequeat. nam cū bonū maliqꝫ iteꝫ pena atqꝫ premiū aduerſa fronte diſſideant: que in boni p̄mio videmꝰ accidere: eadē neceſſe eſt in mali pena cōtraria pte r̄ñdeāt. Sicut igit̄ ꝓbis ꝓbitas ipſa ſit p̄miū: ita iprobis neqtia ipſa ſupplicium eſt. Iā vero qſqs afficitur

ℂ Poſtremo cū oē p̄miū.) Hic ponit ſecundā rōneꝫ que eſt talis. Premiū non hꝫ rōnē p̄mij niſi inq̄ꝫtū bonū: qui igit̄ ē cōpos boni ē cōpos p̄mij. dicit g̃ in lr̄a. Poſtrēo cuꝫ oē p̄miū idcirco appetatur qꝛ credit̄ eſſe bonū. qs iudicet cōpotē boni expertē eſſe p̄mij. quaſi dicat nullus. ℂ Notāduꝫ ꝙ argumentum phīe ſile eſt iſti: ac ſi arguat̄. hō nō hꝫ rōnē hoīs niſi qꝛ rōnalis. quicunqꝫ igit̄ eſt rōnalis eſt homo. ſic ſilr̄ p̄miū nō appetit̄ niſi qꝛ bonū. qui ergo eſt cōpos boni eſt compos premij. ſed bonus eſt cōpos boni. g̃ nō deeſt ſibi premium.

ℂ Ad cuius p̄mij.) Hic oſtēdit quid ſit illud p̄miū qꝺ boni aſſequunt̄.ſ. maximū ⁊ optimū: qꝺ eſt fieri deos. vñ dicit At cuiꝰ p̄mij.ſ. boni nō ſunt expertes.i. carētes. Rñdet philoſophia oīno pulcherrimi ⁊ maximi p̄mij: qꝺ ꝓbat ex q̄dam correlario ſupra declarato.d. Memento correlarij illius qꝺ p̄cipuū ante dedi. ⁊ ſic collige.i. ex illo correlario cōclude. Cū ipſuꝫ bonū ſit beatitudo: liquet oēs bonos: eo ꝙ boni ſunt fieri btōs. ſꝫ q btī ſunt eos ꝯuenit eē deos. igitur p̄miū bonoꝝ ē fieri deos: qꝺ p̄miū bonoꝝ nullus dies deterat.i. ꝯſumit. nulliꝰ ptās minuat: nulliꝰ ꝓbitas fuſcet .i. obſcurat. ℂ Notāduꝫ ꝙ in iſta deductiōe phīa nō accipit btītudinē p̄ ſtatu quē boni habituri ſunt poſt hanc vitam: ſed ꝓ ſtatu btītudinis; qualis in hac vita haberi pōt quē hō cōſequit̄ per virtutes. Uñ q eſſentialr̄ eſt bonꝰ eſſentialr̄ eſt beatꝰ ⁊ deus. ⁊ q nō eſt eſſentialr̄ bonus ſꝫ participatiue: hic etiā eſt participatiōe beatꝰ ⁊ deus.

ℂ Que cū ita ſint.) Hic oñdit phīa ꝙ malis nunq̄ꝫ deſint ſua ſupplicia. Scōo oſtēdit quale ſit illud ſupplicium. ibi. (Uide aūt.) Prima in duas ꝫm duas rationes. ſcōa ibi. (Iam vero.) Primo dicit. Que cuꝫ ita ſint.ſ. ꝙ boni nunq̄ꝫ carent p̄mijs. ſequit̄ ꝙ nullus ſapiens poſſit dubitare de inſeparabili pena malorum. Nam cuꝫ bonū ⁊ malum

pena ⁊ p̄miū aduerſa fronte diſſideant.i.opponant̄ abiuicem.eſt que in boni p̄mio videm⁹ accidere eadē neceſſe eſt ꝙ reſpōdeāt cōtraria ꝑte in pena mali: ſicut igit̄ ꝓbis .i.bonis ipſa ꝓbitas fit p̄miū:ita negtia ipſa iꝓbis ſuppliciū. ¶ Nota q̄ncūqꝫ ſubiectis ꝯrijs inſūt ꝯrie paſſiōes. ſi vni ſubiectoꝝ oſtēdit̄ ineſſe ſua paſſio:tūc ꝑ locuꝫ a ꝯrijs reliquo ſubo aſſignat̄ in eē ſimilr̄ ſua paſſio. Cū igitur bonum ⁊ malū ſint diuerſa ſubiecta:p̄miū ⁊ ſupplicium ſicut diuerſe paſſiones.ſi oſtenditur bonis nō deeſſe p̄mia: oſtēſuꝫ ē malis nō deeſſe ſupplicia.

¶ Jam vō qſqs.) Hic ponit ſcdam rōneꝫ que talis eſt. Pena nō hꝫ rōnem pene:niſi ex hoc ꝙ malum eſt qōdam. g̊ qui eſt affect⁹ malo ipſe eſt affectus pena: ſꝫ mali ſunt affecti:imo ifecti malo.ergo ſūt affecti pena:⁊ ꝑ ꝯn̄s ſupplicio. Vn̄ dicit in littera. Jaꝫ vō qſqs afficitur pena.malo nō dubitat̄ ſe eſſe affectū.cum ſupple pena nō habeat rōnē pene: niſi q2 mala. igit̄ ſi ipſi mali ſeipſos exiſtimare velint.pn̄t ne ſibi videri exꝑtes ſupplicij:quos malos oiuꝫ maloꝝ extrema negtia.i.maxima in gn̄e mali.nō mō.i.tm̄mō afficit.verū ꝓ ſed vehemēter ïficit.q.d. nō. ¶ Notādū ꝙ ſicut argumētū tꝫ ſub hac forma.hō nō eſt hō niſi q2 ē rōnalis.g̊ qui eſt rōnalis eſt hō.ſic arguit̄ in ꝓpoſito.pena nō hꝫ rōnē pene niſi q2 malū eſt qōdā.g̊ qui eſt affect⁹ malo:eſt affectus pena:ſed mali ſunt affecti malo.g̊ malū nō deeſt malis:⁊ per ꝯn̄s ſuppliciuꝫ.

pena:malo ſe affectū eē nō dubitat. Si igit̄ ſeſe ipſi eſtimare velint:poſſunt ne ſibi ſupplicij exꝑtes videri quos oiuꝫ maloꝝ extrema negtia nō afficit mō: verūetiam vehementer ïficit? Vide aūt ex aduerſa ꝑte bonoꝝ q̄ iꝓbos pena comitetur. Oē nāqꝫ qō ſit: vnū eſſe:ip̄mqꝫ vnū bonū eē:pauloante didiciſti. Cui ꝯn̄s ē vt oē qō ſit:id etiā bonū eſſe videatur. hoc igit̄ mō quicqd a bono deficit eē deſiſtit:quo fit vt mali definant eſſe qō fuerāt. Sꝫ fuiſſe homines adhuc ipſa humani corporis reliqua ſpēs oſtentat. Quare verſi in maliciā: humanā quoqꝫ amiſere naturam. Sed cuꝫ vltra hoies quēque ꝓuehere ſola ꝓbitas poſſit:neceſſe eſt vt quos ab humana cōditiōe deiecit:ifra homis meritū detrudat iꝓbitas. Euenit igit̄: vt quē trāſformatuꝫ

¶ Vide aūt.) Hic pħia oſtēdit q̄le ſit p̄miū maloꝝ.ſ.trāſformatio in beſtialitatē.2° oſtēdit quō ꝑ diuerſa vicia homines tranſformant̄ in diuerſas beſtias.ibi.(Auaritia.) p̄ dicit. Vide o Boeti q̄ pena comitet̄ improbos ex aduerſa parte bonoꝝ.i.ꝑ ꝯtrariuꝫ ad bonos.didiciſti.n.pauloante .ſ.in tertio lib. Oē qō eſt eē vnū:⁊ didiciſti vnū eē bonum. cui ꝯn̄s eſt vt oē qō ſit videat̄ eē bonū. Igit̄ qcqd deficit a bono deſiſtit eē.quo fit vt mali deſināt eē qō fuerāt. ſed ipſa reliqua ſpēs humani corꝑis adhuc manēs in eis oſtētat malos fuiſſe hoies. Quare verſi ï maliciā amiſere humanā nām.ſed cū ſola ꝓbitas poſſit quēque hoiem ꝓuehere vltra hoies.ſ.in nām diuinā.neceſſe eſt vt quos iꝓbitas ab humana ꝯditiōe deiecit:ipſa detrudat hoieꝫ ïfra meritū.i.dignitateꝫ hois in nām beſtialitatis. igit̄ euenit vt nō poſſis eſtimare hoieꝫ:ſed beſtiam quē videris vicijs trāſformatū. ¶ Notādū ꝙ cū gradus entiū diſtinguant̄ ſꝫ nobilitatē ⁊ ignobilitateꝫ:q2 nō eſt accipe duas ſpecies eque ꝑfectas:ſed vna eſt dignioꝛ alia: ideo oportet ꝙ q̄cūens qō nō eſt homo ſit ſupra hoieꝫ vel ïfra hoieꝫ.mali aūt vt ꝓbatū eſt ꝑ maliciā deſinūt eē hoies. g̊ neceſſe eſt malos eſſe ſupra hoies vel infra.cū aūt ſola ꝓbitas vehat hominē ſupra humanā nām.ſ.ad nām deoꝝ ſequit̄ ꝙ malicia deijciat malos infra naturā humanā.ſ.ad naturaꝫ beſtialitatis.

vicijs videas: hoieꝫ eſtimare nō poſſis. Auaritia feruet alienaruꝫ opū violētus ereptoꝛ: ſilem lupi dixeris. Ferox aūt inqet⁹ linguā litigijs exercet: cani cōparabilis. Inſidiatoꝛ occultus ſubripuiſſe fraudib⁹ gaudet: vulpeculis exequet̄. Ire intēperās fremit leōis animū geſtare credat̄. Pauidus ac fugax nō metuenda foꝛmidat: ceruis ſilis habeatur. Segnis ac ſtupidus toꝛpet: aſinū viuit. leuis ac iconſtās ſtudia ꝑmutat nil ab auib⁹ differt. Fedis imundiſqꝫ libidinib⁹ imergit̄: ſoꝛdide ſuis voluptate detinet̄. Ita fit vt qui ꝓbitate deſerta homo eē deſierit: cum in diuinā ꝯditionē trāſire nō poſſit: vertatur in beluam.

¶ Auari⁹ feruet alienarū opum.) Hic pħia oſtendit q̄liter hoies ꝑ diuerſa vicia tranſfoꝛmant̄ i diuerſas beſtias dicens. Aliquis homo feruet auaritia.ſ.violentus ereptoꝛ.i.ablatō vel raptoꝛ alienarū opum taleꝫ dixeris ſimilē lupi. ſꝫ homo ferox ⁊ iquiet⁹ qui exercet liguā litigijs. talis cōparabilis ē cani. Hō occultus inſidiatur qui gaudet ſubripuiſſe aliena fraudib⁹.tal' exeq̄tur.i.comparetur vulpeculis:ſed homo intēperās.i.intēperatus.ſ.ire fremit. talis credat̄ geſtare animū leonis. ſꝫ hō pauidus ⁊ fugax q foꝛmidat habeat̄ ſilis ceruis.hō aūt ſegnis ⁊ ſtupidus ille toꝛpet.i.tardus eſt:⁊ talis viuit aſinū.i.aſinine. Hō autem leuis ⁊ incōſtans q ꝑmutat ſtudia ſua.i.opa.nihil differt ab auibus: ſed hō q imergit̄ fedis ⁊ imūdis libidinibus. ille detinet̄ voluptate ſoꝛdide ſuis.i.cōparat̄ ſuib⁹:⁊ ſic de ceteris vicijs.cōtingit loqui: vn̄ cōcludit pħia dicens. Ita fit vt qui deſerta ꝓbitate deſierit eſſe hō cū nō poſſit trāſire in cōditionē diuinā vertat̄ in beluā.i.in beſtiā. ¶ Notandum ꝙ in nobis eſt duplex virtus cognoſcitiua.ſ. intellectus ⁊ ſenſus. Intellectus eſt qd diuinū in nobis ꝑ quē ad ſuꝑioꝛa aſcendim⁹ ⁊ deo ſil'es ſum⁹. Senſus aūt inq̄ꝫtum nō obedit rōni eſt quid brutale in nobis per quē infra naturā humanā redigimur ⁊ beſtijs ſil'es efficimur. Jō dicit Boetius in tractatu de ſūmo bono. Ve vobis hoibus qui de numero beſtiarū eſtis ꝯputati diuinū:qō in vobis ē nō cognoſcētes ꝑ qō ad ſuꝑioꝛa aſcēditis:⁊ deo ſil'es eſtis. diuinum autꝫ in homine vocat intellectum.

¶ Metrū tertiuꝫ quarti libꝛi.

Vela naricij ducis
Et vagas pelago rates
Eulus apud inſule.

¶ Metrum tertiū quarti lbꝛi.

Vela naricij ducis.) Iſtud eſt metruꝫ tertium huius quarti qō dicit̄ gliconicū ab iuentoꝛe. coꝛiābicuꝫ a pede pꝛedomināte in quo philoſophia oſtēdit trāſformationē hominū in beſtias ꝑ quādā fabulā. 2° oſtēdit trāſformationem mētis ꝑ vicia eſſe peioꝛē trāſformatiōe coꝛpoꝛ]. ibi. (O leuē.) Fabula quā intēdit eſt de trāſformatiōe ſociorū vlixis, ⁊ ē talis. Vlixes poſt bellū troianū: cū redeūdo

Pulchra qua reſidens dea
Solis edita ſemine:
Miſcet hoſpitibus nouis
Tacta carmine pocula.
Quos vt in varios modos
Vertit herbipotens manus:
Hunc apri facies tegit.
Ille marmaricus leo
Dente creſcit ⁊ vnguibus:
Hic lupis nuper additus
Flere dum parat vlulat.
Ille tigris vt indica:
Tecta mitis obambulat.
Sed licet varijs malis
Numen archadis alitis
Obſitū miſerās ducem
Peſte ſoluerit hoſpitis:
Jam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant.
Jam ſues cerealia
Glande pabula verterant.
Et nihil manet integrum
Voce corpore perditis.
Sola mens ſtabilis: ſuper
Monſtra que patitur gemit.
O leuem nimium manum:
Nec potentia gramina:
Membra que valeant licet
Corda vertere nō valent.
Jntus eſt hoium vigor
Arce cōditus abdita.
Hec venena potentius
Detrahunt hominem ſibi.
Diraqȝ penitus meant.
Nec nocentia corpori
Mentis vulnere ſeuiunt.

¶ Proſa quarta libri quarti.

TUȝ ego fateor inq̄ȝ nec iniuria dici video vicioſos tametſi humani corporis ſpēȝ ſeruēt: in beluas tn̄ aiorūȝ qualitate mutari.

ad ꝓpria diu erraſſet in mari: ꝑuenit in quādā inſulā quā inhabitabat quedā dea noie Circe: filia ſolis que per gramina ⁊ potiōes cōſueuit hoſpites ſuos mutare in diuerſas beſtias. que etiā ſocios vlixis q ad ipſaȝ ꝑuenerāt per ſuas potiones mutauit. ſed mercuriꝰ dedit vlyſſi albū florē per quē mutauit trāſſormationē ⁊ potionē veneficā: ꝙ̃uis autem ſocij ſui eſſent mutati in beſtias ꝙ̃tum ad figuram corporis tamen remāſit in eis mēs integra excluſa omni beſtiali ſeuitia. Unde dicit̃ in littera. Eurus vētus talis: appulit vela ducis naricij .i. vlixis q denominat̃ naritiꝰ a loco vel a regiōe ꝺ q̃ oriūdus erat. ⁊ appulit vagas rates .i. naues pelago .i. mari cuidā inſule. qua .i. ī qua īſula reſidēs pulchra dea. Circe edita .i. genita ex ſemine ſolis. illa miſcet nouis hoſpitibus .i. ſocijs Ulyſſis. pocula tacta carmine .i. incantatione. quos .ſ. hoſpites. vt: ideſt poſtꝙ̃ manus Circe herbipotēs .i. potēs herbaꝝ. vertit .i. mutauit ſocios vlyſſis in varios modos .i. in varias figuras beſtiaꝝ. Hūc .i. vnū illoꝝ tegit facies apri. ille .i. alius marmaricus leo .i. africanꝰ leo factus. creſcit dente ⁊ vnguibus. Hic .i. alius nuꝑ lupis additꝰ .i. cōiūctus dū parat flere ꝓpter ſuā trāſſormationē ipſe vlulat. Ille .i. aliꝰ obambulat .i. circuit tecta .i. domus. mitis vt indica tigris .i. indie. Sed licet numē .i. deitas. arcadis .i. mercurij. q colitur ī arcadia q dicit̃ ales. eo ꝙ fingit̃ habere alas in pedibus ad deſignādum velocitatē ſui motus. Ille mercurius miſerās ducē .i. vlyſſē obſitū .i. circūdatū varijs malis. ipſe ſoluerit .i. liberauerit eū a peſte hoſpitis .ſ. Circe. tn̄ remiges .i. ſocij vlixis. iaȝ traxerāt .i. biberāt mala pocula ore. ⁊ iā ſues effecti. verterāt .i. mutauerāt. pabula cerealia .i. nutrimēta panis q panis ē cibꝰ hoiuȝ glāde .i. in glādes. q ē cibꝰ ſuis. ⁊ nihil manet itegrū .ſ. de figura humana. ipſis ꝑditis .i. mutatis. voce ⁊ corꝑe. ſola aūt mens ſtabilis manēs gemit ſupra mōſtra .i. ſupra trāſſormationē corꝑis quā patit̃. ¶ Notādū ꝙ transſormatio hois in beſtiā remanēte aīa rōnali nō eſt poſſibilis ſm rem: qꝛ ſi eēt poſſibilis: vel eſſet poſſibilis ſm trāſmutationē ſubſtātialē vel accidentalēȝ: nō ſȝ ſubſtātialē: qꝛ per talē introducit̃ noua forma ſubſtātialis: ⁊ ſic due forme ſubſtātiales ſpecifice differētes: vt forma lupi ⁊ hois ſimul iformarent idē corpus. qꝺ falſuȝ eſt. nec eſt poſſibilis ſm accidētia ꝓpria que diſponant materiā ad determinatā formā: qꝛ ipoſſibile eſt materiā ſm vnaȝ ⁊ eandē diſpoſitionēȝ ꝓportionari diuerſis formis. Unde oino eſt ipoſſibile aiaȝ intellectiuā vniri materie diſpoſite ad formā lupi. ergo transmutatio de qua hic loquit̃ ſi eſt poſſibilis erit ſolū ſm accidentia indiuidui ꝑueniētia ab exterioribꝰ cauſis: quēadmodū videtur cōtigiſſe de rege Nabuchodonoſor: de quo legit̃ in daniele. ꝙ ex hoibus eiectus eſt ⁊ fenū comedit vt bos: ⁊ rore celi corpus eius infectū eſt donec capilli eius creſcerēt in ſilitudinē aquilarū: ⁊ vngues eius quaſi vngues auium ⁊ qꝛ transmutatio ſm talia accidētia ducit ab expꝛſſa repſentatiōe ſpeciei humane ꝓpter deformitatēȝ figure. Jdō vt ſic pōt dici trāſmutationē eē factā in beſtiam aia remanente. Alij dicūt ꝙ hoꝭ trāſmutatio non ſit poſſis ſȝ rē ſed ſȝ quādā apparitionēȝ fantaſticā. vn̄ nō videt̃ rōnabile ꝙ nabuchodonoſor tranſtulerit ſe ad iumēta comedens fenuȝ: niſi ꝙ quadā inania ⁊ apparitione fantaſtica agitatus ſeipſuȝ reputabat iumētuȝ aut beſtiā. ꝓpter qꝺ a ꝯſortio hoium eiectus cū feris habitabat.

¶ O leuē nimiū manū.) Hic oſtēdit trāſſormationē mentis ꝑ vicia eē deteriorē trāſſormatōe corꝑis: eo ꝙ mēs nobilior ē tāto corꝑe. ⁊ dicit. Ego dico manū. Circe .i. ꝑtātē eē nimiū leuē .i. ibecillē. nec dico gramina eiꝰ eē potētia q̃ lȝ valeāt v̄tere mēbra .ſ. corꝑis: nō tn̄ valēt v̄tere corda: qꝛ ītus eſt vigor hoiuȝ cōditꝰ .i. abſcōditus. arce abdita .i. ī mēte abſcōdita. ſed hec dira venena .i. vicia. potētiꝰ detrahūt hoiēȝ ſibi: que venena ſiue vicia penitus meant .i. pertranſeunt. ⁊ nō nocentia corpori ſeuiunt .i. ſeuire faciunt hominem vulnere mentis. ¶ Notandū ꝙ qꝛ aia nobilior ⁊ excellētior eſt corꝑe traſmutatio facta in aia de virtutibꝰ ad vicia ſtante corpore humano. ipſa ē deterior ꝙ̃ facta trāſmutatione corporis humani in ſpecieȝ beſtie aia remanēte ītranſmutata: qꝛ aia intrāſmutata dato ꝙ corpus trāſmutet̃ adhuc hō dicit̃ hō rōne aie: ſed remanēte corpore humano ⁊ aia trāſmutata: iam homo nō dicit̃ homo niſi equiuoce. ergo tranſmutatio aie peior eſt tranſmutatione corporis aia remanente intranſmutata.

¶ Proſa quarta quarti libri.

TUm ego fateor inqȝ.) Jſta eſt quarta pꝛſa huius q̄rti in q̄ ꝑncipaliter tria ꝓbat. Primo ꝓbat malos eē miſeriores qui cupita perficiūt ꝙ̃ ſi ea nō perficerent. Scđo ꝓbat malos eē miſeriores ſi ſint impuniti ꝙ̃ ſi ſint puniti. Tertio oſtendit illos eſſe miſeriores qui faciunt iniuriā ꝙ̃ illi qui patiuntur. 2ª ibi. (Nā hoc quoqȝ.) 3ª ibi. (Nā ne illud.) Primo boetius cōſentiens ꝑdictis facit qꝺdaȝ notū. ⁊ phia ſibi reſpōdet. 2ª phia ꝓſequit̃ ꝑncipale intētū. ibi. (Eteni.) Primo dicit. Tum ego boetius finito carmine inqȝ .i. dixi

ego fateor.i.ↄcedo verū eſſe qđ dictū eſt. nec iniuria.i.nō iniuſte video dici vicioſos mutari in beluas.i.beſtias.q̄li/tate.i.vicio aioꝝ.tametſi ꝑ q̄uis.ſeruēt ſpēm humani cor/poris. Tūc boeti⁹ faciēs motū dicit. Sed eis quoꝝ mens atrox.i.crudelis ſeuit pnitie bonoꝝ.idipſuꝫ noluiſſeꝫ eis li/cere.ſ.vt ſeuiāt mali in bonos. Rñdet pħia.nec licet inqt vti mōſtrabi/tur cōueniēti loco: tamē ſi idipſuꝫ quod credit̄ eis li/cere.hoc aufe/ratur a malis releuat̄ pena ſceleratorum hominum ex magna parte.

¶ Notāduꝫ. lꝫ credat̄ ma/lis licere ꝙ ſe/uiant ↄtra bo/nos: nō tamē in rei verita/te licet: qꝛ in ſexta ꝓſa hu/ius quarti oñ/dit pħia ꝙ ni/hil licet mal̄ cōtra bonos: niſi q̄ꝫtū per/mittit̄ ex or/dinatiōe diui/ne ꝓuidentie ad vtilitateꝫ bonoꝝ.

Sed quorum atrox ſceleratacꝫ mens bonorum pnicie ſeuit: id/ipſum eis licere noluiſſem. P. Nec licet inquit vti conuenienti monſtrabit̄ loco. Sed tamen ſi idipſum quod eis licere credit̄ au/feratur: magna ex pte ſceleratoꝝ hominū pena releuatur. Etenim quod incredibile forte cuiq̄ꝫ vi/deatur: infeliciores eſſe neceſſe ē malos cū cupita pfecerit: q̄ꝫ ſi ea que cupiunt implere nō poſſint. Nam ſi miſerum eſt voluiſſe pra/ua potuiſſe miſerius ē: ſine quo voluntatis miſere langueret effe/ctus. Itacꝫ cuꝫ ſua ſingulis mi/ſeria ſit: triplici infortunio neceſ/ſe eſt vt vrgeantur: quos videas ſcelus velle poſſe perficere. B. Accedo inq̄ꝫ. ſed vti hoc infortu/nio cito careāt patrandi ſceleris poſſibilitate deſerti vehementer exopto. P. Carebunt inquit oci/us q̄ꝫ vel tu forſitan velis: vel illi ſeſe eſtiment eē carituros. Necꝫ

¶ Etenim qđ incredibile. H pħia ꝓſequit̄ ꝑncipale intē/tum ꝓbando ꝙ improbi ſunt miſeriores q cupita perficiūt q̄ꝫ q pficere nō poſſint. Scđo oſtēdit ꝙ in hac vita nihil eſt diuturnuꝫ in cōparatione ad vitā eternā. Tertio ponit admiratiōeꝫ Boety ſup quodaꝫ. 2ª ibi. (Necꝫ eni.) 3ª ibi. (Tum ego.) Primo dicit. Neceſſe eſt malos eſſe infeliciores.i.miſeri/ores cū perfecerint cupita q̄ꝫ ſi non poſſint implere qđ for/te videat̄ cuiq̄ꝫ.i.alicui icredibile: cuius ꝓbatio eſt. Nam ſi miſerū eſt voluiſſe praua miſerius eſt potuiſſe. ſine quo .ſ.poſſe.langueret.i.deficeret.effectus miſere voluntatis. Itacꝫ cū ſingulis tribus.ſ.voluntati potentie ⁊ effectui.ſit ſua miſeria.neceſſe eſt vt illi vrgeant̄ triplici infortunio.i. malo quos videas ſcelus velle: ſcelus poſſe: ſcelus pfice/re.dicit Boetius.accedo inq̄ꝫ.i.cōſentio. ſed ego vehemē/ter exopto. vt mali deſerti poſſibilitate patrandi ſceleris cito careant hoc infortunio. ⁊ dicit pħia. Carebūt inqt oci/us.i.citius q̄ꝫ tu forſitan velis.i.velle doleas: vel q̄ꝫ illi eſti/ment ſeſe.i.ſeipſos carituros. ¶ Notandū ꝙ pħia dicit ꝙ poſſe malū ſit peius q̄ꝫ velle maluꝫ.hoc videtur falſuꝫ: qꝛ poſſe peccare nō eſt malū: ſed velle peccare. vnde ſm Se/necā. Omne peccatū in actione eſt: ⁊ oīs actio eſt volunta/ria. ergo oē peccatū eſt voluntariū. ꝓ tanto etiā dicit Au/guſtinus. Tolle volūtatē ⁊ infernus nō erit. ergo peius ē velle malū q̄ꝫ poſſe malū. cuius cōtrariū hic dicit. Ad hoc dicendū ꝙ ſi poſſe ⁊ velle ſm ſe ⁊ abſolute cōſiderentur: tūc peius eſt velle malū q̄ꝫ poſſe malū. Si aūt accipit̄ poſ/ſe vt ſequēs malā volūtatē ⁊ ſubſeruiēs eidē. vt volūtas mala pficiat̄ in exteriori ope. ſic pei⁹ ē poſſe q̄ꝫ velle: qꝛ ſi/ne tali poſſe lāgueret volūtatꝭ effect⁹.i.nō pficeret̄ op⁹ ei⁹ ex. ſic āt dicto mō pei⁹ ē poſſe malū q̄ꝫ velle. ſic pei⁹ ē pfi/cere malū q̄ꝫ poſſe. ita ꝙ vnūqđqꝫ iſtoꝝ triū velle poſſe ꝑ/ficere aliquid mali addit ſupra precedens.

¶ Necꝫ.n.eſt aliqd.) Dic pħia qꝛ Boe. optauit malos citi⁹ carere poten/tia patrandi ſceleris ꝓbat ꝙ in hac vita nihil ē diutur/nū vel dura/tiuū in ↄpara/tione ad ppe/tuā vitam. d. Necꝫ eniꝫ eſt aliquid ſeruꝫ .i. tarduꝫ vel durabile ī taꝫ breuib⁹ metꝭ .i.terminis p̄/ſentis vite qđ imortalis ani/mus putet ꝑ lōgū tēpus ex/pectare.i.ma/nere: quoruꝫ maloruꝫ ma/gna ſpes quā hūt de lōgani/mitate vite ⁊ excelſa machi/na: ideſt ma/gna potentia facinoꝝ ſepe deſtruit̄. fine .i.morte. fine inq̄ꝫ īſperato ⁊ repentinō. Qđ ſcilicet fi/niri morte ſtatuit ipis mal̄ modū.i.terminū ſue miſerie qđ ꝓbat ꝑ h. Nā ſi neqtia facit miſos vtiq̄ꝫ ex dcīs: neċe ē vt diuturnior necꝫ ſit miſior: q̊s malos iudicarē ifeliciſſimos ſi ñ extrēa mors eoꝝ maliciā finiret. Si.n.ↄcluſim⁹ vꝰa de īfortūio prauitatꝭ: qđ īfortūiuꝫ.i.malū tāto ē mai⁹ q̄ꝫto eſt diuturni⁹ liq̄t miſiā eoꝝ eē īfinitā: quā ↄſtat eē eternā. Eſ/ſet āt miſia maloꝝ eterna ſi morte nō finiret̄. ¶ Nōndū ꝙđ oppoſitꝭ oppoſito mō indicādū ē: cū oppoſitoꝝ oppoſi/te ſint cāe. Sic ḡ ī bōis illđ qđ ē diuturni⁹ ē meli⁹. ſic ī mal̄ qđ diuturni⁹ ē pei⁹. Cū igr̄ malicia faciat miſos malos: īfi/nita eēt eoꝝ miſia ſi ꝑpetuo ꝑduraret ī vita: ſed qꝛ mors termīat eoꝝ maliciā: iō eoꝝ miſiā: ⁊ īfelicitatē diminuit.

¶ Tū ego.) Dic pħia pōit admiratiōeꝫ boe. ſup deductōe pħie. d. O pħia mira ē illatio tua. ⁊ ↄceſſu.i.ad ↄcedēdum difficilis: q̄ ꝓbat̄ miſiā maloꝝ diminui ꝑ mortē: ſꝫ cog̃ſco eā nimiū ↄuenire his q̄ ↄceſſa ſt̄ p̄⁹. dic pħia. recte inq̄ꝫ eſti/mas.ſ.ꝙ p̄dicte illatiōi difficile credit̄. ſꝫ q duꝝ.i.difficile putat accedere ↄclōni ipaꝫ ↄcedēdo. equū ē vt ipe demō/ſtret aliqd falſuꝫ p̄ceſſiſſe ī p̄miſſis. vl̄ oñdat collatiōeꝫ ꝓ/poſitionū neċarie ↄ̄nis nō eē efficacē. aliogn ↄceſſis p̄cedē/tib⁹ nihil ē qđ cāet̄.i.ↄq̄rat̄ de illatiōe. vñ neċiuꝫ ē eā ↄce/dere q̄ꝫtūcūq̄ꝫ videat̄ duꝝ. ¶ Notādū ꝙ ſi nō ↄſentit̄ cō/cluſiōi: h ē vel ꝑꝑ pctm̄ in mā: vel ꝑꝑ pctm̄ ī forma. ꝓpter pctm̄ in mā: vt ſi aliqua p̄miſſarū ſit falſa. ꝓpter peccatuꝫ in forma: vt ſi nō ſit debita connexio ꝓpoſitionū reſpectu ↄcluſionis icidēte aliqua fallacia. Si autē nihil iſtorū ac/

Neque enī eſt aliquid in tam breuib⁹ vi/te mētis ita ſerum quod expecta/re longuꝫ imortalis preſertiꝫ ani/mus putet: quorum magna ſpes ⁊ excelſa facinoruꝫ machia repē/tino atqꝫ inſperato ſepe fine de/ſtruitur: quod quidem illis miſe/rie moduꝫ ſtatuit. Nam ſi nequi/tia miſeros facit: miſerior ſit ne/ceſſe eſt diuturnior neq̄ꝫ. Quos infeliciſſimos eſſe iudicareꝫ ſi nō eorum maliciam ſalteꝫ mors ex/trema finiret. Eteni ſi de prauita/tis infortunio vera cōcluſimus i/finitam liquet eſſe miſeriā: quaꝫ cōſtat eē eternam. B. Tum ego mira quidē inq̄ꝫ ⁊ conceſſu diffi/cilis illatio: ſed his eaꝫ que prius cōceſſa ſūt nimiū cōuenire cogno/ſco. P. Recte inquit eſtimas: ſꝫ qui cōcluſioni accedere durū pu/tat: equū eſt vel falſum aliquid p̄/ceſſiſſe demōſtret: vel collationē ꝓpōnū nō eſſe efficacē neceſſarie ↄcluſiōis oſtēdat. aliogn ↄceſſis

p̄cedētib⁹ nihil prorſus ē qđ de il
latiōe cauſet̄. nā h̄ quoq3 qđ dicā
nō min⁹ mir̄ videat̄: ſ3 ex his que
ſūpra ſūt eq̄ ē necc̄iū. B. Quid nā
inq̄3? P. feliciores inq̄t eē ipro-
bos ſupplicia luētes q̄3 ſi eos nul
la iuſticie pena coerceat. Neq3 id
nūc molior qđ cuiuis veniat i mē
tē corrigi vltiōe prauos mores: τ
ad rectū ſupplicij terrore dduci.
Ceteris quoq3 exēplū eē fugiēdi
culpāda: ſ3 alio quodāmō ifelici-
ores eē iprobos arbitror ipūitos
tāetſi nulla rō correctiōis: nll's re
ſpect⁹ hēat̄ exēpli. B. Et qs erit
inq̄3 p̄ter hos ali⁹ mod⁹? P. τ il
la bonos iq̄t eē felices malos vo
miſos nōne ꝯceſſim⁹? B. Jta ē i
q̄3. P. Si igr̄ iq̄t miſie cuiuſpiā
bonū aliqđ addat̄: nōne felicior ē
eo cui⁹ pura ac ſolitaria ſine cu-
iuſq̄3 boni āmixtiōe miſia ē? B.
Sic inq̄3 vr̄. P. Quid ſi eidē mi
ſero q cūctis careat bonis: p̄terea
qb⁹ miſer ē malū aliđ fuerit āne-
xū: nōne multo ifelicior eo cēſen-
dus ē: cui⁹ ifortuniū boni pticipa
tiōe releuat̄? B. Quid ni inq̄3?
P. Hñt igr̄ iprobi cū puniunt̄ q
dē boni aliqđ ānexū: penā ipſam
.ſ. q̄ rōne iuſticie bona ē. idēq3 cū
ſupplicio carēt eis ieſt aliqđ alte-
ri⁹ mali ipā ipūitas: quā iniqtatis
merito malū eē ꝯfeſſus es. B. ne
gare nō poſſu3. P. multo igr̄ ife
liciores iprobi ſūt iniuſta ipunita
te dōati q̄3 iuſta vltiōe pūiti. S3
puniri iprobos iuſtū: ipūitos vo
elabi iniquū eē manifeſtū eſt. B.
Quis neget? P. ſ3 ne illud qui-
dē ait qſq̄3 negabit: bonu3 eſſe oē
qđ iuſtū eſt: ꝯq3 qđ iniuſtū ē ma-
lū liq̄t eē. B. Tū ego iſta qdē ꝯſe
quētia ſr̄ eis q̄ pauloāte ꝯcluſa ſr̄.
S3 q̄ſo inq̄3 te: nulla ne aiar̄ ſup
plicia poſt defūctū morte corp⁹
relinqs? P. Et magna qdē iq̄t:
quor̄ alia penali acerbitate: alia
vo purgatoria clemētia exerceri
puto. S3 nūc de his diſſerē ꝯſili-
u3 nō ē. Jd vo hacten⁹ egim⁹: vt
que idigniſſima tibi videbat̄ ma-
lor̄ ptās: eā nullā eſſe cognoſce-
res. quoſq3 ipunitos querebare:

cidit neceſſario ſequitur concluſio ex premiſſis.
(Nā h̄ q̄3 qđ dicā.) Hic phia pbat malos eē miſeriores ſi nō pūiant̄ q̄3 ſi puniant̄. z° ſoluit qđdā dubiū. 3° ponit quē-dā epilogū p̄dictor̄. z° ibi. (S3 qſo.) 3° ibi. (Jd vo hacte-nus.) Primo p̄mittit ꝯcluſionē quā pbare itēdit excludē-do quoſdā modos pbatiōis qb⁹ ꝯclō pbari poſſet. z° po-nit alium modum pbationis ab iſto. ibi. (Et illa.) Pri-mo dicit. hoc quoq3 qđ di-cam nō min⁹ videat̄ mirū. ſ3 eque neceſ-ſariū videat̄ ꝯcludi ex his que ſūpra ſūt τ q̄rit Boeti⁹ Quid nā ē h̄. dic̄ phia. Ego dico iprobos eſſe feliciores luētes ſuppli-cia: q̄3 ſi nulla pena iuſtitie eos coerceat .i. puniat. ſed ego nō moli-or .i. nō inten-do nūc q̄ ali-cui veniat in mentem pra-uos mores .i. homines pra-ue morigera-tos corrigi vl-tione .i. pena τ terrore ſup-plicij ipſos de-duci ad rectū τ nō intendo ceteris hominib⁹ penā malor̄ eſſe exemplū fugiendi cul-panda .i. mala. Sed p̄ter iſtas duas cauſas eſt alia a predi-ctis qua arbitror improbos eſſe feliciores punitos: tamet-ſi p q̄3uis. nulla rō correctionis: τ nullius reſpectus exem-pli habeat̄. τ querit Boeti⁹. Quis erit p̄ter hos ali⁹ mo-dus. Nota q̄ due ſunt cauſe ppter q̄s videt̄ meli⁹ ma-los eē punitos q̄3 ipunitos. vna ē q2 p penas mali corrigū-tur: τ reſipiſcūt a malo. Scđa cā. q2 alij timore pene malo-ru3 declināt a malo: τ ſic pena malor̄ eſt exemplū alijs fu-giēdi malū: l3 iſte due cauſe ſint vere: tñ phia de eis nō in-tendit. ſed vult aſſignare aliam cauſa3 preter iſtas.
(Et illa.) Hic phia ponit aliū modū preter p̄dictos pbā-do malos ipunitos eſſe miſeriores q̄3 punitos. z° declarat quoddā aſſumptū in pbatiōe ibi. (Sed puniri.) Primo reſumit qđ ſupra probatū eſt tertia proſa dicens. Nōne cō-ceſſim⁹ bonos eſſe felices: malos vero miſeros. dicit Boe-tius. Jta eſt inq̄3. τ phia. Si miſerie alicuius addat̄ aliqđ bonū. nōne ipſe eſt felicior eo cuius miſeria eſt pura τ ſoli-taria ſine admixtione alicui⁹ boni. dicit Boeti⁹. Sic inq̄3 videt̄. vlteri⁹ querit phia. Si eidē miſero q cūctis careat bonis. aliud malū fuerit annexū nōne cēſendus eſt infeli-cior eo cui⁹ infortuniū .i. malū. releuat̄ .i. tēperat̄ pticipa-tiōe boni. dicit Boeti⁹. qđ ni inq̄3 .i. q̄re nō. igit̄ dicit phia. iprobi .i. mali cū puniunt̄ habēt aliqđ boni annexu3 .ſ. pe-nam: que rōne iuſtitie bona eſt: τ cu3 ide3 improbi carent ſupplicio .i. pena. ieſt eis aliqđ alteri⁹ mali .ſ. ipſa ipunitas. quā merito .i. iure iniqtatis ꝯfeſſus es eē malā. dic̄. B. ne-gare nō poſſu3. Jgit̄ ꝯcludit phia q̄ iprobi multo ſūt infe-liciores donati .i. additi iniuſta ipunitate .i. mala ipūitate: q̄3 puniti iuſta vltiōe .i. pena. Notādū q̄ rō quā phia i-tendit ē iſta. cuiuſcūq3 ho-minis malitie additur aliqđ boni ipſe feli-cior ē eo cui⁹ malicie nihil boni addit̄: ſ3 cu3 malus hō punit̄ ſue ma-licie addit̄ ali-qđ bōi .ſ. pēa q̄ rōe iuſticie bona ē. cū aūt nō punit̄ ei⁹ malicie addi-tur aliqđ ma-lū .ſ. ipunitas: q̄ mala eſt. g̊ malus punit⁹ felicior ē ma-lo ipunito.
(S3 pu. τc̄.) Hic phia de-clarat qđda3 aſſūptū i pba-tione .ſ. q̄ pēa malor̄ ſit bo-na. τ q̄ ipuni-tas ſit mala. dicēs. Mani-feſtū ē q̄ pūi-ri iprobos eſt iuſtū: τ iniq̄s elabi .i. euade-re ipūitos eſt iniquū .i. iniuſtū. dic̄. B. Quis neget illđ ſubiūgit phia. nū-qđ illud aliqs negabit. oē qđ ē iuſtu3 eē bonū. τ ecōtra .i. p ꝯtrariū qđ iniuſtū ē. liq̄t .i. manifeſtū ē ipſ3 eē malū. Ego. B. di-xi iſta iā dcā ꝯña ſr̄ eis q̄ pauloāte ꝯcluſa ſr̄. Nōndū q̄ phia inuit duplicē rōnē. Pria tal' ē. pēa malor̄ ē iuſta: ſ3 iu-ſtū ē bonū. g̊ pēa malor̄ ē bōa. Scđa rō eſt. ipunitas ma-lor̄ ē iniuſta: ſ3 iniuſtū ē malū. g̊ ipunitas malor̄ ē mala.
(Sed queſo inq̄3.) Hic boeti⁹ ſoluit dubiū. Querit enim boe. phia queſo te inq̄3. nunquid nulla aiar̄ ſupplicia poſt mortē quor̄ malor̄ alia ego puto exerceri .i. puniri pena-li acerbitate ſicut mala dānator̄. Alia vo puniri purgato-ria clemētia .i. igne purgatorio. ſ3 diſſerere .i. diſputare de his penis que debent̄ aiabus poſt mortē: nūc nō eſt ꝯſiliū.
Notādū q̄ pctm̄ q̄nq3 ē tale q̄ p ipſu3 habituat̄ volū-tas ad malū: cuiuſmodi ē mortale pctm̄. peccātes g̊ morta-liter: τ i tali pctō decedētes puniunt̄ eterna pēa poſt mor-tē. Nā ſ3 btm̄ Gre. ad magnā iuſticiā iudicātl dei ptiet vt nunq̄3 careāt ſupplicio: q nunq̄3 carere volunt pctō. Q̄nq3 āt pctm̄ ē tale q̄ ꝯſtat cū volūtate habituata ad bonū: ſic eſt pctm̄ vēiale. tale ñ punit̄ eternal'r poſt mortē: ſ3 q2 ad iuſti-ciā dei ptiet vt nullū pctm̄ mēat ipunitū. iō o3 vt hō pu-niat̄ ad tps p pctō veniali. τ q2 p talē penā aīa purgat̄ ad receptionē pleni p̄mij. iō illa pena dr̄ pena purgatoria.
(Jd vero τc̄.) Hic phia ponit quēdā epilogū ſupradcōr̄.

videres nunq̄ improbitatis ſue carere ſupplicijs. Licētiā quā cito finiri p̄cabaris: nec lōgā eē diſceres: īfeliciorē q̄ fore ſi diuturnior: īfeliciſſimā ꝟo ſi eēt eterna. Poſt hec miſeriores eē ĩprobos in iuſta ĩpunitate dimiſſos: q̄ iuſta vltiōe punitos. Cui ſn̄ie ꝯſequēs eſt: vt tū demū grauioribus ſupplicijs vrgeant̄: cū ĩpuniti eē credūt̄. B. Tū ego cū tuas inq̄ rōnes ꝯſidero: nihil dici veri⁹ puto. At ſi ad iudicia hoīuz reuertar: qs ille eſt cui hec nō credēda modo: ſed ſaltē nō audiēda videantur? Ita eſt inquit illa. Nequeūt .n. oculos tenebris aſſuetos ad lucez ꝑſpicue veritatis attollere. ſimileſq̄ auib⁹ ſūt: quarū ītuitū nox illuminat: dies cecat. Dū eniz nō rerū ordinē ſed ſuos ītuētur affectus: vel licentiā vel ĩpunitatez ſceleris putāt eē felicē. Videāt q̄d eterna lex ſanciat. Melioꝛib⁹ aīuz ſi ꝯformaueris: nihil opus ē iudice p̄miū deferente. tu teipſe excellētioꝛib⁹ addidiſti. Si ſtudiū ad peioꝛa deflexeris: extra ne queſieris vltoꝛē. tu teipſe ĩ deterioꝛa detruxiſti. veluti ſi vicib⁹ ſoꝛdidā humū celūq̄ reſpicias: cūctis extra ceſſantib⁹: ipſa cernendi rōne nūc ſceno: nūc ſyderibus intereſſe videaris. At vulg⁹ iſta nō reſpicit. Quid igit̄? his ne accedam⁹ quos beluis ſīles eſſe mōſtrauim⁹? Quid ſi qs amiſſo penit⁹ viſu: ipſuz etiā ſe habuiſſe obliuiſceret̄ intuituz: nihilq̄ ſibi ad humanā ꝑfectionē deeſſe arbitraretur: num vidētes eadem cecos putaremus? Naz ne illud

Sc̄dō oſtēdit. B. opinionē vulgi eē ꝯtrariā opinioni ph̄ie. ibi. (Tū ego.) Primo .d. Id egimus .i. pertractauim⁹ hactenus .i. hucuſq̄. vt poteſtas maloꝝ que tibi videbat̄ indigniſſima: nullā eā eſſe cognoſceres: ſicut oſtēdimus ĩ ſecūda ꝓſa. ⁊ illos malos quos tu querebare impunitos. tu nunq̄ videres carere ſupplicijs ſue ĩprobitatis: ſicut oſtēſum eſt tertia proſa. Et nos etiā egim⁹ vt licentiā ſeuiēdi contra bonos q̄ tu cito precabaris finiri, diſceres eā nō eſſe longam: ⁊ infeliciorem eē potentiā ad maluz ſi eēt diuturnior: ⁊ infeliciſſimā eē ſi eēt eterna: ſicut in iſta proſa oſtenſuz ē. poſt hec ꝓbatum eſt eadē ꝓſa ĩprobos eſſe miſeriores. dimiſſos .i. relictos in iuſta impunitate: q̄ punitos iuſta vltione. Cui cōſequēs eſt cū credunt̄ eſſe ĩpuniti vrgeant̄ grauibus ſupplicijs. ¶ Notandū circa p̄dicta cū dicit̄ illū eſſe miſeriorez qui peccat ĩpune q̄ qui punit̄ pro peccato. hoc eſt ītelligēduz de miſeria p̄ſentis vite vtrobiq̄ vt ſit cōformis cōparatio. Accipiēdo .n. miſeriā p̄ſentis vite ex vna parte: ⁊ ex alia pre miſeriā que eſt poſt mortē eēt difformis ꝯparatio ⁊ extra ꝓpoſitū: q2 hic nō loquit̄ de miſeria que eſt poſt mortez.

¶ Tum ego.) Hic Boetius oſtēdit opīonez vulgi eē ꝯtrariaz opinioni ph̄ie. 2⁰ oſtēdit ph̄ia nō eſſe ꝯſentiendū opinioni vulgari. 2ª ibi. (Quid igit̄.) Primo dicit. O ph̄ia cū ego cōſidero tuas rōnes .i. ĩquiſitiōes. puto nil verius dici ſupple illis. Sed ſi reuertar ad iudicia hoīuz vulgarium ſupple aliter videt̄. Quis eniz eſt ille cui hec ſupple dicta tua. nō mō .i. nō tm̄. videant̄ credēda: ſed etiā nō audiēda. Dicit ph̄ia. Ita eſt q̄ vulgares nequeūt oculos rōnis ⁊ intellectus. aſſuetos .i. aſſuefactos. tenebris paſſionū. attollere .i. erigere ad lucē perſpicue veritatis. ſupple vt verū videāt iudicio recte rōnis. ⁊ ſūt ſīles auib⁹ .ſ. noctuis ⁊ bubonibus quarū intuitū .i. viſuz nox illuminat. ⁊ dies cecat. Dū eni vulgares nō intuent̄ ordinē reꝝ q̄ hꝫ ſe ad moduz lucis. ſed intuent̄ ſuos effectus .i. deſideria que habent ſe ad modū tenebraꝝ. ipſi putāt felicē eſſe ĩpunitatē ſceleꝝ .i. maloꝝ. vel licentiā ſupple ſeuiēdi ꝯtra bonos: qđ tñ nō eſt. Vide aūt quid ſanciat .i. ſtatuat. eterna lex .i. diuina ꝓuidentia. ſi cōformaueris aīum tuū melioꝛibus .i. virtutibus. nihil eſt tibi opus iudice exterioꝛi deferēte p̄miū: q2 tu teipſe addidiſti excellētioꝛib⁹: ⁊ per ꝯn̄s factus es de⁹. Si aūt ſtudiū deflexeris ad peioꝛa .i. ad vicia. ne ꝓ nō q̄ſieris extra vltoꝛē .i. vindicē: q2 tu teipſe detruſiſti te in deterioꝛa: ⁊ per ꝯn̄s factus es belua. hoc declarat in ſimili. veluti ſi reſpicias humū ⁊ celū. vicibus .i. viciſſiz. nūc celum nunc terraz. cunctis ſupple iudicijs extra ceſſantibus. ipſa ſola rōne cernēdi videaris nunc ītereſſe ſceno .i. terre nūc ſyderibus .i. celo. ſupple eodē mō. cūctis extra ceſſantibus ipſa ſola rōne operādi bene vel male aſſequeris p̄miū vel ſuppliciū diuina iuſtitia hoc ordināte. ſed vulgus iſta non reſpicit ꝓpter predictā cauſaz. ¶ Nota q̄ q2 nā viſus requirit mediū illuminatuz. ideo ſm̄ cōez naturā viſus noctue ⁊ bubones meli⁹ deberēt videre in die q̄ in nocte: cui⁹ tñ cōtrariū accidit eis. vel ꝓpter debilitatem nālez viſus. ſicut ĩ noctuis de q̄bus dicit Iſidoꝛ⁹ q̄ ortu ſplendoꝛe ſol' viſus noctue ebetatur. vel ꝑꝑ cōſuetudinē ad tenebras: ſic credit̄ eſſe de bubone. Cuz .n. bubo hēat alias aues ſibi ĩimicas. iō ō die ī cauernis latitat ⁊ alijs auibus quieſcentibus ꝓpter neceſſitatem victus de nocte volat. ¶ Notādū q̄ dicit. Vide q̄d eterna lex ſanciat. dicit beatus Aug. in lib. de libero arbitrio. Lex eterna eſt q̄ iuſtū ⁊ vt oīa ſint ordinata. ⁊ iō ſꝫ ordinē ei⁹ nunq̄ iuſtus deſtituit̄ p̄mijs: nec malus ſupplicijs.

¶ Quid igitur his ne accedamus.) Hic oſtendit philoſophia non eſſe conſentienduz opinioni vulgari dicens. O Boeti quid igitur dicis: nunquid debemus accedere per conſenſum his vulgaribus quos monſtrauimus ſimiles eſſe beſtijs. quaſi dicat non. ⁊ hoc manifeſtat per exēpluz dicens. quid dicis ſi quis homo amiſſo penitus viſu obliuiſceretur etiam ſeipſuz habuiſſe viſuz: ⁊ arbitraretur nihil deeſſe ſibi ad perfectionem humanaz. nunquid homines videntes: ideſt iudicantes eadem cum ceco. putaremus eſſe cecos. quaſi dicat immo. ſupple ſimiliter ſi vulgares dicerent ſe recte iudicare: ⁊ ſe non eſſe beluas: adhuc non eſſet eis conſentiendum. ¶ Notandum q̄ vulgares ⁊ imperiti iudicant tanq̄ longe diſtantes a veritate: quia iudicant ſm̄ concupiſcentiam: non ſm̄ rei veritatem: propter quod non eſt aſtandum eorum iudicio. Unde Seneca in de remedijs fortuitoruz dicit. Male opinantur homines de te: ſed mali. mouerer autem ſi ſapienter hoc loquerētur: nunc autem malis diſplicere eſt laudari. Male de te loquuntur: mouerer ſi hoc iudicio facerent. nunc autem morbo ignorantie faciunt. male de te loquuntur: quia bene neſciunt loqui.

¶ Nam ne illud quidem acquieſcent.) Hic philoſophia ꝓbat illos eē miſeriores qui faciūt iniuriā q̄ qui patiunt̄. Secūdo ex hoc cōcludit q̄ iniuria nō eſt ipſius patientis: ſed inferentis. Tertio inuehitur contra oratores. 2ª ibi. (Hac igit̄.) 3ª ibi. (Atq nūc.) Prio dicit. nūq̄d vulgares

non acquieſcent.i.credent.illud qȯ nitit̃ eque validis fir-
mamẽtis rõnũ.ſ.īfeliciores eẽ eos qui faciũt iniuriã ꝙ̃ qui
patiant̃.dicit Boe.Vellẽ audire has ipſas rões. tũc phi-
loſophia itendit duos ſyllõs ad ꝓbãdũ intẽtũ: quoꝝ pmꝰ
eſt.Oīs iprobꝰ eſt miſer:ſed oīs dignus ſupplicio eſt ipro-
bus.ğ oīs dignus ſupplicio eſt miſer: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝙ̃to dignior

quidẽ acqeſcent qȯ eque validis rõnuꝫ nitit̃ firmamentis īfelicio-res eẽ eos qui faciãt ꝙ̃ q patiant̃ iniuriã. B. Velleꝫ inqꝫ hasipſas audire rõnes. P. Oẽm inqt improbũ nũ ſupplicio dignũ negas? B. Minime. P. Infelices vo eẽ q ſũt iprobi multiplr̃ liqt. B. Ita eſt inqꝫ. P. Qui igit̃ ſupplicio digni ſũt miſeros eẽ no dubitas. B. Cõuenit inqꝫ. P. Si igitur cognitor ait reſideres: cui ſupplicũ inferendũ putares? ei ne q feciſſet: an q ꝑtuliſſet iniuriã? P Nec ambigo inqꝫ qn ꝑpeſſo ſatiſfacerẽ doloreꝫ faciẽtis. P. miſerior igit̃ tibi iniurie illator ꝙ̃ acceptor eſſe videret̃. B. Cõſeqt̃ inqꝫ. Hac igit̃ alijſqꝫ de cauſis ea radice nitentibꝰ: ꝙ turpitudo ſuapte nã miſ'os faciat: appet cuilibet illatã iniuriaꝫ nõ accipiẽtis ſꝫ inferẽtis eſſe miſeriã. P. Atqui nũc ait ꝯ faciunt oratores. Pro his.n.q graue qd acerbũqꝫ ꝑpeſſi ſũt: miſerationẽ iudicũ excitare conant̃ cũ magis admittẽtibꝰ iu-

ē ſupplicio tã
to ē miſerior.
Scðs ſyllõs ē.
Quãto aliqs
ē dignior ſup-
plicio tãto eſt
miſerior:ſꝫ fa
ciens iniuriã
dignior ē ſup
plicio ꝙ̃ pati-
ens. ergo fa-
ciens iniuriã
miſerior ē ꝙ̃
iniuriaꝫ pati-
ens. Prio in-
nuit pmũ ſyl-
logiſmum. d.
Nunquid ne
gas oẽm ipro
buꝫ eẽ dignũ
ſupplicio. B.
dicit.minime
nego. ⁊ multi
plr̃ liquet eos
eſſe īfelices q
ſũt iprobi: ita
eſt dicit boe.
Igit̃ dic̃ phia.
Qui digni ſũt
ſupplicio non
dubitas eos
eſſe miſeros.
dicit Boetiꝰ.
Cõuenit inqꝫ
ſupple predi-
ctis. Tũc in-
nuit ſecũduꝫ
ſyllogiſmũ per modũ interrogationis dicẽs.O boeti ſi tu
reſideres cognitor.i.iudex cauſaꝝ.cui putares īferẽdũ ſup
pliciũ:vel ei q feciſſet iniuriã:vel ei q ꝑtuliſſet iniuriaꝫ.dic̃
Boe.Nõ ambigo.i.nõ dubito qn ego ſatiſfacerem ꝑpeſſo
iniuriã dolere.i.cũ ſupplicio faciẽtis iniuriã. Igit̃ dic̃ phi-
loſophia.illator iniurie videret̃ tibi eſſe miſerior ꝙ̃ acce
ptor iniurie.dicit boetius.conſequit̃ inqꝫ.ſupple predicta.
¶ Notãdũ ꝙ ad eãdẽ cõcluſioneꝫ ſic poſſet argui. Qui-
cunqꝫ opat̃ malũ ex ꝓpoſito magis peccat ⁊ miſerior ē ꝙ̃
ipſuꝫ ſuſtinẽs ſine ꝓpoſito ⁊ volũtate:ſꝫ īferẽs iniuriã pec-
cat ex ꝓpoſito ⁊ ex volũtate.ſuſtinẽs aũt ſuſtinet ꝯ volun
tatem.ergo inferens iniuriam peior eſt ⁊ miſerior patiẽte
iniuriam.

¶ Hac igit̃ alijſqꝫ de cauſis.) Hic phia ꝯcludit ex dictis ꝙ
quelibet iniuria nõ eſt miſeria patiẽtis:ſꝫ īferẽtis dicens.
Hac igit̃ d cã q̃ īferẽs iniuriã miſerior ē patiẽte:⁊ ex alijs
cauſis ea radice.i.fũdamẽto nitẽtibꝰ h.ſ.fũdamẽto:ꝙ tur
pitudo facit hoīes miſeros ſuapte nã.i.ꝓpria nã. Ex hap-
paret iniuriã cuilibet illatã nõ eẽ miſeriã accipiẽtis.i.pati-
entis eã:ſꝫ īferẽtis. ¶ Notãdũ ꝙ ex lr̃a ſic põt argui. Tur
pitudo ꝓpa nã ſua fac̃ hoīeꝫ miſeꝝ:ſꝫ turpitudo ē in īferẽ-
te iniuriã ⁊ nõ in patiẽte.ğ īferẽs iniuriã ē turpis ⁊ miſer.⁊
ꝑ ꝯñs iniuria nõ eſt miſeria patiẽtis:ſꝫ eã inferentis.

¶ Atqui nũc ait.) Hic phia īuehit̃ ꝯtra oratores. 2° cõclu-
dit ex dictꝭ ꝙ odiũ nõ hꝫ locũ apȯ ſapiẽtes.ibi.(Quo fit.)
Primo īuehit̃ ꝯ oratores q īducũt iudices ad miſerãdum
patiẽti iniuriã:cũ tñ potius miſerãdũ ſit facienti iniuriã:⁊
oratores.i.cauſidici:quoꝝ offm̃ ē ꝑſuadere iudici. Iſti fa-
ciũt nũc ꝯriũ:q̃ ipſi conant̃ excitare miſerationẽ iudicuꝫ

ſtior miſeratio debeat̃: quos non ab iratis: ſꝫ a ꝓpitijs potiꝰ miſerãtibꝰ accuſatoribꝰ ad iudiciũ veluti egros ad medicũ duci oportebat: vt culpe morbos ſupplicio reſecarent: quo pacto defenſoꝝ opa vl' tota frigeret. Vel ſi ꝓdeſſe hoībꝰ mallet: in accuſatiõis habitũ verterẽt. Ipſi quoqꝫ iprobi ſi eis aliq̃ rimula v̾tutem relictã fas eẽt aſpicere: victoriũqꝫ ſordes penaꝝ cruciatibꝰ ſe diſpoſituros viderẽt cõpẽſatiõe adipiſcẽde ꝓbitatis: nec hoc cruciatꝰ eẽ dicerẽt: defenſoriũqꝫ opã repudiarẽt: ac ſe totos accuſatoribus iudicibuſqꝫ ꝑmitterẽt. Quo fit vt apȯ ſapiẽtes nll's ꝓrſus odio locꝰ reliquat̃. Nã bonos qs niſi ſtultiſſimꝰ oderit? malos v̾o odiſſe rõne caret. Nã ſicuti corpoꝝ languor: ita vicioſitas eſt q̃ſi morbꝰ aĩoꝝ. Cũ egros corpe minime dignos odio: ſꝫ potiꝰ miſeratione iudicemus: multomagis nõ īſequẽdi ſꝫ miſerãdi ſũt: quoꝝ mẽtes oī languore atrocior vrget iprobitas.

ꝓ eis q ꝑpeſſi
ſunt graue ⁊
acerbũ qd.cũ
magis iuſtior
miſeratio de-
beat̃ admit-
tẽtibꝰ.i.faciẽ-
tibus maluꝫ.
quos iniuriã-
tes opõtebat
duci ad iudi
cium: velut
egros ad me-
dicũ. non ab
iratis accuſa-
toribus. ſed a
ꝓpicijs ⁊ mi-
ſerãtibus: vt
reſecarẽt mõ
bos culpe ſup
plicia.i.pena.
Quo ſupple
ordine pacto
ſi hoīes mo-
ueret̃ mĩa er
ga faciẽtes ĩ-
iuriã.opa.i.dĩ
ligẽtia. defen
ſoꝝ.i. defẽde
re volentiuꝫ
ipſos. illa to-
ta frigeret.i.
ceſſaret. vl' ſi
mallet ꝓdeſ-
ſe hoībꝰ iniu-
riãtibꝰ:tũc ꝯ-
fẽſio eoꝝ vte
ret̃ in habitũ accuſatõis:ita ꝙ ille qui fuit defenſor fieret
accuſator. Ipſi quoqꝫ iprobi ſi eẽt eis fas aſpicere v̾tutẽ re
lictã aliq̃ rimlã.i.cognitõe.ipi viderẽt ſe depoſituros ſor-
des vitioꝝ:cruciatibꝰ pẽaꝝ.ꝯpẽſatiõe.i.cã adipiſcẽde ꝓbi
tatꝭ. Nec ipi dicerẽt.i.reputarẽt cruciatꝰ:ſꝫ ipi repudiarẽt
.i.ſꝑnerẽt opã.i.diligẽtiã dẽfẽſoꝝ:⁊ ſe totos ꝑmitterẽt accu
ſatoribꝰ ⁊ iudicibꝰ. ¶ Nõ ꝙ mĩa ⁊ miſ'aꝰ ē vtꝰ ſꝫ quã ali-
qs ꝯpatit̃ aliene miſ'ie. Cui ğ ieſt maior miſ'ia ei dẽbet̃ ma
ior mĩa.ſꝫ dẽclaratũ ē maiorẽ eẽ miſ'iã īferẽtꝭ iniuriã ꝙ̃ pa
tiẽtꝭ.ğ ad miſ'andũ eis maxĩe dẽbẽt īduci iudices: cꝰ ꝯriuꝫ
faciũt oratores:q̃ īducũt iudices ad miſ'andũ patiẽtibꝰ ĩ-
iuriã. ¶ Nõndũ ꝙ faciẽtes iniuriã accuſãdi ſt̃: nõ ex ira:
ſꝫ ex ꝯpaſſiõe ⁊ mĩa vt pẽali remedio morbi clpe coꝝ aufe
rat̃:ſic̃.n.egrꝭ ñ ē īſultãdũ ſꝫ potiꝰ ꝯdolẽdũ.ſic ⁊ iſtꝭ q mor
bo vicioꝝ affecti ſt̃:⁊ potiꝰ ſt̃ accuſãdi ꝙ̃ dẽfendẽdi vt pẽa-
li acerbitate coꝝ malicia minuat̃.ẽt ſi mali ꝑpẽderẽt ſor-
des vicioꝝ ⁊ dignitates v̾tutũ nõ reputarẽt cruciatꝰ: ſꝫ ſe
accuſatoribꝰ ⁊ iudicibꝰ volũtarie afferret puniẽdos.

¶ Quo fit.) Hic phia ex dictis ꝯcludit ꝙ odiũ nõ hꝫ locũ
apud ſapiẽtes ⁊ dicit. Quo fit.i.ex dictis ſeqt̃ vt apȯ ſapiẽ
tes nll'us locꝰ reliquat̃ odio. Nã qs oderit bonos niſi ſtul
tiſſimꝰ: malos v̾o odiſſe caret rõe.i.ē irrõnabl'e.nã ſic̃ lan-
gor ē morbꝰ corpoꝝ:ita vicioſitas ē morbꝰ aĩoꝝ. Cũ ergo

egros corpore minime iudicemus dignos odio: ſed potius miſeratiõe multo magis nõ inſequẽdi ſunt odio: ſed poti⁹ miſerãdi: quoꝝ mentes vrget improbitas. i. malicia. exñs atrocior. i. crudelior omni langore corpali. ¶ Nota ꝙ ſapiẽtes nõ debẽt odire malos. qꝛ dicit Señ. ad Lucillum. Hũc affectũ ſapiẽtes habeãt aduerſus malos: quẽ hꝫ medicus aduerſus egros ſuos q eos non odio ſꝫ remedio ſtudet cõtrectare: qui nec reliquias egroꝝ nec effuſa dedignatur itueri.

¶ Metrũ quartũ libri quarti.

Uid tantos iuuat exci
tare motus:
Et ꝓpria fatum ſolli
citare manu:
Si mortẽ petitis: ꝓpinq̃t ipſa
Spõte ſua: volucres nec remo
ratur equos.
Quos ſpẽs: leo: tigris: vrſ⁹: ap:
Dẽte petũt: idẽ ſe tñ enſe petunt.
An diſtãt qꝛ diſſidentqꝫ mores.
Iniuſtas acies ⁊ fera bella mo
uent
Alterniſqꝫ volunt perire telis.
Non eſt iuſta ſatis ſeuitie ratio.
Uis aptã meritis vicem referre
Dilige iurẽ bonos ⁊ miſeſce malĩ.

¶ Metꝝ 4m li. 4i. Uid tãtos iuuat excitare motus.) Hic icipit q̃rtuꝫ metrũ huius quarti qd̃ dicit̃ valenti cuꝫ ab inuentore. 2m dicit̃ penthametꝝ ſiue elegiacũ ĩ quo pħia exclamat ꝯ homines q belli cis motib⁹ ex odio ſemetipſos ad mortem deducũt dicens. Quid iuuat. i. q̃ vtilitas ẽ. excitare tãtos mot⁹. ſ. odij. ⁊ qd iuuat ſollicitare. i. ſollicite exgrere. fatũ. i. mortẽ. ꝓpa manu. q. d. nulla ẽ vtilitas. Eſt autẽ rõ hec. qꝛ ſi mortẽ petitis. i. deſideratis ſiue veſtrã ſiue alioꝝ ꝓpiquat ſpõte ſua: nec remorat̃. i. retardat. volucres. i. veloces equos. Mirãdũ ẽ etiã ꝙ hoies q̃s leo: ſerpẽs: tigris: vrſus: aper dẽte petũt. i. iuadũt qd idem hoies petũt. i. iuadũt ſe enſe: vt ſe mutuo interficiãt. ¶ Et q̃rit pħia. Nũqd hoies mouẽt iniuſtas acies ⁊ fera bella: ⁊ volũt pire alternis telis. i. mutuis ſagittis. iõ qꝛ mores eorum diſtãt ⁊ diſſidẽt. i. diſcordãt. Certe iſta rõ ſeuitie nõ ẽ ſatis iuſta. vis g̃ referre. i. reportare. aptã vicẽ. i. viciſſitudinẽ meritis tã boni q̃ꝫ mali. dilige bonos ⁊ miſereſce malis. ¶ Notãdũ ꝙ dic̃ morte nõ retardare ſuos eq̃s ꝑ eq̃s mortis itelligunt̃ ꝑtiales diſpõnes ꝑiodi ꝑ q̃s hõ ad mortẽ tẽdit. Quilibet. n. hõ hꝫ certã ⁊ determinatã ꝑiodũ ſue vite. eo ꝙ forme diuꝫ reꝝ ſũt in termis. i. i corpib⁹ celeſtib⁹ virtualr̃: vt pꝫ. 2. de gñatiõe. ¶ Notãdũ ꝙ pħia hic nõ excludit licẽtiã gerẽdi iuſtũ bellũ ſꝫ iniuſtũ: qꝛ dicit iniuſtas acies. bellũ eni iuſtũ ꝯcedit̃. ⁊ ideo gerit̃ vt aliqs nitẽs ꝯ iuſticiã ad iuſticiã reducat̃.

¶ Proſa quinta quarti libri.

Inc ego video inq̃ꝫ q̃ ſit vel felicitas vel miſeria in ipſis ꝓboꝝ atqꝫ iproborũ meritis ꝯſtituta. Sꝫ in hac ipſa fortuna populari nõ nihil boni maliue ieſſe ꝑpendo. Neqꝫ eniꝫ ſapientum quiſq̃ꝫ exul: inops: ignominioſuſqꝫ eſſe malit: potius q̃ꝫ pollẽs opibus: honore reuerendus: potentia validus in ſua permanens vrbe florere. Sic eñi clarius teſtatiuſqꝫ ſapientie tractatur officium: cuꝫ in contingentes populos regentiũ quodaꝫ modo beatitudo trãſfundit̃. Cuꝫ preſertim carcer lex ceteraqꝫ legaliuꝫ tormẽta penaꝝ pernitioſis potius ciuibus ꝓpter quos etiã conſtituta ſunt debeantur. Cur hec igit̃ verſa vice mutentur: ſcelerũqꝫ ſupplicia bonos premant: premia virtutuꝫ mali rapiant: vehementer admiror: queqꝫ tam iniuſte cõfuſionis ratio videatur ex te ſcire deſidero. Minus etenim mirarer ſi miſceri omnia fortuitis caſibus crederẽ. Nũc ſtuporeꝫ meũ de⁹ rector exaggerat: q cũ ſepe bonis iucunda: malis aſpa: cõtraqꝫ bonis dura tribuat: malis optata ꝯcedat: niſi cauſa deprehẽdatur: quid eſt

¶ Prosa qnta q̃rti libri. Unc ego video.) Iſta eſt qnta ꝓſa hui⁹ q̃rti: qꝛ Boe. ꝑus ꝯq̃rebat̃ bonis mala ⁊ malis bona cõtigere. ꝑꝑ qd ẽt reputabat iſtaꝝ fortunarũ vices nõ ex ordie diuie ꝓuidẽtie: ſꝫ ex caſu ꝓueni re: iõ pħia ſup h ꝯſolat̃ boetiũ aſſignãdo cãs q̃re bonis mala ⁊ malis bona cõtingãt. Et ꝑmo Boe. exprimit ſuũ dolorẽ in hoc ꝙ vices fortunaruꝫ videntur cõfuſe ⁊ inordinate diſpõni. 2° aſſignat pħia cauſam huius apparentie. ⁊ 3° ipſum cõſolatur aſſignando cauſas predictorum. 2a ibi. (Nec mirum.) 3a ibi. (Ita eſt inquit.) Primo Boetius premittit quedã. Scdo exprimit cauſaꝫ ſui doloris. ibi. (Cum preſertim.) Primo dicit. Ego video hinc. i. ex dictis q̃ felicitas ſit cõſtituta in meritis ꝓboruꝫ. ſ. deos fieri: ⁊ que ſit miſeria conſtituta in meritis improboꝝ: ſcilicet transformari i beluas ſed ego perpẽdo: ideſt iudico. non nihil. i. aliqd. boni vel mali eẽ in hac forma populari. i. in ꝓſperitate fortuita: qd probat. Neqꝫ. n. quiſq̃ꝫ ſapientium. malit. i. magis vult eẽ exul. iops ig̃miniosus. i. infamis. potius q̃ꝫ pollẽs opibus. q̃ꝫ reuerendus honore. validus potentia. ⁊ i ſua vrbe permanens florere. ſicut. n. per hꝫ bona fortune officiũ ſapiẽtie. ſ. ſapientis tractatur clarius. ⁊ teſtatius. i. cũ maiori teſtimonio: qꝛ talib⁹ plus credit̃ cuꝫ btitudo regentiũ tranſfundit̃. i. dilatat̃ in populos cõtingẽtes. i. vicinos. ¶ Notãdũ ꝙ in bonis fortuitis eſt aliqd boni: qꝛ per ipſa ſapiẽs expediti⁹ tractat officiũ gubernãdi ſubditos. Qui. n. diuitijs: potentia ⁊ fama ꝓcellũt alios: aptiores ſunt ad regẽdaꝫ rẽpublicã: qꝛ aptiores ſunt ad ſubueniendũ oppreſſis: ⁊ ad depmẽdũ malos. ad ꝓtegendũ bonos. ad expugnãdũ inimicos. ⁊ ita ſapienti qui tractat negociũ reipublice neceſſaria eſt potẽtia ⁊ diuitiarũ abũdãtia. Sꝫ ſapiẽti qui vacat cõtẽplationi diuitie ſunt oneroſe: qꝛ nimiã inde gerit ſollicitudinem.

¶ Cũ ꝓſertiꝫ carcer lex.) Hic Boe. exp̃mit cãꝫ ſui doloris ⁊ admiratiõis dicẽs. Cũ lex ⁊ carcer ⁊ cetera tormẽta legaliũ penaꝝ. poti⁹ debeant̃ ꝑnitioſis. i. malis ciuib⁹ ꝑꝑ quos ꝯſtituta ſũt. Ego vehemẽter admiror cur hec tormẽta viceuerſa. i. ꝯtrio mõ mutent̃: ita vt ſupplicia ſcelerũ. i. malorũ. ꝓmãt bonos. ⁊ mali rapiãt ꝓmia virtutũ. i. virtuoſoꝝ. ⁊ ego deſidero o pħia ſcire ex te que videat̃ eſſe rõ. i. cauſa tam iniuſte cõfuſionis. min⁹. n. mirares ſi crederẽ oĩa miſceri fortuitis caſibus. Nũc aũt deus rector oiuꝫ exaggerat. i. augmẽtat ſtuporẽ meũ. qui de⁹ cũ ſepe bonis iucũda malis aſpa tribuat. ⁊ ꝯ. i. ꝑ ꝯtriũ bonis dura tribuat: malis optata ꝯcedat: niſi deprehẽdat̃. i. cognoſcat̃ cauſa hui⁹. qd ẽ h qd videat̃ differre a fortuitl caſib⁹. q. d. nihil. ¶ Notãdũ ꝙ tormẽta legalia ſic̃ carcer: mẽbroꝝ mutila⁹: flagella:

⁊ hõ inuēta ꝓpter malos:⁊ iſta ſepius videnť infligi bonis malis euadētibus.ſuper hoc admiratur Boetius: cum tamen deus debeat punire malos : ⁊ remunerare bonos. ⁊ niſi huius ratio cognoſcatur quare hoc cōtingat nihil eſt quin talia videantur ꝯtingere a caſu ⁊ a fortuna:⁊ nō ſubiacere regimini prouidentie diuine:quod abſurdum eſt.

qđ a fortuitis caſibus differre videať. P. nec miꝝ inqt ſiqd ordis ignorata rōne temerariū ꝯfuſūqꝫ credať. Sꝫ tu q̄uis cāꝫ tante diſpoſitiōis ignores: tñ qm̄ bonus mūduꝫ rector tempať: recte fieri cūcta ne dubites.

¶ Nec miruꝫ inquit.) Dic ꝓhia aſſignat cauſam apparētie talis cōfuſiōis: qꝛ ſic videť eſſe ꝓpter ignorantiā cauſe: ⁊ dicit. Nec mirū ſiquid credatur cōfuſuꝫ ⁊ temerariuꝫ.ſ. caſuale in iſtꝭ inferiorib⁹ ignrata rōne ordinis.ſ. diuie ꝓuidētie.ſed q̄uis tu ignores cauſaꝫ tāte diſpoſitionis diuie tanq̄ꝫ bon⁹ rector .ſ. deus tēperat mūdū ſua bonitate.ideo nō dubites cūcta recte fieri. ¶ Notādū ꝙ mirū eſt cuius cauſa neſciť. pro tanto.n.multi miranť de eclipſi ſolis:qꝛ cauſaꝫ ignorāt: ⁊ qꝛ Boeti⁹ ignorabat cauſaꝫ hui⁹ ꝯfuſiōis quare bonis mala ⁊ malis bona cōtingāt: ideo hoc admirabať ⁊ cā admiratiōis eius fuit ignorātia diſpōnis diuine ꝓuidentie.

¶ Metruꝫ qntū quarti libri.

Siquis arcturi ſydera neſcit
Propiqua ſummo cardine labi.
Cur legat tard⁹ plauſtra boetes:
Mergatqꝫ ſeras equoꝛ flāmas:
Cuꝫ nimis celeres explicet ort⁹:
Legeꝫ ſtupebit etheris alti.
Palleant plene cornua lune
Infecta metis noctis opace:
Queqꝫ fulgenti texerat ore
Cōfuſa phebe detegat aſtra.
Cōmouet gētes publicus error:
Laſſantqꝫ crebris pulſib⁹ era.
Nemo mirať flamina chori
Littus fremēti tundere fluctu:
Nec niuis durā frigore molē
Feruenti phebi ſoluier eſtu.
Hic eni cās cernere prōptū eſt.
Illic latētes pectora turbant.
Cūcta que rara ꝓuehit etas:
Stupetqꝫ ſubitis mobile vulg⁹.
Cedat inſcitie nubilus error:
Ceſſent ꝑfecto mira videri.

¶ Metrū qntū quarti libri.

Siquis arcturi ſydera neſcit.) Iſtud eſt qntū metrū hui⁹ quarti qđ diciť alemanicū ab inuētore.dactilicū a pede ꝑdominātē. tetrametruꝫ.i.quattuor pedū.ypcathalecticū.i.abundans in vna ſyllaba:i quo metro ꝓhia declarat quō ea quoꝝ cauſe nō apparēt videnť mira. 2° oſtēdit quō cognita cauſa ceſſat admiratio ibi. ¶ Nemo mirať flamina.) Primo oñdit ꝙ ꝓpter latētiā cauſarū hoies mirātur. ⁊ iducit de hoc duo exēpla. Primū eſt de eo qđ accidit in ſtellis iuxta polū ſeptētrionalē:qꝛ ille ſtelle ceteris ſtellis remotiorib⁹ tardius moueňť: ⁊ tñ veloci⁹ oriunť.ꝗ autem ignorat cauſaꝫ huius illi videť hoc mirū. vnde dicit. Siqs neſcit ſydera arcturi.i.maioris vrſe. labi.i.volui. ꝓpinqua ſūmo cardine.i.cardini ponēdo ablatiuuꝫ ꝓ datiuo cauſa metri.i.polo ſeptētrionali.ille ſtupebit.i.admirabiť.legē alti etheris.i.firmamēti. Cur boetes.i.ſtella tarda.legat.i.ptrāſeat.plauſtra.i.ſtellas plauſtri.i.maioris vrſe.⁊ mergat ſeras flāmas equore. loquēs more poetico ꝗ ſequētes iudiciū vulgi.dicūt ſtellas tingi in mari qñ occidūt.⁊ diciť boetes mergere ſeras flāmas.i.lumina ſua tarda:qꝛ nunq̄ꝫ ea mergit:⁊ eſt modus loquendi id qđ nunq̄ꝫ fit tarde fit:cū tñ boetes explicet ortus nimis celeres: eo ꝙ in ꝑncipio noctis nobis ſtatim apparet. Scđm exēpluꝫ eſt de eclypſi lune:quā neſciētes cauſaꝫ adeo aliqui admiranť:qꝛ putāt eius eclypſim cōtingere ꝑ icantationē: ⁊ volentes auxiliari lune ⁊ ipedire ne audiat incantationē: cōcutiāt oīa vaſa erea ⁊ ſonora tpe eclypſis.vñ dicit in littera. Cornua plene lune palleāt:qꝛ icipiēte eclypſi luna incipit apparere corniculata.cornua ifecta methis.i.terminis opace noctis.i.vmbre terre.⁊ phebe.i.luna.cōfuſa.ſ.priuatione luminis.detegat:ideſt apparere faciat aſtra minora. que texerat:ideſt latere fecerat.fulgentiore:ideſt abundātia ſui fulgoris. Tunc publicus error quo putatur luna incantari cōmouet gentes.⁊ laſſant: ideſt fatigant era.i.vaſa erea vel campanas crebris pulſibus. ¶ Notandum ꝙ arcturus diciť ab arctos qđ eſt vrſa:que eſt qđdam ſignū iuxta polū ſeptentrionalē. quod nos vulgariter plauſtrum nominamus: ⁊ ſic accipit beat⁹ Grego. ſuper Job dicens. Arcturus ſeptem ſtellis maxie lucet: ſemꝑ moueť: ⁊ nunq̄ꝫ mergitur. ¶ Notandū ꝙ ſtelle circa polū arcticū mote ſiť arctur⁹. ⁊ alie ſtelle mouentur tardius alys ſtellꝭ rēotioribus a polo arctico:quia minorem circulū ſuo motu deſcribunt. ⁊ ſtelle remotiores maiorē.vnde cuꝫ ſtelle remotiores in equali tempore pertranſeant maiorem circulū:in quo ſtelle ꝓpinquiores minorē:quia ambo circūuoluunť ſemel ī die naturali.patet per diffinitionē velocitatis ⁊ tarditatis ꝙ ſtelle ꝓpinquiores polo tardius moueňť: ⁊ remotiores velocius. Illud eniꝫ mouetur tarde quod in equali tēpore pertranſit minus ſpaciuꝫ. ⁊ illud mouetur velociter quod in equali tempore pertranſit maius ſpaciuꝫ. ¶ Notanduꝫ ꝙ luna recipit lumen ſuū a ſole.ſi ergo corpus opacum interponiť impediens ne lumē ſolis perueniat ad lunam:vel in toto vel in parte. neceſſe eſt lumen lune deficere vel in toto vel in parte.⁊ hoc eſt lunaꝫ eclypſari.

¶ Nemo mirať flamina chori.) Hic oſtēdit ꝓhia ꝙ cognita cauſa ceſſat admiratio dicēs. Nemo mirať flamīa chori.talis vēti.tūdere.i.percutere.littus fremēti fluctu.ſ.maris.⁊ hoc dicit pro tanto:quia vento flante aqua maris cedit:⁊ ad littus reſiſtens repcutitur.nec etiā aliquis mirať molē.i.magnitudinē niuis frigore durā.i.congelatā.ſoluier.i.ſolui.⁊ hic eſt paragoge.i.additio ſyllabe ad finem dictionis ꝓpter neceſſitatē metri.ergo poniť ſoluier ꝓ ſolui. feruēti eſtu.phebi.i.ſolis.hic.n.i.in iſtis exēplis promptuꝫ eſt cernere cauſas.quare ventus īpellit mare.quare ſol liquefacit niuē.ſed illic in ꝑoribus exemplis. latētes cauſe turbant pectora ſupple ꝑ admirationeꝫ. ⁊ mobile vulgus ſtupet.i.mirať.ſubitis.i.de ſubitaneis euentibus. ⁊ ſtupet cuncta que ꝓuehit.i.ꝓducit rara etas.i.que raro eueniūt. ſed ſi vis ceſſare admirationē.nubilus error inſcitie:ideſt ignorantie cedat cauſarum cedat recedat ⁊ accedat noticia cauſarū.ꝑfecto.i.pro certo tūc ceſſent videri mira que ꝑus ſtāte ignorātia videbať mira.

¶ Notandum ꝙ ſacerdotes in egypto ꝓpter admirari inceperūt philoſophari.videntes eni eclypſes ſolis ⁊ lune:⁊ ignorātes cauſas:mirabanť:cauſas earum inquirentes ꝗbus inuentis habuerunt ſcientiaꝫ earum eclypſium:eo ꝙ ſcire eſt cauſam rei cognoſcere.cognita ergo cauſa cognoſcitur res:⁊ per cōſequēs ceſſat admiratio.

¶ Proſa ſexta quarti libri.

Ita eſt inq̄.) Hic icipit ſexta pſa huius quarti: in qua pſa phia conſolãdo Boetiũ aſſignat cauſas pdictoꝝ: que videntᷣ mira ĩ diuina gubernatiõe: ppter ignorãtiã cauſe. ⁊ pmo Boetius petit ſibi explicari iſtas cauſas: ⁊ phia tãgit difficultatem explicationis earuꝫ. 2º pmittit ſe velle aſſignare cauſas. ⁊ 3º eas aſſignat. 2º ibi. (Sed quoniaꝫ.) 3º ibi. (Diuꝫ generatio.) Primo Boetius cõcedit qđ dictũ eſt de admiratiõe hominuꝫ ppter ignorantiam cauſarum dicens. Ita eſt inq̄. tũc petit explicari cauſas admirationis eoꝝ que cõtingũt ĩ diuina puidentia ⁊ diſpõne dicẽs. O philoſophia cuꝫ

¶ Proſa ſexta quarti libri.

Ita eſt inq̄. Sꝫ cũ tui muneris ſit latẽtiũ reꝝ cauſas euoluere: velataſq̄ caligine explicare rõnes: q̃ſo vti hinc decernas: qm̃ hoc me miraculũ maxie perturbat ⁊ ediſſeras. P. Tum illa paulisp arridens: ad rẽ me inquit oĩuꝫ queſitu maximã vocas: cui vix exhauſti quicq̄ ſatis ſit. talis nãq̄ mã ẽ vt vna dubitatiõe ſuccisa: inumerabiles alie velut hydre capita ſuccreſcant: nec vllus fuerit modus: niſi qs eas viuaciſſimo mẽtis igne coerceat. In hac eni de puidẽtie ſimplicitate: đ fati ſerie: de repẽtis caſib⁹: đ cognitiõe ac pdeſtinatõe diuina: de arbitriĳ libertate queri ſolet. Que quãti oneris ſint ipſe ppẽdis. Sꝫ qm̃ hec quoq̄ te noſſe q̃dã medicine tue portio ẽ: quãq̄ anguſto limite tpis ſepti: tñ aliquid đliberare conabimur. Qꝫ ſi te muſici carminis oblectamẽta delectãt: hãc oportet paulisp differas voluptatẽ. Dũ nexas ſibi ordine cõtexo rões. B. Ut libet inq̄. P. Tum velut ab alio orſa pricipio ita diſſeruit. Oĩuꝫ gñatio reꝝ cũctuſq̄ mutabiliũ nãꝝ pgreſſus: ⁊ qcq̄d aliquo mouetᷣ mõ cãs ordinẽ formas ex diuĩe mẽtis ſtabilitate ſortitᷣ. Hec ĩ ſue ſimplicitatis arce cõpoſita: mltiplicẽ rebus gerẽdis modũ ſtatuit: q mod⁹ cũ ĩ ipa diue ĩtelligẽtie puritate ꝯſpicitᷣ puidẽtia noiatᷣ. Cũ vo ad ea q̃ mouet atq̄ diſpõit referẽtᷣ fatũ a

euoluere. i. elucidare cauſas latẽtiũ reruꝫ. ſit tui muneri. i. tue gratie ⁊ explicare rõnes velatas caligine. i. rõnes obſcuras ⁊ difficiles. q̃ſo vt hinc. i. de iſta difficultate. diſcernas. i. iudices ⁊ ediſſeras. i. diſputes: qm̃ h miraculũ maxime me pturbat. ſ. q̃re malis bona ⁊ bonis mala eueniãt. ⁊ phia paulisp arridẽs Boetio inqt. ad rẽ maximã oĩuꝫ q̃ſitu. i. ad maximã qõnẽ. vocas. i. icitas me. cui vix quicq̄ exhauſti ſatis ſit ei ad quã exhauriẽdã ⁊ ſoluẽdã vix aliquid ſufficit. talis nãq̄ eſt mã quã petis declarari vt vna dubitatiõe ſucciſa. i. ſoluta. inumerabiles alie ſuccreſcãt: velut capita hydre: quoꝝ vno ablato tria ſuccreſcebãt. nec fuerit modus. i. termin⁹ dubitationuꝫ: niſi qs eas coerceat viuaciſſimo igne. i. ardẽti iueſtigatiõe mẽti. In hac. n. mã q̃ri ſolet de puidẽtie ſimplicitate. de ſerie fati. de repẽtinis caſib⁹. de pdeſtinatiõe diuia. de libertate arbitriĳ: que oĩa quãti oneris. i. difficultatis ſint ad determinãdũ tuipſe ppẽdis. ¶ Notãdũ q̄ ſapiẽtis ẽ ſcire oĩa vt ꝯtingit ex phemio meta^ce. ⁊ cũ ſcire ſit p cauſaꝫ. p̊ poſterioꝝ. Sapiẽtis ẽ euoluere cãs rerũ latẽtiũ. iõ dicit Boetius ad phiaꝫ. Tui muneris eſt euoluere cauſas. ¶ Notãdũ q̄ dicᷣ phiaꝫ paulisper ſibi arriſiſſe. p h phia inuit morẽ ⁊ habitũ ſapientũ. qui audita ſimplicitate iperitoꝝ arridẽt eis ꝯgratulando q̄ ipſi cũ auiditate ſapiam q̃rũt. ¶ Notãduꝫ ſm fabulas hydra fuit ſerpẽs in lerna palude. habẽs plura capita: q̃rũ vno ſucciſo tria excreſcebãt quẽ cũ hercules cũ ſagittis ĩterficere nõ poſſet gladio: igne ipſum conſumpſit.

¶ Sed qm̃ hec.) Hic phia pmittit velle aſſignare cauſas dicẽs. Qm̃ hec noſſe te eſt quedã portio. i. pars tue medicine q̄q̄ ſim⁹ ſepti. i. cõcluſi. anguſto. i. breui limite tpis. tñ aliqd deliberare conabimur: ſꝫ ſi te oblectãt delectamenta. i. ſuauitates: muſici carmis. i. metri. oportet q̄ differas paulisper. i. modicũ hãc voluptatẽ. donec cõtexo. i. formabo rõnes ſibi nexas. i. ꝯiũctas ordine. dicit Boeti⁹. vt libet inq̄. i. vti tibi placet: tũc ipa phia orſa. i. icipiẽs loqui velut ab aliquo pncipio. ita diſſeruit. i. diſputauit. ¶ Notãdũ p h q̄ dicit. Nos ſepti anguſto limite tpis. inuit phia pñteꝫ mãꝫ adeo eẽ difficilẽ q̄ totũ tps pñtis vite qđ breue ẽ vix ſufficit ad pdicta plenarie declarãda. ¶ Notãdũ q̄ dicit phiaꝫ orſam fuiſſe ab alio pncipio. nã illa que phia p̃us pbauit deducuntᷣ ex h pncipio q̄ deus eſt pfectũ bonuꝫ ⁊ vltim⁹ finis oĩuꝫ: q̄ aũt nũc vult demonſtrare deducuntᷣ ex h pncipio q̄ deus eſt pncipiũ effectiuũ omniũ vt patebit.

¶ Diuꝫ generatio reruꝫ.) Hic phia pſequitᷣ intẽtuꝫ volẽs aſſignare cauſas q̃re bonis mala ⁊ malꝭ bona cõtingant. ⁊ primo declarat quedã ad ſuã determinationẽ neceſſaria. 2º ponit ſuã determiatiõẽ. 2º ibi. (Que vero inqes.) Primo phia determinat de puidẽtia diuina ⁊ de fato. 2º oſtẽdit que ſint ea que fato diſponuntᷣ. 2º ibi. (Ea ſeries.) Primo oſtẽdit qđ noĩetur diuina puidentia: ⁊ qđ fatũ. 2º tangit differẽtiaꝫ iter ea aſſignãdo diffĩões vtriuſq̄. Tertio ponit diuerſas opiniones circa fatũ. Quarto ĩfert quãdã ꝯcluſionẽ circa fatũ ⁊ puidẽtiã. 2ª ibi. (Que lꝫ diuerſa.) 3ª ibi. (Siue igitur.) 4ª ibi. (Quo fit.) Primo dicit. Generatio oĩum reꝝ cũctuſq̄ pgreſſus nãruꝫ mutabiliũ: ⁊ qcq̄d alio mõ mouetur. illud ſortitᷣ cauſas gñatiõis ⁊ mutatiõis. ⁊ ordinem gñationis ⁊ mutatiõis: ⁊ formas quib⁹ gñãtur vel mouetᷣ ſubãles vel accñtales oĩa iſta ſortitᷣ ex diuine mentis ſtabilitate. Hec. n. mẽs diuina ꝯpoſita. i. ſtabilita. in arce. i. in altitudine ſue ſimplicitatis. ſtatuit reb⁹ gerẽdis. i. fiendis multiplicẽ modũ: q modus cũ conſpicitᷣ. i. ꝯſideratᷣ. in ipſa puritate diuine ĩtelligẽtie. i. ſm eẽ qđ hꝫ in ĩtellectu diuio noĩatᷣ puidẽtia. cũ vo iſte modus refertᷣ ad ea q̃ mouet ⁊ diſponit. a veterib⁹. i. ab antiqs fatũ appellatũ eſt. ¶ Notãdũ q̄ oĩa q̃ p̊ ſũt mutabilia. aliqua mouentᷣ ſm ſubaꝫ vt gñabilia ⁊ corruptibilia q̄tũ ad illa dicit. Diuꝫ generatio rerũ. Alia aũt ſunt mutabilia ſm locũ: ⁊ nõ ſm ſubam: vt corpora celeſtia. q̄tũ ad illa dicit. Cunctuſq̄ mutabilium naturaꝝ pgreſſus. Alia ſunt mutabilia ſolũ ſm opationẽ. ſ. ſm intelligere: nõ ſm ſubam: nec ſm vbi ppe ſicut ĩtelligentie: q̄tũ ad illas dicit. Et qcq̄d aliquo mouetᷣ modo. Aliter exponitᷣ qđ in rebus mutabilibus triplex eſt diſpoſitio. vna eſt qua trãſeũt de nõ eſſe ad eſſe per gñationeꝫ. q̄tũ ad hoc dicit. Oĩum generatio rerũ. Aut res pmanẽt in exiſtẽtia per aliqđ tẽpus. poſtq̄ generate ſunt. q̄tuꝫ ad illas dicit. Cũctuſq̄ mutabiliũ naturarũ progreſſus. Aut res pcedunt de eſſe ad non eſſe per corruptionẽ. q̄tuꝫ ad

illas dicit. Et qcquid aliquo mouet̃ mõ. ℂ Notãdũ ꝙ q̃dam dicũt. fatũ eẽ quãdã diſpoſitionẽ derelictã in reb⁹ inferiorib⁹ ex actiõe corpoꝝ celeſtiũ: ẜm quã inferiora neceſſitant̃ ⁊ cõſtringunt̃ ad imobiles effect⁹. Et ſic btũs Gregori⁹ in omel. epiphanie iprobat fatũ dicẽs. Abſit a fideliũ cordib⁹ vt fatũ eẽ aliqd dicam⁹. ſ. neceſſitãs iferiora: qꝛ ſic oia venirent ex neceſſitate. Alio⁹ accipit̃ fatuꝫ ꝓ diſpõne reꝝ ẜꝫ quã res depẽdent ex diuina voluntate ⁊ poteſtate. ⁊ ſic fatuꝫ concedit̃ aliquid eẽ. Eſt ẽ ꝓuidẽtia diuina ordinatio ſiue diſpoſitio exiſtẽs i mente diuina: qua cũcta inferiora ſũt ꝓuiſa ẜꝫ ſtatuꝫ ſue nãe. fatuꝫ aũt ẽ diſpõ diuina exñs in reb⁹ mobilibus q̃ ſingl'a ſuis ãnectũt̃ ordib⁹: vt magis patebit.

veteribus appellatũ eſt. Que diuerſa eẽ facile liquebit: ſiqs vtriuſqꝫ viꝫ mẽte cõſpexerit. Nã ꝓuidẽtia ẽ ipſa illa diuina rõ in ſummo oiuꝫ principe ꝯſtituta q̃ cuncta diſponit. Fatũ vero inherẽs rebus mobilib⁹ diſpoſitio: ꝑ quã ꝓuidẽtia ſuis queqꝫ nectit ordinibus. Prouidẽtia nãqꝫ cũcta pariter q̃uis diuerſa: q̃uis infinita cõplectit̃. Fatũ vͦo ſingula digerit in motũ: locis: formis: ac temporibus diſtributa: vt hec tꝑalis ordinis explicatio: in diuine mentis adunata ꝓſpectu ꝓuidẽtia ſit. Eadẽ vͦo adunatio digeſta atqꝫ explicata tẽporib⁹ fatum vocet̃. Que licꝫ diuerſa ſint: alteruꝫ tamẽ pẽdet ex altero. Ordo nãqꝫ fatalis ex prouidẽtie ſimplicitate ꝓcedit. Sicut. n. artifex faciẽde rei formaꝫ mẽte ꝑcipiẽs mouet opis effectũ: ⁊ qͦ ſimpl'r p̄ñtarieqꝫ ꝓſpexerat: ꝑ tꝑales ordines ducit. Ita d's ꝓuidẽtia qdeꝫ ſingulariter ſtabil'rqꝫ faciẽda diſponit. fato vͦo hec ipſa q̃ diſpoſuit multipl'r ac tẽporal'r adminiſtrat. Siue igit̃ famulãtib⁹ qbuſdam ꝓuidẽtie diuinis ſpiritib⁹ fatuꝫ exerceat̃: ſeu aia: ſeu tota iſeruiẽte natura: ſeu celeſtib⁹ ſyderũ motib⁹: ſeu angelica virtute: ſeu demonuꝫ varia ſolertia: ſeu aliqbus horum: ſeu oib⁹ fatalis ſeries texitur. illud certe manifeſtuꝫ eſt imobilẽ ſimplicẽqꝫ gerendarum formaꝫ reruꝫ eſſe ꝓuidẽtiã: fatum vero eorũ que diuina ſimplicitas gerenda eſſe diſpoſuit.

ℂ Que diuerſa eſſe facile liquebit.) Hic ponit differentiã inter ꝓuidentiã ⁊ fatũ aſſignãdo diffinitiones vtriuſqꝫ. ſecũdo oſtẽdit ꝙ vnũ eoruꝫ depẽdet ex altero. ibi. (Que lꝫ diuerſa.) p̄mo dicit. Que duo. ſ. fatũ ⁊ prouidentiã diuinã liquebit. i. patebit eẽ diuerſa. ſiquis mẽte cõſpexerit. i. cõſideraucrit vtriuſqꝫ vim. i. nãm ⁊ eſſentiã. ⁊ diffiniẽs prouidentiã dicit. Prouidẽtia eſt ipa diuina ratio: que eſt in ſũmo p̄ncipe omniũ reꝝ ꝯſtituta: que. ſ. ratio cũcta diſponit. Tũc diffiniẽs fatũ dicit. Fatũ eſt diſpoſitio inherẽs rebus mobilibus. i. tẽporalib⁹ per quã diſpoſitionẽ ꝓuidẽtia nectit queqꝫ ſuis ordinibus. Tũc declarat iſtas diffinitiões ex ꝓprietatibus vtriuſqꝫ intendẽs. ꝙ ꝓuidentia complectitur omnia ſimul. ſed manifeſtuꝫ eſt ꝙ omnia nuſq̃ ſũt ſimul niſi in mẽte diuina. ergo oportet ꝙ ꝓuidentia ſit ratio exiſtens in mente diuina. ad fatum vero ſpectat vt ea que fato ſubdunt̃ diſtribuant̃ per tempora ⁊ loca: ita ꝙ ordo fatalis quãdaꝫ ſucceſſionẽ temporalẽ importat. talis aũt ſucceſſio nõ eſt niſi in ipſis rebus moblibus. q̃re oportet ꝙ fatũ ſit in rebus mobilibus. vñ dicit in littera. Prouidẽtia nãqꝫ cuncta cõplectit̃ pariter: q̃uis diuerſa ⁊ infinita. Fatum vero digerit. i. diuidit ſingula diſtributa i motum. locis: formis: tẽporibus. ita. ſ. vt hec temporalis explicatio que ad fatuꝫ ꝑtinet. adunata in ꝓſpectu diuine mẽtis ſit ꝓuidentia. Eadeꝫ vero adunatio digeſta. i. diuiſa ⁊ explicata temporibus que ſucceſſioneꝫ important vocet̃ fatũ. ℂ Notãdũ ꝙ qꝛ p̄us dixit ꝙ diffinitio rerũ faciẽdarum vt eſt in intellectu diuino dicit̃ ꝓuidentia: vt autem refertur ad res mobiles dicit̃ fatuꝫ. Poſſet alicui videri ꝙ fatũ ⁊ prouidẽtia ſignificarẽt eandẽ reꝫ ſub diuerſis rationibus. Ideo pĥia hoc excludens oſtẽdit ea realiter diſtingui ponens diffinitionẽ vtriuſqꝫ: ℂ Notãdũ ꝙ cognitio dei habet ſe ad res ſicut cognitio artificis ad artificiata. ſicut ergo oĩa artificiata ſubdunt̃ ordini ⁊ rationi artis ſic neceſſe eſt omnes res ſubdi rationi ⁊ ordini diuine ꝓuidentie ꝓpter qͦ oſtendit ꝙ ꝓuidentia eſt diuina ratio que cuncta diſponit. ℂ Notãduꝫ ꝙ diſpoſitio que ponit̃ in diffinitione fati accipit̃ pro ordine. ⁊ dicit̃ ille ordo inherens rebus mobilibus. ad differẽtiã ordinis qui eſt in ipa rõne diuina. quẽ iaꝫ vocamus ꝓuidentiam ẜꝫ queꝫ ordinem ꝓuidentia diuina ãnectit queqꝫ ſuis ordinib⁹. ſ. vt illa eueniant illo tꝑe ⁊ alia alio tẽpore. Hec prius illa poſterius.

ℂ Que lꝫ diuerſa ſint.) Hic oſtendit ꝙ lꝫ fatũ ⁊ ꝓuidentia differant: tamẽ vnũ depẽdet ex altero dicens. Que lꝫ ſint diuerſa: tamẽ alteruꝫ pẽdet ex altero. ſ. fatuꝫ dependet ex ꝓuidentia. nam ordo fatalis ꝓcedit ex ſimplicitate prouidentie: ſicut declarat in ſimili dicens. Sicut enim artifex puta edificator formam faciende rei ſicut domus. mente percipiens. i. proſpiciens. mouet. i. producit effectuꝫ operꝭ. ⁊ quod ſimpliciter ⁊ p̄ſentarie ꝓſpexerat mente. ſ. formaꝫ domus cum ſuis partibus ſimul ducit per temporales ordines ſupple ad effectum. p̄mo fundamentũ. poſtea parietes. vltimo tectuꝫ. Ita deus ꝓuidentia ſua ſingulariter. i. ſimpliciter ⁊ ſtabiliter diſponit omnia facienda: ſed fato ideſt per fatum ea que diſpoſuit temporal'r adminiſtrat. ℂ Notandũ ꝙ ꝓuidentia diuina habet eẽ in p̄ma cauſa. fatuꝫ vero in rebus cauſatis. Item ꝓuidentia diuina habet motum vnitũ: quia eſt in vno ſimplici. ſ. in mente diuina. fatum aũt habet motuꝫ pluralitatis: qꝛ in plurib⁹ cauſatis habet eſſe. Item fatuꝫ dependet a ꝓuidẽtia diuina. ſicut effectus a ſua cauſa: ſed non ecõuerſo. Sicut eni forma rei artificialis dependet a forma p̄exiſtente in mente artificis: ⁊ nõ econuerſo. ſic fatum dependet a ꝓuidentia diuina. non autem econuerſo.

ℂ Siue igitur famulantibus.) Hic ponit diuerſas opiniones circa fatum ⁊ dicit. Siue fatuꝫ exerceat̃ quibuſdaꝫ diuinis ſpiritibus famulantibus diuine ꝓuidentie: ſiue exerceat̃ aia ſiue tota natura iſeruiente. ſiue exerceat̃ motibus corpoꝝ ſyderuꝫ. i. celeſtiuꝫ. ſiue angelica virtute: ſiue demonũ ſolertia: ſiue aliquibus horũ. vel oĩbus: hoc eſt incertum: tamẽ iſtud eſt certum ꝓuidentiã diuinã eſſe imobilẽ ⁊ ſimplicẽ formã rerũ gerẽdaꝝ: ideſt fiendarũ: ſed fatum eẽ mobilẽ nexũ: ideſt diſpoſitionẽ. ⁊ ordinẽ tẽporalẽ eoꝝ que diuina ſimplicitas diſpoſuit gerenda. i. ꝓducẽda. ℂ Notãdum ꝙ fatũ eſt tẽporalis diſpoſitio rerum inq̃tum ea que prouiſa ſunt a deo producunt̃ ad effectuꝫ mediãtibus cauſis ſecũdis adminiſtrãtibus. de qbus cauſis

diuerſe fuerũt opiniones:quas Boetius tangit in littera: ſed nullã earũ affirmat. Nã qdã antiquoꝝ dicebãt fatum exerceri mediãtibꝰ diuinis ſpiritibꝰ deo famulãtibꝰ. Aly dicebãt ipſuz exerceri ab aia mũdana:ſicut Platonici: qđ aly exponũt de aia humana:qꝛ per ipſaz tanq̃ ꝑ cauſaz ſecundã exercent̃ actꝰ liberi arbitry q̃ ſub ꝓuidẽtia cadunt.

Aly dixerũt fatũ exerceri tota nã inſeruiente.intelligentes ꝑ totã naturã cõplexionem oiuz elemẽtoruz. Aly dicũt fatum exerceri motibus corpoꝝ celeſtiũ. ſicut aſtrologi. Aly ꝙ per variã ſolertiam demonũ. ⁊ dicunt̃ demones in propoſito ſpiritꝰ habitãtes circa humectaz partez aeris: ſm doctrinã quorũdã platonicoꝝ q̃ dicunt̃ cacodemones.i. malum ſcientes.

mobilẽ nexũ atq̃ ordinẽ tꝑalem. Quo fit vt oĩa q̃ fato ſubſũt. ꝓuidẽtie quoqz ſubiecta ſint:cui ipꝫ etiã ſubiacet fatũ.q̃daz vͦo q̃ ſub ꝓuidẽtia locata ſunt fati ſeriẽ ſuperẽt. Ea vͦo ſũt que prime ꝓpinqua diuinitati ſtabilr̃ fixa: fatalis ordinẽ mobilitatis excedũt. Naz vt orbiũ circa eũdẽ cardinem ſeſe vertẽtiũ qui eſt itimꝰ ad ſimplicitatez medietatis accedit: ceteroruq̃z extra locatorũ veluti cardo qdã circa quẽ verſent̃ exiſtit. extimꝰ vͦo maiore ambitu rotatus q̃to a pũcti media indiuiduitate diſcedit: tãto amplioribꝰ ſpacyjs explicat̃. Sigd vͦo illi ſe medio ꝯnectat ⁊ ſociet i ſimplicitatẽ cogit̃. Diffunditq̃z ac diffluere ceſſat. Sĩli rõne qđ lõgiꝰ a pria mẽ-

Aly dicunt fatuz exerceri angelica virtute. Ubi notãduz ꝙ in ꝑma opinione fatũ dicit̃ exerceri mediãtibus ſpiritibus deo famulãtibꝰ:qđ eſt intelligẽduz de ſpiritibꝰ oĩa diſponẽtibꝰ:ſꝫ imobilr̃ ꝑmanẽtibꝰ. Oꝛ ãt dr̃ in 5ͦ opione fatũ exerceri vͭute angelica:itelligẽdũ ẽ de angelis ſiue ſpiritibus applicãtibꝰ ſe diuerſis locis miſſis i miniſteriũ. Angelus.n.nũciꝰ iterp̃tat̃:⁊ ẽ nomẽ officy nõ nãe ſꝫ. B.grego.

Quo fit vt oĩa.) Hic ĩfert quãdã ꝯclõnẽ circa fatũ ⁊ ꝓuidentiã.2ͦ declarat eã i exẽplo ibi.(Nã vt orbiũ.) Primo dicit. exquo dictũ ẽ fatũ depẽdere a ꝓuidẽtia diuĩa. Quo fit.i.ex quo ſeq̃t̃ vt oĩa q̃ ſubſũt fato ẽt ꝓuidẽtie ſint ſubiecta.Cui etiã ꝓuidẽtie ipſuz fatũ ſubiacet:ſꝫ nõ ecõuerſo: qꝛ quedã q̃ locata ſunt ſub ꝓuidẽtia ſuperãt ſeriẽ fati.ſ.ea que ĩmediate ꝑ deũ admĩſtrant̃:ſicut creatio reꝝ: ⁊ glorificatio creaturarũ rõnaliũ.ea vͦo q̃ ſunt ꝓpinqua ꝑme diuinitati ſtabilr̃ fixa.i.ĩmobilia. Hec excedũt ordinẽ fatalis mobilitatis.i.mutabilitatis. Notãdũ ꝙ qꝛ fatũ depẽdet a ꝓuidẽtia ſicut effectꝰ a ſua cã:neceſſe ẽ illa q̃ depẽdẽt a fato etiã a ꝓuidẽtia depẽdere.nõ ãt ecõuerſo: qꝛ effectꝰ nõ adequat̃ ſue cauſe.ꝓuidẽtia aũt ad diuinũ intellectuz ſpectat.fatũ vero ad ea que in creaturis gerunt̃.

Nã vt orbiũ.) Hic declarat illã ꝯclõnẽ ꝑ exẽplũ oñdẽs quõ q̃dã ſubiacẽt fato magis:q̃dã minꝰ:⁊ q̃dã totalr̃ excedunt fatũ.2ͦ ex dictis cõcludit habitudinẽ fati ad ꝓuidẽtiã ꝑ q̃dã ſilr̃a.ibi.(Igit̃ vti ẽ.) Dicit ꝑ. Nã ſic orbiũ.i.circuloꝝ:vertẽtiũ.i.mouẽtiũ ſe circa eũdẽ cardinẽ.i.axem.ille q̃ ẽ intimꝰ.i.vicinior ſiue ꝓximior axi accedit ad ſimplicitatẽ medietatis.i.axis vel cẽtri:qꝛ tardiori motu mouetur:⁊ iõ magis accedit ad ĩmobilitatẽ axis. ⁊ iſte circulus reſpectu exterioris hꝫ ſe ad modũ cẽtri: circa qđ exterior verſat̃. vñ ſubdit ꝙ eſt veluti qdã cardo.i.cẽtrũ ceteroꝝ orbiũ extra locatoꝝ circa quẽ verſentur. Sicut mediolus

in rota adheret axi:⁊ eſt ſicut cardo quidã circa quez voluunt̃ cancri ⁊ rady. Extimus vero.i.vltimus orbis exterior.rotatus.i.motus maiore ambitu.tãto explicat̃ amplioribus ſpacyjs:q̃to diſcedit̃ a media idiuiduitate puncti.i. centri. Sigd vero illi medio ſe ꝯnectat illud cogit̃.i.ꝯpellitur in ſimplicitatẽ.i.mobilitatez axis.⁊ ceſſat diffundi ⁊

diffluet̃ ꝑ magnuz ſpaciũ. ſimiliter illđ qđ longiꝰ a ꝑma mẽte diſcedit ſicut creature corruptibiles.maioribus nexibus fati iplicat̃:⁊ tanto magis aliqd eſt liberuz a fato q̃to viciniꝰ petit.i. accedit illũ cardinez rerum.ſ. deũ ꝙ ſi firmitate ſupne mentis heſerit ſupergredit̃ neceſſitatẽ fati. Notãduz q̃to magl entia ſunt ꝓpinqua ꝑmo cau fato minꝰ ſũt mutabilia. ⁊

te diſcedit maioribꝰ fati nexibus iplicat̃:ac tãto aliqd fato liberꝝ ẽ: q̃to illũ reꝝ cardinẽ viciniꝰ petit. Oꝛ ſi ſupne mẽtis heſerit firmitati motu carẽs: fati quoqz ſupgredit̃ necẽitatẽ. Igit̃ vti ẽ ad itellectũ rõcinatio:ad id qđ eſt id qđ gignit̃ ad eternitatẽ tẽpꝰ:ad punctuz mediũ circulus:ita ẽ fati ſeries mobilis ad ꝓuidẽtie ſtabilem ſimplicitatẽ. Ea ſeries celũ ac ſydera mouet.elemẽta in ſeinuicez tẽpat: ⁊ alterna cõmutatiõe trãſformat. Eadẽ naſcẽtia occidẽtia qꝫ oĩa ꝑ ſil̃es fetuũ ſeminũq̃z renouat ꝓgreſſus. Hec actus etiã fortunaſq̃z hoium indiſſolubili cauſarũ ꝯnexiõe ꝯſtringit q̃ cũ ab ĩmobilis ꝓuidentie ꝓficiſcantur exordyjs:ipſas quoqz ĩmutabiles

quãto remotiora tãto magis mutabilia: qđ declarat phĩa exemplo diuerſoꝝ circuloꝝ ab eodẽ centro ductoꝝ: in quibus circulus remotior a cẽtro eſt maior: ⁊ velociꝰ mouet̃: qꝛ maius ſpaciũ ꝑtranſit in equali tꝑe. que aũt eſt vicinior cẽtro minor eſt ⁊ tardiꝰ mouet̃ minꝰ ſpaciũ ꝑtrãſeũdo. circuli vero medy medio mõ ſe habẽt:⁊ eſt optima cõparatio cẽtri circuli ad creatorẽ. Sicut.n.cẽtrũ eſt idiuiſibile:⁊ ab ipſo poſſent plures circuli ꝓcedere.ita creator vnꝰ ⁊ idiuiſibilis exñs ĩfinita creat ⁊ gubernat.

Igit̃ vti ẽ.) Hic phĩa ꝯcludit habitudinẽ fati ad ꝓuidẽtiã diuinã ꝑ q̃dã ſil̃ia ⁊ dicit. Series fati ita ẽ.i.ita ſe hꝫ ad ſtabilez ſimplicitatẽ diuine ꝓuidẽtie ſic rõcinatio ſe hꝫ ad itellectũ. Ubi ſciẽdũ ꝙ illud qđ itellectꝰ ſimplici veritate ĩtelligit rõcinatio ꝑ modũ diſcurſus ⁊ ſucceſſiue apprehẽdit. Etiã fatũ ſe hꝫ ad ꝓuidentiã ſicut illud qđ gignit̃ hꝫ ſe ad illud qđ eſt. Ubi ſciẽdũ ꝙ illud qđ gignit̃ eſt in q̃dã fluxibilitate ⁊ motu.qđ vero actu ẽ genitũ eſt in quadã ꝑmanentia. Etiã hꝫ ſe fatũ ad ꝓuidẽtiã ſicut tẽpus ad eternitatẽ. Ubi ſciẽdũ ꝙ in tꝑe eſt ſucceſſio partiũ tꝑis p̃ſentis: p̃teriti ⁊ futuri.eternitas aũt eſt ſine ſucceſſione tota ſimul exñs. Itẽ fatũ hꝫ ſe ad ꝓuidẽtiã ſicut circulus ad mediuz punctũ. Ubi ſciẽdũ ꝙ circulus diſtendit̃ ⁊ ꝑ ꝑtes diuidit̃ mobilis exñs. pũctũ aũt ẽ ĩmobile ⁊ indiuiſibile:qꝛ ex primo euclidis pũctũ eſt cuius pars non eſt.

Ea ſeries celuz ⁊c̃.) Hic phĩa oſtendit que ſint illa que fato diſponunt̃. Secundo ꝯcludit ꝙ illa que itellectui cõfuſa vident̃: in diuina gubernatione ſunt rõnabiliter ordinata ibi.(Quo fit.) Primo dicit.ea ſeries fati de qua dictum eſt mouet celuz ⁊ ſydera.temperat elementa in ſeinuicem ne totalr̃ ſe corrumpãt: ⁊ tranſformat ipſe alterna cõmutatione.ita ꝙ ex aqua fiat aer ⁊ econuerſo. ⁊ eadem ſeries fati renouat omnia naſcentia ⁊ occidentia.i.mouens

ſta.ꝑ ſiℓēs ꝓgreſſus fetuū quo ad aialia.ꝛ feminū q̄ ad vegetabilia.ꝛ fatū etiā ꝯſtrigit idiſſolubili ꝯnexiōe cauſarū act⁹.i.opatōes ꝛ fortunas hoiuꝫ:q̄ oēs res cū ꝓcifiſcāt̄.i. ꝓcedāt ab exordijs diue ꝓuidētie.neceſſe ē eas eē imutabiles.ita.n.res optime regunt̄.ſi ſimplicitas manens i diuina mēte ꝓmat.i.explicet.ideclinabilem.i.imutabilem ordineꝫ cāꝶ.

Dic aūt ordo diuine prouidentie coerceat ꝓpria incōmutabilitate res mutabileſ:ꝛ aliogn temere ideſt caſualr̄ fluituras. ❡ Notādū ꝙ fatuꝫ ꝯſideraṫ dupl̄r. vno mō vt eſt i cauſis ſcd̄is:q̄rū ordo et diſpoſitio dicit̄ fatū: ꝛ ſic fatuꝫ eſt mobile: ꝛ res fato ſubiacētes ſūt mobiles. Alio mō ꝯſideraṫ fatū ſꝫ ꝙ depēdet a ꝓuidētia diuia.q̄ oio imobilis ē:ꝛ ſic fatū ſortit̄ imutabilitatem ꝛ ſic etiā res fatales vt ſic ſꝫ ſubſtātiā ſūt imobiles.

neceſſe eſt eē. Ita.n.res optime regunt̄ ſi manēs i diua mēte ſimplicitas idecliabilē cauſaꝝ ordinē ꝓmat. Hic ṽo ordo res mutabiles: ꝛ aliogn temer̄ fluituras: ꝓpria icōmutabilitate coerceat. Quo fit vt tā etſi vob̄ hūc ordinē mime ꝯſiderare valētib⁹: ꝯfuſa oia ꝑturbataq̄ꝫ videāt̄: nihilominus tñ ſu⁹ modus ad bonū dirigens cūcta diſponit. Nihil ē eni qd̄ mali cā nec ab ipſis qdē iprobis fiat: quos vt vberrime d̄mōſtratū eſt: bonū querētes prau⁹ error auertit: nedū ordo de ſūmi boni cardie ꝓficiſcēs a ſuo quēque d̄flectat exordio. Que vero inqꝫs pōt vlla iniqor eē ꝯfuſio: q̄ꝫ vt bōis tū aduerſa: tū ꝓſpera: malis etiā tū optata: tuꝫ odioſa ꝯtingant? Nū igit̄ ea mētis integritate hoies degūt: vt quos ꝓbos iprobosue cēſuerit: eoſ quoq̄ꝫ vti exiſtimāt eē neče ſit? Atq

❡ Notādū ꝙ ſi aliqd poſſit d̄clinare ab ordie ꝓuidētie.tūc ꝓuidentia diuina deficeret a ſuo effectu:et hoc redūdaret in ipotētiā regentis. Et ſi dicis ſi oia ſubiacent ꝓuidētie diuine. ergo oia eueniūt ex neceſſitate.dicenduꝫ ꝙ nō:q2 de⁹ ꝓuidet res ſicut ſunt future.q̄dā ꝓuidet neceſſario euenire:ꝛ quedam cōtingenter. ꝛ de h̄ videtur magis in quinto huius.

❡ Quo fit.) Hic phia oſtendit ꝙ ea que apparent in reb⁹ confuſa:in diuina gubernatione ſunt ordiata dicēs. Quo fit.i.ex hoc ꝙ diuina prouidentia ieuitabilem ordinē rebus conſtituit.ſequitur vt ꝛſi vobis minime valentibus conſiderare hunc ordineꝫ reꝝ videantur vobis oia cōfuſa ꝛ perturbata.nihilominus tamen modus ſuus.i. ordo ꝓprius diuine ꝓuidentie.diſponit cuncta dirigens ea ad bonum.nihil.n.eſt qd̄ cā mali fiat. nec etiaꝫ ab ipſis iprobis.quos bonū querentes prauus error auertit. vt prius demonſtratū eſt.nedum.i.multo minus.ordo fatalis ꝓficiſcens de cardine ſūmi boni.i.ab ipſo deo.deflectat a ſuo exordio.i.a deo q eſt finis ꝛ ꝑ̄ncipiū oium. ❡ Nōnduꝫ ꝙ dicit malos nihil facere cā mali:cuius oppoſitū pꝫ.multi enim ſeipſos iterimunt.dicēdum ꝙ nullus opat̄ reſpiciēs ad malū.q2 oia bonū appetūt. Si aūt qs malū opat̄: hoc cōtingit ſub fantaſia mali. Nā aliqs in magna anxietate exñs:eſtimat eē bonū fugere anxietatē. ꝛ nihil aliud ipſe ꝯſiderās ſequit̄ hāc eſtimationē ſeipm̄ iterficiens.ꝛ talis ꝑuans ſe bono ducit̄ fantaſia boni.q2 tūc putat bonū eſſe effugere anxietatem priuatione vite.

❡ Que ṽo iquies.) Hic phia ſoluit q̄ſtionē q̄re bona malis ꝛ mala bonis ꝯtigāt.ꝛ ꝑ̄mo oñdit hoc in generali.ſcd̄o magis i ſpāli.ibi.(Sed ſi aliqs) Prio aſſignat cāꝫ ꝑ̄dicti accidētī ex defectuoſo iudicio hoiuꝫ. ſcd̄o ex ꝯ̄rio iudicio dei ꝛ hoiuꝫ.ibi.(Nā vt pauca) Prio facit qd̄ dcm̄ ē.ſcd̄o declarat per ſimile.ibi(Nō.n.diſſimile) Primo dicit.

in h̄ hoiuꝫ iudicia d̄pugnāt. Et quos alij ꝑ̄mio alij ſupplicio dignos arbitrant̄. Sꝫ ꝯcedam⁹ vt aliqs poſſit bonos maloſue diſcernere. Nū igit̄ poterit intueri illā itēperiē: velut i corꝑib⁹ dici ſolet: aioꝝ: nō eni diſſiℓe ē miraculū neſciēti: cur ſanis corꝑib⁹: his quidē dulcia illis ṽo amara ꝯueniāt. Cur egri ēt qdā leuib⁹: qdaꝫ ṽo acrib⁹ adiuuant̄. At h̄ medic⁹ q ſanitatis ipſi⁹ atq̄ꝫ egritudis modū tꝑamētūq̄ꝫ dinoſcit mime mirat̄. Quid ṽo animoꝝ aliud ſalus videt̄ eſſe q̄ꝫ ꝓbitas? qd egritudo q̄ꝫ vicia? Quis eni ali⁹ vel ſeruator bonoꝝ: vel maloꝝ depulſor: q̄ꝫ rector ac mediator mētiū d̄s? Qui cū ex alta ꝓuidētie ſpecula reſpicit: qd vnicuiq̄ꝫ ꝯueniat agnoſcit: ꝛ qd̄ ꝯuēire nouit: accōmodat. Hinc iam fit illud fatalis ordinis iſigne miraculum: cū ab ſciente gerit̄ quod

O boeti tu ingēs que pōt eē vlla iniqor cōfuſio.q̄ꝫ vt bonis aliqñ proſpera aliquādo aduerſa cōtingāt. i. eueniāt: cū ſemꝑ bonis deberent proſpera euenire.ꝛ malis ꝑ ꝯ̄riū aliquādo ꝯtigat optata aliqñ odioſa:cū ſemper malis deberēt odioſa euenire. dicit phia. Nunqd homines degunt. i. viuūt ea itegritate .i. itegro iudicio mētis. vt neceſſe ſit eos eſſe ꝓbos q̄s ipſi cenſuerit .i. iudicant eē tales. Atqui certo in h̄ depugnāt. ideſt contrariātur iudicia hominum. vt quos alij premio alij arbitrant̄ dignos ſupplicio.ſed concedamus vt aliquis poſſit diſcernere bonos ꝛ malos. Nunquid ipſe poterit intueri illam intimam temperiem.ideſt interiorem conditionē ꝛ qualitatem animoruꝫ velut ſolet dici in corporibus.quaſi dicat.Ego loquor de animis ſm̄ ꝙ homines conſueuerunt loqui de corporibus. ❡ Notandum ꝙ propter defectuoſum iudicium hominuꝫ contingit ꝙ iudicant eos eſſe bonos qui mali ſunt et econuerſo. Si ergo iudicant malos eſſe bonos. et ſi illis eueniant mala:putant bonis euenire mala.et ſi bonis quos iudicant malos eueniant bona. putant malis euenire bona.Et ideo ſepe putāt bonos deprimi:cum mali deprimuntur iudicantes malos eſſe bonos.ꝛ putant malos extolli.cum boni extollūtur. quia iudicant bonos eſſe malos.

❡ Nō enim diſſimile eſt miraculum.) Hic phia declarat hoc per ſimile dicēs. Iſtud miraculum non eſt diſſimile: imo valde ſimile ad ꝓpoſitū neſciēti alicui cur ſanis corporibus his cōueniāt dulcia his amara. etiā neſcienti alicui cur qdam egri adiuuātur leuibus:qdam acerbis:licet hoc videat̄ mirꝫ neſciēti.tamē medicus de hoc nō mirat̄: qui cognoſcit modū ꝛ tēperamētum ſanitatis ꝛ egritudinis.ſicut ſimiliter licet homo ignoret quid cōueniat malis ꝛ bonis.tamē de⁹ q eſt ſcrutator cordiū iſta cognoſcit vidēs ꝙ bonis aliquādo cōueniūt aduerſa.malis quādoq̄ꝫ ꝓſpera.ideo ſic eis diſtribuit:ꝛ hoc eſt qd̄ ſubdit applicando ſimilitudinē ad animū dicēs.Quid.n.aliud videt̄

.i.apparet eſſe ſalus animoꝝ ꝗ̃ ꝓbitas: quid aliud ẽ egritudo animoꝝ ꝗ̃ vicia. ⁊ quis alius cõſeruatoꝛ eſt bonoꝝ: ⁊ depulſoꝛ maloꝛuꝫ ꝗ̃ deus rectoꝛ ⁊ medicatoꝛ mentiuꝫ. Qui cũ reſpicit ex alta ſpecula prouidentie: ipſe agnoſcit quid vnicuiqꝫ cõueniat. ⁊ qđ nouit cõuenire hoc accõmodat. hinc.i.ex hoc qđ dictũ eſt. Fit inſigne miraculũ oꝛdinis fatalis.i. fit illud quod admirant̃ homines in oꝛdine fatali cum ſciẽte.i. a deo illud geritur .i. fit qđ ignorãtes ſtupeãt .i. admirent̃. ¶ Notandũ ꝙ eſt bona cõparatio ſanitatis ⁊ egritudinis coꝛpoꝛalis ad medicum: ⁊ ꝓbitatis ⁊ viciȷ animoꝝ ad deũ. ſicut eni medicus cognoſcens cãs ſanitatis ⁊ egritudinis: ſcit quid cõueniat ſano ⁊ egro aliȷs ignoꝛantibus ⁊ mirantibus. ſic deus cognoſcens qualitatem animoꝛum ſcit q̃d bonis ꝯueniat ⁊ q̃d malis. ⁊ vnicuiqꝫ ſibi ꝯueniẽs tribuit qñqꝫ malis ꝓſpera: bonis aduerſa: de quo ſtupent ignoꝛãtes. ¶ Notãdũ ꝙ ſpecula dicit̃ locꝰ altus aptꝰ ad circũſpiciẽdum. ⁊ q2 deus ꝑ ꝓuidẽtiã oĩa circũſpicit. ideo ſimilitudinarie ipſa ꝓuidentia dicit̃ ſpecula. ¶ Notanduꝫ ꝙ q2 hoĩes ignoꝛant qui ſunt boni ⁊ mali: ignoꝛãt etiã q̃d vnicuiqꝫ cõueniat. ideo aliq̃ credunt̃ ꝯuenire bonis: que tamen ſm iudiciũ dei eis non cõueniunt. ⁊ ideo homines mirant̃ q̃re deꝰ eis nõ attribuat que vident̃ eis attribuẽda. Ideo dicit phĩa ex dictis ꝯtigit hoc miraculũ ꝙ ignorantes ſtupent que fiunt a deo ſciente.

ſtupeant ignoꝛãtes. Nã vt pauca que valet ratio humana de diuina ꝓfũditate ꝯſtringã: de hoc quẽ tu iuſtiſſimũ ⁊ eq̃ ſeruantiſſimuꝫ putas: oĩa ſciẽti ꝓuidentie diuerſũ videt̃. Et victricẽ q̃dem cãm diȷs: victã vo Cathoni placuiſſe familiaris noſter lucanus admõuit. Hic igitur q̃cq̃d citra ſpẽ videas geri: rebꝰ q̃dẽ rectꝰ oꝛdo eſt: Opinioni vo tue ꝑuerſa ꝯfuſio. Sꝫ ſit aliquis ita bñ moratꝰ: vt de eo diuinũ iudiciũ pariter hũanũqꝫ ꝯſentiat: ſꝫ ẽ animi viribus infirmus: ei ſi quid eueniat aduerſi: ꝺſinet colẽ foꝛſitan

¶ Nam vt pauca.) Hic phĩa oñdit ꝙ bonis mala ⁊ malis bona ꝯtigũt ex ꝯtrario iudicio dei ⁊ hoĩuꝫ dicẽs. Ut ego pauca ꝑſtringaꝫ q̃ humana ratio valet.ſ. accipe de diuina ꝓfunditate: illud ſupple declarabo. O Boeti de hoc ſupple hoĩe queꝫ tu putas eſſe iuſtiſſimũ ⁊ ſeruãtiſſimũ equi .i. equitatis diuerſũ videt̃ .i. aliter videt̃ ꝓuidẽtie ſcienti oĩa.i. deo. qđ confirmat auctoꝛitate lucani. qui deſcribẽs bellum inter pompeium ⁊ Julium ceſarem: cuꝫ quereretur ab eo cuius cauſa eſſet iuſtioꝛ: dixit. victrix cauſa diȷs placuit: ſed victa cathoni. Unde dicit victricem cauſaꝫ.ſ. iuliȷ ceſaris placuiſſe diȷs. victã vero cauſam.ſ. põpei placuiſſe Cathoni. admonuit lucanus noſter familiaris ex q̃ cõcludit ea que cõtra ſpem hominũ veniũt eſſe ꝯfuſionẽ in opiniõe hominũ: nõ tamẽ in re dicẽs. Quicq̃d igr̃ videas geri.i. fieri vel euenire. ꝯtra ſpem hoĩs cãm ignoꝛantis id in rebus eſt rectus oꝛdo. ſed opinioni tue eſt ꝑuerſa ꝯfuſio. ¶ Nota ꝙ Catho vticẽſis ꝓpter ſuã ſapiẽtiã ⁊ virtutẽ maxime auctoꝛitatis fuerat ĩ populo. Cũ ãt Juliꝰ pugnaret cõtra põpeũ: Catho iudicauit põpeũ eẽ iuſtũ attribuẽs ſibi cãꝫ victricẽ. Diȷ ãt iudicabãt iuliũ eẽ iuſtũ attribuẽtes ſibi cãꝫ victricẽ. ex quo pꝫ ꝙ de eodẽ ꝯ̃rio mõ iudicabãt diȷ ⁊ hoĩes ſapiẽtes q̃ cathonẽ ſequebant̃.

¶ Sed ſit aliquis.) Hic phĩa aſſignat cauſas ſpãles quare bonis ⁊ malis idifferẽter eueniũt nũc ꝓſpera nũc aduer-

ſa. Scđo excuſat ſe de ampliori ꝯtractatione hꝫ cãrũ. ⁊ᵒ ibi. (Neqꝫ enim phas.) Primo declarat itentũ ſuum de bonis. ſcđo de malis. ibi. (Naꝫ id quoqꝫ) Primo aſſignat cãm quare aliquibus bonis nõ eueniũt mala. ſcđo quare aliquando eis cõtingunt mala. ibi. (Aliȷs mixta) Primo oſtẽdit quare bonis nõ cõtingãt mala. ſcđo quare ꝯtigãt eis quandoqꝫ bõa. ibi. (Fit autem) Prio aſſignat duas cãs: quare bonis non eueniãt mala. ſecũda ibi (Eſt aliꝰ.) Prima cauſa eſt infirmitas animi alicuius boni cui ſi adueniret aduerſitas ipſe deterioꝛaret̃. vñ dicit ĩ littera. Sed ſit.i. ponamus ꝙ aliquis ſit ita bene moꝛatus.i. moꝛigeratus ꝙ diuinum ⁊ humanum iudicium conſentiat de eo. foꝛſan ipſe eſt ĩfirmus viribus animi non potens reſiſtere aduerſitatibus. Cui ſi eueniat quid. ideſt aliquid aduerſi. foꝛſan deſinet colere innocentiam.i. exercere virtutẽ: per quã nõ potuit retinere foꝛtunam. q2 ĩputabit ſue innocentie ꝙ ꝓſperitas ſua receſſit: queẽadmodum legit̃ de Job. cui vxoꝛ ſua improperabat. dicens. Adhuc permanes. in ſimplicitate tua. benedic deo ⁊ moꝛere. ¶ Parcit itaqꝫ illi ſapiẽs diſpẽſatio.) Ideſt prouidentia dei queꝫ aduerſitas poſſit facere deterioꝛem. ne patiatur euꝫ laboꝛare aduerſitate cui non conuenit. ¶ Notandum ꝙ quidam boni ſunt ita imbecilles animi ꝙ ex modica tentatione aduerſitatis mutarentur: quod videns deus parcit ipſis ne eos aduerſitate deyciat. Unde apoſtolus. Fidelis deus qui nõ patitur vos tẽtari vltra id qđ poteſtis.

inocẽtiã per quã non potuit retinere foꝛtunã. Parcit itaqꝫ ſapiens diſpenſatio ei quẽ deterioꝛẽ facere poſſit aduerſitas: ne cui ñ ꝯuenit laboꝛare patiat̃. Eſt aliꝰ cũctis ꝟtutibꝰ abſolutꝰ ſãctuſqꝫ ac deo ꝓximꝰ: hũc ꝯtingi q̃buſlibet aduerſis nephas prouidentia iudicat: adeo vt ne coꝛpoꝛeis quideꝫ moꝛbis agitari ſinat. Nã vt quidam me quoqꝫ excellẽtioꝛ ait: viri ſancti coꝛpus edificauerunt virtutes. Fit auteꝫ ſepe vti bonis ſumma reruꝫ regẽda deferatur: Ut exuberans retundatur iꝓbitas. Aliȷs mixta q̃daꝫ

¶ Eſt alius cũctis virtutibus abſolutꝰ.) Hic aſſignat aliã cauſam quare quibuſdã bonis nõ adueniãt mala dicens. Eſt alius homo abſolutus.i. ꝑfectus cunctis virtutibus ⁊ ſanctus ⁊ ꝓximus deo. hunc hominẽ ꝯtigi ideſt tangi aliquibus aduerſis. ꝓuidẽtia diuina iudicat nephas. adeo.i. intãtũ. vt nec ſinat ipm agitari moꝛbis coꝛpoꝛeis: qđ ꝯfirmat auctoꝛitate cuiuſdã phĩ dicẽs. Nã vt ait q̃dam phus excellẽtioꝛ me: cuius auctoꝛitatẽ ponit in greco: que tãtuꝫ ſonat ĩ latino. Coꝛpus viri ſãcti edificauerũt virtutes ſupple preſeruãdo ipſum ab aduerſis. ¶ Nota ꝙ ſcđa cauſa quare aliq̃bus nõ adueniũt aduerſa eſt excellẽs ſãctitas ipſoꝛuꝫ. ſicut enim deus excellẽter malos nõ tñ punit in futuro. ſed etiã in p̃ſenti: ſic aliquos excellẽter bonos nõ tñ p̃miat in futuro ſꝫ in preſenti ab aduerſitate cuſtodit. ¶ Notandũ quare phĩa dicat: q̃dam excellentioꝛ me dixit. cũ nullus ſit excellẽtioꝛ phĩa. Dicendum ꝙ littera ſic debet exponi. Nã q̃dam phus excellentioꝛ aliȷs phĩs me .i. per me philoſophiam dixit.

¶ Fit aũt ſepe.) Hic oſtẽdit quare bonis ſepe contingant bona dicẽs. Fit aũt.i. ꝯtigit ſepe vt ſumma reꝝ regẽda.i. p̃ncipatus regẽdi res deferat̃.i. ꝯcedat̃ bonis.i. ꝓbis. non tñ ꝓpter vtilitatẽ bonoꝝ hominũ. ſed vt iꝓbitas exu-

ꝓ aioꝝ q̄litate diſtribuit. Quoſ
dam remordet: ne longa felicita
te luxuriẽt. Alios duris agitari
vt v̄tutes animi patiẽtie vſu at
qꝫ exercitatõe ꝯfirmẽt. Alij plus
equo metuũt qd̕ ferre poſſunt.
Alij plus equo deſpiciũt quod
ferre nõ poſſunt. hos in experimẽ
tuꝫ ſui triſtibꝰ ducit. Nonnulli
venerãduꝫ ſeculi nomẽ glorioſe
p̄cio mortis emerunt. Quidam
ſupplicijs ĩexpugnabiles exẽplũ
ceteris p̄tulerũt: ĩuictã malis eẽ
virtutẽ. Que quã recte atqꝫ diſpo
ſite ⁊ ex eorũ bono qbꝰ accedere
videnẗ fiãt: nulla dubitatio eſt.
Nam illud quoqꝫ ꝙ improbis
nunc triſtia nunc optata proue
niunt: ex eiſdẽ ducit̃ cauſis. ac de
triſtibꝰ qdẽ nemo miraẗ: ꝙ eos
malo meritos omnes exiſtimãt.
quoꝝ qdẽ ſupplicia: tuꝫ ceteros

herans.i.abundans maloꝝ retundaẗ.i.cõpeſcaẗ vel rep
matur. Tunc aſſignat cãm quare bonis qñqꝫ contingant
mala dicens. Alijs.i.bonis deus diſtribuit quedã mixta
.i.nunc bona nunc mala pro qualitate animoꝝ. quoſdam
eniꝫ bonos deus remordet aduerſitatibus. ne luxurient
.i.ſuperbiant longa felicitate.i.proſperitate. Alios bonos
patitur agita
ri.i.vexari du
ris. ideſt ad
uerſitatibꝰ. vt
virtutes ani
mi ipſoruꝫ cõ
firment vſu ⁊
exercitatione
patientie: vt
patet in Job.
Alijs plus eq̄
metuũt quod
hñ ferre poſ
ſunt. ſicut Tho
mas formida
uit ingreſſum
indie dicens.
Domine mit
te me quo vis
p̄terqꝫ ad in
dos. Alij plus
equo deſpici
unt qd̕ ferre
nõ poſſunt. qꝛ
quaſi p̄ſumẽ
do deſpiciunt
tentatiões. q̄s
tamẽ ferre nõ
poſſunt. Ut
ſanctus petrꝰ
qui dixit. Et ſi
oportuerit me mori tecum nõ te negabo: ad tentationeꝫ ⁊
accuſationem ancille xp̄m negauit. hos viros deus ducit
.i.tentat triſtibus.i.aduerſitatibus. in experimẽtum ſui.i.
in recognitionem ſui. vt ſciant quid poſſint ⁊ quid nõ poſ
ſint. ⁊ nõnulli.i.aliqui. emerunt precio mortis venerãdũ
nomen ſeculi ſicut martyres. Quidam inexpugnabiles
ſupplicijs pretulerunt ceteris exemplũ. virtutẽ eſſe inui
ctã a malis. que oĩa quã recte ⁊ diſpoſite fiãt ex eorũ bono
qbus accedere vidẽtur nulla eſt dubitatio. ¶ Notãdum
ꝙ qdam plus timẽt quã timere deberẽt aliquã aduerſita
tẽ de qbꝰ dicit̃ in pſalmo. Trepidauerũt timore vbi non
erat timor. Talibus deus imittit aduerſitates qbus reſi
ſtũt vt cognoſcãt ſe gr̃a dei poſſe reſiſtere ei qd̕ timebant.
Alij aũt p̄ſumẽtes de ꝓprijs viribus deſpiciũt tentatões
quaſi potẽtes reſiſtere eis. illis deus tentatiões imittit et
ꝑmittit eos ſuccũbere vt cognoſcãt quã fragilis ſit huma
na natura ſine diuina gratia.

¶ Nam illud quoqꝫ.) Hic aſſignat cauſas q̄re malis qñqꝫ
bona qñqꝫ mala ꝯtigãt. Et p̄mo oñdit q̄re malis ꝯtigant
mala. ſcd̕o q̄re bona. ibi. (Leta v̕o) Primo dicit. Ex eiſ
dẽ cauſis ducitur.i.ꝓbaẗ. ꝙ ĩprobis nunc ꝓueniũt triſtia.
nũc optata. ſed de triſtibus q̄ malis eueniũt nemo miraẗ
qꝛ oẽs exiſtimãt eos.ſ.malos eſſe meritos.i. dignos malo
quoꝝ maloꝝ ſupplicia ceteros deterrent.i. terrore retra
hunt a ſceleribꝰ. ⁊ ipſos malos emẽdant qbus ĩuehuntur
ſupplicia. ¶ Notandũ ꝙ ph̄ia ĩnuit tres cauſas q̄re ma
lis eueniũt mala. Prima eſt: qꝛ omnes hoĩes eſtimãt eos
dignos malo. Scd̕o qꝛ per ſupplicia maloꝝ alij a malo re
trahuntur. Tertia cauſa qꝛ mali ſupplicijs emendantur.

ab ſceleribꝰ deterrẽt: tum ipſos
qbus ĩuehunẗ emẽdãt. Leta ve
ro magnum bonis argumẽtum
loquũẗ. Quid de huiuſmodi fe
licitate ẽbeãt iudicarĩ quã famu
lari ſepe ĩprobis cernãt. In qua
re illud etiã diſpenſari credo: ꝙ
forſitan alicuius taꝫ p̄ceps atqꝫ
ĩportuna natura eſt: vt eũ in ſce
lera potiꝰ exacerbare poſſit rei fa
miliaris ĩopia. huiꝰ morbo ꝓui
dentia collate pecunie remedio
medeẗ. Hic fedatã probris ꝯſciẽ
tiam ſpectãs ⁊ ſecũ fortunã ſuã
ꝯparãs forſitã ꝑtimeſcit: ne cuiꝰ
ei iucũdus vſus ẽ ſit triſtis amiſ
ſio. Mutabit igr̃ mores: ac duꝫ
fortunã metuit amittere neqciã
derelinqt. Alios in cladeꝫ meri
tam p̄cipitauit ĩdigne acta felici
tas. Quibuſdã ꝑmiſſuꝫ puniẽdi
ius ẽ: vt exercitiũ bonis ⁊ malis

¶ Leta vero magnũ bonis argumẽtũ loquunẗ.) Hic aſſi
gnat cauſas q̄re malis bona eueniãt. ſcd̕o ſoluit tacitam
q̄ſtionẽ ſiue obiectionẽ. ibi (Nã vt probis) Primo dicit.
Leta vero.i.ꝓſpera que malis eueniunt. loquunẗ.i. iudi
cant bonis magnũ argumẽtũ. qd iudicare debeant de hõ
felicitate. quã ſepe cernãt famulari ĩprobis. Habent eniꝫ
probi ex hoc
certiſſimũ ar
gumentuꝫ ꝙ
illa nõ eſt ve
ra felicitas q̄
malis adue
nit: ſed falſa
d̕ceptio. Tũc
aſſignat p̄mã
cauſaꝫ quare
deꝰ malis ꝯce
dit bona ⁊ ꝓ
ſpera: ꝙ qdeꝫ
mali ꝑ ꝓſpe
ra p̄ſeruanẗ a
peioribꝰ ſcele
ribꝰ ne fiãt fu
res vel rapto
res ⁊ dicit. In
qua re ꝙ ma
lis eueniãt ꝓ
ſpera illõ cre
do diſpenſari
.i.diſpẽſatiõe
ordiari. ꝙ for
ſitan natura
alicuius mali
eſt tã precepo
ad malum et
importũa. vt
inopia rei fa
miliaris.i.paupertas poſſit euꝫ exacerbare.i. ꝓuocare. in
ſcelera.ſ.ad furtum vel ad rapinam. huius morbo diuina
prouidentia medeẗ remedio collate pecunie. Tunc aſſi
gnat ſecundam cãm talem ꝙ ideo malis eueniũt ꝓſpera
vt proſperitate emendent vitam: timentes ne ꝓpter ma
litiaꝫ amittant proſperitatem. Unde dicit. Hic.i.aliquis
malus: ſpectans.i.cõſiderãs cõſcientiaꝫ ſuam fedatã pro
bris.i.maculataꝫ vicijs: ⁊ ipſe cõparans ſecum fortunam
.i.proſperitatem ſuam: forſitan pertimeſcit: vt cuius rei.ſ.
proſperitatis iucundus eſt ei vſus illius fiat triſtis amiſ
ſio. ⁊ dum metuit amittere fortunam derelinquit nequi
tiam. Tũc ponit tertiã cãm dicẽs. Alijs malis aduenit ꝓ
ſperitas vt incidãt maiorẽ miſeriaꝫ aduerſitatis: qꝛ ſicut
dictũ fuit. 2. libro. ꝓſa. 4. In omni aduerſitate fortune ĩ
feliciſſimũ genus ĩfortunij eſt fuiſſe felicẽ. Uñ dicit in lit
tera ꝙ felicitas indigne aucta. Alia littera hꝫ acta.i. indu
cta alios malos p̄cipitauit in meritã cladẽ.i. in miſeriam.
Et addit ꝙ qbuſdaꝫ malis ꝑmiſſuꝫ eſt.i. cõceſſum. ius pu
niendi.i. poteſtas vt ſit bonis cauſa exercitij in virtutibꝰ
⁊ patiẽtia: ⁊ malis ſit cã ſupplicij. ¶ Nõ ꝙ felicitas quoſ
dam precipitat in cladem aduerſitatis. vnde ſamarienẗ.
Promouet iniuſtos fortuna volubiles. vt quos ſcande
re precipites fecit ad ima rotet. Naꝫ grauiore ruit turris
tumefacta ruina. Et grauiꝰ pulſat alta cypreſſus humuꝫ.
¶ Et notãdũ ꝙ boni ꝑ aduerſitates in v̄tutibus ⁊ patiẽ
tia exercentur. Unde idẽ pauper henricus. Aſpera ferre
decet maturant aſpera mẽtem. Et bene matura plenius
vua ſapit. Per nimios eſtus gelidas tranſitur ad vndas.
Sicqꝫ per oppoſitum dulcia querit homo.

eēt cauſa ſupplicij. Naꝫ vt ꝓbis atqꝫ iꝓbis nulluꝫ fedus eſt: ita ipſi inter ſe iꝓbi nequeunt conuenire. Quid ni? cū a ſemetipſis diſcerpentibus conſcientiaꝫ vicijs quiqꝫ diſſentiant: faciantqꝫ ſepe que cum geſſerint nō fuiſſe gerenda ꝺcernant. Ex quo ſepe ſumma illa prouidētia protulit inſigne miraculū: vt malos mali bonos facerent. Nam duꝫ iniqua ſibi a peſſimis quidem perpeti videntur noxioruꝫ odio flagrantes ad virtutis frugem redière: dum ſe eis diſſimiles ſtudēt eſſe quos oderāt. ſola eſt.n. diuina vis: cui mala quoqꝫ bona ſint: cū eis cōpetenter vtēdo alicuius boni elicit effectuꝫ. Ordo enim quideꝫ cuncta ꝯplectitur: vt quod ab ſignata ordinis ratione deceſſerit: hoc ideꝫ in aliuꝫ tamen ordineꝫ relabatur: ne quid in regno prouidētie liceat temeritati: fortiſſimus in mundo de⁹ cuncta regit cum omnia ſecula preuidet ac proſpicit. Neqꝫ eniꝫ phas eſt homini cunctas diuine ope machinas vel īgenio cōprehendere vel explicare ſermone. Hoc tantuꝫ proſpexiſſe ſufficiat quod naturarum omnium proditor deus idem ad bonum dirigens cuncta diſponat. Dūqꝫ ea que ꝓtulit in ſui ſimilitudine retinere feſtinat: Malum omne de rei publice ſue terminis per fatalis ſeriem neceſſitatis eliminat. Quo fit vt que in terris abūdare creduntur: ſi diſponentem prouidentiaꝫ ſpectes: nihil vſqꝫ mali eſſe perpēdas. Sed video iam dudum te ⁊ pondere queſtionis oneratuꝫ: ⁊ rationis prolixitate fatigatum: aliquam carminis expectare dulcedinē. Accipe igiť hauſtum quo refectus firmior in vlteriora contendas.

¶ Nam vt probis.) Hic ſoluit quādam obiectionē. ſecundo infert quandam concluſionem. ibi (Ex quo ſepe) Primo dicit. Aliquis diceret. dixiſti ꝙ malis eſt conceſſū ius puniendi vt ſint cauſa ſupplicij alijs malis. hoc non videtur verum: quia malus non punit malum cum ſint ſimiles. hoc ſoluit philoſophia dicens. Sicut probis ⁊ improbis nulluꝫ eſt fed⁹. ideſt concordia. quia ſemper inuiceꝫ contrariātur. Ita ipſi iprobi nequeunt iter ſe cōuenire. Quid ni. ideſt quare nō eſſet ita cum quiqꝫ. i. quilibet mali. diſſentiant a ſemetipſis vicijs diſcerpētibus. ideſt diſtrahentibus conſcientiam ipſorum. ⁊ ſepe mali faciant: que cum geſſerint. i. fecerint. decernāt. ideſt iudicent. non fuiſſe gerēda. i. faciēda. ¶ Notandum ꝙ intantum aliqs eſt bonus inquantum ſeruat ordinē in vltimum finem. qui finis eſt ſummum bonum. ⁊ qr illuꝫ finem ⁊ ordinem omnes boni ſeruant. ideo omnes boni in eo ꝙ boni ſunt: inuicem concordant. mali auteꝫ qr hūc ordineꝫ non obſeruant: ⁊ a ſemetipſis diſcordant. mutuo ſibi concordare non poſſunt.

¶ Ex quo ſepe ſumma illa) Hic infert quandaꝫ concluſionem dicens. Ex quo mali puniunt malos ex hoc diuina ꝓuidentia protulit inſigne miraculum. ſ. vt mali facerent malos bonos: quod declarat. Nam dum quidaꝫ mali videntur perpeti iniqua a peſſimis. ipſi flagrantes. i. ardentes. odio noxiorum. ideſt damnorum ſuorum. ipſi redière ad frugem virtutis. i. ad vtilitatem. dum tales ſtudent ſe eſſe diſſimiles illis malis quos oderant. ⁊ addit ꝙ ſola diuina vis talis eſt cui mala ſint bona. i. cedunt in bonuꝫ: ſicut cum malus facit malum bonum. vnde ſubdit. Cum deus vtendo competenter malis elicit effectum alicui⁹ boni. Ordo enim fatalis cuncta complectitur. vt qd deceſſerit ab ſignata ratiōe ordinis. ſ. mali relabatur in aliū ordinem. ſ. boni. ne in regno prouidentie dei liceat quid. i. aliquid temeritati. ideſt inordinationi. ⁊ ponit auctoritatem in greco que tantū ſonat. Fortiſſimus in mundo de⁹ omnia regit. ¶ Notandum ꝙ bonum proueniens ex malitia improborum non eſt imputandum ipſis iprobis. ſed tantum diuine virtuti que nouit ex malis efficere bona. ⁊ licꝫ deus malum dirigat ad bonum ſua intentione ⁊ poteſtate: non tamen homo ideo eſt extra culpam: qui illud malum agit mala intentione. ¶ Notandum ꝙ alius eſt ordo naturalis. alius ordo a deo prouiſus. Ordo naturalis eſt vt deum ⁊ proximum diligamus. Ordo prouiſus ē temporalis rerum diſpoſitio que fatum vocatur. ⁊ lꝫ ordinem naturalem ſepe dimittamus aliquid plus deo diligendo ⁊ proximum odiendo. tamen ordinem prouiſum a deo nunqꝫ effugimus. quia nunqꝫ aliter ꝓuenit qꝫ deus prouidet. et ſi aliquid recedit ab ordine naturali relabitur in aliuꝫ vt ſi aliqd eſt maluꝫ quo ad miſericordiā ipſum eſt bonuꝫ in comparatione ad iuſtitiam. ita ꝙ in regno diuine prouidētie nihil relinquitur temeritati. i. inordinationi.

¶ Neqꝫ enim phas eſt homini.) Hic phīa excuſat ſe de ampliori īdagatiōe cauſarum dicens. Neqꝫ eniꝫ eſt phas homini. vel igenio cōprehēdere vl' ſermōe explicare. cunctas machinas. i. cauſas vel diſpoſitiones opere diuine. i. diuini operis. hoc tm̄ ſufficiat ꝓſpexiſſe. ꝙ deus proditor. i. productor oium naturaruꝫ diſponat cuncta dirigens ad bonum. Et dum ea que protulit. i. predixit feſtinat retinere in ſīlitudīe ſui. i. in bono. ipſe eliminat. ideſt excludit. per ſerieꝫ. i. per ordineꝫ fatalis neceſſitatis: omne malum de terminis ſue publice rei. i. mundi. quo fit vt mala que creduntur abundare in terris. ſi ſpectes prouidentiā diſponēteꝫ nihil perpēdas vſqꝫ eſſe mali. Tūc inuocat Boetiū ad conſolationē metricā dicens. Video te eſſe oneratū pondere queſtiōis q̄ difficilis eſt. ⁊ fatigatuꝫ ꝓlixitate orōnis. expectare aliquā dulcedinem carminis. Igiť accipe hauſtū dulcedinis metrice. quo refect⁹. i. recreatus firmior contendas. i. pergas in vlteriora. ¶ Notandū ꝙ dicit malū nuſqꝫ eſſe in cōparatione ad diuinaꝫ ꝓuidentiam. qr malum nō eſt aliqua natura neqꝫ aliqua res. oīs. n. natura ⁊ res appetit ſuā perfectionem. Cuꝫ aūt appetibile habeat rōnē boni ſi malum eſſet nā ⁊ res appetens perfectionē: malum eſſet bonum. ¶ Notādum ꝙ nullū eſt malū ſimpliciter ⁊ totaliter in mundo qn in cōparatiōe ad diuinaꝫ ꝓuidentiam habeat rōnem boni. vñ expedit multos defectus ꝯtigere in vniuerſo ne multa bona tollātur. Si eni non corrūpereť aer ignis nō ꝯſeruareť. nec vita leonis ꝯſeruareť niſi occidereť agnus vel aſinus. neqꝫ laudareť iuſtitia nec patiētia ſi nō eēt inīqtas. Ex quo pꝫ ꝙ multa ī cōparatōe ad nos ſūt mala q̄ in cōparatiōe ad diuinā ꝓuidētiā oīa diſponentē ſm ꝙ melius cōpetunt vniuerſo bona ſunt.

¶ Metrum ſextum quarti libri.
Si vis celſi iura tonātis
Pura ſoleſ cēnē mēte
Aſpice ſūmi culmina celi.
Illic iuſto federe rerum
Veterem ſeruant ſydera pacē.
Non ſol rutilo concitus igne
Gelidum phebes īpedit axem.
Nec que ſummo vertice mundi
Flectit rapidos vrſa meatus:
Nunq̄ꝫ occiduo lota profundo
Cetera cernens ſydera mergi:
Cupit oceano tingere flāmas.
Semp vicib⁹ temporis equis
Veſper ſeras nunciat vmbras
Reuehitq̄ꝫ diē lucifer almum.
Sic eternos reficit curſus
Alternus amor. ſic aſtrigeris
Bellum diſcors exulat oris.
Hec ɔcordia temperat equis
Elementa modis. vt pugnantia
Vicibus cedant humida ſiccis.
Iungāt fidē frigora flammis:
Pendulus ignis ſurgat in altū.
Terreq̄ꝫ graues pondere ſidāt.
Iſdem cauſis vere tepenti
Spirat florifer annus odores.
Eſtas cererem feruida ſiccat.
Remeat pomis grauis autūn⁹.
Hyemē defluus irrigat imber.
Hec temperies alit ac profert
Quicquid vitā ſpirat in orbe.
Eadem rapiēs condit ⁊ aufert
Obitu mergens orta ſupremo.
Sedet interea conditor altus:
Rerūq̄ꝫ regēs flectit habenas.
Rex ⁊ dominus: fons ⁊ origo:
Lex ⁊ ſapiens arbiter equi.
Que cum motu concitat ire

¶ Metrum ſextum quarti libri. Si vis celſi iura tonātis.) Iſtud ē ſextū metrū h⁹ q̄rti. qḋ ſꝫ q̄ſdaꝫ dr̄ adonicū. ſꝫ q̄ſdā archilogicū ab inuētore: thetrametꝝ. a nūero pedū. Dactilicū a pede ꝑdominante. In quo metro phia ɔmēdat diuinā ꝓuidētiā i diſpōne rerꝝ. ⁊ ꝑ ex pte rerū q̄ diuina diſpōne regūť. ſcḋo ex parte dei regētis. ibi. (Sedet interea.) Primo cōmēdat diuinā ꝓuidentiā in regimine corporuꝫ celeſtiū. ſecūdo i regimine elemētorꝝ. tertio in regimine tēporū. quarto i regimine generabiliū ⁊ corruptibiliuꝫ. ſcḋa ibi. (Hec concordia) tertia ibi. (His de cauſis.) quarta ibi. (Hec temperies.) Primo dicit. Si tu ſolers. idest ſapiens vis pura mente cernere iura. i. regimina q̄bus mūdus regiť. celſi tonantis. i. dei. aſpice culmina. i. altitudines ſummi celi. Illic ſydera ſeruant veterē pacem. i. antiquaꝫ cōcordiaꝫ quā eis diuina prouidētia indidit iuſto federe. q2 ſol cōcitus. i. cōmotus. rutilo igne. i. calore nō impedit geliduꝫ axem phebes. i. lune. nec vrſa q̄ flectit rapidos meatus. i. motus circa polum ſeptētrionaleꝫ nunq̄ꝫ lota occiduo ꝓfundo. i. mari occidentali: cupit tingere. i. mergere. flāmas oceano. i. mari. cernēs cetera ſydera mergi ī mare. ⁊ loq̄tur more vulgari. credit. n. vulgus ſtellas quādo occidunt deſcēdere in mare. ⁊ veſper. i. ven⁹ ſemp equis vicibus tēporis nūciat ſeras vmbras noctis. ⁊ eadē ven⁹ exiſtens lucifer reuehit diem almū. i. claruꝫ. Sic altern⁹ amor ꝓueniēs ex diuina ꝓuidētia. reficit eternos curſus ſyderū. ſic. i. per talē mutuā cōcordiā. bellū diſcors exulat. i. expelliť. ab oris aſtrigeris. i. a regionib⁹ celeſtibus q̄ gerūt aſtra. ¶ Notādū de hac dictōe ſolers que ſꝫ Iſidorꝫ īterpretať quaſi ſollicit⁹ in arte vel vtilis: ⁊ ſic debet ſcribi per duplex. ll. Sed ſm huguitionē diciť a ſolon. qḋ eſt totū vel multū. ⁊ ars. tis. quaſi totus vel mult⁹ i arte. ⁊ ſic debet ſcribi p ſimplex. l. ¶ Notādū q̄ deus magis denominať tonās a tēpeſtate tonādi. q̄ꝫ ab alia tēpeſtate. quia maior terror per eam īcutitur mētibus hominū q̄ꝫ ꝑ aliā. Unde per tēpeſtatem tonandi homines magis īducūtur ad recogitādam diuinā potentiā. ¶ Notandū q̄ vrſa habens ſeptem ſtellas circa polū ſeptētrionaleꝫ mota. nūq̄ꝫ occidit ſed ſemper nobis apparet. lꝫ alie ſtelle nobis oriātur ⁊ occidant. de venere auteꝫ que de nocte ſequitur ſolem: ⁊ de mane lucifer dicta precedit ſolem viſum fuit in primo libro. metro ſecundo.

¶ Hec ɔcordia tēperat equis.) Hic pħa ɔmēdat regimē diuine ꝓuidētie in elemētis dicens. Hec concordia ꝓuenīēs ex diuina prouidētia. tēperat elemēta eq̄s modis vt humida elemēta pugnātia. idest cōtraria cedāt. ſiccis vicibus. i. viceuerſa. ita q̄ quādoq̄ꝫ preualeant humida. ⁊ quādoq̄ꝫ ſicca. ⁊ q̄ frigora. i. elemēta frigida. iungāt fideꝫ idest ɔcordiā. flāmis. i. calidis elemētis. ne vnū totaliter aliud corrūpat. ⁊ hec cōcordia facit vt pēdulus ignis ſurgat in altuꝫ. i. moueať ſurſum. et terre graues pōdere ſidāt. idest deorſum reſideant. Tunc cōmendat regimen dei circa tēpora dicens: Iiſdem cauſis. i. ſimilibus cauſis ꝑ diuinā ꝓuidētiam ordinatis annus florifer. i. in quo abundant flores. ſpirat odores ipſo vere. i. tempore veris. tepente. i. incaleſcente. eſtas feruida ſiccat. i. maturat. cereꝛeꝫ. i. fruges. Autūnus remeat. i. reuertiť. grauis. i. oneroſus. pomis. imber defluus irrigat hyemeꝫ. Tūc cōmendat regimen dei circa generabilia ⁊ corruptibilia dicens. Hec temperies. i. tēperata diſpoſitio prouidentie diuine. alit ⁊ profert q̄cquid in orbe ſpirat vitam. i. quicq̄d viuit. ⁊ eadem temperies rapiens ea que fecit. cōdit. i. abſcondit. ⁊ aufert. ſ. ab eſſe mergēs orta. idest producta. ſupremo obitu. vltima morte. ¶ Notandum ſm cōmentatoreꝫ. 8. phyſi. Primuꝫ antiquum nihil facit ſine ſecundo antiquo. i. celo. ergo ꝑma cauſa generationē ⁊ corruptionem elementoruꝫ ⁊ oīum in mūdo ⁊ tēporum diſtinctionē operať mediantibus corporibus celeſtibus. vnde in li. de pomo ariſto. ſcribiť q̄ creator omniū ſua ſapiētia ꝑparauit ſperas. ⁊ in qualibet ſpera ſtellas lucidas. ⁊ dedit ipſis virtutē dominādi in hoc mūdo faciendi bonum ⁊ malū mortē ⁊ vitā. ⁊ īcedūt ſtelle ſm virtutē ipſis a creatore datā. ſm deſideriū ⁊ volūtateꝫ eius in aſcēdendo ⁊ deſcēdendo. nūc de oriēte ad occidēs. nūc de occidēte ad oriens ſine cōtradictiōe. ⁊ oēs ſtelle ſunt ſicut ſerui dn̄o obediētes. ⁊ curſus ⁊ motus earꝫ non eſt a ſeipſis nec virtute earꝫ. ſed eſt creator q̄ facit eas moueri.

¶ Sedet iterea ɔditor altus.) Hic cōmendat ꝓuidētiam diuinā ex parte dei regētis dicens. Interea duꝫ res ſic geruntur. altus ɔditor. i. ſummus creator rex deus. ſedet. i. in ſe īmutabiliter manet regēs oīa. flectit. i. moderať. habenas rerꝫ. i. frena. exiſtēs rex ꝑ ſapientiā gubernatōis. dn̄s per potentiam creationis. Fons omnis bonitatis. ⁊ origo omniū ⁊ ipſe a nullo lex omnia ligās. ⁊ ſapiēs arbiter. i. iudex. equi. i. eq̄tatis oībus retribuens ſꝫ iuſtitiā. que. ſ. lex oīa regens. concitat. i. excitat entia. ire. i. procedere ad eē motu. i. per motum. ⁊ ſiſtit. i. permanere facit ad tēpus in eſſe retrahens omnia ad non eſſe. ⁊ ipſa firmat per gratiā vaga. idest īſtabilia per naturam.

¶ Nam niſi deus reuocās rectos itus).i. rectum progreſſum.q̄ eſt ab eſſe ad non eſſe.cogat.i. reducat entia in flexos orbes.i.in quaſdā circulatōes.ea q̄ ſtabilis ordo diuine ꝓuidētie ↄtinet.ipſa diſſepta.i.ſeparata. a ſuo fōte.i.a ſuo ꝑncipio qđ eſt deus.fatiſcāt.i. deficiāt ⁊ ad nihilum deueniāt. Hic fons eſt cōmunis amor cūctis entibus. et cūcta

Siſtit retrahēs:ac vaga firmat.
Nam niſi rectos reuocās itus
Flexos iterum cogat in orbes.
Que nūc ſtabilis cōtinet ordo:
Diſſepta ſuo fonte fatiſcant.
Hic eſt cunctis cōmunis amor.
Repetuntq̄ȝ boni fine teneri.
Quia non aliter durare queāt:
Niſi conuerſo rurſus amore
Refluant cauſe que dedit eſſe.

¶ Proſa ſeptima libri quarti.

IAm ne igiť vides quid hec oīa que diximꝰ cōſequať: B. Quid naȝ inquā: P. Omnē inquit bonā prorſus eſſe fortunā. B. Et q̄ inquā fieri poteſt: P. Attēde inq̄t cuȝ omnis fortuna vel iucunda vel aſpera: tum remunerādi exercēdiue bonos: tū puniēdi corrigendiq̄ȝ improbos cā deferať: pȝ ꝙ oīs bona quam vel iuſtā ↄſtat eſſe vel vtilē. B. Nimis quidē inq̄ȝ vera rō. Et ſi quam pauloante docuiſti ꝓuidētiam fatūue ↄſiderē: firmis viribus ē nixa ſnīa. Sed eā ſi placet

repetūt.i. appetūt. teneri .i.ↄſeruari. fine boni.i. per finēȝ boni. qȝ res aliter non queāt durare .i.in eē perpetuari. niſi cōuerſo amore. refluant.i.redeant cauſe.i. ad cauſaȝ primā que dedit eis eſſe ꝑ creationē. ¶ Notādū ꝙ entia regūtur a deo ꝑ quandā circulationē ſm̄ quā quodam modo perpetuātur in eē. verbi gratia. Deꝰ ſic diſpoſuit res vt ex ſemine proueniat herba. et econuerſo ex herba ꝓducatur ſemen. ſic in generatiōe elemētoꝝ fit q̄daȝ circulus dū ex aere generať ignis et iteruȝ ex igne aer. Item in creaturis rōnalibus q̄ ꝓgrediunť a deo ꝓ productione nature.fit iteꝝ reflexio ad ipſum deum per reductionem gratie. vt ſic nihil ꝑmaneat in rebus ens ⁊ ꝑfectum niſi per quandā circulationē. ⁊ hoc inuit pħia in lr̄a.

¶ Notādum ꝙ finis ad quem oīa naturali appetitu tendunt eſt ipſum ſummū bonū qđ eſt deus. hūc finē conſequunť rōnales creature per operationē itellectus ⁊ volūtatis. Sed irrōnales creature ↄſequūtur ipſum ſolū ꝑ hoc ꝙ ipſum repreſentāt per quandā participationē eēndi. ⁊ ideo eodem appetitu naturali quo aliq̄d appetit ſuū eſſe: eodē appetitu tendit in ſuū vltimū finēȝ. ⁊ hoc inuit in lr̄a cum dicit. Hic eſt cunctis cōmunis amor.

¶ Proſa ſeptima quarti libri.

IAm ne igiť vides.) Iſta ē ſeptia ⁊ vltima pſa huiꝰ q̄rti in q̄ pħia deducit quādā ↄclōneȝ ex p̄miſſis. Et p̄mo facit h̄. ſcđo ſubiūgit quādā exhortationē. 2ᵃ ibi. (Quare inq̄t.) Prio ponit ↄclōnē itentā. ſcđo cōparat eā ad opioneȝ vulgi. 2ᵃ ibi. (Sed eā) Primo dicit. Vides ne iā o Boeti q̄d cōſequať hec oīa que diximꝰ. dicit Boetiꝰ. Quid inq̄ȝ ⁊ pħia. Oēȝ fortunā prorſus eē bonā. dicit boetiꝰ. ⁊ q̄ inq̄ȝ .i. q̄uō hoc pōt fieri. Cui pħia. Attēde inq̄t. Cuȝ oīs fortuna ſiue iocūda ſiue aſpera. deferať cauſa remunerādi vel

exercēdi bonos vel cauſa puniēdi vł corrigendi iꝑrobos: patet: ꝙ oīs fortuna eſt bona: quā vel ↄſtat eſſe iuſtā: ſicut illa que punit malos. ⁊ p̄miat bonos. vel ↄſtat eſſe vtileȝ. ſicut que exercet bonos ⁊ corrigit malos. dicit Boetiꝰ nimis.i. valde vera eſt rō. ⁊ ſi ꝓuidētiā quā pauloāte docuiſti. ⁊ fatū ↄſiderē. tunc ſententia eſt nixa.i. firmata firmis

iter eas q̄s iopinabiles pauloāte poſuiſti numeremꝰ. P. Et q̄d inq̄t: B. Quia id hominuȝ ſermo cōis vſurpat. ⁊ q̄deȝ crebro quorūdā malā eſſe fortunā. P. Vis ne inq̄t igiť pauliſper vulgi ſermonibꝰ accedamꝰ: Ne nimiū velut ab humanitatis vſu receſſiſſe videamur: B. Vt placet inquā. P. Nōne igiť bonū cenſes eē qđ ꝓdeſt: B. ita eſt inq̄ȝ. P. Que vero aut exercet aut corrigit ꝓdeſt. B. Fateor inq̄ȝ. P. Bōa igiť. B. Quid ni: P. Sȝ hec eoꝝ eſt: q̄ vel ī virtute poſiti ↄtra aſpera bellū gerūt: vel a vicijs declinātes virtutis iter arripiunt. B. Negare inq̄ȝ nequeo. P. Quid vero iucunda que in premium tribuitur bonis: Nuȝ vulgus malaȝ eſſe decernit: B. Nequaq̄ȝ. Verū vti eſt ita quoq̄ȝ eſſe optimā cenſet. P. Quid reliq̄ q̄ cū ſit aſꝑa ⁊ iuſto ſupplicio malos coerceat: Nuȝ bonā ppl's putat: B. Immo oiuȝ iq̄ȝ q̄ excogitari poſſunt iudicat eſſe

viribꝰ.i. rōnibus. ¶ Notāduȝ ꝙ ex quo ſm̄ diuinā ꝓuidētiā bonis ⁊ malis nūc ꝓſpera nunc aduerſa euēiūt. bonis propter remunerationē ꝓſpera: ⁊ ꝓpter exercitationē ī virtutibus aduerſa. patet ꝙ ꝓſpera fortuna remunerās ⁊ aduerſa exercitans eſt bona. Itē cū ꝓſpera fortuna malos emēdet vt viſum ē ꝑus: ⁊ aduerſa ipſos corrigat ⁊ iuſte puniat: patet ipſam etiā eſſe bonam.

¶ Sed eam ſi placet.) Hic ↄparat hāc cōcluſionem ad opinionē vulgi oſtēdēs eaȝ vulgo eē iopinabilē. ⁊ inq̄rit q̄d vulgus ſentiat de q̄libet fortuna. ſcđo ex opinione vulgi cōcludit qđdā ↄ̄rium ipſi vulgo. ibi. (Vide igiť.) Dicit ḡ. O pħia ſi placet eam opinionē ꝙ oīs fortuna ſit bona numeremꝰ inter eas opiniones quas pauloante poſuiſti iopinabiles. dicit pħia q̄d.i. ꝓpter q̄d. Boe. dicit. qȝ cōis ſmo hoīum vſurpat iſtud.i. in vſuȝ capit quorūdā fortunā eē malam. quorūdā bonā. ⁊ dicit pħia. Vis ne O Boeti accedamus pauliſper ſermonibꝰ vulgi. ne nimiū videamur receſſiſſe a cōmuni vſu hoīum. dicit Boetius. vt placet. ⁊ pħia. nōne cenſes bonū qđ ꝓdeſt. dicit boetiꝰ. ita eſt. ⁊ pħia. fortuna q̄ aut exercet aut corrigit ꝓdeſt. dicit boetiꝰ. fateor inquā. Ideo ↄcludit pħia. Oīs fortuna bona eſt q̄ exercet ⁊ corrigit. dicit Boetius. Quid ni.i. q̄re non. Et addit pħia. Hec fortuna q̄ exercet ē eoꝝ hoīum: q̄ poſiti ī virtute gerūt bellū ↄ̄ aſpera. ſȝ fortuna q̄ corrigit ē eoꝝ hoīuȝ q̄ declinātes a vicijs arripiūt iter v̄tutis. Dicit boetiꝰ. Negare nequeo. Querit pħia. Quid ē de fortuna iucūda. q̄ tribuiť bonis in p̄miū. nunq̄d vulgus decernit.i. iudicat eaȝ eē malā. dicit boetiꝰ. Nequaq̄ȝ: ſȝ cēſet.i. iudicat eam eſſe optimā ſicut eſt. Querit vlterius pħia. Quid eſt de reliq̄ fortūa q̄ punit. q̄ cū ſit aſpera ⁊ coerceat malos iuſto ſupplicio. nunq̄d ppl's.i. vulgus putat eā eſſe bonā. dicit boetius. Immo iudicat eā eſſe miſerrimā oīum q̄ excogitari

poſſunt.℗ Notādũ ꝙ oĩs fortuna vel eſt ad exercēdum bonos ⁊ corrigēdũ malos hoĩes.vel eſt ad remunerādū bonos ⁊ puniēdũ malos.Fortuna ꝙ eſt ad exercendũ bonos ⁊ ad corrigēdũ malos hoĩes vtraqꝫ eſt bona.etiā ſm opinionē vulgi.qḋ ꝓbat pħia. Illud qḋ ꝓdeſt bonũ ē:ſꝫ fortuna ꝙ exercet bonos hoĩes ꝓdeſt bonis.⁊ ꝙ corrigit malos ꝓdeſt malis.g vtraqꝫ ē bona.Fortuna autē que exercet eſt bonoꝝ q gerunt bellũ ꝯ vicia. Fortūa ꝙ corrigit ē maloꝝ q declināt ad vtutes.Fortuna āt ꝙ remunerat bonos. bona ē etiā ſꝫ vulgares:ſꝫ ꝙ punit malos oium peſſima ē ſꝫ vulgares. ⁊ hanc opinionem vulgi de vtraqꝫ fortuna pħia tāgit in littera.

℗ Uide igiť.) Hic pħia ex ꝯceſſis a vulgo ꝯcludit qḋ dā iopinabile ⁊ ꝯrium vulgo.ſ.malam eſſe fortunā tm̄ maloꝝ.cũ tñ opineť vulgus vtplurimũ malā fortunā euenire bonis:⁊ dicit.Uide ne nos ſequentes opinionē populi.i.vulgi cõfecerimus.i.cõcluſerimus qḋdā valde iopinabile apud vulgũ. Quid inquā dicit Boeti⁹.⁊ pħia.Ex his.n.ꝙ cõceſſa ſunt ſm opinionē vulgarem euenit ꝙ eoꝝ q ſunt in pfecta poſſeſſiõe virtutis.vel in pfectu vel i adeptiõe vtutis.oẽs fortunā. eē bonā ſiue ſit ꝓſpera ſiue aduerſa.manētib⁹ aũt i iprobitate oẽs fortunā eē peſſimā.⁊ dicit Boetius.hoc veꝝ ē ſm vulgares.ꝗuis nemo audeat ꝯfiteri ſm veritateꝫ.qꝛ in rei veritate oĩs fortuna bona eſt tā bonoꝝ ꝙ̄ maloꝝ vt ꝓbaſti.℗ Notādũ ꝙ oĩs fortuna bona vel eſt remunerans:vel exercēs:vel corrigens.Fortuna remunerans eſt eoꝝ q ſunt in poſſeſſiõe virtutis.Fortuna exercēs ē eorũ q ſũt in pfectu vtutis.Fortuna corrigēs ē eoꝝ q icipiunt eē vtuoſi.Ex quo relinquiť ꝙ eoꝝ q pmanent in malitia ſit fortuna peſſima ⁊ hoc veꝝ eſt ſm opiniones vulgares. ℗ Nota ꝙ quelibꝫ fortuna põt dupl'r conſiderari.Uno modo in cõparatiõe ad cām vniuerſalē ꝙ oĩa regit ⁊ diſponit ordinādo ſingula in finē eis ꝯuenieteꝫ. ſic oĩs fortuna bona eſt vt ꝓbatũ eſt.Uel põt cõparari fortuna ad iſtuꝫ cui euenit.⁊ ſic ſolũ illa dicit bona ꝙ aliqḋ bonum cõfert illi cui aduenit:⁊ illa mala:ꝙ nihil boni ꝯfert.

℗ Quare iquit ita.) Hic pħia facit quādā exhortationem dicēs.Ex quo oĩs fortuna ē bona ſapiēs vir non dꝫ moleſte ferre:quotiēs adduciť in certamē fortune.i.cũ fortuna.⁊ nõ decet fortē viꝝ idignari.i. turbari quotiens increpuit.i. iſonuit. bellicus tumultus.i.ſtrepitus. Nam ipſa difficultas bellandi ⁊ reſiſtēdi fortune eſt vnicuiqꝫ viro forti ⁊ virtuoſo mā.i.cauſa glorie ꝓpagande.exercitiũ.n. bellicuꝫ ē cauſa glorie viro forti. Illi vero.ſ.viro virtuoſo reſiſtētia fortune eſt materia.i. cauſa ꝯfirmāde ſapientie .i.virtutis.Ex quo.i.ex qua victoria talis difficultas virt⁹ vocať.dicit.n.virtus eo ꝙ ſuis viribus nitēs nõ ſupereť aduerſis:⁊ ſubdit. Neqꝫ.n.vos poſiti in ꝓfectu.i. i via virtutis.veniſtis in mundũ diffluere delicijs ⁊ emarceſcere voluptate.preliũ nimis acre cenſeritis.i. iudicabitis fieri cuꝫ omni fortuna.ne triſtis fortuna opprimat eyciēdo i deſperationē aut iucūda cõrũpit allicien do ad voluptatē.occupate.i.tenete ꝙ mediũ virtutis firmis viribus.qꝛ quicqd infra ſubſiſtit a medio virtutis deficiēdo. aut vltra progrediť mediũ virtutis excedēdo: illḋ hꝫ ꝯtēptũ felicitatis.i. vtutis et non habet premiũ laboris.⁊ in veſtra manu.i. poteſtate ſituꝫ eſt. qualē virtutē vobis malitis

P. miſerrimaꝫ. **P.** Uide igitur ne opinionē populi ſeq̄ntes quoddam iopinabile valde confecerimus. **B.** Quid iquā? **P.** Ex his.n.ait que cõceſſa ſunt euenit eoꝝ qdem q ſunt vel in poſſeſſione:vel in ꝓfectu:vel in adeptiõe virtutis oẽs:q̄cunqꝫ ſit:bonā:in iprobitate vero manētibus oẽs peſſimaꝫ eſſe fortunaꝫ. **B.** Hoc inqꝫ verũ eſt:tam ⁊ ſi nemo audeat ꝯfiteri. **P.** Quare inq̄t ita vir ſapiēs moleſte ferre nõ d̄bet quotiēs in fortune certamē adduciť:vt virũ fortē nõ decet idignari quotiēs increpuit bellicus tumultus:vtriqꝫ enim huic qdē glorie ꝓpagande:illi vo confirmande ſapientie difficultas ipſa materia eſt. Ex quo eteni virtus vocať.ꝙ ſuis virib⁹ nitēs nõ ſuperetur aduerſis. Neqꝫ.n.vos i ꝓuectu poſiti virtutis diffluere delicijs:⁊ emarceſcere voluptate veniſtis. Preliũ cũ oĩ fortuna nimis acre cēſeritis. Ne vos aut triſtis opprimat:aut iucũda corrumpat firmis medium viribus occupate. Quicquid autem infra ſubſiſtit:aut vltra progreditur:habet ⁊ contemptum felicitatis:⁊ nõ habet premium laboris. In veſtra eſt eniꝫ ſitum manu qualem vobis fortunam formare malitis. Omnis eniꝫ que videtur aſpera:niſi aut exercet: aut corrigit:punit.

℗ Metrũ ſeptimũ quarti libri.

Bella bis quinis operatus annis
Ultor atrides frigie ruinis.

.i.magis velitis formare.ſ. bonam vel malaꝫ. Oĩs.n.fortuna ꝙ videť aſpera . aut exercet bonos aut punit malos ⁊ ſic bona eſt.℗ Notādũ ꝙ pħia hortať ſapientē ad magnanimitatem cum dicit.Sapiēs nõ debet moleſte ferre fortunā. Nam ſm ariſto.in ethicis. Sapiēs bene ſcit ferre fortunas.qꝛ habet ſe ſine vitupio ſicut tetragonũ.Corpus eni tetragonũ quocũqꝫ ꝓyciť firmiter ſtat. ⁊ magnanimus eſt qui cõtra difformes inſultus fortune vnanimi mētis ꝯſtātia militat. ℗ Notandũ ꝙ virtus ꝯſiſtit i medio iter duo vicia extrema:ad quoꝝ vnum ipellit ꝓſpera fortuna:ad aliud aduerſa.verbi gratia.Aduerſitas impellit ad deſperationē ⁊ timiditatē. ꝓſperitas aũt ad ꝓſumptionē ⁊ audaciā.inter que cõſiſtit mediũ virtutis. cuius exceſſus vel defectus eſt vicioſus.⁊ hoc innuit pħia in lr̃a. ℗ Nota ꝙ in poteſtate hominis eſt facere fortunam ſibi qualem vult.ſcilꝫ bonam vel malam:qḋ declarat pħia in aduerſa fortuna.qꝛ ſi eam accipimus bono animo.ꝓ exercitio ⁊ correctione ipſa eſt bona. Si autem eam toleram⁹ malo animo etiam pro pena ipſa mala eſt.

℗ Metrum ſeptimũ quarti libri.

Bella bis quinis.) Hic icipit ſeptimũ ⁊ vltimũ metrũ hui⁹ q̄rti:qḋ dꝛ ſaphicũ ab iuētore:trochaicũ a pede pdominante. i ꝙ pħia ꝯfirmat ſuā exhortatõeꝫ exēplo viroꝝ fortiũ:q ſpreta voluptati bus magnos ſubierũt labores ſpe laudis ⁊ glorie.⁊ pmo ponit plura exēpla.ſcḋo hortať nos ad imitationē eoꝝ.ibi.(Ite nũc fortes) pria pars poſſet diuidi i tot partes quot exēpla ponit ꝙ patebũt.Primũ exēplũ eſt tale.Paris filius pami regis troyanoꝝ i greciā ꝓfectus rapuit helenā vxorē Menelai. ⁊ duxit eā in frigiā regionē Menelaus aũt ꝯqueſtus fratri ſuo agamenoni hoc fciũ

agamēnon conuocatis principibus grecorum tranſfretauit in frigiam ⁊ obſedit troiam decem annis.quā tandeꝫ deſtruxit et maioribus interfectis populum captiuauit. Cum autem agamēnon proficiſceretur verſus troiaꝫ deuenit in quandaꝫ inſulam vbi factus eſt ei ventus cōtrarius.⁊ requiſiuit vates quid eſſet faciendum. qui dixerūt ꝙ non haberet ventum proſperuꝫ niſi placaret dianam ſacrificando ei ſuaꝫ filiaꝫ.Cui licꝫ hoc videretur durum ꝓpter pietatem paternam.tamē ſuadente vlyſſe ſpe laudis ⁊ glorie ſuper victoria obtinenda conſenſit vt eam immolaret.quo facto obtinuit ventum proſperum ad voluntatē.dicit ergo in littera.Atrides.i.agamēnon atride filius exiſtēs vltor operatus bella bis quinis .i.decem annis.piauit.ideſt purgauit.vlciſcendo amiſſos thalamos.ideſt vxorem cōtentā in thalamo fratris menelai.ruinis.ideſt deſtructionibus.frigie.i.troie. que ſita fuit in frigia.dum ille agamēnon. optat dare. ideſt exponere vela graie claſſi.ideſt naui grecali.⁊ dum redimit vētos cruore.filie ſue.ipſe exuit.ideſt depoſuit. patreꝫ.i.pietatem paternam ⁊ ſacerdos triſtis exiſtens federat.ideſt federe ſacrificat.miſerum iugulū.i.collum vel guttur.nate.i.filie agamēnonis.ſm eniꝫ huguitionē iugulū eſt ideꝫ qđ guttur vel gutturis inciſio.

Fr̄is amiſſos thalamos piauit,
Ille dum graie dare vela claſſi
Optat: ⁊ vētos r̄dimit cruore:
Exuit patrē:miſerūqꝫ triſtis
Federat nate iugulū ſacerdos.
Fleuit amiſſos itacꝰ ſodales:
Quos ferꝰ vaſto recubās i ātro
Merſit imani poliphemꝰ aluo.
Sed tn̄ ceco furibundus ore
Gaudiū meſtꝭ lacrymis r̄pēdit.
Herculē duri celebrāt labores.

¶ Fleuit amiſſos ithacus ſodales.) Hic philoſophia ponit ſm exemplū in quo declarat fortia acta ipſius vlyſſis intendens talem fabulam.Ulyſſes rediēs de bello troiano.deceꝫ annis errauit in mari ſuſtinens multa aduerſa. tandem caſualiter venit ad antrum poliphemi qui erat maximus gigas habens vnicum oculum in fronte.qui ſocios vlyſſis occidit ⁊ vorauit ſuper quo vlyſſes contriſtatus ſuſtinuit vſqꝫ quo p̄dictꝰ gigas cibo repletꝰ obdormiret.quo dormiente oculum quem in fronte habuit eruit. qui euigilans furibundus queſiuit vlyſſem: ſed excecatꝰ eū inuenire nō potuit.Dicit ergo in littera.Ithacus.ideſt vlyſſes ab ithaca regione.vel ab auo ſuo ithaco ſic dictus ille fleuit.i. defleuit amiſſos ſodales quos ferus poliphemus recubans.ideſt morās in vaſto antro.i.magno.merſit imani aluo.i.magno ventre.ſed tn̄ vlyſſes furibundus rependit.i.reſtituit.gaudiuꝫ meſtis lachrymis.i. ſuis triſticys ore.i.facie poliphemi ceco.i.excecato.

¶ Herculem duri ⁊c.) Hic ponit aliud exemplum in quo deſcribit acta herculis et labores eius quibus fingit̄ meruiſſe celū dicens.Duri labores aſſumpti.celebrant. ideſt celebrem reddunt herculem.Cuius ponit primum laborem.ſ.domationem centhaurorum dicens. Iſte hercules domuit centhauros ſuperbos qui euꝫ contempſerūt. ¶ Ubi notandum ꝙ centhauri monſtra quedam dicta ſunt ex medietate homines ⁊ ex medietate thauri: quos poete fingūt genitos ex ſemine Ixionis quod proiecit in nubem. qua Iuno circundederat ſe fugiens a facie eius volentis cū ea concūbere.hos centhauros hercules domuit.Cum enim conueniſſent ad ludum paleſtre in monte folor: Hercules congreſſus cum eis ipſos vſqꝫ ad effuſionem ſanguinis proſtrauit.

¶ Abſtulit ſeuo ſpolium.) Hic ponit ſecundum laborem herculis dicens. Hercules abſtulit ſpolium. ideſt pellem ſeuo leoni. ¶ Ubi notanduꝫ ꝙ in ſilua Nemea fuit quidam leo crudeliſſimus qui homines totius regionis inuaſit quē aggreſſus hercules pro liberatiōe patrie ipſum interemit ⁊ excorians ipm̄ pellem pro ſpolio abſtulit.

Ille cētauroſ domuit ſupbos.
Abſtulit ſeuo ſpolium leoni.
Fixit ⁊ certis volucres ſagittis.
Poma cernenti rapuit draconi
Aureo leua grauior metallo.
Cerbeꝝ traxit triplici cathena.
Uictor īmitem poſuiſſe fertur
Pabulū ſeuis dominū q̄drigis.
Hydra cōbuſto periꝫt veneno.
Frōte turbatꝰ achelous amnis
Ora demerſit pudibūda ripis.

¶ Fixit ⁊ certis volucres ſagittis.) Hic ponit tertiuꝫ laborem dicens. Hercules fixit volucres.i.arpias. certꝭ ſagittis. ¶ Ubi notādum ꝙ rex finiꝰ filios ſuos excecauit qui nouercaꝫ ſuā de ſtupro accuſauerāt: ꝓpter qđ inuidia deoruꝫ ipſe eſt excecatuſ: ⁊ appoſite ſunt ei arpie.ideſt volucres virginei vultus. rapiētes cibuꝫ de menſa eius quas hercules ſagittis ſuis fixit ⁊ fugauit.

¶ Poma cernenti rapuit draconi.) Hic tangit quartum laborem dicens. Hercules.rapuit poma draconi cernenti . ideſt cuſtodienti illa.rapuit aureo metallo . ideſt cum claua aurea. Hercules inquā factus grauior.ideſt fortior leua.ideſt manu. ¶ Ubi notandum ꝙ ſeptem fuerunt filie athlantis habentes ortum aureum cum pomis aureis que draco cuſtodiebat. Hercules autem ſuperueniēs draconi poma aurea abſtulit.

¶ Cerberum traxit triplici cathena.) Hic ponit quintum laborem dicens. Hercules cerberum.ideſt canem infernalem traxit ab inferis triplici cathena. ¶ Ubi notandum ꝙ pirritheus volens ſibi deſponſare reginam inferni. Herculem ⁊ theſeum ⁊ alteros viros fortes aſſumpſit quibus venientibus ad infernum cerberus ianitor inferni ipſos latratu ſuo impediuit. Hercules autem ipſuꝫ tribus cathenis vinxit. vel ſecundum alios ipſum traxit de iferno triplici cathena.quia dicitur habere tria capita canina triplici cathena vincta.

¶ Uictor immitem.) Hic ponit ſextum laborem dicens. Uictor.ſ.hercules fertur poſuiſſe imitem dominuꝫ. ſcilꝫ dyomedem.in pabulum ſeuis quadrigis.i.equis quadrigam trahentibus. ¶ Ubi notandum ꝙ dyomedes fuit rex tracie.qui equos ſuos pauit humana carne.queꝫ hercules interfectū dedit ſuis ꝓpriys equis deuorandū.

¶ Hydra cōbuſto peryt.) Hic ponit ſeptimum laborē dicens. Hydra.i.ſerpēs peryt cōbuſto veneno ſuo. ¶ Ubi notādū ꝙ in lerna palude fuit q̄dam ſerpēs habēs plura capita quoꝝ vno preciſo ſuccreſcebant tria.quem hercules aggreſſus ſagittando cuꝫ non videret ſe proficere collecta congerie lignorum ipſum combuſſit.

¶ Fronte turbatus.) Hic ponit octauuꝫ laborē herculis. Ubi ſcienduꝫ ꝙ cum hercules vellet deducere filiaꝫ cuiuſdam regis que dicebat̄ deianira fluuius achelous quē debebat tranſire mutauit ſe in diuerſas formas pugnando contra herculē.cum aūt vltimo mutaſſet ſe in ſpecieꝫ thauri. Hercules ipſo deiecto abſtulit ſibi vnū cornu.qđ ſacrificauit copie.i.dee fortune. propter qđ achelous verecundia cōfuſus fugit ⁊ in aquis latuit. vnde dicit in littera.Achelous amnis. ideſt ille fluuius fronte turbatus propter ablationeꝫ cornu.ipſe demerſit in ripis ora pudibunda.quia latuit pre pudore in ripis.

¶ Strauit antheū li.hare.) Hic ponit nouū laborē dicēs. Hercules ſtrauit.i.occidit antheū illū gigātē harenis libicis.i.harēis libie regiōis. ¶ Ubi notādū ꝙ anthe⁹ erat gigas de terra ꝓgenit⁹ cui⁹ erat talis virtus.ꝙ ſi aliqñ ex fatigatiōe debilitaret̄ tactu terre ſtatiʒ recuparabat vires. Qui cū exerceret magnā tyrānidē in libia aduenit hercules ⁊ ꝯgreſſus cuʒ eo diu ſit̄ luctabāt̄. Cū āt anthe⁹ ſentiret ſe debilitari ſponte cecidit ī terrā.⁊ ſic reſumpſit vires qđ hercules cognoſcēs ipʒ a terra eleuauit et ſupra pectus ſuū ipʒ tenendo opp̄ſſit q̄uſqꝫ ſpirituʒ exalaret.

Strauit antheū libicis harenis.
Cacus euandri ſatiauit iras.
Quoſqꝫ p̄ſſur⁹ foret alt⁹ orbis:
Setiger ſpumis hūeros nōuit.
Ultimus celū labor inreflexo
Suſtulit collo.p̄ciumqꝫ rurſus
Ultimi celum meruit laboris.
Ite nūc fortes vbi celſa magni
Ducit exempli via.cur inertes
Terga nudatis. ſuperata tellus
Sydera donat.

¶ Finit liber quartus.

¶ Incipit liber quintus.

¶ Cac⁹ euādri ſatiauit iras) Hic ponit decimū laborē. ¶ Ubi nōdū ꝙ cac⁹ fuit monſtrū euomēs ignē ꝑ os:cui⁹ pr̄ fuit vulcan⁹.manebat āt cacus ī mōte auētino ſpoliās ⁊ occidens hoīes ⁊ furto plurimū īſiſtēs.cū āt hercules veniret de hyſpania ducēs ſecū multos boues.Cacus q̄ſdā boues herculis furabat̄ ⁊ traxit eos ī anthꝝ ſuū retrorſū ꝑ caudas ne furtū pateret:cū āt hercules q̄reret boues ꝑ mugitū vni⁹ bouis ꝑuenit ad anthrū caci.q̄ excto ipʒ īterfecit:cui⁹ morte placata eſt ira euādri:quē idē cacus multū offenderat.vñ dic̄. Cac⁹ ſupple morte ſua quā paſſus ē ab hercule.ſatiauit.i.ꝯpeſcuit iras euandri quē cacus multū offenderat.

¶ Quoſqꝫ p̄ſſur⁹.) Hic pōit.ii.laborē hercul̄. ¶ Ubi notādū ꝙ in archadia erat qdā aper dvaſtās totā regionē quē cū hercules agitaret:aper ſibi īſultās hūeros herculis ſpuma maculauit.quē aprū tādē īterfecit. Uñ dic̄. Setiger.i. aper gerens ſetas.notauit.i.maculauit hūeros herculis.ſ. ſpuma vel ſaliua.q̄s hūeros altus orbis foret.i.erat p̄ſſurus.qꝛ vt ſtati patebit. Hercules hūeris ſuis celū ſuſtulit.

¶ Ultim⁹ celū labor īreflexo.) Hic pōit.12.⁊ vltimū laborē ei⁹. Ubi nōdū ꝙ athlas fingit̄ fuiſſe qdā gigas ſupportās celū hūerl ſuis.h̄ fatigat⁹ rogauit herculē vt celuʒ ſupportaret.q̄uſqꝫ ipe reſpiraret:qđ ⁊ hercules fec̄ ⁊ ꝑ h̄ celū meruit.vñ dicit. Ultimus labor herculis fuit ꝙ ſuſtulit.i. ſupportauit celū collo inreflexo.i. inclinato.⁊ rurſus meruit celum tanq̄ p̄cium vltimi ſui laboris.

¶ Ite nūc for.⁊c̄.) Hic hortat̄ ph̄ia ad imitatōeʒ p̄dictoꝝ fortiū viroꝝ.d. Ite nūc fortes.reſiſtētes aduerſitatib⁹.ite illic vbi duc̄ via celſa.i.ardua magni hercul̄.q̄ ē via v̄tutū ⁊ via magni exēpli ad aggrediēdū fortia:⁊ tūc iuebit̄ ꝯ tardos ⁊ vicioſos.d. Cur vos īertes.i.hoīes ſine arte.ſicut homines ōſidioſi.cur nudatl terga.i.dorſa vr̄a fugiēdo labores ⁊ aduerſa.nā tellus.i.terrena ꝯcupia ſupata donat hoī ſydera.i.celū:qꝛ ſupata terrena ꝯcupia efficit̄ hō dign⁹ celo:qđ ē loc⁹ deoꝝ ⁊ ſpūuʒ. Nā ſm ariſtotelē p̄ celi ⁊ mūdi. Oēs cū locū q ſurſuʒ eſt deo attribuunt ⁊ barbari ⁊ greci qcunqꝫ putant deū eſſe.de quo loco dicit Plato in fedrone. Uiri ſpeculatiui viuentes ſm vitaʒ ꝯtemplatiuā.celeſtes ſedes recipiūt in qbus felicitate deoꝝ potiunt̄:qua felicitate nos faciat participes ieſu chriſtus qui eſt deus ſuper omnia benedictus in ſecula ſeculorum.Amen.

¶ Explicit liber quartus. ¶ Incipit quintus.

D Ixerat orōniſqꝫ curſuʒ.) Hic incipit qntus liber Boecij de ꝯſolatiōe ph̄ie cui⁹ hec ē p̄ma pſa:i q̄ ph̄ia vult ſoluer̄ q̄dā dubia ſuā determinatiōeʒ ꝯñtia ō fato ⁊ ꝓuidētia: vr̄.n.ex dictis ꝙ caſus nō ſit.qꝛ ſi oia ſūt ꝓuiſa ita ꝙ nihil eueniat p̄ter ordinē ꝓuidētie diuine: vr̄ ꝙ nihil caſualiter eueniat.qꝛ caſus importat euētū iopiatū. Itē vr̄ ex dicſ ꝙ liberꝝ arbitriuʒ nō ſit:qꝛ oia diſponūt̄ ſcd̄ʒ ordinem fatalis neceſſitatis.liberū āt arbitriū neceſſitateʒ excludit. vr̄ q̄ ſi ponit̄ ꝓuidētia ⁊ fatum ꝙ oīno excludatur liberꝝ arbitriū.

¶ Proſa prima.

D Ixerat: orationiſqꝫ curſum ad alia quedam tractanda ⁊ expedienda vertebat. .B. Tum ego. Recta quidē inquā exhortatio: tuaqꝫ prorſus auctoritate digniſſima. Sed ꝙ tu dudum de prouidentia queſtionē: pluribus alijs implicitam eſſe dixiſti: re experior. Quero enim an eſſe aliqd oīno: ⁊ qdnā eſſe caſum arbitrere.

Ph̄ia ergo in p̄nti libro inqt vtrꝝ caſus ſit:⁊ qd ſit inqrit:vtrū liberꝝ arbitriū ſupponēdo argumēta qbus liberū arbitriū cū ꝓuidentia diuina nō videt̄ poſſe ſtare.poſt hoc ponit falſaʒ ſolutionē quorūdā:quā improbat:⁊ ponit ꝓpriā:quā rōnibus ꝯfirmat.⁊ de eternitate determinat ⁊ alia plura ſicut patebit. Et diuidit̄ iſte liber in vndecim partes.qꝛ ſex ſunt pſe ⁊ qnqꝫ metra eius.que partes ⁊ que ipſis determinant̄ patebunt in ꝓceſſu libri. In p̄ma proſa determinat de caſu.⁊ p̄mo Boetius tangit acta ph̄ie commendans eius exhortationē factā.⁊ mouet q̄ōnē de caſu. Scd̄o ph̄ia excuſat ſe ab eius determinatiōe.⁊ Boe.illaʒ excuſatiōeʒ remouet. Tertio ph̄ia determinat de caſu.2ª ibi.(Tū illa feſtino.)3ª ibi.(Tū illa morē) Primo dicit. ph̄ia dixerat hec p̄dicta:⁊ vertebat curſuʒ orōnis.i.ſermonis ad tractanda q̄dā alia atqꝫ expediēda. Tūc ego Boe. inq̄.O ph̄ia recta ē tua exhortatio facta:⁊ p̄ſus ē digniſſima auctoritate:ſed ꝙ tu dudum dixiſti ſexta proſa quarti libri:queſtionē de ꝓuidētia implicitaʒ.i.implicatā eē pluribus alijs.ſ.queſtionibus ego experior re.i. realiter.quero.n.an arbitreris caſum oīno aliqd eſſe ſupple in rerū natura:⁊ qdnam arbitreris eſſe caſum ſupple in rerum natura. ¶ Notandum per hoc ꝙ dicit Boetius dixerat. innuit ph̄iam iam expediuiſſe que ad ſui ſpeculationē ſpectabāt:⁊ ita determinaſſe principaleʒ huius libri intentionem:et philoſophia vertebat curſum orōnis.i.orationem currentem:quia oratio ph̄ie non impediebatur ignorantia docētis:nec tarditate dicētis:hanc orationeʒ vertebat ad quedam alia tractanda.que auteʒ fuerunt illa Boetius non exprimit:qꝛ forſitan ſua opinione minus erant deſideranda:vel forſan q̄ntum ad ꝓpoſitum extranea. ¶ Notandū ꝙ dic̄ exhortationē ph̄ie fuiſſe rectā.qꝛ ph̄ia hortabat̄ ad virtutes ⁊ ad ꝯtemptū fortuitoꝝ.talis autē exhortatio q̄ fit ad bonū ꝓſequēdū ⁊ malū fugiendū recta ē.⁊ dicit exhortationē ph̄ie eē digniſſimā auctoritate.qꝛ qđ a ſapiēte dr̄ auctoritate ſapientis dignū reputatur.

¶ Tū illa feſtino inqt.) Hic ph̄ia excuſat ſe de h⁹ opiniōis vel queſtionis determinatiōe. Et boeti⁹ illā excuſationeʒ remouet dicēs. Ph̄ia igt. Ego feſtino abſoluere.i.pficere debituʒ ꝓmiſſionis.⁊ aperire tibi viam qua reueharis ad patriam. Hec autē que tu queris de caſu.etſi p̄ q̄uis.ſunt ꝓ[illegible]ilia cognitu.i.cognitiōe.tamen pauliſper auerſa ſunt a

tramite.i.via nr̄i ꝓpoſiti: ⁊ dicit pauliſp. qꝛ non ſūt totalr̄ auerſa: ſed aliquātulū elucidāt p̄miſſa: ⁊ ē verēdū.i.timendū. ne tu fatigat⁹ deuijs.i.q̄onib⁹ ex̄neis nō poſſis ſufficere ad emetiēdū.i.trāſeundū rectū iter. dicit Boe. O pħia ne illō vereare.i.n̄ timeas: qꝛ h̄ fuerit mihi loco getis agſcere ea qbus maxie delector. ⁊ cū oē lat⁹.i.circūſtātia tue diſpoſitiōis mihi cōſtiterit fide idubitata: nihil ē qō ambigat̄ de ſeq̄ntib⁹.

P. Tū illa feſtino inq̄t debitū pmiſſionis abſoluere: viāqꝫ tibi q̄ patriā reueharis apire. Hec āt etſi putilia cognitu: tn̄ a ꝓpoſiti nr̄i tramite pauliſper auerſa ſunt Verēdūqꝫ ē ne deuijs fatigatus ad emetiēdū rectuꝫ iter ſufficere non poſſis. B. Ne id inq̄ꝫ ꝓrſus vereare. Nā getis mihi loco fuerit ea qb⁹ maxime delector agnoſcere. ſil' cū oē diſputatōis tue lat⁹ idubitata fide cōſtiterit: nihil ē qō de ſequētib⁹ ābigat̄. P. Tuꝫ illa. Morē inq̄t gerā tibi: ſimlꝗꝫ ſic exorſa ē. Siqdē iqt aliqs euētū temerario motu: nullaqꝫ cārū ꝯnexiōe ꝑductū caſū eē definiat: nihil oino caſū eē ꝯfirmo: ⁊ p̄ter ſubiecte rei ſignificatiōeꝫ inaneꝫ

C Notādū ꝙ dicit q̄ via reueharis p̄riaꝫ h̄ p̄riaꝫ vocat btitudinē quā p̄us iuenire docuit. Jlla āt per q̄ hō ꝑuenit ad ipſaꝫ ſūt v̄tutes. d̄ quibus Boe. intendebat agere nō in hoc libro: ſed i vltimis libris muſice ſue agēdo de muſica humana. itentioneꝫ aūt ſuā nō cōpleuit. qꝛ a rege Theodorico morte preuentus fuit.

C Tū illa morē inq̄t.) Hic pħia determinat de caſu ſoluēdo p̄miſſas cauſas ⁊ q̄ones. Pͥo ſoluit p̄maꝫ an caſus ſit. ſcd̄o ſcd̄aꝫ. qd ſit caſus ibi. (Lꝫ igit̄) Pͥo oñdit qd ſignificet̄ ꝑ nomē caſus. ponēdo opinionē q̄rūdaꝫ. Scd̄o iprobat illā opinionē. ibi. (Quis.n.) Pͥo dic̄. O boeti ego gerā tibi morē.i.ꝯformabo me volūtati tue. ⁊ ſil' ſic ē exorſa .i.ſic icepit. ſi aliqs definiat q̄ ad nomē dicēs caſuꝫ eē euētū ꝑductū motu temerario.i.iꝓuiſo. ⁊ nulla ꝯnexiōe cārū. Ego pħia affirmo caſum ſic oino nihil eē. ⁊ decerno iudico vocē caſus ꝓrſus eē inanē. p̄ter ſignificatiōeꝫ rei ſubiecte. ſicut hec vox chimera inanis eſt. C Notandū ꝙ q̄uis q̄ſtio ſi eſt; p̄cedit q̄onē qd eſt. ſm ꝙ q̄ſtio qd eſt. querit de quiditate rei. qꝛ quid ē rei nulli debet̄ niſi enti: tamen q̄ſtio qd ē. q̄rens de q̄ qd eſt nois ē prima cognitio. ⁊ iō ex qō qd eſt nois oꝫ ſcire de aliq̄ ſi ē. ꝑp h̄ pħia ad q̄rendū de caſu vtrū ſit vel nō accipit qō qd ē qō ſignificat̄ per nomen. ⁊ dic̄. Si aliq dñt caſuꝫ eē euentū temerariū ſine oi cauſa ꝑductū. ego video vocem caſus eſſe inaneꝫ tā. q̄ꝫ ſibi nihil correſpondeat in re.

C Quis.n.coercente.) Hic pħia improbat opinionē iſtam oſtendens caſuꝫ nihil eſſe ſm eam. ſecundo ſoluit queſtionē ſm rei veritatē. ibi. (Ariſtoteles meus.) Primo ponit vnaꝫ rationē. ſcd̄o aliā. ibi. (Nā nihil.) Antiq dicebant ꝙ caſus eſt euētus temerarius.i.iꝓuiſus. Contra hoc arguit pħia ſic. Vbicūqꝫ oia ſūt ꝓuiſa ibi nihil ē temerariū. ſed oia q̄ ſunt ꝓuiſa ſūt a deo: ergo iter ea q̄ ſūt nihil ē temerariū. Hāc rationē breuiter innuit in lr̄a dicēs. Quis.n.loc⁹ vllus pōt eſſe reliquus.i.relictus. temeritati.i.iꝓuiſioni deo coercente cūcta i ordinē.ſ. ꝓuiſuꝫ.q.d.nullus. C Notandum ꝙ omnia a deo ſunt ꝓuiſa: cuius ratio eſt. Quorūcūqꝫ deus eſt cauſa oia talia ꝓuiſa ſunt a deo. ſꝫ deus ē cauſa oīs entis. ḡ oia entia a deo ſunt ꝓuiſa. Qꝛ autē deus ſit cauſa omnis entis patet qꝛ ab ipſa dependet celuꝫ ⁊ tota natura. vt patet ex duodecimo metaphyſice.

C Nā nihil ex nihilo exiſtere.) Hic ponit aliā rōnē ꝓbantē ꝙ caſus nō pōt eē ſine oi cā ꝑduct⁹ ſicut dicebāt antiq: ⁊ arguit ſic. Qō ē ex nihilo nihil ē. ſꝫ qō eſt ex nulla cā ex nihilo ē. ergo qō ex nulla cā ē nihil ē. Sꝫ ſm antiquos caſus ē ex nulla cā. qꝛ ē ꝑduct⁹ ſine oi cōnexione cāꝝ. ḡ caſus nihil eſt. Vn̄ dicit i lr̄a. Vera ſnīa eſt cui nemo vnq̄ꝫ veterum refragratus ē.i. ꝯdixit .ſ. ex nihilo nihil exiſtere: q̄uis q̄ꝫ illi antiqui illā ꝓpoſitioneꝫ ex nihilo nihil exiſtere iecerint. i. poſuerit q̄ſi qōdā fundamētū nō de operante p̄ncipio .ſ. de deo creatore. quia ille ex nihilo aliqd fecit. ſꝫ intellexerūt h̄ de m̄āli ſubiecto.i. de tota nā fundata in materia. ⁊ exponit ſeipſuꝫ dicens. Hoc eſt de nā oiuꝫ rōnū.i. de m̄ā q̄ ē ſubiectū formaꝝ nāliū. Sꝫ ſi aliqd oriat̄ ex nullis cauſis. id videt̄ eē ortuꝫ ex nihilo. ſꝫ hoc fieri negt vt aliqd oriat̄ ex nihilo. ergo nō ē poſſibile caſuꝫ eē hōi.i. talē qualeꝫ pauloāte diffiniuim⁹ ſm antiquos. ꝙ ſit euentus temerarius ſine ꝯnexiōe cauſaꝝ. Quid ergo dicenduꝫ eſt de caſu q̄rit Boe. Eſt ne nihil in rerū natura qō iure queat.i. poſſit appellari caſus vel fortuitū vel eſt aliqd. tāetſi ꝑ q̄uis. lateat vulgus cui iſta vocabula conueniant. C Notanduꝫ ꝙ hec ꝓpoſitio. ex nihilo nihil exiſtere. vera eſt in cōparatōe ad cām particulareꝫ. q̄ in ſua actiōe p̄ſupponit m̄āꝫ: tamē in cōparatiōe ad cām vniuerſaleꝫ q̄ eſt cauſa totius entis nō eſt vera. Vnde dicim⁹ deuꝫ oia creaſſe ex nihilo ⁊ fide tenemus. ſꝫ antiq de iſto mō productionis ꝑ creationē nō loquebant̄: ſed primo modo. Vnde ariſtoteles p̄mo phyſicoꝝ. Impoſſibile eſt aliqd fieri ex his que non ſunt. de hac.n. opinione ꝯueniūt oēs q de natura ſunt.

ꝓrſus eē vocē decerno. Quis.n. coercente i ordineꝫ cūcta deo: loc⁹ eē vllus temeritati reliqu⁹ pōt. Nā nihil ex nihilo exiſtere vera ſententia ē: cui nemo vnq̄ꝫ veteꝝ refragat⁹ ē. quāq̄ꝫ id illi nō d̄ operāte pricipio ſꝫ de materiali ſubo: hoc eſt oiuꝫ d̄ nā rōnuꝫ q̄ſi qōdā iecerit fūdamētuꝫ. At ſi nullis ex cauſis aliqd oriatur: id de nihilo ortuꝫ eē videt̄. Qꝛ ſi hoc fieri nequit: nec caſuꝫ qdē huiuſmodi eſſe poſſe ē qualem pauloante diffiniuim⁹. B. Quid igit̄ inq̄ꝫ. Nihil ne ē qō vl' caſus vl' fortuituꝫ iure appellari q̄at: An ē aliqd: tāetſi vulgus lateat: cui vocabula iſta ꝯueniant: P. Ariſtoteles meus id iquit in phiſicis ⁊ breui ⁊ veri

C Ariſtoteles meus id inq̄t in phyſicis) Hic pħia ſoluit q̄ſtionē de caſu ⁊ primo oſtendit eam eē ſolutaꝫ ab ariſtotele ⁊ oſtendit moduꝫ eius. ſcd̄o declarat ꝙ lꝫ caſus non habeat cauſas per ſe: habet tamē cauſas ꝑ accidēs. ibi.) De ſunt igit̄.) Primo dicit. ariſtoteles meus.i. doctrina mea nutritus ⁊ deditus definiuit caſuꝫ in phyſicis.i. in ſecūdo phyſicoꝝ breui rōne ⁊ ꝓpinqua veri.i. veritati. ⁊ q̄rit Bo. Quonā inquā modo. dicit pħia. Quotiēs aliqd geritur.i. fit. gr̄a cuiuſpiaꝫ rei.i. alicuius rei: ⁊ aliud obtingit quibuſdam de cauſis q̄ꝫ qō intendebatur illud vocatur caſus. vt ſi aliquis cauſa colendi agri fodiens humuꝫ inueniat pondus auri defoſſuꝫ: hec inuentio auri creditur fortuitu.i.a caſu accidiſſe. veꝝ ꝑ ſed. talis euentus caſualis non eſt de nihilo.i. de nulla cā. ſicut dicebat diffinitio antiq̄ꝝ. nā euētus caſualis hꝫ ꝓpās cauſas: q̄ꝝ ꝯcurſus iopinat⁹ ⁊ iꝓuiſus ſupple ab eo qui aliqd fecit cā alterius rei. videt̄ opatus eē caſum. niſi.n. cultor agri foderet humū: q̄ ſup. foſſio

ē vna cā īuētiōis auri: ⁊ niſi eo loci. i. loco depoſitoꝛ obꝛuiſſet. i. abſcōdiſſet pecuniā ſuā. que ē alia cā īuētiōis auri: aurū n̄ eēt īuentū. ℂ Notādū ꝙ caſus ſꝫ Ariſto. ē qn̄ aliqd fit pp̄ aliquē finē: vt foſſio agri pp̄ ſemiatōez. ſi aliqd aliō euenit ex q̄buſdā cauſis p̄ter ħ qđ itēdebaꝛ ħ ē caſus: vt inuētio theſauri caſualis ē q̄ nō itēdebatur a foſſoꝛe agri. Ex q̊ pꝫ ꝙ iuētio theſauri ē caſual: n̄ iō ꝙ n̄ ē p̄uiſa a deo ſꝫ qꝛ n̄ ē p̄uiſa ab hoīe: ⁊ ita caſus nihil ē q̊ ad deū: ſꝫ eſt aliqd q̊ ad hoīez p̄ter cui⁹ itētiōez ⁊ p̄uiſionē euenit.

ℂ De ſūt) Hic oñdit phīa ꝙ lꝫ caſus hēat cās: n̄ tn̄ hꝫ cāſ p ſe. ſꝫ p accn̄s dicēs. he igiꝛ ſſ cāe fōrtuiti ꝯpēdij. i. fortuiti euēt⁹: qđ fortuitū ꝯpēdiū p̄ucit ex cāis obuijs ⁊ ꝯfluētib⁹. n̄ ex itētiōe gerētꝫ: n̄. n. ille q aurꝫ obꝛuit. vl̄ q agruꝫ exercuit. i. fodit itēdit vt ea pecunia reperireꝛ: ſꝫ vt dixi p̄ter gerētis itētiōez euenit hūc fodere q̊ ille obꝛuit pecuniā. ⁊ ꝯcurrit ſupple iuentio pecunie. ℂ Notāduꝫ ꝙ cā efficiēs n̄ agit niſi moueatur a fine. Finis āt n̄ mouet niſi ſꝫm ꝙ eſt in itentione: et iō reſpectu illius effect⁹ q ē in intentiōe agēs ē cā p ſe: ſꝫ ſi aliqd ꝯtigat i actiōe p̄ter itētiōez agētis illi⁹ agēs ē cā p accn̄s. ⁊ ſic caſus: qꝛ ꝯtigit p̄ter itētōez agētꝫ: nō hꝫ cāꝫ agētē p ſe: ſꝫ p accidēs.

ℂ Licet igiꝛ definire.) Hic phīa ſoluit ſcđam qōnē oñdendo q̄d ſit caſus. Concludit ergo diffinitōez ei⁹ ex iaꝫ dcis. d. Licet igꝛ dͣfinire caſuꝫ eē euētū iopiatū ex cauſis ꝯfluentib⁹ i his q̄ geruntur ob aliqd aliđ. Tūc oſtēdit qūo effect⁹ caſualꝛ cadit ſub ordie p̄uidētie. dictuꝫ ē .n. ꝙ caſus prouenit ex cauſis ꝯfluētib⁹. Qꝛ āt cāe ꝯfluant ħ p̄uenit ex ordine p̄uidētie. vn̄ diꝛ. Cās vͦo ꝯcurrere ⁊ confluere facit iſte oꝛdo ſupple fatalis procedēs īeuitabili connexione. ſ. cauſaruꝫ qui deſcendens ſupple oꝛdo de fonte prouidentie cūcta diſponit ſuis tempoꝛibus ⁊ locis. ℂ Notanduꝫ ꝙ diffinitio caſus eſt bona. qꝛ per eā caſus diſtiguiꝛ ab alijs. p ħ qđ dꝛ. caſus ē euētus iopinatus. excludiꝛ effectus neceſſario eueniēs. vel vt frequēter ſīc ſolē oꝛiri vel hoīez naſci cū. 5. digitis in vna manu. Talia .n. non eueniūt caſualiter ⁊ iopinate. p ħ ꝙ dꝛ ex ꝯfluentibus cauſis. excludiꝛ caſus. p̄mo mō dict⁹. q ſꝫ antiquos ponebatur p̄duci ex nulla ꝯnexione cauſaꝝ. Per hoc aūt qđ dꝛ in his q̄ geruꝛ ob aliqd aliud p hoc excludiꝛ a caſu cauſalitas per ſe. caſus enim ⁊ fortuna ſunt cauſe per accidens. ⁊ fiunt p̄ter intentiōez agētis.

ℂ Metrū primū q̄nti libri.

Rupis achemenie. ſcopul) Iſtđ ē p̄ᵐ metꝝ illi⁹ 5ⁱ qđ dꝛ elegiacū. ⁊ p̄ᵐ metꝝ ē dactilicū exametꝝ ſcđꝫ ē trochaicū pēthametꝝ. vl̄ dactilicū pēthametꝝ. In q̊ phīa oñdit qūo euēt⁹ caſualꝛ ſe hꝫ ad p̄uidētiā diuīā. Eſt āt mā exēpli. ꝙ tigrꝭ ⁊ eufrates ſſ duo fluuij ab eodē fōte p̄cedētes. q poſtea abīuicē diduntꝛ. ⁊ ſi iteꝝ ꝯcurrāt neceē naues ⁊ alia q̄ p iſta flumia deferūꝛ cōcurrere. q q̄dē cōcurſus p̄ueniūt iquātū regūꝛ ꝯcurſu iſtoꝝ fluuioꝝ. ⁊ tn̄ ē p̄ter itētiōez illoꝝ q regunt naues. eodē mō ꝯcurſus cāꝝ caſualꝛ. q̄uis ſit p̄ter intētiōez ipoꝝ agētiū: tn̄ cōcurrūt ſꝫ defluxū oꝛdis fatalis ex regimie diue p̄uidētie. ⁊ q̄uis nob ignorātib⁹ oꝛdinē diue p̄uidētie videaꝛ aliqd caſuale ⁊ fortuitū. tn̄ i cōparatōe ad deū oīa ſūt oꝛdiata ⁊ p̄uiſa. vn̄ diꝛ i lr̄a. Tigris et eufrates reſoluūt ſe vno fōte ſcopulꝛ. i. ex ꝯcauitatibus rupis achemēie. i. mōtꝭ parthie. vbi. ſ. i ꝑthia fugax pugna verſa ſpicl̄a. i. ſagittas figit pectoꝛib⁹ ſeq̄ntū. ē. n. conſuetudo ꝑthoꝝ ꝙ fugiendo pugnāt ſagittādo a tergo ꝯ̄ iſeq̄ntes. ⁊ mox. i. parū poſt ſpaciū tigrꝭ ⁊ eufrates diſſociāꝛ abiūctꝭ aq̄s ſup. alijs. ⁊ ſi dcī fluuij iteꝝ coeāt. i. cōueiāt. ⁊ reuoceꝛ i vnū curſū ꝯfluat. i. oꝫ ꝯflueꝛ. illđ qđ vnda alterni vadi. i. vtriuſque flumis. trahit. i. ſecū ducit. ⁊ ꝯueiāt pupeſ ⁊ trūci. vulſi. i. eradicati. flumie. i. p flumē ⁊ vnda mixta. i. ꝯfluēs. iplicet. i. iplicabit fortuitos modos. qꝛ vnda faciet ꝯcurreꝛ fortuitu naues ⁊ trūcos. q̊s tn̄ vagos caſus. i. caſuales euēt⁹. regit ipa dͣcliuia terre. i. dͣpſſio terre dās viā fluuio ⁊ deflu⁹ oꝛdo lapſi gurgitꝭ. i. currētꝭ aq̄ regit illos vagos curſus. ⁊ ita ē dͤ euētu caſuali reſpcū p̄uidētie: vn̄ dicit. Fors. i. caſus vl̄ fortūa q̄ vꝛ fluitaꝛ p̄miſſis ha. i. ſine r̄gīmie. illa patiꝛ fre. i. r̄gimia ⁊ meat. i. trāſit ipſa le. i. p ipaꝫ legē diue p̄uidētie. ℂ Nō ꝙ ſcribiꝛ i geneſi. Tigris ⁊ eufrates ſſ fluia q̄ꝝ oꝛt⁹ ē i p̄adiſo. Sꝫ hiero. aucte Saluſtij diꝛ. ꝙ oꝛt⁹ Tigris ⁊ eufrates dͣmōſtraꝛ i armēia. i. i ꝑthia: cui vꝛ Boe. ꝯſentire. Beat⁹ āt aug. ſup geneſiꝫ ad lr̄aꝫ iſtā ꝯ̄rietatē ꝯcoꝛdat dicēs. Illud ꝯtingit in iſtis fluminib⁹ qđ in alijs experimur. ſ. ꝙ aliqn̄ abſoꝛbenꝛ a terra ⁊ iteꝝ oꝛiunꝛ: ⁊ qꝛ ħ ſepe pōt ꝯtingere. iō de oꝛtu ipſoꝝ fluuioꝝ diuerſa p̄nt dici. Qn̄. n. moyſes dicit in gen̄. ꝙ oꝛiunꝛ i p̄adiſo pōt itelligi de p̄ma oꝛigine eoꝝ. ſꝫ qđ dꝛ ab alijs ꝙ alias oꝛianꝛ: pōt itelligi de oꝛtu eoꝝ ſecundario. ℂ Nōndū ꝙ ꝑthia ē regio q̄dā: q̄ alio noīe dꝛ achemenia. vn̄ dnꝛ hoīes ꝑthi q vincūt hoſtes ſuos fugiēdo. ſagittas a tergo mittēdo. ⁊ ſic amoꝛ vincēdi ē fugiēdo. vn̄ poeta dixit q̄ ſpē mātis cedit victoꝛia ꝑthis. Cipꝭ ea p̄te. ſilꝭ q̄q vīciꝛ arte. cipꝭ. i. ven⁹ q̄ colebaꝛ i cipro. ⁊ paup hēri. p̄ſcribas igꝛ gladijs ⁊ fuſtib⁹ ipꝫ ſup. amoꝛē. ⁊ fugiēdo fuga quē fuga ſola fugat

---

ꝓpinqua rōne definiuit. B. Quonam inquaꝫ mō? P. Quotiēs ait aliqd cuiuſpiā rei grā geriꝛ: aliuſqꝫ q̄buſdā de cauſis: q̄ꝫ qđ itēdebatur obtigit: caſus vocaꝛ. Ut ſi q̊s colēdi agri cā fodiēs humū defoſſi auri pōd⁹ iueniat. Hoc igiꝛ fortuito q̄dē crediꝛ accidiſſe. veꝝ n̄ de nihilo ē. Nā p̄prias cās hꝫ: q̄ꝝ iꝓuiſus inopinatuſqꝫ ꝯcurſus caſuꝫ videꝛ opat⁹. Nā niſi cultoꝛ agri humū foderet: niſi eo loci pecuniā ſuā depoſitoꝛ obꝛuiſſet: auꝝ nō eēt iuentū. He ſunt igitur fortuiti cauſe ꝯpēdij: qđ ex obuijs ſibi ⁊ cōfluentib⁹ cauſis: nō ex gerētis itētōe p̄uenit. Neqꝫ enim vel q auꝝ obꝛuit: vel q agꝝ exercuit: vt ea pecunia repireꝛ itēdit: ſꝫ vti dixi quo ille obꝛuit hūc fodiſſe cōuenit atqꝫ concurrit. Licet igitur dͣfinire caſū eē iopinatū: vt ex ꝯfluētib⁹ cauſis i his q̄ ob aliqd gerūꝛ: euētū. Cōcurreꝛ vͦo atqꝫ ꝯfluere cās facit oꝛdo ille ieuitabili ꝯnexiōe p̄cedēs: q de p̄uidētie fonte deſcēdēs cūcta ſuis locis tēpoꝛibuſqꝫ diſponit.

ℂ Metrū primū q̄nti libri.

Rupis achemēie ſcopulꝭ vbi vͭſa ſeq̄ntū
  Pectoꝛib⁹ figit ſpicula pugna fugaꝝ
Tigris ⁊ eufrates vno ſeſe fonte reſoluunt:
  Et moꝝ abiunctis diſſocianꝛ aquis.
Si coeant: curſumqꝫ iterū reuoceꝛ in vnuꝫ:
  Confluat alterni quod trahit vnda vadi.
Cōueniāt pupes: ⁊ vulſi flumine trunci
  Mixtaqꝫ fortuitos īplicet vnda modos:
Quos tamen ipſa vagos terre decliuia caſus:
  Gurgitis ⁊ lapſi defluus oꝛdo regit.
Sic que permiſſis fluitare videtur habenis
  Fors patitur frenos: ipſaqꝫ lege meat.

¶ Proſa ſecunda quinti libri.

ANimaduerto inq̃.) Hic icipit pſa ſcda hꝰ q̃nti in q̃ icipit determinare de ꝯuenientia liberi arbitrij ad ꝓuidētiā diuinā. Et p̊ q̃rit an libeꝝ arbitriū poſſit ſtare cū ꝓuidētia diuina: ꝛ phīa ꝓbat libeꝝ arbitriū eē. ſcdo oñdit q̃uo diuerſificaṫ in diuerſis: ꝛ tertio oſtēdit actꝰ liberi arbitrij cadere ſub ꝓuidētia diuina: ſcda. ibi. (Sed banc) 3ª ibi. (Que tñ.) Prio diċ Aiaduerto i. q̃. i. cognoſco. q̃uo caſus ſtat cū ꝓuidentia ꝛ ita cōſentio ſicut dixiſti. ꝛ querit boetiꝰ. Eſt ne vlla libtas arbitrij i hac ſerie cāꝝ ſibi herentiū. an fatalis cathena. i. fatal' neceſſitas cōſtringit motꝰ. i. affectus. humanoꝝ aioꝝ.

¶ Proſa ſcda libri q̃nti.

ANimaduerto inq̃: idq3 vti tu dicis ita eē ꝯſentio ſ3 in hac herentiū ſibi ſerie cauſaru3 ē ne vlla nr̄i arbitrij libertas: an ipſos quoq3 hūanoꝝ motus aioru3 fatalis cathena cōſtringit: P. Eſt inquit. Neq3. n. fuerit vlla rōnalis natura q̄n eide3 libertas aſſit arbitrij. nā qd̄ ratione vti naturaliter pōt id h3 iudiciū: quo quodq3 diſcernat. p ſe igitur fugiēda optādaue dinoſcit. Qd̄ ṽo q̄s optādū iudicat eē: petit. Refugit ṽo qd̄ exiſtimat eē fugiēdū. Quare q̄bꝰ ineſt rō ipſis ēt ieſt volendi nolēdiq3 libertas. Sed hanc non in oi

Tunc phīa ꝓbat libeꝝ arbitrium eē dicens. Libertas arbitrij eſt nō obſtante p̄dicta ꝯnexione cāꝝ. neq3. n. fuerit. i. eē poterit vlla rōnalis nā q̄n libertas arbitrij eidē aſſit. ꝛ accipiṫ h̄ rōnalis natura large p oī eo qd̄ h3 cognitione3 intellectiuā. ꝓbat aūt ꝙ oī nature rōnali inſit liberū arbitriū dicēs. Illud qd̄ pōt nāliter vti rōne: id h3 iudiciū quo diſcernat vnūqd̄q3. igitur per ſe dinoſcit. i. diſcernit fugiēda ꝛ optanda. qd̄ autem quis iudicat optandum id petit. i. proſequitur. ꝛ refugit illud quod eſtimat fugiēdū.

¶ Quare quibus ineſt ratio: illis ineſt libertas volendi et nolēdi.) poteſt ergo ſic ratio formari. Oē qd̄ poteſt vti rōne h3 iudiciū cognoſcendi fugienda ꝛ optanda. ſed qd̄ q̄ſq3 iudicat optandū pſequitur. ꝛ qd̄ iudicat fugiēdum hoc refugit. ergo omne qd̄ pōt vti rōne h3 libertatem volendi ꝛ nolēdi. ¶ Notādu3 ꝙ dicit illud qd̄ vtiṫ rōne h3 iudiciū quo diſcernat vnūqd̄q3. hoc dicit ad differētia3 iudicij nālis: qd̄ eſt in brutis: quo nō iudicāt vnūqd̄q3 agendū. ſ3 aliqd̄ ꝑticulare. ſicut ouis nō iudicat de quolibet fugiēdo. ſ3 tm̄ de lupo. ꝛ apes non habēt iduſtriā ad faciēdu3 aliqd̄ opus: niſi ad fauos mellis. ſ3 iudiciū rōnis eſt d̄ q̄buſlibet que aguntur. ¶ Notandum ꝙ dicit ꝙ habens ratiōis iudiciu3 per ſe iudicat proſequendu3 vel fugiendu3. l3 eni3 bruta quodāmodo cognoſcant fugiēda vel proſequenda. non tamen per ſe. q2 nō ſunt cā iudicij. Hō autē nō ſolū cognoſcit finem ꝛ ordinata in finē: ſed cognoſcit ea vl'r p modum collationis ꝛ per modū ſyllogiſticū. ēt hō ſuū iudiciū iudicat ꝛ diſcernit. q2 intellectus ē virtus ꝯuerſa ſupra ſe.

¶ S3 hāc nō i oibꝰ.) Hic oñdit phīa q̃uo libeꝝ arbitrium diuerſificaṫ in diuerſis. ſ. in angelis ꝛ i hoibus dicēs. Hāc. ſ. libertatē arbitrij nō cōſtituo eē equā. i. equalē in oibus. q2 maior ē in ſubſtātijs diuinis q̄3 in hoibus. Nam ſupnis ꝛ diuinis ſubſtantijs ineſt perſpicax iudicium. i. ifallibile iudicium. ꝛ ineſt eis incorrupta voluntas. ideſt inflexibilis ad malum. ꝛ in eis eſt preſto. ideſt parata. efficax poteſtas optatorum: q2 nō eſt in eis ipedimentum executiōis.

aīas vero hūanas neceſſe eſt eē liberiores. q̄ñ conſeruant ſe in ſpeculatione diuine mentis. minus vero libere ſunt cum dilabuntur ad corpora. i. ad curā reru3 corporaliu3: ꝛ adhuc minus libere ſunt cū colligan̄t terrenis artubus. i. affectibus: q̄bus minus reſiſtere poſſunt paſſionibus iſurgētibus. Extrema vero. i. maxima ē ſeruitꝰ aīarū. q̄ñ dedite vicijs ceciderit a poſſeſſione ꝓpe ratiōis. q̃ regi. i. dirigi d̄berēt i agendo. Nā vbi. i. poſtq̄3 aie deiecerit oculos rōnis. ꝛ itellectus a luce ſūme vitat|. ad iferiora ꝛ tenebroſa. i. ad terrena ꝛ carnalia. mox caligan̄t. i. obſcurātur nube iſcitie. i. ignorantie. et turbātur ꝑniciofis affectibꝰ. i. paſſiōibꝰ q̄bus accedēdo ꝛ ꝯſentiendo adiuuant.

bus equā eē cōſtituo. Nā ſupnis diuiniſq3 ſubſtātijs ꝛ ꝑſpicax iudiciū: ꝛ icorrupta volūtas: ꝛ efficax optatoꝝ p̄ſto ē poteſtas. Humanas ṽo aīas liberiores q̄dē eē neceſſe ē: cū ſe in mentis dīne ſpeculatiōe ꝯſeruāt: minꝰ ṽo cū dilabun̄t ad corpora: minuſq3 ēt cu3 terrenis artubꝰ colligāṫ. extrema ṽo ē ſeruitꝰ: cū vicijs d̄dite rōnis ꝓprie poſſeſſiōe ceciderit. Nam vbi oclos a ſūme luce ṽitatis ad iferiora ꝛ tenebroſa deiecerint: mox iuſticie nube caligāṫ: ꝑnicioſis turbāṫ affectibꝰ. Quibꝰ accedēdo ꝯſentiendoq3 quā inuexere ſibi adiuuāt ſeruitutē: ꝛ ſūt quodāmodo ꝓpria libertate captiue.

ideſt augmentant ſeruitutem. quā ſibi inuexere. ideſt induxerunt. ꝛ anime vicioſorum ſunt quodāmodo captiue propria libertate. ¶ Notandum ꝙ liberum arbitriu3 eſt libertas iudicandi ꝛ exequendi res. Vel ſm̄ Boetiu3 ſuper primo periarmenias. liberu3 arbitrium eſt de voluntate iudicium animi: nullo extrinſeco aut violenter cogente aut violenter impediente: nullo cogente ad faciendum quod diſplicet: nullo impediente ne fiat qd̄ placet. ¶ Notandum ꝙ liberum arbitrium in duobus cōſiſtit in libertate iudicandi. ꝛ in libertate exequendi iudicata. Primū ſcilicet libertatem iudicandi impedit ignorātia: ſed libertatem exequendi impedit impotentia executionis ꝛ corruptio voluntatis. Quandoq3 enim poſſumus bonū perficere: tamen voluntate corrupta vicio non perficimus. In ſubſtantijs autem ſeparatis non eſt ignorantia iudicādi nec impotentia perficiendi: nec corruptio voluntatis. ergo in eis eſt maxima libertas arbitrij. Intelligentie enī in nullo falluntur. ergo habent perſpicax iudicium: ꝛ nūq̄3 volunt niſi bonu3. ergo in eis eſt incorrupta voluntas: ꝛ poſſunt perficere quicquid deſiderant. ergo in eis eſt efficax poteſtas optatorum. ¶ Notandum ꝙ quidam dixerunt fuiſſe de intentione platonis animas humanas ſimul eſſe creatas in celo. et poſtea deſcendere in corpora ꝛ in eis detineri tanq̄3 in vinculis. ſcd̄m illos gradus libertatis animarum humanarum quas ponit in littera ſic diſtinguuntur. ſ. ꝙ cum ſint in celo create in cōtemplatione diuine mentis ſunt maxime libere: cum autem deſiderio corporum incipiunt deſcendere ad corpus ſunt minus libere. cum autem iam ſunt colligate corporibus adhuc ſūt minus libere. ſed minima libertas eſt in eis quādo ſubdūtur vicijs. iſta tamen expoſitio non tenet ſcd̄3 veritatem: ideo aliter exponitur: ꝙ illas animas neceſſe eſt eſſe liberiores que contemplatōi diuine iſeruiūt vt aie virtuoſoꝝ ꝛ contemplatiuoꝝ: quoꝝ cōuerſatio i celis eſt. Ille aūt ſūt minus libere que dilabuntur ad corpora. i. que deſcēdūt

ad curā rex tēporaliū.ſic ſūt practici q negociāt circa bona tēporalia ad cōēz vtilitatē diſpēſanda.adhuc minus libere ſūt aīe q̄ terrenis artub⁹colligant.i.q̄ deſcēdūt ad curādū ppriū corp⁹ ⁊ ad ppriā vtilitatē:minime āt libere ſūt q̄ ſubdire vicijs rōnē amittūt.vicioſus nō vnius tm̄ dn̄i ē ſeruus:ſꝫ tot dn̄ox quot viciox ſm beatū auguſtinū.

Que tm̄ ille ab eterno cūcta pſpiciēs puidētie cernit ītuit⁹.⁊ ſuis queqꝫ meritis p̄deſtinata diſponit.oīa videt ⁊ oīa audit.

Metx ſcōꝫ qnti libri

Uro clax lumie phebū
Melliflui canit oris bomerus.
Qui tamē intima viſcera terre
Non valet aut pelagi radiorum
Infirma perrumpere luce.
Haud ſic magni conditor orbis.
Huic ex alto cuncta tuenti
Nulla terre mole reſiſtunt:
Non nox atris nubib⁹obſtat.
Que ſint:que fuerint:veniantqꝫ
Uno mentis cernit ictu.
Quē quia reſpicit oīa ſolus
Uex poſſis dicere ſolem.

Proſa.III.qnti libri.

Um ego. En inquā difficiliori rurſus ambiguitate confundor. P. Quenam inquit iſta eſt:iam enim quibus perturbare coniecto. B. Nimium inquā aduerſari ac repugnare videtur prenoſcere vniuerſa deum:⁊ eſſe vllum libertatis arbitrium. Nam ſi cuncta proſpicit deus:neqꝫ falli vllo modo poteſt:euenire neceſſe ē quod prouidentia futurum eſſe preuiderit Quare ſi ab eterno nō facta hominum modo:ſed etiam cōſilia volūtateſqꝫ prenoſcit:nulla erit arbitrij libertas. Neqꝫ enim vel factum aliud vllum vel quelibet exiſtere poterit voluntas. Niſi quā neſcia falli prouidentia diuina preſenſerit. Nam ſi aliorſum q̄ꝫ prouiſa ſunt detorqueri valent:non iam erit futuri firma preſciētia:ſed opinio potius incerta:quod de deo nephas cre-

Que tamen ille.) Hic oñdit pħia quō act⁹liberi arbitrij cadunt ſub puidētia dina. qꝛ pp h̄ ꝙ dina cognitio ſe extēdit ad oīa dicens Que oīa dcā quo ad diuerſos gradus libtatis ⁊ q̄ ad oēs actus īde pcēiētes cernit ille ītuituſ puidentia diuina cūcta pſpiciēs.⁊ q̄qꝫ p̄deſtinata diſpōit ſuis meritis reddēdo bonis bona ⁊ malis mala. ⁊ h̄ cōfirmat auctate greca q̄ ſonat in latino.Oīa videt deus ⁊ oīa audit.vel ſm alios ſonat.de⁹illuſtrat oīa clari⁹ q̄ꝫ ſol. Notādū ꝙ lꝫ diuina prouidentia ab eterno oīa pſpexerit.nō tm̄ pp hoc neceſſitat̄ libex arbitriū ad faciendū bonū vel malū.qꝛ ſꝫ Ariſto.ꝫ.eth. Hō ē dn̄s ſuax operationū a pncipio vſqꝫ ad finē.⁊ ergo ſm merita operationū liberi arbitrij recipit penā vl̄ pmiū. Metx ſcōꝫ qnti libri.

Uro claruꝫ lumine phebū.) Iſtud eſt metrum ſcōm huius quinti qō dicit̄ archilogicū ab inētore:dactilicū a pede p̄dominante. in quo pħia cōmendat excellentiā diuine cognitionis.in cōparatione ad ſolē materialē dicens. Homerus oris melliflui.i.dulcis eloquentie.canit.i.deſcribit phebū .i.ſoleꝫ clarū puro lumine.forſitan.n.homerus fecit librū de claritate ſolis.qui.ſ.ſol non valet prorūpere.i.penetrare.intima viſcera.i.profunda terre.⁊ pelagi.i.maris. Infirma.i.debili.luce radiorum.haud ſic.i.non ſic habet ſe conditor magni orbis.ſ.deus.ſed ipſe ſua cognitione penetrat oīa.cum nihil poſſit ipſum latere. huic.ſ.conditori tuenti .i.reſpicienti cuncta.ex alto.ſ.celo.terre ſibi reſiſtunt. nulla mole.i.magnitudine.ſicut obſiſtunt radijs ſolis. nec ēt nox obſcura obſtat ſibi atris nubibus. immo in vno ictu mentis.i.in vnico mentali intuitu.cernit:que ſunt q̄ꝫtum ad preſentia. que fuerūt q̄ꝫtum ad preterita.que veniunt quātuꝫ ad futura:queꝫ.ſ.conditorē.quia reſpicit oīa ſolus tu poſſis dicere veruꝫ ſolē. Notādū lꝫ deus oīa cognoſcendo preuideat etiā illa q̄ fiūt ex libero arbitrio: voluit tm̄ q̄ſdam creaturas eē liberi arbitrij.qꝛ hoc magis decet dinā bonitatē.ſicut.n.meli⁹ ⁊ nobili⁹ē regnū i q̄ nō tm̄ ſeruit̄ regi a ſuis ſꝫ ēt a liberis.q̄ꝫ vbi tm̄ ſuit̄ a ſuis.Sic meli⁹erit regnuꝫ dei ⁊ decēti⁹ ex h̄ ꝙ ſūt aliq̄ creature libere ſeruiētes:ſic hō ⁊ angel⁹.q̄ꝫ ſi eēnt ſole creatur̄ ſeruilr̄ operātes:cuiuſmōi ſūt oēs creature p̄ter hoīeꝫ ⁊ angelū.q̄ ex determinatiōe nāe.neceſſitāt̄ ad ſua opa.

Proſa tertia quinti libri.

Um ego.En inqꝫ.) Hic incipit tertia proſa huius qnti. in qua Boetius obijcit.contra predicta:oſtendēs non poſſe ſimul ſtare prouidentiaꝫ ⁊ libex arbitriū. Et p̄mo p̄mittit ꝙ dicta poſſūt hēre dubitationeꝫ.ſcdo ponit rōnē dubitatiōis.ibi. (Nimiuꝫ inqꝫ.) Prio dicit. Tū p tūc finitis p̄dictiſ Ego Boetius inqꝫ.O philoſophia rurſus ego ꝯfundor.difficiliori ambiguitate.Et q̄rit pħia.que nā eſt iſta ambiguitas. iam .n. coniecto.i.iudico.qb⁹ tu perturbare.i.perturbaris. Notādꝫ ꝙ coniectare eſt ex aliquibus ſignis aliquid putare.⁊ ſic philoſophia coniectat per locum a communiter accidentibus dubitationem Boetij.quia communiter quicunqꝫ loquebantur de prouidentia ⁊ libero arbitrio dubitant de compaſſibilitate eorum.

Nimium inquā.) Hic Boetius exprimit ſuam dubitationē oſtendens prouidentiam ⁊ liberum arbitriuꝫ eſſe īcompaſſibilia. Primo facit hoc.ſecundo excludit quaſdā vias qbus aliqui conabantur defendere prouidentiā. ibi. (Quid igit̄.) Ad pbandū ergo incōpaſſibilitatē p̄dictorū pōit tres rōnes.2ª ibi.(Ad hec.)3ª ibi.(Poſtremo.) Primo ponit primaꝫ rationeꝫ.ſecundo excludit quandam ſolutionem eiuſ.ibi.(Neque enim.) Primo dicit. Nimium videtur aduerſari ⁊ repugnare deum prenoſcere vniuerſa.⁊ eſſe vllum libertatis arbitrium. Qꝛ autem iſta repugnēt probat:nā ſi deus proſpicit cuncta. neqꝫ vllo mō falli poteſt.neceſſe eſt euenire illud qō prouidentia preuiderit eſſe futuruꝫ:qō ſi nō eueniret falleretur puidentia. Quare ſi ab eterno non mō.i.nō tm̄ facta hoīuꝫ.ſed ēt cōſilia ⁊ voluntates p̄noſcit.nulla erit libertas arbitrij:ſed oīa euenirent de neceſſitate. Qꝛ autē deus ſua prouidētia oīa precognoſcat declarat. Neqꝫ enim poterit exiſtere aliquod factum vel aliqua voluntas niſi quā p̄ſenſerit.ideſt preſciuerit prouidentia diuina.neſcia.ideſt non potens falli.nec poſſunt aliter euenire q̄ꝫ preuiſa ſunt.nam ſi valent detorqueri aliorſum.ſcilicet vt aliter eueniant q̄ꝫ preuiſa ſunt.non erit iam firma preſcientia dei.ſed potius erit incerta opinio.quod iudico nephas credere de deo. Notandū ꝙ ex lr̄a ſic format̄ ratio. Illa que p̄uident̄ īfallibiliter de neceſſitate eueniūt.ſed omnia preuidentur a deo

infallibiliter.ḡ oīa de neceſſitate eueniūt.ꝛ ſic perit liber‑tas arbitrij.℄ Notādū ꝙ ſcia dei nō ē opinio.qꝛ opinio ē eoꝝ q̄ ſic ꝛ alr̄ ſe poſſūt hēre.ex p̄ poſterioꝝ.ſcia aūt ē eoꝝ q̄ nō pn̄t ſe alr̄ hēre.ḡ ſcia dei nō eſt dicēda opinio.

℄ Neqꝫ.n.illā ꝓbo rōnē.) Hic phīa excludit q̄ndaꝫ rn̄ſio‑nē q̄ poſſet dari ad p̄dictā rōnē.Et p̄ ponit eā.ſecūdo eam excludit.ibi.(Quaſi vō.) Prio dic̄. Ne qꝫ.n.ꝓbo.i.ap probo illā rō‑neꝫ.i.rn̄ſionē q̄ qdā credūt ſe poſſe diſſol uere noduꝫ.i. difficultatem qōnis. Aiunt .n.nō iō qd eē vētuꝝ qm̄ ꝓ‑uidētia ꝓſpe‑xerit illō eē fu tuꝝ.i. vētuꝝ. ſꝫ poti⁹ ecōtra rio.i.ecōuerſo quoniā qō fu tuꝝ ē:illud n̄ poſſit lateꝛ ꝓ‑uidentiā diui nā.q.d.euēt⁹ rei ē cā p̄ſcie. ꝛ n̄ ecōuerſo: ꝛ iō ex euentu dꝫ ↄcludi ne‑ceſſitas p̄ſcie: nō ecōuerſo. ſꝫ eos.Et iſto mō neceſſari‑um eſt.hoc.ſ. qō cōcludiꝛ d̄ euētu.relabi in ↄ̄riā parteꝫ

dere iudicio. Neqꝫ.n.illā ꝓbo rō‑nē qua ſe qdaꝫ credunt hunc qō‑nis nodū poſſe diſſoluere. Aiunt .n.nō ideo qd eē euenturū qm̄ id ꝓuidentia futurū eē ꝓſpexerit: ſꝫ ecōtrario potius:qm̄ qō futuruꝫ eſt id diuinā ꝓuidentiā latere nō poſſit. Eoqꝫ mō neceſſariū ē hoc in cōtrariā relabi partē. Neqꝫ.n. neceſſe ē cōtingere q̄ preuideꝛ: ſꝫ neceſſe ē q̄ futura ſunt prouideri. Quaſi vō q̄ cuiuſqꝫ rei cauſa ſit p̄ſcia:ne futuroꝝ neceſſitas ſit: an futuroꝝ neceſſitas cauſa ꝓui‑dentie laboreꝛ. Ac non illud de‑monſtrare nitamur quoquo mō ſe hēat ordo cauſaꝝ neceſſariū eē euētū preſcitaꝝ reꝝ:ēt ſi p̄ſcia fu‑turis reb⁹ eueniendi neceſſitateꝫ non videaꝛ iferre. Eteniꝫ ſi quiſ‑piaꝫ ſedeat:opinionē q̄ euꝫ ſede‑re ↄiectat verā eē neceſſe ē. Atqꝫ ecōuerſo rurſus ſi de quopiā ve‑ra ſit opinio quoniā ſedet:euꝫ ſe‑dere neceſſe ē. In vtroqꝫ igiꝛ ne‑ceſſitas ieſt:i hoc qdē ſedendi:at

.ſ.vt qō cōcludiꝛ de euētu.hoc ↄcludaꝛ de p̄ſcia. Neqꝫ.n. neceſſe eſt ↄtingere q̄ ꝓuideꝛ ſm̄ eos. ſꝫ q̄ futura ſūt ne‑ceſſe eſt prouideri.℄ Notandū ꝙ prior ratio ꝑtendebat qō oia futura de neceſſitate eueniant.qꝛ deus futura ifal‑libiliter ꝑuidet.reſpōſio aūt quorūdā dicit cōtrariuꝫ. Di‑cit.n.nō ideo:qꝛ deus preuidet futura neceſſario eueniūt: ſed quia ventura ſunt ideo deus ea preuidet.

℄ Quaſi vero.) Hic excludit iſtā reſponſioneꝫ dicēs. Iſta reſponſio procedit quaſi laboraretur querendo cuius rei cauſa ſit p̄ſcientia.vtruꝫ ſit cauſa neceſſitatis futurorum: vel vtruꝫ neceſſitas futuroruꝫ ſit cauſa prouidētie. ſꝫ nos nitamur.i.laboremus hoc demonſtrare.ſ.neceſſariuꝫ eſſe euentū reꝝ p̄ſcitarū.quoquo mō.i.quocūqꝫ mō ſe habeat ordo cauſaꝝ.Etſi pro q̄uis.p̄ſcientia non videatur infer‑re neceſſitatem eueniendi rebus futuris. Quod declarat in exemplo dicēs.Si aliquis ſedeat:neceſſe eſt opinioneꝫ eſſe veram que ↄiectat eū ſedere.ꝛ ecōuerſo ſi de aliquo vera ſit opinio quia ſedet neceſſe eſt eum ſedere. igitur in vtroqꝫ.ſ.in opinione ꝛ ſedente eſt neceſſitas.in hoc.ſ.in ſe‑dente eſt neceſſitas ſedendi.in altero.ſ.in opinione eſt ne‑ceſſitas veritatis.ſed non idcirco qſqꝫ ſedet ſupple cauſa‑liter.quoniam vera eſt opinio:qꝛ veritas opinionis nō eſt cauſa ſeſſionis.ſed hec.ſ.opinio potius eſt vera. quoniam preceſſit quēpiam.i.aliquem ſedere.ꝛ ita cuꝫ cā veritatis ex altera parte procedat.tn̄ in vtroqꝫ eſt cōis neceſſitas.ꝛ

eodem mō ↄtingit arguere de ꝓuidētia ꝛ de his que ꝓui‑dentur.vnde dicit.patet.i.manifeſtuꝫ eſt: rōcinari de ꝓui‑dentia ꝛ de rebus futuris. Nam ꝛſi ꝑ q̄uis idcirco proui‑deꝛ:quoniam futura ſunt.non tn̄ ideo eueniunt:qm̄ ꝓui‑dentur.nihilominus tn̄ neceſſe eſt a deo vel ventura ꝓui‑deri:vel ꝓuiſa euenire.ita ꝙ vtriqꝫ parti ineſt neceſſitas

vero in altero veritatis. Sed nō iccirco quiſqꝫ ſedet:quoniaꝫ ve‑ra eſt opinio: ſed hec potius ve‑ra eſt:quoniaꝫ quempiaꝫ ſedere preceſſit. Ita cuꝫ cauſa veritatis ex altera parte procedat:ineſt ta‑men cōmunis in vtroqꝫ neceſſi‑tas. Similia de prouidētia futu‑riſqꝫ reb⁹ ratiocinari patet. Naꝫ etiā ſi iccirco quoniā futura ſunt prouidētur:non vero ideo quo‑niam prouidētur eueniūt.nihilo‑minus tamen a deo vel ventura prouideri vel prouiſa euenire ne‑ceſſe ē.qō ad perimēdaꝫ arbitrij libertatem ſolum ſatis eſt. Iā ve‑ro q̄ꝫ ꝑpoſterū eſt vt eterne pre‑ſcie tpaliū reꝝ euēt⁹ cā eē dicatur. Quid ē āt aliud arbitrari: iō deū futura qm̄ ſunt euētura prouide‑re: q̄ꝫ putare que olim acciderūt cauſam ſumme illius eſſe proui‑dentie? Ad hec ſicuti cum quid eſſe ſcio idipſuꝫ eē neceſſe eſt: ita cū qd futurū noui. idipꝫ futuruꝫ eē neceſſe ē.ſic fit igiꝛ vt euentus

q̄uis alteriuſ cauſalitas.qō ſoluꝫ ſatis ē.i. ſufficit ad ꝑi‑mēdā liberta‑tem arbitrij. ℄ Nōndū ꝙ rn̄ſio iſta quā inuit in lr̄a vi‑deꝛ fuiſſe ipſi‑us Origenis. q̄ ſupra epl̄aꝫ ad Ro.ſic di‑cit. Non ꝑpea aliqd erit.qa illō de⁹ ſcit fu‑turuꝫ:ſꝫ qꝛ fu‑tuꝝ eſt.iō ſciꝛ a deo anteq̄ꝫ fiat.Qꝛ tn̄ pōt itelligi dupli‑citer.vno mō ꝙ euēt⁹ rei ſit cā p̄ſcie ſꝫ ra‑tionē ↄſequē‑tie.ꝛ ſic rn̄ſio eſt vera. Alio mō pōt itelli‑gi ꝙ euentus rei ſit cā p̄ſcie ſm̄ exiſtentiā ꝛ ſic eſt falſa. ꝛ hoc mō im‑probaꝛ hic a boetio. Prio ergo oſtendit Boetius ꝙ iſta reſpōſio non eſt ad ꝓpoſitū. ſcōo oſtēdit ꝙ nō includit veritatem.ibi.(Jam vero.)

℄ Jam vero.) Hic phīa oſtendit ꝙ iſta reſponſio includit falſitateꝫ.qꝛ ponit ꝙ aliqō temporale ſit cauſa eterni.dn̄t .n.ꝙ res future ſint cauſa prouiſionis eterne.vn̄ dicit. Iā vero ꝑpoſteꝝ eſt.i.ꝑuerſuꝫ eſt.vt euentus rerū tēporaliū dicaꝛ eſſe cā eterne p̄ſcie.qō dicitur in iſta reſponſione.vn‑de ſubdit.Quid eſt aliud arbitrari deum: ideo prouidere futura quoniam ſunt euentura:q̄ꝫ putare que olim accide‑runt.ſ.ipſa futura eſſe cauſam ſumme prouidentie.q.d.ni‑hil eſt aliud dicere.℄ Notandū ꝙ nullū tēporale ē cauſa eterni.ſꝫ poti⁹ ecōuerſo. Indigni⁹.n.non ē cā dignioris.eo ꝙ cā dignior eſt effectu.tēporale aūt idigni⁹ ē eterno:ſicut corruptibile incorruptibili.ergo ꝛc̄.

℄ Ad hec ſicuti cum quid eē ſcio.) Hic ponit ſcōaꝫ reſpon‑ſionem ad ꝓbandū ſecundā ↄcluſionē dicens.Ad hec ſup‑ple predicta addenda eſt hec ratio.ſicuti cū ſcio eſſe quid .i.aliquid.neceſſe eſt ipſuꝫ eſſe.ita cū noui quid futurū.ne‑ceſſe eſt idipſuꝫ eſſe futuruꝫ.ſic igiꝛ fit.i.contingit.vt euē‑tus rei p̄ſcite nequeat euitari.℄ Notandū ꝙ ratio ſic pōt formari.ſicut ſe habet ſcientia reſpectu ſcibilis p̄ſentis:ſic p̄ſcientia reſpectu effectus futuri.ſed cū ſcio in p̄nti aliqd eē neceſſe eſt ipm eē.ergo cū p̄ſciꝛ aliqd futuruꝫ eē.neceſ‑ſe eſt ipm futurum eē.ſed deus preſcit oia futura.ergo ne‑ceſſario eueniunt.ꝛ ſic iterū tolliꝛ libertas arbitrij.

¶ Poſtremo ſi qd aliqs.) Hic ponit tertiā rōnē ad ide3 dicēs. Siqs exiſtimet aliqd eē alioꝛſu3.i.aliter q̄ȝ res ſe h3. illud nō mō.i.nō tm̄ nō ē ſcia:ſed ē fallax opinio lōge diuerſa a veritate ſcie. quare ſi aliqd ita futurū ē: vt eiꝰ euētus nō ſit certus ⁊ neceſſariꝰ. qūo illud poterit p̄ſciri euentuꝝ .q.d.nullo mō. Cuiꝰ rōnē aſſignat dicēs. Sicut ipſa ſcia eſt īpermixta falſitati:ſic illud qȯ cōcipit̄ ab ea nō pōt alr̄ eē q̄ȝ cōcipit̄. q2 ſi poſſet aliter ſe hēre: tc̄ ſcia poſſet eē falſa. vn̄ ſubdit. iſta ē cā q̄re ſcia careat mendacio. q2 neceſſe ē vnāquāq3 rē ita ſe hēre:ſicut ſcientia ꝯprehēdit eā ſeſe habere. ¶ Nōnduȝ ꝙ rō quā intēdit ē iſta. Quicūq3 exiſtimat re3 alr̄ eſſe q̄ȝ eſt:eiuſ exiſtimatio ē falſa ⁊ non eſt ſcia:ſed fallax opinio. ḡ ſi deus preſcit aliqȯ futuꝝ eē. ⁊ ſi ip3 nō neceſſario euenit ſicut p̄ſciuit p̄ſciētia dei nō erit ſcientia:ſed fallax opinio. ergo futura a deo preuiſa neceſſario eueniunt. ⁊ ſic perit liberum arbitrium.

¶ Quid igit̄.) Hic phīa īprobat modos qbꝰ aliq nitūt̄ ſaluare ꝓuidentiā. ⁊ p̄mo q̄rit qūo poſſit ſaluari ꝓuidentia diuina. īprobando duos modos qbus aliq conabant̄ ipſam ſaluare. Scd̄o ponit tertiū modū. ſimiliter ip3 īprobando 2ª ibi.(Et ſi apud.) Primo dicit. Quid igit̄ dicemus. qm̄ mō dici pōt ꝙ deus p̄noſcit hec futura icerta. Primꝰ modus ē: vt dicat̄ deū ea q̄ ꝓuidet iudicare īfallibiliter q̄ȝuis poſſint nō euenire. ſ3 idē incōueniēs. q2 tūc falleret̄ ſua ꝓuidentia: vnde dicit. Nam ſi deus cenſet.i.iudicet euenire īfallibiliter: q̄ ēt pōte eſt nō euenire. fallit̄ ſup. deus. qȯ nō mō.i.nō tm̄ nefas ē ſentire de deo. ſ3 ēt nefas ē voce ꝓferre. Scd̄s modus eſt vt dicat̄ deū prouidere futura īdeterminate ſicut ſunt futura. ſ3 iſto mō ꝓuidētia dei nō eſt certa. vn̄ dicit. Si deus decernit iſta futura eſſe que prouidētur indeterminate ſicut ſūt. vt.ſ.cognoſcat ea eq̄.i.equalr̄ poſſe fieri vel nō fieri. q̄ eſt iſta p̄ſcia que nihil certū:nihil ſtabile ꝯprehendit. q.d. talis ꝓuidentia nulla eſt. ⁊ qd hec preſcientia refert.i.differt ab illo vaticinio ridiculoſo Tireſie. q dicebat. Quicqd dicam hoc erit vel nō erit. Quid etiā.i.in quo diuina ꝓuidentia p̄ſtiterit.i.ꝓualebit humana opinione. ſi iudicat incerta ſicut hoīes ea quoꝝ euētus eſt īcertus. q.d. i nullo differt. ¶ Notādū ꝙ cū tireſia vidiſſet duos ſerpentes ſimul coire proiecto bacculo ipſos ſeparauit abīuicē:⁊ mutatꝰ fuit ī mulierē. Poſt ſeptēniu3 iterꝝ ſerpētes coeūtes bacculo ſepauit. ⁊ mutatꝰ fuit ī viꝝ.

preſcite rei nequeat euitari. Poſtremo ſi qd aliqs alioꝛſum q̄ȝ ſe ſe res h3 exiſtimet. id non modo ſcientia non eſt:ſed eſt opinio fallax ab ſcīe veritate longe diuerſa Quare ſi quid ita futurum eſt vt eius certus ac neceſſarius nō ſit euentus:id euenturum eſſe p̄ſciri qui poterit? Sicut eni3 ſciētia ipſa impermixta eſt falſitati. ita id qȯ ab eo concipitur:eē aliter q̄ȝ ꝯcipit̄ neqt. Ea nāq3 cā eſt cur mēdacio ſcia careat: ꝙ ſe ita rem quāq3 habere neceſſe ē: vti eam ſeſe habere ſciētia compꝛehēdit. qd igit̄? Quoniā mō deus hec incerta futura agnoſcit? Nā ſi ineuitabiliter euentura cēſet q̄ etia3 non euenire poſſibile eſt: fallitur quod ſentire non modo nephas eſt:ſed etiā voce ꝓferre. At ſi ita vti ſūt:ita ea futura eē decernit: vt eque vel fieri ea vel non fieri poſſe cognoſcat: que ē hec p̄ſcia

Cū āt oꝛta fuiſſet diſſenſio īter iouē ⁊ iunonē an maioꝛ eēt delectatio in coitu viri q̄ȝ mulieris: electus fuit tireſia in iudicem:qui expertus erat ſoꝛtem vtriuſq3 ſexus. Cū autē diceret maioꝛem eſſe delectationem mulieris. Juno commota excecauit ipſum: Juppiter autem ſui miſertus in recompenſam amiſſi viſus dedit ſibi ſpiritum vaticinandi. Fuit aūt hec ſua vaticinatio. qcqd dicā erit vel n̄ erit. Si ergo deus nō aliter p̄ſciret futura indeterminata. niſi q2 erūt vt nō erunt. non differret ſua p̄ſcia a p̄ſcia tireſie. qȯ eſt ridiculoſu3.

¶ Et ſi apȯ illū rerū.) Hic ponit tertium modū conantiū ſaluare ꝓuidentiā. Et ē vt ponamus oīa euenire ō neceſſitate: et auferamus liberu3 arbitrium. Prio ergo ponit iſtu3 modū: ſecūdo oſtendit q̄ inconuenientia ſequantur ad ip3 ibi.(Quo ſemel.) Prio ergo concludit iſtum modū dicens. Et ſi apud illum certiſſimu3 fonte3 oīu3 rerū nihil poteſt eſſe incerti. certus eſt euentus eoꝝ que ipſe firmiter preſciuerit futura. q̄re nulla erit libertas humanis conſilys ⁊ actionibus. q̄s diuina mens ſine erroꝛe falſitatis cuncta ꝓſpiciens alligat ⁊ conſtringit ad vnum euentum. ¶ Notandum ꝙ nulla mutatio cadit circa fontem oīum reꝝ. q2 cognitio eius non poteſt eſſe incerta. etiam ſi eſſet incerta eſſet īperfecta ⁊ diminuta. ſi ergo eſt certa reſpectu futuroꝛu3. neceſſe eſt vt oīa futura preſcita a deo neceſſario eueniant.

¶ Quo ſemel recepto.) Hic ponit inconuenientia que ſequuntur ſi auferatur liberum arbitrium. Et primo oſtendit que inconuenientia ſequuntur ex parte hominu3. ſecūdo que ex parte dei. tertio que ex parte coniunctionis hominum ad deum. 2ª ibi.(Quo nihil.) 3ª ibi.(Igit̄ nec ſperandi.) Inconuenientia ex parte hominū ſunt. ſi non ſit liberum arbitriū: fruſtra pꝛoponūtur hominibus pene vel premia. ⁊ iniuſte puniunt̄ mali ⁊ p̄miant̄ boni. nec erūt vicia nec virtutes in hoībus. ſicut nec in alys que agunt neceſſitate nature ⁊ non libertate animi. vnde dicit. Quo ſemel recepto.i.poſito.ſ.vt negetur liberum arbitriū. liquet .i.manifeſtum eſt quātus occaſus.i.quanta deſtructio humanaꝝ reꝝ cōſequat̄. Fruſtra.n. ꝓponunt̄ bonis premia ⁊ malis pene. ita ſtatuta ⁊ leges humane erunt inutiles q̄ penas et premia ſtatuunt. que nullus motus animoꝛum liber ac volūtarius meruit: ⁊ illud videbitur iniquiſſimū oīum: quod nunc iudicatur equiſſimum.ſ.puniri īprobos

que nihil certum:nihil ſtabile cōp̄hendit? aut qd hoc refert vaticinio illo ridic'lo tireſie: qcqd dicam aut erit aut non? Quid etiā diuina prouidentia humana opinione p̄ſtiterit: ſi vti homīes icerta iudicat quoꝝ ē icertꝰ euentus? Et ſi apud illu3 rerū oīum certiſſimū fonte3 nihil incerti eē poteſt certus eoꝛū eſt euentꝰ que futura firmiter ille p̄ſcierit. Quare nulla eſt hūanis cōſilijs actionibuſq3 libertas: quas diuina mens ſine falſitatis erroꝛe cūcta ꝓſpiciēs ad vnū alligat ⁊ cōſtringit euentu3. Quo ſemel recepto quātꝰ occaſus hūanaꝝ reꝝ cōſeq̄t̄ liqt. Fruſtra.n. bōis maliſq3 p̄mia peneue opponunt̄: que nullus meruit liber ac voluntarius motus aīoꝝ. Idq3 omniū videbitur iniquiſſimū: qȯ nūc equiſſimū iudicat̄ vel puniri improbos vel remūerari ꝓbos: quos ad alterutꝝ nō pro-

⁊ remunerari ꝓbos. q̄s ad alterutꝝ. i. ad ꝓbitatē vel iꝓ bitatē nō mittit ꝓꝓa voluntas. ſꝫ cogit certa neceſſitas futuri. igit̄ ỽtutes ⁊ vicia nō fuerit qcq̄. ſed potius erit mixta ⁊ idiſcreta confuſio oīum meritoꝝ. ſ. bonoꝝ ⁊ maloruꝫ. ¶ Nota ꝙ oēs ỽtutes ⁊ vicia oriunt̄ ex libera electione boni ⁊ mali. ⁊ ſil'r punitio ⁊ remuneratio fiunt propter liberā actiōem boni vel mali Si ḡ tollit̄ libtas arbitrij nō erit libera electio. nec libera actio bona vel mala. ⁊ per ꝯn̄s nulla erit virtus et nullū viciū ⁊ iniuſte malus puniet̄ cū ex nec̄itate malū operet̄ et iniuſte bonuſ ꝓmiet̄ cuꝫ ex nec̄itate operet̄ bonuꝫ qđ eſt abſurduꝫ dicere. ¶ Quoque nihil ſcelerati⁹.) Hic oñdit incōueniens qđ ſequit̄ ex parte dei. ſ. ꝙ deus erit auctor maloꝝ. vnde dicit. Cum oīs ordo rerum ducat̄ ex ꝓuidentia diuina. ⁊ ſi nihil liceat libere fieri ex humanis conſilijs fit. i. ſequitur vt vicia nr̄a referant̄ ad auctorē oīum. ſup. deū quo nihil ſceleratius excogitari pōt. q̄ deū dicere auctorem malorum: qđ tamen neceſſariuꝫ eſt ablata libertate. ¶ Notandum ꝙ defectus in operatione qui defectus nō ē i poteſtate rei vt euitet̄: neceſſario ē ab agente ⁊ a ꝓducente. Si ergo actio volūtatis noſtre nō eſt libera: defectus actionis ſꝫm voluntatem reducetur in deū: ⁊ ſic deus erit cauſa defectuum noſtrorum: quod eſt abſurdum.

¶ Igit̄ nec ſpandi aliqd.) Hic ponit icōueniētia q̄ ſequūt̄ ex cōiunctiōe hoīs ad deū. q: tolleret̄ actus deprecandi ⁊ actus ſperandi: qbus maxime ꝯiūgimur deo: vn̄ dic̄. Igit̄ ſi tollit̄ liberū arbitriū: nec vlla rō ē ſperādi aliqd nec deꝑcandi iter deum ⁊ hoīes. Quid. n. qſq̄ deprecet̄ vel ſperet. ſi ſeries ideflexa ꝯnectit oīa optāda. q. d. fruſtra fieret vtrūq̄. igit̄ auferet̄ illud vnicū cōmerciū. ſ. ſperādi ⁊ deꝑcandi iter deum ⁊ hoīes. vocat aūt ſpem ⁊ deꝑcatōez cōmerciū. q: iſtis mercamur oīa beneficia. vnde ſubdit. ſiqdem ꝑcio iuſte humilitatis nos homines ꝓmeremur ieſtimabilē vicē. i. retributiōeꝫ dīne gr̄e q mod⁹ deꝑcādi ſolus ē: quo hoīes videant̄ poſſe colloq cū deo: ⁊ ꝯiungi iacceſſe. i. inacceſſibili luci ſup. deo ꝑuſq̄ hoīes ipetrēt qđ petunt. ꝑus. n. ꝑces porrigim⁹ q̄ effectū petitiōis ꝯſequamur. q̄. ſ. ſpes ⁊ deprecatio. ſi nihil credant̄ hr̄e viriū. recepta. i. conceſſa neceſſitate futuroꝝ. qd erit quo ꝯiungi poſſimus illi ſūmo ꝑncipi reruꝫ. q. d. nihil. q̄re neceſſe erit genus humanum diſſeptū. i. diſiunctū. ſuo fonte. i. a ſuo ꝑncipio ſupple a deo: fatiſcere. i. deficere. vti pauloāte cātabas i ſexto metro quarti libri. ¶ Notanduꝫ ꝙ actus deprecādi ſpectat ad itellectum. ⁊ eſt orō ſꝫm Io. dama. aſcenſus itellect⁹ ad deum vel in deum. quo quidem actu inſinuamus deo indigentiam noſtram: non ꝙ deo per inſinuationeꝫ noſtraꝫ aliquid innoteſcat quod prius ignorauerit. ſed vt nos ipa inſinuatione vtendo conſideremus in his eſſe recurrēdū ad diuinum auxilium. Actus autem ſperandi pertinet ad voluntatem. quia eius obiectum eſt bonum futurum. per iſtū actuꝫ adheremus deo tāq̄ perfecto principio bonitatis: innitētes eius auxilio ad cōſeqndum bonum q̄ indigemus. ſꝫ ſi h⁹ bonuꝫ necio eueniret vel impoſſibile eēt euenire vterque actus taꝫ deprecādi q̄ ſperandi eſſet inutilis.

ꝓpria mittit voluntas: ſꝫ futuri cogat certa neceſſitas. nec vicia igr̄ nec virtutes qcq̄ fuerit: ſꝫ oīum meritoꝝ poti⁹ mixta atqꝫ idiſcreta ꝯfuſio. Quoqꝫ nihil ſcelerati⁹ excogitari pōt: cū ex ꝓuidētia reꝝ oīs ordo ducat̄: nihilqꝫ liceat ꝯſilijs hūanis: fit vt vicia queqꝫ nr̄a ad bonoꝝ oīum referātur auctorē. Igit̄ nec ſperandi aliquid nec deprecādi vlla ratio ē. Quid. n. vel ſperet quiſqꝫ vel etiaꝫ deprecet̄ quādo optāda oīa indeflexa ſeries connectit. auferetur igitur vnicum illuꝫ inter hoīes deumq̄ cōmerciū: ſperādi. ſ. ⁊ deꝑcandi. Siqdeꝫ iuſte humilitatis precio ineſtimabilē vicē diuine gratie ꝓmeremur: q ſol⁹ mod⁹ ē: quo cuꝫ deo colloq hoīes poſſe videant̄: illiqꝫ iacceſſe luci pri⁹ quoqꝫ q̄ ipetrēt ipa ſupplicādi rōne ꝯiūgi: q̄ ſi recepta futuroruꝫ neceſſitate nihil viriū hr̄e credantur: qd erit quo ſūmo illi rerū pricipi cōnecti atqꝫ adherere poſſim⁹? Quare neceſſe erit hūanū genus vti pauloāte cantabas diſſeptū atqꝫ diſiunctum ſuo fonte fatiſcere.

¶ Metrū tertiū libri quinti.

QUenam diſcors federa rerum.
Cauſa reſoluit? quis tāta deus
Veris ſtatuit bella duobus:
Vt q̄ carptim ſingula conſtent
Eadem nolunt mixta iugari.
An nulla eſt diſcordia veris:
Semperqꝫ ſibi certa coherent.
Sꝫ mens cecis obruta mēbris
Nequit oppreſſi luminis igne
Rerum tenues noſcere nexus.

¶ Metrū tertiū qnti libri. QUenaꝫ diſcōs federa rerum.) Hic icipit tertium metruꝫ huius quinti quod dr̄ adonicū: vel ſꝫ alios archilogicū ab inuētore. dactilicū a pede ꝑdominātē. i quo facit exclamatiōeꝫ ſuper incōpaſſibilitate: q̄ apparet iter ꝓuidētiā ⁊ liberꝫ arbitriū. Et ꝑmo q̄rit q̄re ſint incōpaſſibilia cū ꝑ ſe cōſiderata ſint cōpaſſibilia. ſecūdo ponit reſpōſionē ad hoc. tertio contra reſponſionē obijcit. q̄rto obiectionē ſoluit. 2ª ibi. (An nulla.) 3ª ibi. (Sed cur tanto.) 4ª ibi. (Aut cū mentē.) Primo dicit. Quenā diſcors cā reſoluit. i. ſeparat federa. i. concordias rerū. ſ. diuine ꝓuidentie. ⁊ liberi arbitrij. ne cōpatiant̄ ſe ſimul. aut qs deus tanta bella ſtatuit duobus veris vt ſingula vera que carptim. i. ſigillatiꝫ vel diuiſiꝫ accepta. conſtent. i. permanent. eadē tn̄ mixta. i. ꝯiuncta nolunt iugari. i. copulari ſe inuicē ꝯpatiēdo. Tūc ponit reſpōſionē dicens. Or iſtis duobus veris. ſ. ꝓuidentie ⁊ libero arbitrio nulla eſt diſcordia. ſꝫ apparentia diſcordie ꝓuenit ex debilitate noſtri intellectus vnde dicit. An eſt nota ſolutionis nulla eſt diſcordia veris: ſed ſemꝑ certa coherēt ſibi. ſed mens noſtra obruta. i. oppreſſa. membris cecis. i. cecantibus animā illa nequit igne. ideſt ſplendore. oppreſſi luminis. ſ. intellectus noſcere tenues. i. ſubtiles. nexus. i. coniunctiones rerum que videntur diſcordare. ¶ Notādum ſi conſideremus prouidentiam diuinam per ſe: poſſibile eſt eam eſſe. ſi conſideremus liberum arbitrium per ſe. etiam poſſibile eſt eum eſſe vt patet ex dictis. Sed ſi conſideremus vtrumq̄ ſimul: tunc videntur incompaſſibilia ſicut patet ex rationibus ſuperioribus. ſꝫm veritateꝫ autem bene ſe compatiuntur. ſed nobis non apparet: quia intellectus noſter oppreſſus mole corporis non poteſt ſe eleuare in huiuſmōi cognitionem. Nam ſꝫm ſapientē. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. ⁊ terrena habitatio opprimit ſenſum multa cogitantem.

Sed cur tāto flagrat amore
Ueri tectas reperire notas:
Scit ne qđ appetit anxia noſſe:
Sed quis nota ſcire laborat:
Et ſi neſcit: quid ceca petit:
Quis eniꝫ q̄cq̄ꝫ neſcius optet:
Aut quis valeat neſcita ſequi:
Quo ne iueniat: quis repertam
Queat ignarus noſcere formā:
An cum mentem cerneret altā:
Pariter ſūmaꝫ ꝛ ſingula norat:
Nunc membroꝝ condita nube:
Non in totū eſt oblita ſui.
Sūmamq̄ꝫ tenet ſingula ꝑdēs.
Igit̄ q̄ſquis vera requirit:
Neutro ē habitu. nā neq̄ꝫ nouit.
Nec penitus tn̄ oīa neſcit.
Sed quā retinēs meminit ſūmā
Conſulit: alte viſa retractans:
Ut ſuati q̄at oblitas addē ꝑtes.

¶ Sꝫ cur tāto flagrat amore.) Hic ph̄ia obycit ꝯ ſolōneꝫ Si. n. aīa ignorat iſtas ſubtiles cōiunctiōes. vn̄ ē ꝙ ꝯſide rat eas ſcire: cū nihil ignotū poſſit deſiderari. vnde dicit. Sꝫ cur aīa flagrat. i. ardet. tāto amore. i. deſiderio. repire notas tectas. i. notificatōes latētes. veri. i. veritatis. Scit ne mēs illud qđ ipa anxia. i. ſollicita appetit noſſe. q. d. nō. qꝛ nullus appetit ſcire illđ qđ ſcit. et hoc eſt quod dic̄. Quis laborat ſcire nota. q. d. nullus. opꝫ igit̄ dr̄e ꝙ neſciat. ꝛ tūc ſeq̄t̄ aliud icōueniens. ſ. ꝙ aīa deſideret illđ qđ neſcit. vn̄ dic̄. Si neſcit illđ qđ petit: q̄d petit. i. deſiderat. mēs ceca. i. ignorans. Quis. n. neſcius optet q̄cq̄ꝫ. Quis. n. valeat. i. poſſit ſeq̄ neſcita. aut q̄s neſcius poſſit noſcere q̄ ineniat ſup. illud quod querit. ꝛ q̄s ignarus. i. neſci⁹ queat. i. poſſit noſcere formam repertā. q. d. nullus. ¶ Notāduꝫ ꝙ dictū eſt in reſpōſione ꝙ aīa ignorat cōpaſſibilitatem ꝓuidētie ꝛ liberi arbitrij: ſed deſiderat eā ſcire. Contra h̄ arguit ſic. Nullus appetit ſcire qđ ſcit. Si aīa deſiderat ſcire aliquid. vel ignorat illud vel ſcit. Si ſcit. ḡ nō deſiderat ipm̄ ſcire. qꝛ nullus appetit ſcire qđ ſcit: cuꝫ oīs appetitus ſit rōne carentie. Si aūt ignorat illud qđ deſiderat. q̄uo ignotū deſiderat̄ cū volūtas nō querat icognitum: ideo ſi ignorat nūq̄ꝫ cognoſcet. Quis eni ignotū inueniet. Si eniꝫ paterfamilias quereret ſeruū fugitiuū que ignoraret. poſſet ſibi multotiēs occurrere ꝙ ipm̄ non inueniret: ſicut dicit Linconienſis ſuper primo poſteriorum.

¶ An cū menteꝫ cerneret altā.) Hic ſoluit obiectionem. ¶ Ubi notādū ꝙ plato poſuit animas eē in celo creatas ꝛ habere cognitionē oīuꝫ perfectā. ſed ꝑ lapſuꝫ ad corpora eā obliuiſci cognitionē reꝝ in particulari ꝛ retineri eaꝫ in vniuerſali. ꝛ poſtea ꝑ exercitiū recuperare cognitioneꝫ reꝝ in particulari. vnde dicit ſic. An eſt nota ſolutiōis cū aīa cerneret. i. ſpecularetur. altā mentē. i. ꝓfundā menteꝫ dei. ipſa pariter. i. ſimul. norat. i. nouerat. ſūmā. i. vniuerſaleꝫ cognitōeꝫ. ꝛ ſingula. i. ſingularē cognitionē reꝝ. ſꝫ nūc ipſa condita. i. tecta nube membroꝝ. nō eſt oblitā ſui i totū. i. totaliter. ſed ipſa tenet ſūmam. i. cognitōeꝫ vniuerſaleꝫ reꝝ. ꝑdens ſingula. i. ſingularē cognitōeꝫ. igr̄ q̄ſq̄s req̄rit. i. iueſtigat cognoſcere vera. talis ē neutro habitu ſup. vt ꝑfecte cognoſcat vel ꝙ oīo ignoret. Unde dicit. Nam neq̄ꝫ nouit. ſ. in ſpeciali ꝛ perfecte illđ quod querit. nec penitus neſcit oīa. ſed ipſe meminit. i. ī memoria habꝫ. ſummam. i. vniuerſalē cognitioneꝫ: quā retinēs cōſulit ſupple actuali ꝯſideratiōe retractās. i. reuocās ꝑ ſtudiū alte. idē ſubtiliter. viſa. i. ꝑus ī ſpeciali cognita. vt ipſa q̄at addere oblitas partes ꝑtibus ſeruatis ſupple ī memoria. ¶ Notandum ꝙ ſm̄ iſtā viaꝫ platonis ſolueret̄ rō ꝑus tacta. vꝫ aīa ſcit qđ deſiderat. vel neſcit. Dico ꝙ neſcit in ſpāli ꝛ in ꝓpa forma: ſꝫ ſcit in vniuerſali. Et cū dr̄ nullus deſiderat notū. veꝝ eſt ſicut notuꝫ in vniuerſali. tn̄ deſiderat ipꝫ vt ē ignotū in ſpeciali. Et cū dr̄ ſi ignorat nunq̄ꝫ inueniet. verū ē ſi ignorat tam in generali q̄ꝫ i ſpeciali. ꝛ ſi ignorat in potentia ꝛ i actu. ſi tamē ſcit in potētia ꝛ in vniuerſali. et ignorat actu ꝛ in ꝓpa forma: pōt ipꝫ inuenire ꝛ adiſcere.

¶ Proſa quarta libri quinti.

TUm illa: vetus inquit hec eſt de prouidentia querela: a Marco tullio cum diuinationem diſtribuit vehementer agitata: tibiq̄ꝫ ipſi res diu prorſus multumq̄ꝫ queſita: ſed haudq̄q̄ꝫ ab vllo veſtrum hactenus ſatis diligēter ac firmiter expedita. Cuius caliginis cauſa eſt: ꝙ humane ratiocinationis motus ad diuine preſcientie ſimplicitateꝫ nō pōt admoueri. Que ſi vllo modo cogitari queat: nihil prorſus reliquetur ambigui. Qđ ita demum patefacere atq̄ꝫ expedire tentabo ſi prius ea quibus moueris expendero. Quero enim cur illam ſoluentium rōnem minus efficacem putes: que qꝛ preſcientiam non eſſe futuris rebus

¶ Proſa q̄rta q̄nti libri. TUꝫ illa vetus inquit.) Hec ē q̄rta ꝓſa h⁹ q̄nti. in qua ph̄ia icipit diſſoluere q̄ſtionē de ꝯpaſſibilitate ꝓuidētie ꝛ liberi arbitrij. Et ꝓ tāgit difficultatē hui⁹ queſtionis ꝛ cām difficultatis. ꝛ tangit modum ꝓcedendi circa eius ſolutionē. ſecundo diſſoluit eam ibi. (Quero eniꝫ) Primo dicit. Hec querela. i. queſtio hec de ꝓuidentia eſt vetus. ꝛ eſt vehementer agitata. i. ꝑtractata a marco tullio. cuꝫ diſtribuit. i. diuidit. diuinationē. i. in libro diuinationū. vbi diuidit diuinationē in ſuas ſpēs. nō ſolū h̄ ſed tibi ipſi eſt res multū diu queſita. Sed haudq̄q̄ꝫ. i. non alicubi. ab vllo veſtruꝫ ſatis diligenter ꝛ firmiter expedita. cuius caliginis. i. difficultatis cauſa eſt ꝙ mot⁹. i. actus humane rōnis. nō pōt admoueri. i. applicari ad ſimplicitatem diuine ꝓuidentie. que ſi vllo mō excogitari queat nihil relinquet̄ ꝓrſus ambigui. qđ. ſ. rōnē ꝛ cām difficultatis. ita demū patefacere ꝛ expedire tentabo ſi ꝑus expendero. i. declarauero. ea quibus tu moueris. ¶ Notādum ꝙ queſtio de ꝓuidētia diuina et libero arbitrio eſt oīum q̄ōnuꝫ difficillima. de qua multi antiquoꝝ dubitabant. ꝛ nōnulli modernoruꝫ ꝓpter eius difficultatem lapſi ſunt. quā tullius in lib. diuinationū pertractans nō valuit diſſoluere eius difficultatem: negās penit⁹ ꝓuidētiā ꝛ ꝑſciētiaꝫ futuroꝝ a deo in ꝑdicto lib. diuinationū.

¶ Quero eniꝫ.) Hic ph̄ia accedit ad ſolutionē q̄ōnis. Primo diſcutit motiua boetij. ſcđo ſoluit dubitationē ſiue q̄ſtioneꝫ. ibi. (Qm̄ igit̄.) Circa ꝑmum ſciēduꝫ. ꝙ duo fuerunt motiua boetij ꝓncipalia. circa hanc queſtioneꝫ. Primum. qꝛ videtur neceſſariuꝫ ſi deus ꝓuidet futura ꝙ neceſſario eueniant. Scđm motiuum ꝙ futura quoꝝ euentus eſt icertus ſicut ſunt futura contingentia non poſſunt a deo certa prouideri. Primo ergo pertractat primū motiuuꝫ. ſcđo ſcđm. ibi. (Sed hoc inquis.) Prio oſtendit ꝙ ſi deus ꝓuidet futura: nō ꝓpter hoc neceſſario eueniunt. Scđo mouet dubitationē. ibi. (Sed q̄ fieri pōt.) Primo

cām neceſſitatis exiſtimat nihil īpediri preſcia arbitrij libertatē putat. Nūn.n.tu aliunde argumentū futuroꝝ neceſſitatis trahis niſi ꝙ ea q̄ preſciunt̄ nō euenire nō poſſunt: Si igit̄ ꝑnotio nullam futuris rebus adijcit neceſſitatē: qḋ tu ēt pauloāte fatebare: qd ē ꝙ volūtarij exit⁹ rerū ad certū cogant̄ euentū: Eteniꝫ poſitionis gratia vt qd ꝯſequat̄ aduertas: ſtatuam⁹ nullā eē ꝑſcientiā. Nū igit̄: q̄tū ad hoc attinet: q̄ ex arbitrio eueniūt ad neceſſitateꝫ cogunt̄: B. Minime P. Statuamus iteꝝ eſſe: ſed nihil rebus neceſſitatis iniungere: manebit vt opinor eadē volūtatis integra atq̃ abſoluta libertas. Sꝫ ꝑſcia īqes tāetſi futuris euenīēdi neceſſitas nō eſt: ſignū tn̄ eſt neceſſario ea eſſe ventura. hoc igit̄ mō etiā ſi ꝑcognitio nō fuiſſꝫ: neceſſarios futuroꝝ exit⁹ eē conſtaret. Omne eteni ſignū tm̄ qd ſit oſtēdit: nō vero efficit quod deſignat. Quare demonſtrandum prius eſt non nihil ex neceſſitate contingere: vt prenotioneꝫ ſignū eſſe hui⁹ neceſſitatis appareat. alioqn ſi hec nl'la eſt: nec illa qdē ei⁹ rei ſignuꝫ poterit eſſe que non eſt. Jam vero probationē firma rōne ſubnixaꝫ cōſtat non ex ſignis neq̃ petitis extrinſec⁹ argumētis: ſꝫ cōuenientibus neceſſarijſq̃ cauſis eē ducendam. Sed qui fieri pōt vt ea non ꝓueniant q̄ futura eē ꝓuidētur. Quaſi vo nos ea q̄ ꝓuidētia futura eē ꝑnoſcit: non euentura credamus. Ac non illud potius

oſtēdit ꝙ ex ꝑſcientia dei nō īfert̄ neceſſitas libero arbitrio. Scđo oñdit ꝙ ꝑſcia dei nō ſit ſignū neceſſitatis futuroꝝ.ibi.(Sed ꝑſcia.)Circa ꝑmū ſciēduꝫ.ꝙ ꝑus improbauit quādaꝫ rñſionē.qua quidam nitebantur impedire rōnem oſtendentē nō eē liberū arbitriuꝫ ꝓpter ꝑſciaꝫ diuinam.quā rñſionē hic reſumit oñdēs eā aliquo mō eſſe bonam; q2 ſufficiēter impedit itentioneꝫ aduerſarij. Nam aduerſarius ex nullo alio probat neceſſitatē futuroꝝ: niſi q2 ſunt preſcita a deo. cum igit̄ ex reſponſiōe habeat̄ ꝙ preſcientia nullā cauſalitatē habet ſuper futura. videt̄ ſufficiēter oſtēſuꝫ eſſe ꝙ ea que ꝓcedunt ex libero arbitrio nō ſunt neceſſaria. Primo ḡ ponit iſtā reſponſionē reſumēdo ei⁹ ſolutiōeꝫ dicēs. Quero.n.cur iſtam rationē ſoluentium putes minus eſſe efficaceꝫ.que putat libertatem arbitrij nō īpediri a preſciētia: q2 exiſtimat ꝑſciaꝫ nō eſſe cauſam neceſſitatis futuroꝝ.Qꝫ aūt per iſtā rñſionē īpediatur illatio neceſſitatis futuroꝝ pꝫ ex hoc: q2 tu non trahis aliunde argumētū neceſſitatis futuroꝝ niſi ꝙ ea q̄ ꝑſciunt̄ nō pñt nō euenire.Si igit̄ ꝑnotio.i.ꝑſcia futurorum.nullā adijcit.i.īponit neceſſitatem rebus futuris, vt dicit rñſio.ꝛ tu etiā fatebare pauloante.quid eſt.i.qd eſſe poterit.ꝙ voluntarij exitus cogant̄ ad certū euentū.ꝛ ita per iſtam rñſionē excludit̄ neceſſitas futuroꝝ ꝛ manifeſtat ſe in exēplo dicens. Ut aduertas qd cōſequat̄ gratia poſitionis.i.exempli. ſtatuam⁹.i. ponamus per īpoſſibile nullam eſſe ꝑſciam futuroꝝ.igit̄ hoc poſito q̄tuꝫ ad hoc .i.quātuꝫ ad iſtam illationē.qua ex ꝑſcia cōcludit̄ neceſſitas futuroꝝ.ea q̄ eueniunt ex arbitrio coguntur ne ad neceſſitatē.dic̄ boetius.Minime.ꝛ pħia ſtatuam⁹ iteꝝ eſſe ꝓuidentiā: ſed nihil neceſſitatis iniungere rebus futuris manebit vt opinor eadē libertas volūtatis itegra ꝛ abſoluta ab omni nec̃itate. ¶ Nōndū ꝙ ꝑoꝛ ſolutio īprobata fuit bona ꝛ mala.in hoc fuit bona.q2 poſuit ꝑſciam nō eē cām neceſſitatis futuroꝝ.Dixit eni.Jdeo futura eueniūt nō q2 deus ea ꝓuidet.Sꝫ in hoc fuit mala. q2 poſuit futura eſſe cām ꝑſcie dei.Dixit.n.q2 futura ſunt ideo deus ea preuidet.patet ergo ex reſponſione antiquoꝛuꝫ ꝙ preſciētia non eſt cauſa neceſſitatis rebus futuris.

¶ Sed preſcia inges.)Hic oñdit pħia ꝙ ꝑſcia diuina nō ſit ſignū neceſſitatis rebus futuris.Scđo oſtendit ꝙ modus ꝓbandi ex ſigno nō eſt efficax.ibi.(Jam vero)Prio dic̄.Tu inges.i.dicere poteris.etſi ꝓ q̄uis. preſcia nō eſt neceſſitas eueniendi rebus futuris.tn̄ eſt ſignuꝫ ea neceſſario eſſe ventura. et ita ex preſcia poteſt inferri neceſſitas futuroꝝ tanq̃ ex ſigno. Hoc igit̄ modo ponendo preſciam eē ſignū nec̃itatis futuroꝝ.ꝯſtaret exit⁹.i.euēt⁹ futuroꝝ eſſe neceſſarios.etiā ſi nō fuiſſet ꝑcognitio.qḋ probat ex natura ſigni dicens.Omne nāq̃ ſignū tm̄ oſtendit qd ſit.i.manifeſtat illud cuius eſt ſignū.ſed non efficit qḋ deſignat.quare vt ꝑnotionē.i.ꝓuidentiaꝫ appareat eē ſignum neceſſitatis futuroꝝ demonſtrandum erat ꝑus nihil cōtigere nō ex neceſſitate.i.oīa euenire nec̃ario. alioqn ſi hec neceſſitas futuroꝝ nulla ē nec illa preſcientia poterit eſſe ſignuꝫ ei⁹ rei que nō eſt. ꝛ ita non valet h arguere neceſſitatem futuroꝝ ex preſcia tāq̃ ex ſigno. ¶ Notādum ꝙ ſignū non eſt cauſa eius cuius eſt ſignum. ſꝫ tm̄ manifeſtat ſignatum eē. vt circulus nō ē cauſa vēditionis vini: ſed tm̄ eſt ſignū venditionis.Si ergo preſcientia eſſet ſignum neceſſitatis futuroꝝ ꝑſupponeret futura eē neceſſaria.ꝛ ſic ad oſtendendum preſciētiam eſſe ſignum neceſſitatis futuroꝝ oporteret ꝑus oñdere futura nec̃io eē futura; anq̃ ꝑſcia eēt ſignū nec̃itatis futuroꝝ.al's ꝑſcia eēt ſignū alicui⁹ rei que nō eſt.quod eſt abſurdum.

¶ Jam vero.)Hic oſtēdit modū ꝓbandi ex ſigno nō eſſe efficacem.ꝛ dicit.Conſtat.i.manifeſtum eſt.rōnem ſubnixam.i.firmataꝫ demonſtratione.eam nō eſſe ducendā ex ſignis neq̃ ex argumentis extrinſecus petitis.i. acceptis. ſed firma ratio ducenda eſt ex cōuenientib⁹.i.ex ꝓprijs ꝛ neceſſarijs cauſis. Cū ergo predicta rō ꝓceſſerit ex ſigno non eſt efficax ꝛ demonſtratiua.cū ſit a poſteriori. demōſtratio aūt que eſt potiſſima ꝓbationū ipſa eſt a priori cū ſit ex cauſis per ſe īmediatis ꝑoꝛibus ꝛ notioꝛibus.ꝛ ꝓ tāto etiaꝫ demōſtratio eſt ſyllogiſmus faciens ſcire efficax ad ꝓbandum.ex ꝑmo poſterioꝛum.

¶ Sed qui fieri poteſt.)Hic pħia mouet quandam dubitationem ꝛ ſoluit eaꝫ.videt̄ eni.ex dictis ſeq ꝙ aliqua poſſunt ꝑſciri q̄ tn̄ nō neceſſario eueniunt.ſi aūt non nec̃ario eueniunt.poſſunt non euenire.ꝛ ſic ſeqtur ꝙ aliqḋ preſcitum a deo non eueniat. Primo ergo pħia dubitando de hoc querit dicens.Ex q̊ ita eſt ꝙ ea que ſunt ꝑſcita nō ſūt neceſſaria.ſed poſſunt non euenire.qui.i.q̄uo fieri poteſt. vt ea que ꝓuidentur futura eſſe nō ꝓueniant.Tūc ſoluit dubitationem dicens ꝙ non negatur ꝙ preſcita non eueniant: imo oportet dicere ꝙ ꝑſcita eueniant: ſed tamē nō eueniunt de neceſſitate.vnde dicit.quaſi vero.quaſi diceret.Jſta dubitatio ꝓcedit quaſi non credamus ea que ꝓuidentia ꝑnoſcit non eſſe euentura.ſed hoc non eſt veruꝫ ſꝫd potius arbitremur illud.ſ.ꝙ licet futura eueniant.ni/

arbitremur lȝ eueniãt: nihil tñ vt euenirent ſui natura neceſſitatis habuiſſe: ꝙ hinc facile perpendas licebit. Plura.n. dum fiũt ſubiecta oculis ĩtuemur: vt ea q̄ in quadrigis moderãdis atq̃ flectẽdis facere ſpectantˀ aurige: atq̃ ad hũc modũ ⁊ cetera. Num igitˀ q̃cq̃ illoꝝ ita fieri neceſſitas vlla cõpellit? B. Minime. P. Fruſtra.n. eſſet artis effectus: ſi omnia coacta mouerentˀ. Que igitˀ cum fiunt carẽt exiſtendi neceſſitate: eadeȝ priuſq̃ fiant ſine neceſſitate futura ſunt. Quare ſunt q̄dam euẽtura quorum exitus ab omni neceſſitate abſolutꝰ ſit. Nam illud quidẽ nullũ arbitror eẽ dicturũ: ꝙ que nunc fiũt: priuſq̃ fierẽt euentura non fuerit. Hec ẽt igitˀ p̄cognita liberos habent euẽtus. naȝ ſicut ſcia preſentium reꝝ nihil his que fiunt: ita p̄ſcia futuroꝝ nihil his q̄ vẽtura ſũt neceſſitatis ĩportat. Sȝ hoc inq̄s ip̄m dubitatˀ: an earuȝ rerum q̄ neceſſarios exitꝰ nõ habent vlla poſſit eẽ prenotio. diſſonare etenim videntˀ: putaſq̃ ſi p̄uideantur conſeq̄ neceſſitatẽ. ſi neceſſitas deſit: minime p̄ſciri. nihilq̃ p̄ſcia cõp̄hẽdi poſſe niſi certum. Qꝫ ſi que ĩcerti ſunt exitus ea quaſi certa ꝓuidẽtur: opinionis adeſſe caliginẽ nõ ſcie veritatẽ. Aliter.n. ac ſeſe res hẽat arbitrari ab integritate ſcientie credis eſſe diuerſum. Cuius erroris cauſa ẽ: ꝙ omnia q̄ quiſq̃ nouit: ex ipſorũ tm̃ vi atq̃ natura cognoſci eſtimat q̄ ſciuntˀ: qꝺ totum contra ẽ. Omne eniȝ qꝺ cognoſcitˀ: non ſm̃ ſui viȝ ſȝ ſm̃ cognoſcentiũ potius comprehẽditur facultateȝ. Nã vt hoc breui liqueat exemplo: eandeȝ cor-

hil tamen neceſſitatis habuiſſe in ſui natura vt euenirẽt. ⁊ manifeſtat in exẽplo q̄uo aliq̄d certe cõprehenditˀ qꝺ tñ non eſt neceſſariũ dicẽs. ꝙ aliq̄d cognitũ eueniat. ⁊ tñ nõ neceſſario. licebit ꝙ tu hoc ꝑpendas hinc.i. ex tali exẽplo ĩtuemur.n. plura exẽpla oculis dũ fiunt.i. dũ ſũt ĩ fieri ſicut ea q̄ ſpectantˀ.i. videntˀ aurige facere in moderãdis et flectẽdis quadrigis ⁊c̃. Videmꝰ ad hũc modũ vt q̄ fiunt ĩ alijs actibꝰ volũtarijs nunquid vlla neceſſitas cõpellit aliquod illoꝝ ita fieri ſicut oculis videtˀ. dicit boetiꝰ. Minime. ⁊ aſſignat rõnem. Fruſtra eniȝ eſſet effectꝰ artis ſi oĩa mouerẽtˀ coacta. et fruſtra eẽt ars flectẽdi q̄drigam ſi neceſſario flecteretˀ. igˀ illa que cuȝ fiunt carent neceſſitate exiſtẽdi: eadeȝ ſunt futura ſine neceſſitate p̄uſq̃ fiant. Ex q̄ concludit ꝙ q̄dam ſunt euẽtura quoꝝ exitus.i. euentus ſit abſolutꝰ ab oĩ neceſſitate. Et forſan aliquis diceret ea que nunc fiunt non erant futura anteq̃ eẽnt. hoc excludit dicẽs. Nulluȝ arbitror eſſe dicturũ ꝙ que nũc fiũt euẽtura nõ fuerũt. hoc.n. eſſet nimis irrõnabile. iõ neceſſario cõcluditˀ. ꝙ hec ẽt precognita habent euentus liberos q꞉ ſicut ſcia p̄ñtium nihil importat nec̄itatis his rebus q̄ fiũt in p̄ñti. ſicut pȝ in exẽplo predicto de regimine quadrige. Ita p̄ñtia futuroꝝ nihil importat neceſſitatis his q̄ vẽtura ſunt. ¶ Notanduȝ ꝙ futura in cõparatiõe ad diuinã ꝓuidẽtiaȝ. ſunt neceſſaria neceſſitate cõditionata. nõ tñ oĩa ſũt neceſſaria neceſſitate abſoluta. Multa.n. libere eueniũt ſicut ea q̄ fiũt ab arte ⁊ a voluntate. vt regimen q̄drigaꝝ. Si.n. regimen q̄drigarum neceſſario eueniret. fruſtra eſſet ars regendi q̄drigam. ¶ Notanduȝ ꝙ ſicut res actu fiunt. ita erũt future: ſed q̄dam actu libere fiunt. g̊ erant libere future. ⁊ ꝑ ꝯñs nõ oĩa ſunt neceſſario futura. licet neceſſitate ꝯditionata inq̃ntum comparantur ad ꝓuidentiã diuinaȝ: nõ tñ in ſui natura conſiderata neceſſario eueniũt neceſſitate abſoluta. ſicut poſtea videbitˀ vbi diſtinguet duplicem neceſſitatem. cõditionatam ⁊ abſolutam.

¶ Sed hoc inq̄s.) Hic p̄hia diſcutit motiuũ boetij. vtruȝ futura ĩcerta ſicut ſunt ꝯtingẽtia poſſint certe preſciri. et p̄mo mouet dubitationeȝ de hoc. ⁊ tãgit rõnẽ dubitatõis. ſcd̃o aſſignat cãȝ erroris. ibi. (Cuiꝰ erroris cã eſt.) Dicit p̄. Sed tu inq̄s o boeti hoc ip̄m dubitatur. an poſſit eſſe vlla p̄notio.i. p̄ſcia illaruȝ reꝝ. q̄ nõ hñt neceſſarios exitus.i. euentus. hoc.n. nullo modo videtˀ poſſibile. Cum enim videntˀ hec diſſonare.ſ. p̄ſcia ⁊ cõtingentia. Tu eni putas ſi preuideantˀ ꝯtingẽtia neceſſitatem ipſa cõſeq̄. ⁊ ſi neceſſitas deſit minime ea p̄ſciri. ⁊ putas nil poſſe cõprehendi preſcia diua niſi certum. Et ſi ea que ſunt ĩcerti exitus.i. euentus ſicut ꝯtingẽtia. ſi p̄uidentur illa q̄ſi certa. tu putas illud eẽ caliginem opionis nõ veritatem ſcie. ⁊ ĩ hȝ tu deciperis. cuiꝰ deceptõis cauſa eſt error tuus circa iudiciũ cognitõis. Credis eni diuerſuȝ eſſe ab integritate ſcientie aliter arbitrari rem q̃ ſeſe habeat. et in hoc erras. ¶ Notãdum ꝙ q꞉ nos non poſſumus futura ꝯtingẽtia certe p̄cog̃ſcere: putamus ſimiliter deum hoc non poſſe. res eni eadeȝ mõ ſe habens diuerſimode a diuerſis põt cognoſci. vnde cognoſcere rẽ aliter q̃ ſe habet ex parte rei cognite nõ eſt ſcia ſed cognoſcere rẽ aliter q̃ ſe habeat ex parte cognoſcentis bene eſt ſcientia: et ſic futura contingentia licet in ſe ſint incerta: poſſunt tamen preſciri a deo ſine errore falſitatis.

¶ Cuius erroris cã eſt.) Hic aſſignat cãm erroris. ¶ Vbi notandum ꝙ cauſa erroris quare putamus futura ĩcerta non poſſe certe preſciri. quia putatur ꝙ facultas cognitionis ſit ſm̃ facultatem rei cognite. ⁊ non ipſius cognoſcentis. quod eſt falſuȝ. Primo ergo premittit hꝫ cauſaȝ erroris. Secundo improbat ip̄am. ibi. (Nam vt hoc breui.) Dicit primo. Cuiꝰ erroris cauſa eſt. q꞉ exiſtimatˀ ꝙ omnia que quiſq̃ nouit illa cognoſci tm̃ ex vi ⁊ natura ipſorum que ſciuntˀ ⁊ non ex vi cognoſcẽtis. qꝺ totuȝ eſt ꝯtra.i. per cõtrarium. q꞉ res magis cognoſcuntˀ ſm̃ naturam cognoſcentis. Omne enim qꝺ cognoſcitur non cõprehenditˀ ſm̃ ſui vim.i. ſm̃ modum ſue nature. ſed potius ſm̃ facultatẽ cognoſcentis. ¶ Notandum ꝙ ſi cognitio eſſet ſm̃ facultatem rei cognite. tunc res ab omnibus eodem modo cognoſceretur. ⁊ ſic aliquid cõprehenderetur eodem modo ab intellectu humano ⁊ diuino. qꝺ falſum eſt. q꞉ que ſunt incerta cõprehenſione humana. ſunt certa cõprehẽſione diuina. cognitio ergo potius attenditˀ ſm̃ facultatẽ potẽtie cognoſcentis. ita ꝙ q̃nto potẽtia eſt efficacior ⁊ certior tanto certius ⁊ limpidius rem cõprehendit.

¶ Nam vt hoc breui exẽplo liqueat.) Hic ꝓbat ꝙ facultas cognitiõis eſt ſecundũ facultatẽ potentie cognoſcẽtis ⁊ non rei cognite. Primo declarat hoc exemplis. Scd̃o ꝓbat hoc idem per rõneȝ. ibi. (Neq̃ id iniuria.) Pria in duas ſm̃ duo exempla. Scd̃m ibi. (Ipſum quoq̃.) Prio

dicit ꝙ cognitio ſit ſm facultatē cognoſcētis liqueat breui exēplo. Nam viſus aliter agnoſcit eādeꝫ coꝛpoꝛis rotūditatem ⁊ aliter tactus. Ille.n.viſus manēs emin⁹.i.a lōginquo.intueť totū coꝛpus ſimul iactis radijs viſualib⁹. hic vero.ſupple tactus coherēs ⁊ cōiunctus oꝛbi.i.rotunditati ⁊ motus circa ipm ambitū.i.circa coꝛpus rotūduꝫ. compꝛehēdit .ſ.eius rotunditatē. partibus.i.per partes. ¶ Notādum ꝙ innuit duplicem differentiam inter moduꝫ cognoſcendi viſus ⁊ tactus. Prima ē ꝙ viſus a remotis exiſtēs cognoſcit aliqđ coꝛpus rotundū. Tactus autē nō cognoſcit ipſum niſi cōiunct⁹. Scđa differentia ē ꝙ viſus totuꝫ coꝛpus ſimul compꝛehēdit. tactus autem per partes. Talis autem diuerſitas in cognoſcendo nō eſſet ſi res cognoſceretur ex ſui natura. cum eadeꝫ res manet in vtraqꝫ cognitione. ¶ Notandum.quidaꝫ dixerunt viſionem fieri per emiſſionem radioꝛum viſualium ab oculis vſqꝫ ad rem viſaꝫ. Sed hec opinio eſt cōtra ariſtotelem. viſio eniꝫ non fit extramittendo ſed intus ſuſcipiendo.patiente.n.aliquo ſenſitiuo fit ipſum videre.2.de anima. Hic autem loquiť opione antiquoꝝ: cum dicit ꝙ viſus intueť totū coꝛpus iactis radijs.

poꝛis rotunditatē aliť viſus aliť tactus agnoſcit. Ille emin⁹ manens totū ſimul iactis radijs intueať. hic vͦo coherens oꝛbi atqꝫ ꝯiunctus: circa ipm mot⁹ ambitū: rotūditatē ꝑtibus ꝯpꝛhendit. Ipm quoqꝫ hoiem aliť ſenſus: aliter imaginatio: aliter rō: aliter ītelligentia ꝯtueť. Senſus enim figurā ī ſubiecta materia cōſtitutam: Imaginatio vero ſolā ſine materia iudicat figurā. Rō vero hanc quoqꝫ trāſcendit: ſpeciēqꝫ ipſā q̄ ſingularib⁹ īeſt vniuerſali cōſideratōe perpēdit. Intelligētie vero celſioꝛ oculus exiſtit. ſupergreſſa nāqꝫ vniuerſitatis ambituꝫ: ipſaꝫ illā ſimplicē foꝛmaꝫ pura mentis acie ꝯtueť. In quo illud maxime conſiderandū eſt. Nam ſuperioꝛ vis ꝯpꝛehendēdi amplectitur īferioꝛeꝫ. Inferioꝛ vero ad ſuperioꝛeꝫ nullo modo conſurgit. Neqꝫ eniꝫ ſenſus aliquid extra materiam valet: vel vniuerſales ſpecies imaginatio cōtueť: vel ratio capit ſimpliceꝫ foꝛmam: ſed intelligentia quaſi deſuper ſpectans ꝯcepta foꝛma que ſubſunt cuncta diiudicat: ſꝫ eo modo quo foꝛmam ipſam q̄ nulli alij nota eſſe poterat: compꝛehēdit. Nam ⁊ rōnis vniuerſum: ⁊ imaginationis figuram ⁊ materiale ſenſibile cognoſcit. Nec rōne vtens: nec imaginatione: nec ſenſibus: ſed illo vno ictu mētis foꝛmaliter: vt ita dicam: cuncta ꝓſpiciens. Ratio quoqꝫ cū quid vl'e reſpicit: nec imaginatione nec ſenſibus vtēs: imaginabilia vel ſenſibilia ꝯpꝛhēdit. Hec

cognoſcendi eandem rem.ſ. hominē. vt declaratur in littera: qđ nō eſſet niſi cognitio fieret ſm facultatem virtutum cognoſcentiuꝫ ⁊ non rei cognite.

¶ In quo illud maxime.) Hic oñdit pħia quō ꝑdicte vtutes cogſcitiue ſe hñt adiuicē.oñdēs ꝙ qcqd pōt vt⁹ iferioꝛ pōt ēt ⁊ ſuperioꝛ ⁊ ampli⁹. ⁊ pmo hoc oñdit de itelligētia reſpectu aliaruꝫ vtutū. 2ͦ oſtēdit idē de ratiōe. 2ͦ ibi. (Rō quoqꝫ) Pꝛio dič. In q̄.i.i oꝛdie iſtarū vtutū. illud ē maxime ꝯſiderādū ꝙ vis ꝯpꝛhēdendi ſupꝛioꝛ amplectitur i ſe īferiorē. qꝛ vt⁹ ſuperioꝛ cognoſcit oē illđ qđ iferioꝛ. Inferioꝛ āt nō cōſurgit ad ſuperioꝛē. ita vt appꝛhendat illđ qđ ſuperioꝛ. qđ manifeſtat in exēplo dicēs. Neqꝫ eniꝫ ſenſus aliquid valet appꝛhēdere extra māam ⁊ imaginatio cōtueť ſpēs vl'es.i.min⁹ ꝑticulares. ſꝫ rō capit ſimplicem.i.vl'em foꝛmā. itelligētia aūt diuina q̄ſi deſuper ſpectās. cū ſit in ſupꝛemo gradu cognitiōis ipſa ꝯcepta foꝛma ydeali diiudicat ēt cuncta q̄ ſubſunt illi foꝛme vt cognoſcēdo ydeaꝫ hoīs cognoſcit oīa q̄ ſunt in hoīe. ſꝫ eodē mō cōpꝛehendit ipam foꝛmā q̄ nulli iferioꝛi vtuti nō eē poterit. nā ipa cognoſcit vniuerſum.i.vl'em foꝛmā rōnis ⁊ figurā imaginationis ⁊ materiale ſenſibile. qđ ſpectat ad ſenſum exterioꝛem non vtens ratione: nec imaginatione nec ſenſib⁹: ſed proſpiciens cuncta vno ictu mētis.i.abſqꝫ decurſu cognoſcit. qđ non facit ratio. ¶ Notandū ꝙ qꝛ virtus ſuperioꝛ virtuteꝫ includit iferioꝛē. ſicut tetragonū includit trigonum. vt pꝫ.2.de aīa. iō qcqd pōt vtus iferioꝛ pōt ⁊ ſupꝛioꝛ ⁊ magis. qꝛ mō magis vl'i ꝯpꝛhendit qđ iferioꝛ mō magis ꝑticulari. ſꝫ nō ecōuerſo. iō q̄ pōt itelligētia hūana cōpꝛehendere. pōt ⁊ diuina itelligētia. ſꝫ non econuerſo.

¶ Rō q̄qꝫ cū qd vl'e reſpicit.) Hic oſtēdit ideꝫ de rōne. ꝙ ſicut itelligentia cōpꝛehendit alias tres vtutes iferioꝛes: ſic rō ēt ꝯpꝛehendit ſub ſe alias duas vtutes.ſ. imagiationeꝫ ⁊ ſenſum dicēs. ꝙ cū rō reſpicit.i.cognoſcit. qd vl'e. nō vtens imaginatiōe nec ſenſib⁹: ⁊ ꝯpꝛehēdit imaginabilia ⁊ ſenſibilia vl'i cōpꝛehenſiōe. hec.n. eſt rō. que ita definit vl'e ſue cōceptiōis. homo eſt animal bipes rōnale. que diffinitio cū ſit vl'is notio.i.notificatio. tūc nullus ēt ignoꝛat rem eſſe imaginabileꝫ ⁊ ſenſibilē: que hac diffinitiōe explicatur. Illa rō cōſiderat vl'e nō vtens imaginatione vl' ſenſu. ſed rōnali cōceptione. Tunc oſtendit ꝙ ſicut ratio cōpꝛehendit imaginationeꝫ ⁊ ſenſum. ſic imaginatio ſenſum cōpꝛehendit dicens. imaginationē quoqꝫ tametſi ꝓ ꝓ̄mis. ſumpſit exoꝛdium ex ſenſibus viſendi ⁊ foꝛmādi figuras: tū abſente ſenſu exterioꝛi. imaginatio colluſtrat.i.

poſt ſenſum: vel ſine ſenſu ꝓ̄ſpicit. qꝛ virtus imaginatiua ꝓ̄hendit ſenſibilia non per ſenſibilem modum: ſed per ſpēs imaginarias.

cognoſcit q̃cꝫ ſenſibilia:nõ ſenſibili ſʒ imagĩaria rõe iudicãdi:⁊ tũc cõcludit dicẽs. Uides ne igit̃ quõ cũcta potiꝰ vtant̃ ſua.i.ꝓpa facultate ĩ cognoſcẽdo:q̃ꝫ facultate eorũ q̃ cognoſcunt̃. ❡ Notãdũ ꝙ lʒ rõ in ↄprehendẽdo ſuum vl̃e nõ vtat̃ imaginatiõe ⁊ ſenſu: tñ ĩ actu ſuo preſuppõit imaginatiõeʒ ⁊ ſenſuʒ.qꝛ nihil eſt ĩ itellectu niſi fuerit in ſenſu. Simil̃r lʒ imagĩatio ĩ ſua operatiõe nõ vtat̃ ſenſu: tamẽ p̃ſupponit ſenſuʒ fuiſſe ĩ actu.qꝛ fãtaſia quã ħ vocat imagĩationeʒ: eſt motꝰ factus a ſenſu ſm actum. 2. de anima.

❡ Neqꝫ id iniuria.) Hic cõfirmat dictuʒ ſuũ ꝑ rõnẽ.d. Illud.ſ.res cognoſcit̃ nõ ſʒ ſui nãʒ ſʒ ſm nãʒ cogſcẽtĩ. illõ nõ cõtigit iniuria.i.irrõnabil̃r. Nã cũ oẽ iudiciũ cognitõis ſit actus et opatio iudicãtis.i.potentie cogſcitiue. neceſſe ẽ vt q̃ſqꝫ cognoſcẽs perficiat ſuã operam.i. ſuã operatõeʒ cogſcẽdi.nõ ex aliena ptãte.ſ.rei cognite. ſʒ ex ꝓpa ptãte .i.ex v̄tute cogſcẽtis. ❡ Notãdum ꝙ ex l̃ra format̃ talis rõ. Oĩs actꝰ ⁊ opatio ſeq̃t̃ ↄditõeʒ illiꝰ potẽtie cuiꝰ ẽ actꝰ ⁊ opatio.ſʒ iudicare ſiue cogſcere ẽ actꝰ ⁊ opatio potẽtie cogſcẽtis ⁊ nõ rei cognite. g̊ iudicare ⁊ cognoſcere ſequit̃ modũ ⁊ ↄditionẽ potẽtie cognoſcẽtis ⁊ nõ rei cognite.

❡ Metrũ quartũ quinti libri.

Quõdã põticꝰ attulit) Iſtõ ẽ metꝝ 4.ᵐ hꝰ q̄nti, qõ d̃r gliconicũ ab iuentore.coriãbicũ a pede p̄dñante.in q̊ metro ĩprobat opionẽ ſtoicorũ ex q̃ vr̃ ſeq̄ ↄriũ dictis ſuis.fuit.n.opio ſtoicorũ ꝙ cognitio ĩtellectĩa ſolũ p̄ficeret̃ ex h.ꝙ corpora exteriora ſuas ſil̃itudines ĩprimãt in mẽtẽ.ita vt mẽs ſolũ ſe hẽat ĩ rõne patiẽtis. ⁊ res ex̄ in rõe agẽtis. Ex quo ſeq̃t̃ cũ patiẽs trahat̃ ad nãʒ agẽtis ⁊ nõ ecõuerſo.ꝙ cognitio ſeq̄ret̃ nãʒ rei cognite.⁊ nõ nãʒ rei cogſcẽtis.qõ eſt ↄ dicta. Primo g̊ ponit opinionẽ ſtoicoꝝ.ſcõo ĩprobat eã.ibi.(Sʒ mẽs.) Prio ergo dic̃. Quondã porticus attulit ſenes ſup.ſtoicos.q dicebãt̃ ſenes ꝑꝑ maturitatẽ moꝝ ſenes inq̃ꝫ nimiũ obſcuros ſup.ĩ ſentẽtijs. q ſtoici credũt ſenſus ⁊ imagĩes.i.reꝝ ſẽſibiliũ formas ĩprimi mẽtibꝰ ex corp̄ibꝰ ex̄timis.i.exteriorib.⁊ poſuerũt illa corp̄a eo mõ ĩprimere imagĩes mẽtibꝰ.vt q̄ndã mos fuit alicui ſcribẽti celeri ſtilo figere p̄ſſas l̃ras.eq̄re.i.ĩplanicie pagine q̃ pagĩa nullas p̄us notas hẽat. ❡ Nõndũ ꝙ ſtoici dñr a ſtoa greco qõ ẽ porticꝰ latine.qꝛ athenis ĩ mãifeſtiſſima porticu ⁊ alijs locis publicis ſtoici diſputare ſolebant ⁊ illi poſuerũt aĩaʒ tm̃ hr̃e ſe ĩ rõe patiẽtis reſpectu rerũ exteriorum.⁊ qꝛ cognitio magis videt̃ ſeq̄ v̄tutẽ actiuaʒ q̃ꝫ paſſiuã.iõ ſm eos cognitio potiꝰ dʒ attẽdi ſm facultatẽ rei cognite q̃ eſt actiua:q̃ꝫ aĩe cognoſcẽtis.q̃ eſt paſſiua.

❡ Sʒ mẽs.) Hic ĩprobat hãc opinionẽ. ſcõo ponit ſuã veritatem.ibi.

est enĩʒ q̃ cõceptõis ſue vniuerſale ita definit: homo eſt anĩal bipes rõnale:q̃ cum vniuerſal̃ notio ſit:tũ imagĩabilẽ ſẽſibilẽqꝫ eẽ rẽ nll̃s ignorat ꝙ illa nõ imagiatiõe vel ſenſu: ſed rõnali conceptione conſiderat. Imaginatio quoqꝫ tãetſi ex ſenſibus viſendi formãdiqꝫ figuras ſumpſit exordium:ſenſu tamen abſente ſenſibilia queqꝫ colluſtrat:nõ ſenſibili ſed imaginaria rõne iudicãdi. Uides ne igit̃ vt in cognoſcẽdo cuncta ſua potius facultate q̃ꝫ eorum que cognoſcuntur vtantur? neqꝫ id iniuria. Nam cum iudiciũ indicantis actu exiſtat: neceſſe eſt vt ſuam quiſqꝫ operaʒ non ex aliena ſed ex ꝓpria poteſtate perficiat.

❡ Metrũ quartũ quinti libri.

Quondaʒ porticus attulit
Obſcuros nimiuʒ ſenes
Qui ſenſus ⁊ imagines:
E corporibus extimis
Credant mentibꝰ imprimi.
Ut quondam celeri ſtilo
Mos eſt equore pagine.
Que nullas habeat notas
Preſſas figere litteras.
Sed mens ſi ꝓprijs vigens
Nihil motibus explicat:
Sed tm̃ patiens iacet
Notis ſubdita corporum:
Caſſaſqꝫ in ſpeculi vicem
Rerum reddit imagines.
Unde hec ſic animis viget
Cernens omnia notio?
Que vis ſingula ꝑſpicit:
Aut que cognita diuidit?
Que diuiſa recolligit?
Alternumqꝫ legens iter
Nunc ſumis caput inſerit:
Nunc decidit in ĩfima.
Tum ſeſe referens ſibi:
Ueris falſa redarguit?
Hec eſt efficiens magis
Longe cauſa potentior:

❡ Hec eſt efficiẽs.) Prio g̊ ↄducit ad plura ĩconuenientia iſtã opinionem dicens. Sed ſi mens vigẽs nihil explicat ꝓprijs motibꝰ. ideſt ſi nullã actionẽ ꝓpriaʒ hʒ: ſʒ tm̃ iacet patiens. ſubdita notis.i. ſil̃itudinibꝰ corporum. ⁊ ſi ipſa reddit.i.repreſentat caſſas imagĩes rerũ .i. ſil̃itudines ĩ vicẽ ſpeculi .i.ad modum ſpeculi. Tunc querit̃ vnde viget hec notio. ideſt hec cognitio animis.q̃ anima eſt cernẽs oĩa non tm̃ corporalia: ſed etiã incorporalia.

❡ Notandum ꝙ p̄mum inconueniẽs eſt ſi cognitio itellectiua fieret per ſolã ĩpreſſioneʒ corporuʒ in aĩa tunc nõ eſſet v̄tus per quã aĩa cognoſceret ĩcorporalia.qꝛ per ſolã ĩpreſſionẽ corpoꝝ tm̃ cognoſceret corporalia.nũc aũt manifeſtũ ẽ ꝙ ẽt ĩcorporalia cogſcit. Aliud ĩcõueniẽs ponit dicẽs. Si aĩa tm̃ eſt paſſiua.q̃ vis aĩe ſingula ꝑſpicit.i.iudicat.aut q̃ vis anĩe cognita diuidit. aut diuiſa recolligit aut que vis animẽ legens.i.apprehendens.alternum iter cõponẽdi ⁊ diuidendi. nunc ĩſerit caput ſummis generaliſſimis aſcendendo a ſpecialiſſimis ad generaliſſima colligendo multitudinẽ.⁊ nũc decidit vel d̃cedit ſʒ aliã l̃raʒ .i.cadit ĩ ĩfima.i.ĩ ſpecialiſſima ꝓcedẽdo a generaliſſimis ad ſpecialiſſima diuidẽdo. Tũ.i.tãdẽ aĩa referẽs.i. cõparãs ſeſe ſibi redarguit falſa veris.i.ꝑ v̄a. ❡ Notãdũ ꝙ ex l̃ra talis format̃ rõ. Illa aĩa nõ ẽ tm̃ paſſiua ſʒ actiua q̃ iudicat ↄponit ⁊ diuidit ⁊ v̄is falſa redarguit.ſʒ aĩa itellectiua ẽ hmõ.g̊. Maior nõ ẽ qꝛ iudicare.ↄponere.diuidere redarguere vident̃ eẽ opatiões actiue. mior appet aĩa iudicat iter veꝝ ⁊ falſuʒ.cõponit p̄dicatũ cũ ſubiecto.aliq̃n diuidit p̄dicatũ a ſubiecto.⁊ falſas opiones redarguit.

❡ Hec ẽ ⁊c.) Hic p̄hia põit v̄itatẽ.d. Hec mẽs ẽ magis cã efficiẽs.q̃ ẽ cã lõge potẽtior q̃ꝫ illa q̃ mõ mãe.i. ſil̃itudine mãe patit̃ notas ĩpreſſas.⁊ qꝛ aliq̄s crederet ꝙ in aĩa nulla eẽt paſſio. Iõ ſubdit q̃dã paſſio p̄cedit opationes aĩe in viuo corpore excitãs ⁊ mouẽs vires animi ad operãdũ vt q̄n lux fecerit oculos tũc patit̃ viſus:vel cũ vox ĩſtrepit.i.

inſonuit auribus tunc patiẽ audit⁹ ⁊ tandẽ vigor mentis excitus.i.excitat⁹ vocãs ſpẽs quas intus tenet ad ſimiles motus applicat eas notis exteris.i.ſilitudinib⁹ exteriori/bus.⁊ miſcet.i.applicat imagines exteriores corpoꝝ for/mis.i.ſpẽb⁹ itrorſuʒ.i.in aĩa recõditis. ❡ Notãdũ ꝙ boe. hic vtiẽ ſnĩa platonica q̃ ponit ſpẽs reꝝ a pͥncipio natura/liter inditas aĩe. Sʒ aĩa ſopita ẽ ĩ corpe ita ꝙ nõ itelligit ꝑ eas niſi excitet̃ ꝑ imutationem ſen/ſuum exteriorum. excitata autem euocat ſpeciem ſimi/lem illi quam ſenſus exteri/or impreſſit ⁊ applicãdo eaʒ rei exteriori/ ſic intelligit ꝑ eam. ad hanc itentionez ẽt loqtur liconi/enſis ꝑmo poſteriorum.di/cens. Ratio ĩ nobis ſopita ñ agit niſi prius per opatiões ſenſuuʒ qbus admiſcet̃ fue/rit experrecta ❡ Notãdum ꝙ ex lr̃a videtur ꝙ intelle/ctus poſſibilis itelligendo ẽt ſit actiu⁹ cũ ſit cã efficiẽs vt dicit in lr̃a. Ariſto.aũt.3.de aĩa vult ꝙ itelligere ſit pati.⁊ ꝙ itellect⁹ nullam hʒ nãm niſi ꝙ eſt poſſibilis vocatus. Ad hoc dicunt aliq ꝙ qr aĩa ꝯprehendit taʒ itellectũ poſ/ſibilem q̃ʒ agentẽ in aĩa eſt actiua: imo cã effectiua itelle/ctiõis rõne intellectus agẽtis. ſed eſt paſſiua rõne itelle/ctus poſſibilis.vel dicẽdũ ꝙ itellectus poſſibilis eſt potẽ/tia paſſiua ſaltẽ quo ad ꝑmũ eius actum cũ intelligere ſit pati.ſed oĩs potentia paſſiua de neceſſitate reqrit poten/tiã actiuã:que reducat ipam ad actũ. Tale autẽ actiuum nõ poteſt eẽ res corporalis extra cum agens ſit ꝑſtantius paſſo.iõ tale actiuum ex parte aĩe erit itellectus agẽs:cu/ius operatio eſt facere potẽtia itellecta actu itellecta.ita ꝙ a rebus extra virtutem itellectus agentis imprimitur aliquid itellectui poſſibili per qδ in actũ itelligendi redu/citur. Non eſt ergo itentio boetẏ negare qn mens ſit paſ/ſiua rõne itellectus poſſibilis:ſed vult ꝙ mẽs ſiue anima magis habeat efficientiam in itellectiõe q̃ʒ ſit paſſiua ab ipſis corporib⁹ extra.⁊ ꝑ ꝯñs efficientia intellectus nõ dʒ attribui rebus extra qδ erat de intentione ſtoicoꝝ.

Ut que materie modo
Impreſſas patiẽ notas.
Precedit tamen excitans
Ac vires animi mouens
Viuo in corpore paſſio.
Cum vel lux oculos ferit.
Vel vox auribus iſtrepit.
Tum mentis vigor excitus:
Quas intus ſpecies tenet:
Ad motus ſimiles vocans:
Notis explicat exteris.
Introrſumq̃ʒ reconditis
Formis miſcet imagines.

❡ Proſa quinta libri quinti.

Quod ſi in corporibus ſentiendis: q̃uis affi/ciant inſtrumenta ſen/ſuum forinſecus obie/cte q̃litates: animiq̃ʒ agentis vigorẽ paſſio corporis antecedat que in ſe actuʒ mẽtis prouocet:excitetq̃ʒ interiʒ qeſcẽ/res itrinſecus formas: ſi in ſen/tiẽdis inquã corporibus anim⁹ nõ paſſione iſigniẽ: ſed ex ſua vi ſubiectaʒ corpori indicat paſſio/neʒ: quanto magis ea q̃ cunctis corpoꝝ affectionibus abſoluta ſunt:i diſcernẽdo nõ obiecta ex/trinſec⁹ ſequunẽ: ſed actum ſue mentis expediũt.' Hac itaq̃ʒ rõe multiplices cognitiões diuerſis ac differentib⁹ ceſſere ſubſtãtijs Senſus.n.ſolus cũctis alijs co/gnitiõib⁹ deſtitutus imobilibus animantibus ceſſet.quales ſunt cõche maris.queq̃ʒ alia ſaxis he/rẽtia nutriunẽ. Imaginatio ve/ro mobilib⁹ beluis.qb⁹ iã ineſſe fugiẽdi appetẽdiue aliqs videẽ affect⁹. Ratio vero humani tan/tum generis eſt ſicuti intelligen/tia ſola diuini. Quo fit vt ea no/titia ceteris ꝑſtet que ſuapte na/tura nõ mõ ꝓpriũ ſʒ ceteraꝝ quo/q̃ʒ notitiarũ ſubiecta cognoſcit.

❡ Proſa quinta quinti libri.

Quod ſi in corporib⁹ ſentiẽdis.) Hec eſt qnta pſa hui⁹ quinti libri. In qua ꝓbat ſpãliter diuinã cognitionẽ eſſe ẽm modũ cognoſcẽtis ⁊ nõ rei cognite. 2°. oñdit iſufficientiã coꝝ q ex vero mõ cognoſcẽdi iprobãt ꝓuidẽtiã diuinã. ibi.(Quid igiẽ.) Prio facit qδ dictũ eſt.ſcδo infert duas ꝯcluſiões.ibi.(Hac itaq̃ʒ.) Prio dicit. Si in ſẽtiẽdis.i. in cognoſcendis corporibus animus noſter nõ tm̃ iſigniẽ .i.afficiẽ paſſiõe corporis.ſed ex ſua vi iudicat paſſionem ſubiectã corpori: ita ꝙ in cognoſcẽdo ſeqẽ ꝓpriũ motuʒ. q̃uis q̃litates obiecte forinſecus afficiãt.i. imutent.iſtru/mẽta.i.organa ſenſuũ.⁊ paſſio corporis antecedat vigorẽ agẽtis animi.que paſſio ꝓuocet actũ mẽtis in ſe.⁊ excitet formas intrinſec⁹ qeſcẽtes. Si hoc eſt in aĩo noſtro mł/to magis ea q̃ abſoluta ſunt cunctis affe/ctiõibus.ideſt q̃litatib⁹ cor/poruʒ. Sicut itelligentie ſeparate ⁊ preci/pue deus. illa in diſcernẽdo non ſequũtur obiecta extri/ſecus. ſed ex/pediunt. ideſt perficiunt ac/tum ſue men/tis.i.operatio/nem intelle/ctiuam ẽm na/turam ꝓpriã. ❡ Notãdum ꝙ ex lr̃a ſic poteſt argui. Si id de quo mi/nus videẽ ineſſe ineſt: ⁊ de quo magis. Sed min⁹ vi/detur ꝙ animus noſter in cognoſcẽdo ſequaẽ motũ ſuũ ⁊ nõ rei cognite:⁊ tamẽ ſeqtur facultatẽ ſue cognitionis. ergo multo magis intelligẽtia diuina ſequiẽ in cognoſcẽdo ꝓprium motũ ſue cognitionis q̃ʒ ipſius rei cognite. ❡ (Hac itaq̃ʒ rõne.) Hic infert duas cõcluſiones ex ꝑmiſ/ſis dicens. Ex quo cognitio ſeqtur naturaʒ cognoſcentis ⁊ non rei cognite.⁊ cum cognoſcentia ſint diuerſa ẽm na/turam.oʒ diuerſis cognoſcentib⁹ ꝯuenire diuerſas cogni/tiones. Uñ dicit. Hac itaq̃ʒ rõne.qr cognitio ſeqẽ nãʒ co/gnoſcentis.multiplices cognitões.ceſſere.i. ceſſerunt di/uerſis ac differẽtibus ſubſtãtẏs.ſenſus.n.ſolus deſtitut⁹ alẏs cognitõib⁹.ceſſit aĩantib⁹ imobilibus.quales cõche maris.⁊ quecunq̃ʒ nutriuntur herentia ſaxis. Imagina/tio vero ceſſit mobilibus beluis que mouenẽ motu pro/greſſiuo.qbus videtur ieſſe affectus.ideſt appetit⁹ fugiẽ/di malũ vel appetẽdi bonum. Rõ vero per quã ꝯphẽdi/mus vł e tm̃ ẽ humani generis.ſic itelligẽtia ẽ diuini gene/ris. Tũc ponit ſcδaʒ ꝯcluſionez.ꝙ illa cognitio eſt notior ⁊ nobilior que nõ ſolum apprehendit ꝓpriuʒ obiectuʒ.ſʒ etiam obiecta aliaꝝ notitiarũ.i.cognitionũ. Uñ diẽ. Quo fit vt ea notitia.i. cognitio preſtet.i. nobilior ſit ceteris.q̃ ſuapte natura.i.ꝓpria natura.non modo.i.non tm̃modo. ꝓpriuʒ obiectum cognoſcit. ſed etiam cognoſcit ſubiecta ceterarum notitiarum. ❡ Nota circa ꝑmã ꝯcluſionez ꝙ cum actus ⁊ operatões diuerſificenẽ ẽm diuerſitatẽ agẽ/tiũ ⁊ operantiũ. ſeqtur ſi agẽtia ⁊ opantia ſint diuerſa ꝙ habeant diuerſas opatiões ⁊ cognitiões. ꝓpter qδ ſenſus ſine alẏs cognitionib⁹ ceſſit animalibus immobilibus.⁊